

ჩემი პიუზუზი

პოეზიის
სამყარო

„ნაბიჭი“

თბილისი

1988

ვინ იყო იგი — არაჲინ იცის, რა ერქვა სახელად — ესეც არა-
ვინ უწყის, სადაური იყო — არაჲის გაუგონია, როდის დაიბადა,
როგორ ცხოვრობდა, თავს რით ირჩენდა, ვის მეგობრობდა, ვინ
სძულდა, ვინ უყვარდა, ლამაზი იყო? ვაჟკაცი? დიდხანს იცო-
ცხლა? მოკვდა თუ მოკლეს... არაჲინ არაფერი იცის...

ძეულად ამბობდნენ, ჰომეროსი ერქვაო, იმასაც ამბობდნენ —
მოხუცი და ბრმა იყოო... მაგრამ მართლა ასე ერქვა? ჰომეროსი
მისი სახელი იყო თუ შემდგომ გამოგონილი ზედწოდება?

მაგრამ დარჩა „ილიადა“, „ოდისეა“.

ქართველი მწერალი რომან მიმინოშვილი მოგვითხრობს, რა
არის „ილიადა“, რა არის „ოდისეა“, უფრო ზუსტად რომ ვთქვათ,
მოგვითხრობს, რას გვიამბობს ჰომეროსი.

პირველი გამოცემა

© „ნაკადული“, 1928

70803—27
M 603(08)—88 128—88

კ ა რ ი ბ ჟ ე

უხსოვარ დროს, მრავალი საუკუნის წინათ, ცხოვრობდა ერთი საოცარი კაცი.

ქვეყნად არ შობილა ხელოვანი, მასზე უფრო დიდი ძეგლი რომ აეგო, ქვეყნად არ შობილა ოსტატი, მასზე ნეტი შეგირდი რომ აღეზარდა, ქვეყნად არ შობილა ადამიანი, ათასობით წლები რომ ეცხოვრა და მისებრ ჭაბუკად დარჩენილიყო...

ოცდარვა საუკუნის წინათ ცხოვრობდა ეს საოცარი ადამიანი.

რომ შეიძლებოდეს სხვადასხვა თაობის ადამიანების ჩამოწკრივება ერთიმეორის მიყოლებით, ერთი ასეულიც კი არ დაგეჭირდებოდა, რომ ის საოცარი კაცი გვენახა. მაგრამ თაობები ხომ სივრცეში არ არიან ჩამოწკრივებულნი, რომ მათს შემოვლას რამდენიმე ათეული ნაბიჯი ეყოს, ისინი დროში არიან განფენილნი, დრო კი ასი თაობისათვის ძალიან დიდია. და მით უფრო საოცარია, რომ იმ დიდი წინაპრის ხმა ჩვენ რამდენიმე ათეული ნაბიჯიდან კი არა, 2800 წლის სიღრმიდან გვესმის!

ვინ იყო იგი — არავინ იცის, რა ერქვა სახელად — ესეც არავინ უწყის, სადაური იყო — არავის გაუგონია, როდის დაიბადა, როგორ ცხოვრობდა, თავს რით ირჩენდა, ვის მეგობრობდა, ვინ სძულდა, ვინ უყვარდა, ლამაზი იყო? ვაჟკაცი? დიდხანს იცოცხლა? მოკვდა თუ მოკლეს... არავინ არაფერი იცის...

ძველად ამბობდნენ, ჰომეროსი ერქვაო, იმასაც ამბობდნენ — მოხუცი და ბრმა იყოო... მაგრამ მართლა ასე

ერქვა? ჰომეროსი მისი სახელი იყო თუ შემდგომ გამო-
ვონილი ზედწოდება?

ესეც არ იყო, ყოველთვის მოხუცი ხომ ვერ იქნე-
ბოდა, დაბადებიდან ბრმაც ვერ იქნებოდა, თორემ რო-
გორ დაინახავდა ცხოვრების თვალისმომჭრელ ფერადოვ-
ნებას, თავის ნაწარმოებებში რომ აუსახავს?

იქნებ არც მოხუცი იყო და არც ბრმა? იქნებ ლეგენ-
დამ იმიტომ დააბერა და დააბრმავა, რომ, რაც მან შექ-
მნა, არ შეეძლო ჩვეულებრივ ადამიანს შეექმნა, ათასი
წლისა უნდა ყოფილიყო, ამდენი რომ სცოდნოდა, ან
სხვა თვალი უნდა ჰქონოდა, რომელიც იმას დაინახავდა,
რასაც ჩვეულებრივი ადამიანები ვერ ხედავენ.

ორი უკვდავი ქმნილება დაუტოვა კაცობრიობას ჰო-
მეროსმა, ორი დიდი პოემა — „ილიადა“ და „ოდისეა“.

ნახეთ, რა საოცარი ამბები მოგვითხრო ჰომეროსმა!

ილიადა

მეზა პირველი

შამიანობა. რისხვა

მუზავ, ქალღმერთო, უმღერე პელევსის ძის, აქილევსის რისხვას! აქაველთა მხედრობას გმირის რისხვამ დიდი უბედურება მოუტანა, მრავალი მეომრის სული გადახვეწა ქვესკნელის სამეფოში — ჰადესში, მათი გვამები კი ყვავ-ყორანთა დასაყვიარად და მტაცებელ ძაღლთა წასაბილწავად დაჰყარა.

ღმერთთა მეუფის ზევსის ნება-სურვილი აღსრულებულა თურმე, როცა ერთურთს მტრად მოეკიდნენ მამაცთა მეფე, მხედართმთავარი აგამემნონი და ღვთაებრივი აქილევსი.

მაგრამ რომელმა ღმერთმა შეაგულიანა ისინი, ვინ გააღვივა მათ შორის შუღლი? აპოლონი, ქალღმერთ ლეტოს და ზევსის ძე, განრისხებულა აგამემნონზე: რატომ აჰყარაო პატივი მეფემ ჩემს ქუჩუმს ქრისეს!

ეს ამბავი, თურმე, ასე მომხდარა: აქაველთა ლაშქრის მალე-მსრბოლ გემებთან მოსულა აპოლონის ქურუმი ქრისე. მოხუცს უთვალავი ძღვენი მოჰქონდა და სურდა გამოესყიდა ტყვედ ჩაგარდნილი ასული. ხელთ აპოლონისეული ოქროს კვერთხი ეპყრა და აქაველებს ევედრებოდა, ყველაზე მეტად კი ატრევსის ორ ძეს — მხედართმთავარ აგამემნონს და მის ძმას მენელაოსს:

— საბარკულმშვენიერო ლაშქარო! ატრევსის ძენო! ოლიმპოს ღმერთებს შევავედრებ თქვენს თავს, რომ შეგეწიონ, პრიამოსის ციხე დაგალეწინონ და შემდეგ მშვიდობით დაგაბრუნონ სამშობლოში. ოღონდ ერთსა გთხოვთ, გემუდარებით, დამიბრუნეთ ასული ჩემი! მიიღეთ დიდძალი ძღვენი და ამით დასდეთ პატივი შორსმოისარ ღმერთს აპოლონს!

აქაველებს მოეწონათ მოხუცის აზრი, ყოინაც დასცეს: მოგეს პატივი ვცეთ, მდიდარი ძღვენიც მივიღოთო.

მხოლოდ აგამემნონს არ ეამა მოხუცი მამის სიტყვა, სიბრალული გულს არ გაიკარა და უხეშად მიუგო:

— გასწი, ბებერო! აღარ გიხილო ამიერიდან ხომალდებთან, ფეხს ნუ აითრევ და უკან მობრუნებაც გულში არ გაივლო, თორემ ვერც ეგ აპოლონისეული ოქროს კვერთხი გიშველის! ვერ დაგიტოვბ ასულს, იგი ტყვეობაში უნდა შემაბერდეს, ველარ იხილავს მშობლიურ მხარეს, არგოსში წავიყვან, მოახლედ მეყოლება და სარეცელსაც დამიმშვენებს. ცოცხალი თავით გამცილდი, არ დამენახო!

რალას იზამდა, თრთოლვით ისმინა ეს მრისხანე სიტყვა მოხუცმა. გაშორდა, უხმოდ გაჰყვა მრავალბმიანი, მოგუგუნე ზღვის სანაპიროს. როცა აქაველთა ხომალდებს საკმაოდ გასცილდა, გულამოძღარი შეევედრა ლამაზთმიანი ქალღმერთის ლეტოს შვილს, უფალ აპოლონს:

— ო, გემუდარები, ვერცხლისმშვილდოსანო! ხომ გახსოვს, როგორ ვრთავდი შენს ტაძარს, რამდენი ზვარაკი შემიწირავს... ნუ მიმატოვებ, მეუფეო, ჩემი ცრემლები ბასრი ისრებით აზღვევინე აქაველთ ლაშქარს!

სხივოსანმა ღმერთმა აპოლონმა შეისმინა მოხუცის ლალადისი. საშინლად განრისხდა. ოლიმპოს მთიდან გადმოიჭრა. ბექზე მოედო ვერცხლის მშვილდი და ისრებით გაქედილი კაპარქი. ისეთი სისწრაფით მოქროდა, რომ ფრთოსან ისრებს სულ წივილი გაუდიოდა, უკუნეთ ღამეს ჰგავდა განრისხებული ღმერთი.

გემების სიახლოვეს ჩაიძუხლა, ზარის მომგვრელი ვერცხლის მშვილდი ააზუზუნა და აქაველთა ბანაკისაკენ გასტყორცნა ისრები. ჯერ ხომ მაწანწალა ძაღლებს და სახედრებს გაავლო მუსრი, შემდეგ კი სიკვდილის მთესველი ისრებით მხედრობას გადასწვდა გვამების დასაწვავად ყველგან კოცონი ააგიზგიზა.

ცხრა დღე და ღამე განრისხებული ღმერთის ისრები მუსრავდა ლაშქარს, ხოლო მეათე დღეს აქილევსმა შეკრიბა ხალხი. ეს აზრი გმირს მხრებქათათა ჰერამ, ღმერთების დედოფალმა შთააგონა, რადგან, თურმე, ქალღმერთს აქაველთა ლაშქრის უბედურება გულს უკლავდა.

კრებაზე რომ მოიყარა თავი ლაშქარმა, წამოდგა ფეხმარდი აქილევსი და ასე ბრძანა:

— მეუფეო აგამემნონი! მრავალი სატანჯველი გადაგვხდა და მგონია, გვიჯობს შინ გავეშუროთ, სიკვდილს გავექცეთ! იქნებ ქურუმს მივმართოთ ან ვინმე სიზმრის ამხსნელს, სიზმარსაც ხომ ზევსი მოგვივლენს ხოლმე? გვითხრას, რაზე შემოგვწყრომია ღმერთი აპოლონი? იქნება აღთქმა გავტეხეთ, იქნება ჩვენგან დიდ ზეარაკს მოითხოვს, ასი მოზერის მსხვერპლს, ეგებ ვერძთა და ჭიხვთა შეწირვა უნებებია? გავიგოთ მიზეზი და ვინძლო ავიცდინოთ ეს უბედურება!

წამოდგა თესტორის ძე კალქანტი. იგი განთქმული იყო ფრთოსან ჩიტებზე მჩხიბაობით და უებრად იცოდა წარსულის, აწმყოს თუ მომავლის საქმეები. თურმე იგი მოუძლოდა თავის ღროზე აქველთა ლაშქარს ილიონისკენ, რაკი თვით აპოლონ ღმერთისგან ჰქონდა ბოძებული მისნობის ნიჭი. ასე მიუგო აქილეესს კალქანტმა:

— ღვთას რჩეულო გმირო აქილეეს! შენ ბრძანე, რომ აგიხსნათ შორსმმუსვრელი აპოლონის რისხვის მიზეზი. თანახმა ვარ, ოღონდ შემომფიცე, რომ დამიცავ სიტყვით თუ საქმით, რადგან ახლა ისეთი რამ უნდა ვთქვა, ვაი-თუ მეფე გავაგულისო, აქაველთა მეთაური! მდაბიოს მართებს არ აღაგზნოს რისხვის სახმილი. ვაი მისი ბრალი: ეგების მეფემ ჭერ გულში ჩაიხშოს ბოლმა, მაგრამ ბოლოს ჭავრს ამოიყრის.

— გაბედულად გვამცნე ღვთაების ნება, — შეაგულიანა აქილეესმა, — აპოლონს გეფიცები, ზევსის რჩეულს, რომ სანამ პირში სული მიდგას და მზის ნათელს ეკვრეტ, შენზე ხელს ვერავინ აღმართავს, თუნდაც თვით მრისხანე აგამემნონი!

მაშინ თამამად წარმოთქვა სწორუბოვარმა მისანმა:

— ღმერთი აღთქმას და ზეარაკს როდი მოითხოვს, იმისთვის შემოგვწყრომია, რომ აგამემნონმა შეურაცხყო მისი ქურუმი, არ დაუბრუნა ასული. არ მოიშლის აპოლონი რისხვას, ვიდრე არ მიგვევრით მოხუც მამას შავთვალა ასულს და ღვთაებას ზეარაკს არ შეეწირავთ.

ეს თქვა თუ არა, განრისხებული წამოიჭრა აგამემნონი, აალებული თვალებიდან სულ ცეცხლსა ჰყრიდა:

— შე ყიამყრალო! — შესძახა კალქანტს, — სასიკეთო არაფერი დაგცდება და გეამება ხალხს აუგი აუწყო! ვითომ ღმერთი ჭრისეს ასულის გამო გაგვირისხდა? მე ეს გოგონა ლამის ჩემს მეუღლეს კლიტემნესტრას მირჩენია. ვერვინ სჯობნის მას ვერც მშვენებით,

ვერც გონებით და ვერცა თუ საქმით! რას ვიზამ, დავთმობ, თუ სხვა გზა არ არის. ოღონდ სანაცვლოდ სხვა საუნჯე უნდა მომართვათ! რას ემგვანება, აქაველთა შორის მელა დავრჩე უნადავლოდ? ხომ ხედავთ, ვთმობ, რაც მეებადა!

ამაზე ღმერთის სადარბა ფეხმარბმა აქილევსმა მხედართმთავარს მიუგო:

— თვალხარბო და გაუმაძღარო აგამემნონ! დიდსულოვან აქილევსს განა რა სამაგიერო შეუძლიათ მოგართვან? გაუყოფელი ნადავლი ხომ ჩვენ არა გვაქვს? რაც უკვე გავყავით ციხე-ქალაქთა აღების შემდეგ, იმის ხელყოფა რა საკადრისია! ღვთის გულისთვის, დათმე შენი ნადავლი და აქაველნი სამგზის აგინაზღაურებენ დანაკლისს, როცა ზევსის შეწევნით დავანგრევთ მტკიცეგალავნიან ტროას!

უმალ მოუბრუნდა აგამემნონი:

— ღმერთის სადარი ხარ, აქილევსო, მაგრამ თვალს ვერ ამიხვევ! შენ გინდა არხეინად ფლობდე ნადავლს, მე კი ასე უაზრო დავრჩე? ქალის დაბრუნებას მირჩევ? მაშინ აქაველებმა შესაფერი საჩუქარი ახლავე უნდა მიძღვნან. თუ არ ინებებთ, თვითონ დავეუფლები შენს ნადავლს, აიანტის, ოდისევსისას! ვაი — უბედურს, ვისაც რისხვით თავს დავატყდები! მაგრამ ამაზე შემდეგ ვიტყვით, ახლა კი შავმკერდა გემი უნდა ჩავაცუროთ ღვთაებრივ ზღვაში, შევარჩიოთ ძლიერი მენოფეები, ზვარაკი შევრეკოთ და ლამაზლაწვებიანი ქრისეისი დავსვათ გემბანზე. ხომალდს გაჰყევს აიანტი, ოდისევსი, ან თვითონ შენ, უმამაცესო გმირო, ვინძლო შეგვიწყალოს შორსმოისარმა ღმერთმა!

აქილევსის რისხვას საზღვარი არ ჰქონდა!

— შე ურცხვობის ბუდე! ვინ ისურვებს შენი ბრძანების შესრულებას, ვინ შეებმის ტროელთა ლაშქარს? განა იმისთვის მოვსულვარ, რომ შუბით მორკინალ ტროელებს შევებმოდინ? მათ ჩემი სამშობლოდან ცხენთა რემა არ გაუტაცნიათ, ჭეჭილი არ უთელიათ, ჩრდილის დამფენი მთაგრეხილი და მოგუგუნე ზღვა აშორიშორებს უხვნაყოფიან ფთიას და მტკიცეგალავნიან ტროას. შენს სახეიროდ და მენელაოსის ნამუსის მოსაწმენდად ვიბრძვით, პირძაღლო! მემუქრები კიდევ, რომ ნადავლს წამგერი? იგი ხომ აქაველებმა მარგუნეს ბრძოლით მაშვრალს. ყოველთვის შენზე ნაკლები ნადავლი მიმიღია წილად, თუმცა ბრძოლის სისასტიკე

ჩემი მკლავების ხარჯზე წყდებოდა... ახლა ფთიაში მივიჩქარი, ო, რა ტკბილია შინ დაბრუნება! შენგან შერაცხვნილს არ მსურს შენი განძი ვამრავლო!

— თაღიდან მომწყდი, თუ გული გერჩის, — შეჰყვირა აგამემნონმა, — თემისთავთა შორის ყველაზე მეტად მძულხარ! ძლიერი კი ხარ, მაგრამ ეგ ძალაც ხომ ღეთისგან მოგნიჭებია! შენს მხედრობას — მირმიდონელთა ტომს უმეფე და გამეცალე! რა ბედენაა შენისიხეა. თვითონ გიქადი და ძალაც შემწვევს ქადილისა: რაკი აპოლონს ქრისეისის გაშვება უბრძანებია, დავთმობ, ჩემივე გემით ვაახლებ მამას. თვითონ კი შენი ბრისეისი მნებავს! იგი უნდა წაგვვარო, ამაყო კაცო, რომ გაიგო ჩემი უფლების სისასტიკე! დე. ყველა ძრწოლდეს, ვინც ჩიბრში ჩამიდგება!

შეშფოთდა ფეხმარდი აქილევსი. ორ აზრს შუა იტანჯებოდა: გმირის გული: ან ორლესული უნდა ეშიშვლებინა, ან აბოზოქრებული რისხეა დაეცხო. ამ დროს მოველინა ქალღმერთი ათენა. გმირის ქერა კულულებს ნაზად შეახო ხელი. სხვა ვერავინ ხედავდა უჩინარ ქალღმერთს. აქილევსი შეკრთა, იცნო ათენა-პალასი, ცეცხლი უგზოგზებდა ქალღმერთს თვალებში.

— ზევსის ასულო, რად მომევიღინე? — შეჰლაღადა ფეხმარდი გმირმა. — განა აგამემნონის ვერაგობა გსურდა გეხილა? ძვირად დაუჯდება ეგ თავხედობა!

თვალმცეცხლია ათენამ მიუგო:

— ზეცით მოველ მხრებქათქათა დედოფალ ჰერას დაქალობით. მახვილს ნუ შეეხები და სამგზის ძვირფას ჩილდოს მიიღებ, დაწოშმინდი, ზევსის რჩეულო!

დაემორჩილა ღვთაების ნებას აქილევსი, მძლავრი პარჯგენი დააბჯინა ვერცხლის ვადას და საზარი ხმალი კვლავ ქარქაშში ჩააჩხრიალა. მაგრამ არ დასცხრომია რისხეა:

— ირმის გული გაქვს, აგამემნონ, ძაღლის თვალები მშიშარაცა ხარ და მლიქვნელიც, მემთვრალეც, ლოთო! სიკვდილივით ზარსა გცემს ბრძოლის ველი, ბანაკში შეყუჟულს არად გიღირს ომნაცადი ვაჟკაცისათვის ნადავლის წართმევა. კაცთა შთანმთქმელი ხარ შენ! ლაჩართა ზედა მეფობის ღირსი ხარ შენ! სხვა დროს ვინ შეგარჩენდა თავხედობას! ამ კვერთხსა ვფიცავ, აწ რომ ველარ იყვავილებს, რაკი ერთხელვე მოსხიბა მას ბრინჯაოს ცულმა შტო და ფოთოლი, ვფიცავ, დადგება დრო, აქაველებს მოგენატ-

რებათ აქილევსი, როცა ხსნა არ იქნება კაცთამეულეტი ჰექტორის ხმლისგან. შენც სინანულით მჯილს იცემ პკერდში, რადგან სწორედ შენ დათმე, შენ შერისხე უმამაცესი გმირი!

ასე ბრძანა აქილევსმა და ოქროთი მოოქველი კვერთხი ძირს დასცა. გარინდულიყო ლაშქარი. პილოსის მეფე ნესტორი წამოდგა. მოკვდავთა ორი მოდგმა, მის ღროს შობილი, უკვე გამქრალიყო პილოსში, მესამე მოდგმას ხელმწიფობდა მოხუცი. გოლეულივით ტკბილი სიტყვით მიმართა ნესტორმა მოყმეთ:

— ჰოი, ღმერთებო! აქაველთ დიდი უბედურება ეწია. გაიზარებენ ტროის მეფე პრიამოსი და ძენი მისნი, თქვენი ქიშპობა თუ გაიგეს, თქვენი, ვინცა ხარო სწორუპოვარნი ბრძოლის ველზე თუ საფიხვნოზე. ბევრი ძლიერი გმირი მიხილავს: პერითოე, დრიანტი, ექსადიე, კაინევსი, პოლიფემე, უკვდავთა სწორი თესევსი... ისინიც ყურად იღებდნენ ჩემს რჩევას და არც თქვენ გაწყენთ ნათობირევი. ო, აგამემნონ! არც ერთ მეფეს არ ღირსებია შენოდენი ძლევამოსილება, მაგრამ ლამაზ ქალწულს ნუ გამოსტაცებ აქილევსს და შენც, ფეხმარდო გმირო, მართალია, ქალღმერთმა გშობა, მაგრამ მოერიდე აგამემნონთან ქიშპობას!..

აგამემნონი დაეთანხმა ნესტორს, სამართლიანად და გონივრულად ბრძანებო, მაგრამ დაუმატა:

— ამ კაცმა აღზევება მოიწადინა. განა ღმერთებმა ასე მამაცი რომ გააჩინეს, იმიტომ აძლევს თავს ჩემი ლანძღვის უფლებას?

სიტყვა შეაწყვეტინა აქილევსმა:

— სხვისგან ელოდე მორჩილებას! მე კი ერთს გეტყვი: ქალის ვამო არც შენ, არც ვინმეს არ შეევებრძოლები. ნება თქვენია, წაიღეთ თქვენგანვე ბოძებული! ოლონდ გახსოვდეს, სხვას ვერაფერს წაიღებ ჩემი ხომალდიდან. თუ გული გერჩის, ერთი სინჯე, ყველა იხილავს, ვით დამელვენთება შუბზე შენი შავი სისხლი!

ასე წაიკიდნენ აგამემნონი და აქილევსი. ფეხმარდი აქილევსი თავის მეგობარ პატროკლესთან და რაზმთან ერთად გაემართა მიზიდონელთა ხომალდებისკენ. ხოლო აგამემნონმა ოცი მენიჩბე შეარჩია, ხომალდი ზღვაში ჩააცურა, გემბანზე ზვარაკი დასხა, ქრისეს ლამაზი ასულიც დასვა. გემს გაუძღვა ჰქუაულევი ოდისევსი და სველ შარაზე — ზღვაზე გასრიალდა, გაფრინდა გემი.

ძხედართმთავარმა შემდეგ უბრძანა ლაშქარს განწმენდილიყვნენ. მეომრებმაც ზღვას გაატანეს სხეულის მტვერი. შემდეგ მსხვერ-

პლი შესწირეს შორსმოისარ ღმერთს აპოლონს. აბოლქველი ზეარაკის სურნელი ზეცას აღწევდა.

აგამემნონს არ დაეწყებია, რაც დაიქადა. ფეხმარდ შიკრიკებს მოუხმო — ევრიბატეს და ტალთიბიოსს:

— ახლავ მომგვარეთ მირმიდონელთა ბანაკიდან ბრისეს ასული. თუ აქილევსმა არ დაგიტმოთ, მე თვითონ მოვალ, გაჩენის დღეს ვაწყევლინებ!

უხმოდ გაუდგნენ შეშფოთებული შიკრიკები მრავალბმიანი ზღვის სანაპიროს. კარავთან იხილეს აქილევსი. მათი ნახვა როდი ემა. ორივე დაიბნა, შიშით თრთოდნენ მაცნენი, სიტყვა ვერ შეპბედეს.

მიუხვდა გმირი გულისწადილს. თვითონვე უთხრა:

— სალამი თქვენდა, უკვდავთა და მოკვდავთ მაცნენო! თქვენი რა ბრალია, პასუხი აგამემნონს მოეკითხება. ძმაო, პატროკლე! მოპგვარე ქალი, ჩემი მშვენიერი ბრისეისი. მაგრამ თვითონვე მე-ყოლონ მოწმედ ღმერთთა და კაცთა წინაშე: არ ასცდება აქაველთა ლაშქარს იავარყოფა... გვიანლა იქნება!

დაემორჩილა ძმობილს პატროკლე, აგამემნონის მოციქულთ გააყოლა ნაღვლიანი ქალი. ხოლო ცრემლმორეულმა აქილევსმა დასტოვა მეგობრები. ჰალარა ზღვის პირას ჩამოჯდა, ბნელ ტალღებს გასცქეროდა, ცრემლებს იწმენდდა ძვირფას დედის მავედრებელი:

— დედავ! რად მშობე მე საწუთრომოსწრაფებული? და თუ ღიდი დღე არ მიწერია, რატომ ღირსება მაინც არ მომანიჭა მალ-ლით მგრგვინავმა ზევსმა?

დედამ გაიგონა შვილის გოდება. მოხუცი მამის — ნერევისის სავანეში, ზღვის ჭურღმულებში. თეთრად აქაფებული ზღვიდან ღრუბელივით ამოფრთხილდა ქალღმერთი.

ეფერებოდა, თავზე ხელს უსვამდა და ტკბილად ეკითხებოდა საყვარელ პირმშოს:

— რაო, შვილო! რად გმინავ, რა დარდი შემოსევია შენს გულს, საყვარელო?

ოხვრას გული ამოაყოლა აქილევსმა:

— განა არ იცი? ყოვლის მკოდნის რალა გიამბო?

მაინც მოუთხრო აქილევსმა დედას სამწუხარო ამბავი, ხოლო შემდეგ სთხოვა:

— შენ ხომ ძლიერი ხარ, ჩემო დედა! თუ ოდესმე მისთვის გიამბებია, ეწვია ყოვლისშემძლე ზევსს, შეევედრე ჩემს გამო. ყმაწ-

ვილი რომ ვიყავ, მახსოვს, გიამბნია ჩემთვის, რომ ერთხელ შენ იხსენი ღრუბელთმარეკი ზევსი საშინელი განსაცდელისგან. თურმე ღმერთებმა მოინდომეს ზევსის შეთოკვა — პოსეიდონმა, აიუნამ და ჰერამ. ვერაფერი იხსნიდა, რომ შენ არ გეხმო ოლიმპოზე ასხელიანი ტიტანისთვის, რომელსაც ღმერთები ბრძირეს ეძახიან. მოკვდავნი კი — ეგეონს. იგი ღონით მამა ზევსსაც აჭარბებს. გვერდით მოუჭდა ღრუბელთბატონ ზევსს თავისი ძალ-ღონით გაამაყებული. შიში შეეპარათ ღმერთებს და განზრახვაზე ხელი აიღეს. ეს მოაგონე, მუხლებზე ხელი მოხვიე ზევსს და შეევედრე, რომ ამიერიდან ტროელების მხარე დაიჭიროს, რომ იგრძნოს აგამემნონმა — რა ცოდვა ჩაიდინა აქაველთა ლაშქარში გულუმხნესი გმირის შეურაცხყოფით!

თვალცრემლიანმა ქალღმერთმა თეტისმა მიუგო:

— ვაიმე, შვილო, ვარამისთვის შობილო! მცირეა შენი სიცოცხლის დღენი, ვაგლახ, რომ ახლოა ბოლო! წავალ, თოვლიან ოლიმპოს მთაზე და ყოველივეს ეუამბობ ელვისმტყორცნელ ზევსს. ვინძლო ისმინოს ჩემი ვედრება! შენ კი აქ დარჩი მირმიდონელთა გემებთან და ბრძოლას თავი არიდე. მეხისმტყორცნელი ზევსი ოკეანეში ეთიოპებს ეწვია სტუმრად და თორმეტ დღეში დაბრუნდება. მეც მაშინ მივალ სპილენძით ნაგებ მის სასახლეში და მუხლებში ჩაუფარდები.

ამ სიტყვებით დასტოვა თეტისმა პირში, რომელიც კვლავ მისტიროდა გოგოს ლამაზსარტყლიანს...

იმავდროულად მიადგა ჭკუაუღევი ოდისევსიც აპოლონ ღმერთის ზვარაკითურთ კუნძულს, რომელსაც აგრეთვე ქრისე ერქვა. ქურუმ ქრისესთან მიყავდა ასული. აქაველთა გემი ნავსადგურში შესრიალდა. სწრაფად დაკეცეს იალქნები, ანძა დაუშვეს, გემი ნავსაბმელით დაამაგრეს. გადმორეკეს აპოლონისადმი საზორავად განზრახული ზვარაკი. ოდისევსმა მამას მიჰგვარა ასული. მოხუცი შვეებით ჩაეკონა შვილს. აქაველებმა საკურთხეველთან მოასხეს წმინდა ზვარაკი, წყლით განიბანნენ, მარილი და ქერი აიღეს. ქურუმმა ქრისემ ილოცა: გემუდარები, ვერცხლისმშვილდოსანო, ამარეო სასჯელი აქაველთ!

სხივოსანმა აპოლონმა ისმინა მოხუცის ვედრება. აქაველებმა ზვარაკს შეაყარეს მარილი და ქერი, შემდეგ ყელი გამოლადრეს, ოთხში ამოიღეს. მოხუცი ნელ ცეცხლზე წვავდა ხორცს და წითელ

ღვინოს ზედ ასხურებდა. როცა სამზადისი დაამთავრეს, ნადიმად დასხდნენ, საერთო ლხინში არვინ დარჩა მოუღბენელი. მთელი დღე სიმღერით აამებდნენ უფალ აპოლონს, გმირთა სადიდებელ სიმღერას — პეანს უგალობდნენ.

მზე ჩაესვენა და ჩამოწვა ღამის წყვდიადი. მშვიდად ეძინათ აქაველებს.

შემდეგ გააპო ღამის წყვდიადი განთიადის ქალღმერთმა, ვარდისფერთი თებიანმა ეოსმა და უკანვე გაუდგნენ გზას აქაველები. ვერცხლისმშვილდოსანმა აპოლონმა ზურგქარი მიაღვენა. გემის კიჩოსთან აფორიაქდნენ ტალღები, მიქროდა გემი და უკან კვალი რჩებოდა. აქაველთა მხედრობის ბანაკს რომ მიაღწიეს, ზღვის ნაპირზე ამოათრიეს შაგმკერდა გემი, მორი დაუდეს და თავთავიანთი ზომალდებისკენ გასწიეს.

ამ დროს კვლავ მარტო იჯდა თავის გემთან მრისხანე აქილევსი და აღარც გმირთა დიდების მოსახვეჭელ საფიხენოზე, აღარც ბრძოლაში იყო, დარდი სერავდა გულს.

თორმეტი დღეც გავიდა და მარადიული ღმერთები ოლიმპოს დაუბრუნდნენ. დილის ბინდ-ბუნდში მიაშურა ოლიმპოს მწვერვალს ქალღმერთმა თეტისმა. განმარტოებულ ზევსს შეხვდა. დაუჩოქა, მარცხენა ხელი მუხლზე მოხვია, მარჯვენით კი ღმერთის ნიკაპს შეეხო მავედრებელი:

— თუკი ოდესმე შენთვის მიაგებია სიტყვით ან საქმით, შური მიძიე აქილევსისთვის! იგი, საწუთრომოსწრაფებული, დაამდაბლა აგამემნონმა!

ხმა არ ამოუღია ღრუბელთმქუფრავ ზევსს. თეტისი კვლავ ვედრებით ჩახვეოდა მეუფის მუხლებს, ეაჩებოდა — აღთქმა მომეციო, ან უარმყავი და მეცოლინება, რომ უკვდავთა შორის ყველაზე მეტად გძულვარო.

ამოიხვნეშა და მიუგო ღრუბელთმქუფრავმა:

— ეწუხვარ, რომ კვლავ აღუძრავ ჰერას ექვებს, აუგს მეტყვის და გამაშმაგებს, ისედაც მაყვედრის, თითქოს, ტროელთ, ვეხმარებოდე. ახლავე გამცილდი, ოლიმპოზე თვალი არ მოგკრას და, ჰა, დამშვილდი, თანხმობის ნიშნად დაბლა ვხრი თავს და არ აღსრულდეს არ იქნება, რასაც კვერს დაევრავ!

უკვდავთა მამამ დაბლა დასწია ხშირი წარბები, მყისვე ზევ-

სის თავზე სურნელოვანი თმები შეირხა და შეტორტმანდა დიადი ოლიმპოს თხემი.

ვერცხლისფერმუხლიანმა ქალღმერთმა თეტისმა უმაღლეს დატოვა ოლიმპო და ზღვის ჯურღმულებს მიაშურა. ზევსი სასახლეში დაბრუნდა. მამის შესახვედრად წამოიშალნენ ღმერთები, სხვას აბა რას გაბედავდნენ! ტახტზე ჩამოჯდა ოლიმპიელთა მეუფე. ქალღმერთმა ჰერამ იგრძნო, რაც მოხდა, მას შეუნიშნავს ნერევის ასული თეტისი. ღვარძლიანად მიმართა ზევსს.

— ვერაგო, ვინ ბჭობდა დღეს შენთან, რატომ არასდროს მიმხელ ხეაშიადს?

მშვიდად მიუგო ზევსმა:

— იმედი ნუ გაქვს, ყოველივე იცოდე, მძიმე იქნება შენთვის ეგ ცოდნა, თუმცა, ცოლი ხარ ჩემი. რის გაგებაც შეიძლება, შენზე უადრეს ვერც ვინმე უკვდავი გაიგებს, ვერც მოკვდავი. ხოლო თუ ღმერთთა უკითხავად რასმე გადავწყვეტ, ნულარ ჩამკითხავ და ნურც შენით ეცდები გაგებას.

არ დაუთმო ჰერამ:

— ღრუბელთმქუფრავო, არც მიკითხავს რამე და არც უშენოდ მიცდია მიხვედრა. რაც გინდა, ასრულებ კიდევ. მაგრამ სისხამ დილით რომ მუხლთ გეხვეოდა თეტისი, როგორც ვატყობ, დაეთანხმე და გინდა აქაველებზე შური იძიო!

— მაოცებ, ჰერა! — შეჰყვირა ზევსმა, — ყველაფერს ამჩნევ! რად მითვალთვალე? ვერაფერს იღონებ ამით, მხოლოდ გამარისხებ. თუ ასე მოხდა, ჩანს, რომ მსურდა ასეც მომხდარიყო დაემორჩილე ჩემს ნებას, თორემ ვერ გიხსნის ღმერთთა კრებული, თუ ქალზე უძლეველი ხელი დაგადე!

შეძრწუნდა ხარისთვალემა ჰერა, ხმა გაიკმინდა. დაიოკა გულს-თქმა. ღმერთების სავანეში უკვდავთა ოხვრა ისმოდა. ველარ მოითმინა დიდოსტატმა ღმერთმა ჰეფესტომ, სანუკვარ დედას, მშვენიერ ჰერას მიმართა დასამშვიდებლად:

— დედოფალო, დაემორჩილე ზევსის ნებას. აბა, რას ემგვანება მოკვდავთა გამო წაყიდება? უდარდელი ნადიმი არ აგვიშალოს ზევსის რისხვამ.

ჰეფესტომ ორფსკერიანი თასი მიაართვა და კვლავ განაგრძო:

— შენს სატანჯველს ნუ მომასწრებ, დედა, ცოდო ვარ, ვერ შეგელევი და ვერც გიშველის ზევსს ვინ აღუდგება წინ! ხომ გახ-

სოფს, ერთხელ მოვედი შენთან მოსაშველებლად და ზეცის ზღურ-
ბლიდან გადამტყორცნა. მთელი დღე სწრაფად მივჭროდი ძირს
და მზის ჩასვლის ეამს კუნძულ ლემნოსს დავენარცხე. ძლივს
დამყვა სული. იქ სინტიელთა ტომმა შემივრდომა და მიმკურ-
ნალა.

შვილის სიტყვებზე გაელიმა ხარისთვალემა ჰერას, ღიმილით-
ვე ჩამოართვა ჰეფესტოს თასი.

ჰეფესტო დიდი ჭურჭლიდან — კრატერიდან თასით იღებდა ნექ-
ტარს და ღმერთებს ურიგებდა. მარჯვნიდან დაუარა.

ზეციურ ნეტარ ღმერთებს ხარხარი აუტყდათ. ხარხარებდნენ,
როცა ხედავდნენ, როგორ დაკელანობდა კოკლი ჰეფესტო თასით
ხელში.

ასე მთელი დღე, მზის ჩასვლამდე გულს იხარებდნენ ღმერ-
თები, ხარობდნენ ღვთაებრივი საკრავის — ფორმინგის ხმებით,
აპოლონი რომ აეღერებდა. ნარნარი მუზების ტკბილი გალობა მს-
მოდა.

მაგრამ როდესაც მზის ელვარება ჩაესვენა, ძილმორეული ღმერ-
თები თავ-თავიანთ სავანეებს ეწვივნენ. ცალ-ცალკე აეგო მათთვის
სამთიობო კოკლ ჰეფესტოს ოლიმპოს მთაზე, დიდი ოსტატობით
და შთაგონებით.

ზევსი, ოლიმპოს მეფე, ეწვია სავანეს, სადაც მიმწუხრისას ტკბი-
ლი ძილი ელოდა ხოლმე. დაისვენა ღმერთთა მამამ. გვერდით
ჰყავდა ქალღმერთი ჰერა.

მკითხველო, ცოტა ხნით თხრობას შევწყვეტ და იმასაც გიამ-
ბობ, რაც ჰომეროსს არ უთქვამს. მე ეს ამბები სხვა წიგნებიდან
ამოვიკითხე. ვიცი, გირჩევნია თვით ჰომეროსს უსმინო. ვიცი, რომ
მის წიგნებს შემდგომ უჩემოდაც წაიკითხავ, მაგრამ ხომ უნდა
იკოდე, წინ რა უძლოდა ჰომეროსის მოთხრობილ ამბავს? მოკ-
ლედ გიამბობ.

ათი წელი გრძელდებოდა ბერძენთა ტომების გაერთიანებული
ლაშქრის ბრძოლა მცირე აზიის ქალაქ ტროაში. ტროის სახელ-
მწიფო და თვით ქალაქი ტროა მდებარეობდა თანამედროვე თურ-
ქეთის დასავლეთ სანაპიროზე, ხმელთაშუა ზღვასთან. ამის შეს-

ხებ შემდგომ გიამბობთ, ახლა კი მინდა მოგითხროთ ტროის ომის მიზეზებზე.

ოლიმპოს ღმერთებს შორის იყო შურიძიებისა და შუღლის ქალღმერთი ერისი. მან ერთხელ, განაწყენებულმა, ღმერთების დასში ისროლა ვაშლი, რომელიც ქალღმერთთა შორის უმწვენიერესს უნდა რგებოდა. ამან, როგორც მოსალოდნელი იყო, დიდი განხეთქილება გამოიწვია. აბა, რომელ ქალს არ უნდა, რომ ყველაზე ლამაზად მიიჩნიონ? ქალღმერთებიც ხომ ასეთები იყვნენ! სილამაზეში ერთმანეთს ეცილებოდნენ ჰერა — ღმერთების დედოფალი, ათენა — სიბრძნის ქალღმერთი და აფროდიტე — სილამაზისა და სიყვარულის ქალღმერთი. დავის გადასაჭრელად მათ გადაწყვიტეს პირუთენელი მსაჯულისთვის მიემართათ, ასეთად მიიჩნიეს ტროის მეფის პრიამოსის ვაჟი, ახალგაზრდა პარისი, იგივე ალექსანდრე. პარისი მშობლებმა ბავშვობაშივე თავიდან მოიშორეს, რადგან მისანმა იწინასწარმეტყველა — ეგ უფლისწული ტროას უბედურებას მოუტანსო. მაგრამ ბიჭი გადარჩა ნადირის თავდასხმას და ერთმა მწყემსმა გაზარდა. სწორედ პარისს უნდა გადაეწყვიტა ქალღმერთთა დავა. რა შეეძლო პარისისთვის მიეცა ჰერას — ქორწინების მფარველ ღვთაებას? ბედნიერი ოჯახი? რა შეეძლო ათენას — სიბრძნითა და ნიჭიერებით დაჯილდოება? ხელო აფროდიტე პირდებოდა ჭაბუკს მთელს ქვეყანაზე ულამაზეს ქალის სიყვარულს. პარისმაც უყოყმანოდ მას მიანიჭა პირველი და ვაშლი, რომელმაც ქალღმერთთა შორის განხეთქილება გამოიწვია. დღესაც ამბობენ ხოლმე დავისა და შუღლის მიზეზზე — განხეთქილების ვაშლიაო, არსებობს ასეთი გამოთქმა.

აფროდიტემ პირობა შეასრულა და პარისი სიყვარულით დააკავშირა სპარტის მეფის მენელაოსის ცოლთან, უმწვენიერეს ელენესთან. აფროდიტეს დახმარებით სპარტაში სტუმრად მყოფმა პარისმა გაიტაცა ელენე ტროაში.

ასეთ მუხანათობას როგორ მოითმენდნენ ბერძნები? ისინი გაერთიანებული ლაშქრით თავს დაესხნენ ტროას, ლაშქარს წინამძღოლობდა მენელაოსის ძმა, მიკენის მეფე აგამემნონი.

ათი წელი გრძელდებოდა ომი ტროაში, ათი წლის განმავლობაში ვერ შეძლეს ბერძნებმა ტროის სახელმწიფოს მთავარი ქალაქის ტროას, ანუ ილიონის აღება. პომეოსის პოემას „ილიადაც“ ამიტომ ჰქვია, რომ იგი აღწერს ბრძოლას იმ ქალაქისთვის, ილიონ-

ნისთვის. მაგრამ პოემაში მოთხრობილია მხოლოდ ის ამბები, რომლებიც მოხდა ბრძოლის მეათე წელს, ისიც ბოლომდე ყველაფერი არაა ნათქვამი, ნაამბობია მხოლოდ აქილევსის რისხვასთან დაკავშირებული ამბები...!

ვნახოთ, რა მოხდა შემდგომ...

ჰაბა მორა

სიზმარი. ბეოტია, ანუ ხომალდთა სია

ყველას ეძინა — მხედრობასაც და ღმერთებსაც, მხოლოდ ზევსს არ მიეკარა ძილი. ფიქრს მისცემოდა, როგორ ეძია შური აქილევსისთვის. ბოლოს გადაწყვიტა, სწვეოდა აგამემნონს სიზმარი — ძილისშორისი. ჰიპნოსს მოუხმო და ფრთიანი სიტყვით მიმართა:

— ეწვიე აგამემნონს და შთააგონე, ბრძოლად ჩააბას აქაველები, დაარწმუნე, რომ შეუძლიათ დაამხოთ ფართოქუჩებიანი ტროა.

აგამემნონს ტკბილი ძილი დაუფლებოდა. სასთუმალთან დაუდგა მაცდური ძილისშორისი, სახით მოხუც ნესტორს ემსგავსა. რადროს ძილიაო, ამდენი ხალხი რომ გაბარია და ამდენი საზრუნავი გაქვს, ბრძოლად ჩააბი აქაველები, დაამხოთ ტროას, ასე ფიქრობენო ოლიმპოს ღმერთები.

იქი გაფრინდა ზმანება. — ძილისშორისი. საგონებელს მიეცა აგამემნონი. უგნურმა ალღო ვერ აუღო ღვთიურ მახესი ჭერ კიდევ. ეღერდა მის ყურში ღვთაებრივი მაცნის ხმა, როცა მჩატე ქიტონს იცვამდა, მოსასხამი წამოიხურა, ფეხებზე კოხტა წაღები მოიმწვართა, მხარზე ვერცხლით მოოქვილი ორლესული მოიგდო, ხელთ იპყრა მამისეული კვერთხი და რვალით მოსალტულ აქაველთა გემებს მიადგა.

ოლიმპოს მიწვდა ვარდისფერთითება განთიადის ქალღმერთი ეოსი და მოელვარე შუქი მოჰფინა, როცა აგამემნონმა უბრძანა მღერხმინ მაცნეებს, რომ კრებად მოეხმოთ აქაველები. დასვექეს ბუკი. თავი მოიყარეს რაზმთა მეთაურებმა. აგამემნონმა თანამებრძოლთ უამბო სიზმარი და რჩევა ჰკითხა — როგორ აღვაგზნოთ ლაშქარი საბრძოლველად, ხომ არ აჯობებს გამოვცადოთ — მათი სიმხნევეო.

— მოხუცმა ნესტორმა ბრძანა:

— აქაველთაგან სხვას ვისმეს რომ მოეთხოვო ეს სიზმარი, ჩვენ

არ დაუჭერებდით, ზიზღით შევაქცევდით ზურგს. მაგრამ ძილის-შორისი ხომ ჩვენში ყველაზე სახელოვან გმირს ეწვია!

როგორც მღვიმეებიდან გამოცევიან ხოლმე ფუტკრები, გუნდ-გუნდად ფუთფუთებენ და მტევნებივით აიხორხლებიან ყვავილებ-ზე, ხოლო შემდგომ ბზუილით მოეფინებიან ველს, ისე წამოი-შალნენ ხომალდებიდან და კარვებიდან აქაველი მეომრები. მათ შორის მიმოქროდა ზევსის შიკრიკი ოსა — შეშფოთებისა და ბუტ-ბუტის მომასწავებელი და კიდევ უფრო აღაგზნებდა სპას. მიწა კენესოდა ხალხის სიმძიმით და ღრიანცელით. ცხრა მეღერხმანმა მაცნემ ძლივს დააშოშმინა ლაშქარი.

წამოდგა აგამემნონი. ხელთ ეპყრა კოჭლი ღვთაების ჰეფეს-ტოს მიერ გამოქედილი კვერთხი. თურმე, ეს კვერთხი ჰეფესტოს თავის ღროზე ღმერთთა მეუფის ზევსისთვის მიუძღვნია, მას კი ცხენთა მხედველი პელოპსისთვის უჩუქებია. იმ პელოპსს აგამემ-ნონის მამის, მეფე ატრეესისთვის გადაუცია. ატრეესს სიკვდილის წინ თვიესტესთვის დაუტოვებია, ხოლო თვიესტეს მიუერთმევია აგამემნონისთვის, რომელიც არგოსისა და უთვალავი კუნძულის მფლობელი იყო. ამ სახელოვან კვერთხს დაეყრდნო და მიმართა აგამემნონმა ლაშქარს:

— ომის ღმერთის არესის რჩეულნო მოყმენო! დიადმა ზევსმა დასაღუპავად გამიმეტა, როცა ტროის გაცამტვერების იმედი მომ-ცა. ფუჭი ყოფილა ეგ იმედი! ზევსმა ჩვენს ლაშქარს სამარცხვინო უკუქცევა არგუნა ბედად, საშინელი სირცხვილი მოგველის შთა-მომავლობის წინაშე! აქაველებს და ტროელებს ფიქრად რომ მოსვლოდათ, ზავი დაედოთ და თავ-თავიანთი ლაშქარი დაეთვალათ, ქვეყნად რამდენი ტროელიცაა, მწყარივად მდგარიყო, ხოლო აქა-ველთა სპა ათეულებად დაგვეყო და თითო ტროელი თითო ათე-ულისათვის მერიქიფედ მიგვეჩინა, ბევრ ჩვენს ათეულს ღვინის მწდუ არ ეყოფოდა! სწორედ ასეა, მე გეუბნებით! ამდენად სჭარ-ბობს აქაველთა ჯარი ქალაქში მყოფ ტროელებს, თუმცა, მათ ბევრი მოკავშირეც ჰყავთ. რას წაგვადგება ლაშქრის სიმრავლე? ბევრი ვეცადე, მაგრამ ვერ დავანგრეე კეთილად ნაგები ქალაქი ილიონი. ცხრა წელი გავიდა. დალპა გემის ძელები, დაიძენდა ბა-გირი... სულმოუთქმელად მიგველის შინ ცოლ-შვილი, ბოლო არ უჩანს საომარ საქმეს... ვისწრაფოთ საყვარელი სამშობლოსაკენ, ჩვენ ვერ დავანგრევთ მტკიცეგალავნიან ტროას!

მხედართმთავრის ნათქვამმა ლაშქარი ააფორიაქა, ისინიც კი, ვისაც მისი სიტყვა ვერ მისწვდა, საერთო მღელვარებამ მოიცვა.

ბრბო ისე აიშალა, თითქოს ზღვას ერთად დაერია ორი ქარი — ევროსი და ნოტოსი, თითქოს ქარმა ზეფიროსმა გადაურბინა აშლილ ჯეჯილს და თავთავი შეარხია. ლაშქარი გემებს მიაწყდა, მტერის ბული დადგა, ცას ასწვდა მოწადინე ხალხის ყიჟინა. ბედისწერის უნებურად სამშობლოსკენაც გასწევდნენ, რომ შემოთებულ დედოფალ ჰერას ათენასთვის არ მიემართა: აქაველები დაიყოლიე, რომ ბრძოლის ველი არ დატოვონო.

ათენა სწრაფად გამოიჭრა ოლიმპოს თხემიდან და ბრძენ ოდი-სეესს დაავალა, დაეყოლიებინა აქაველები, გაემხნევებინა ისინი. ისე იჩქარა ოდისეესმა ქალღმერთის დავალების შესრულება, რომ გზაზე მოსასხამი გასძვრა და არც შეუმჩნევია (იგი მისმა თანაქმამულემ ითაკელმა ევრიბატემ წამოიღო). ვისაც კი შეხვდებოდა გმირი ოდისეესი, საყვედურით მიმართავდა: შე უგუნურო, ვინ რა იცის, რა უდევს გულში აგამემნონს? მან ხომ გამოგვცადა და ახლა სასტიკად დასჯის მხდალსა და სულმდაბალს. თანაც ჩვენი ხომ ყველაფერი არც გაგვიგონია, რასაც იგი ამბობდაო.

თუ ვინმეს შეხვდებოდა ამბოხებულს, კვერთხსაც დასცემდა და ჰკუთხე მოიყვანდა: ჰკუთით იყავი, შენზე ღირსეულს დაემორჩილე. ყველანი ხომ ვერ ვიმეფებთ აქაველებზე. მეფე მხოლოდ ერთი შეიძლება იყოს, ვისაც ზევსმა კვერთხი უბოძაო.

ასე თანდათან დაიმორჩილა ლაშქარი ოდისეესმა, კვლავ მობრუნა საფიხვნოზე. მხოლოდ ერთი თერსიტე ყრანტალებდა უკმაყოფილო. ის ხომ შემთხვევას არ გაუშვებდა, სპათა მეთაურები არ ეგინებინა. ელამი და კოკლი იყო თერსიტე, თან კუზიანი, მოხრილი მხრები ზედ გულის კოვზთან უერთდებოდა, თავის კინკრიხო წაწვეტებოდა და სახეზე აქა-იქლა ეყარა ღინღლი.

— რალა გაწუხებს, რით ხარ უკმაყოფილო, — უყვიროდა თერსიტე აგამემნონს, — რუალის იარაღით სავსე გაქვს კარავი, ბევრი მხევალიც ჩაგიმწყვდევი, კედევ გინდა ოქრო მოგართვან აქაველებმა? ო, სულმდაბალო აქაველებო, ქალები უნდა გერქვათ თქვენ, რომ ასეთ მეფეს ითმენთ! დაე, მარტო დარჩეს ტროაში, ელატიკოს თავის ნადავლს, მხედრობას რომ წაგლიჯა, მან დაამცირა აქილევისი, მაგრამ მგონი ღიდად არ სწუხს ისიც, თორემ ეგ აგამემნონის უკანასკნელი ვერაგობა იქნებოდა!

ოდისევსმა ვერ მოითმინა მისი თავხედობა და შესძახა:

— შე ყიამყრალო! როგორ ბედავ და პირში ეჩრები მხედართ-
მთავარს? ნუ გაგიჩრია პირში სვიან გმირთა სახელები. თუ კვლავ
იყბედებ, თავი არ შერჩეს მხრებზე ოდისევსს და ნურც მამა ერ-
ქმევა ჭაბუკი ტელემაქესი, თუ ხელით არ შემოგაძარცვავ ტანსაც-
მელს — ქლაინას, ჭიტონს, იმასაც, რაც სარცხვინელს გიფარავს
და აკივლებულს და გაწკეპილილს არ გაგაძევებ!

ეს უთხრა თუ არა, კვერთხი დასცხო ბეჭებზე, სულ ცხარე
კურცხლები აყრევინა, წითელი ზოლი დაატყო ზურგზე და იქვე
უძწეოდ ჩაკეცა ათრთოლებული თერსიტე.

გულს მოეშვა ლაშქარს და ყველამ გულიანად გადაიხარხარა.
ერთიმეორეს ეუბნებოდნენ: ღმერთმანი, მრავალი კარგი საქმის
მოთავეა და გზიანად განსჯის ოდისევსიო.

შემდეგ ოდისევსმა აგამემნონს და ლაშქარს მიმართა:

— ხომ ხედავ, ატარევსის ძეო აგამემნონ, რა სირცხვილს გიმ-
ზადებდა შენი ლაშქარი? გატეხეს სიტყვა — შინ გამარჯვებულნი
დავბრუნდებითო! ახლა მეძუძური ბავშვებივით თუ ქვრივი დია-
ცებივით ერთურთს შესტირიან... შინ მიგიხარიათ განა? ძნელია
ბრძოლა და იმიტომ მიგიხარიათ? უკვე გავვისრულდა ცხრა წელი
და ომი არ დაცხრა. მაგრამ იქნებ ცოტაც მოვითმინოთ, საყვარელ-
ნო, გავიხსენოთ, რა გვიწინასწარმეტყველა კალქანტმა. თქვენ ხომ
ყველას გახსოვთ, რაც მოხდა, როცა გემებით ავლიდს მივადექით?
რჩეული ჰეკატომზე, ანუ ასი ზეარაკისგან შემდგარი მსხვერპლი
შევწირეთ ღმერთებს. ჩვენ იქ სასწაული ვიხილეთ: ჭრელი დრა-
კონი დღისით-მზისით საკურთხევილიდან გამოსრიალდა და ხეს
გარს შემოერტყა. კენწეროზე ბელურის პაწაწინა ბარტყები შეფა-
რებოდნენ კადრის ფოთლებს. სულ რვა ბარტყი იყო, მეცხრე —
დედა. ყველა ჩაყლაპა ურჩხულმა. არ სცილდებოდა საბრალო
დედა, სულ გარშემო უფრენდა ჭყლოპინით. ზეაიკლაკნა ურჩხუ-
ლი, მასაც ნაკრტენზე სტაცა პირი. მაგრამ როგორც კი ისიც შთან-
თქა, თვითონ იქცა სასწაულის მსხვერპლად. ვინც გააჩინა, მანვე
ქვად აქცია — ცბიერი კრონოსის შვილმა ზევსმა. შეძრწუნებულნი
და ხმაგაკმენდილნი შევცქეროდით ამ სასწაულს. კალქანტმა, გახ-
სოვთ, გვითხრა: „რატომ გაჩუმიდით, თმახუჭუჭა აქაველებო? ამ
სასწაულით ხომ ზევსმა მოგვანიშნა: ცხრა ჩიტი ჩაყლაპაო ურჩ-
ხულმა. ჩვენც იმდენ წელს ვიბრძოლებთ, ხოლო მეათე წელს კი

ბოლოს მოეუღებთ ფართოფოლორცებიან ტროას“. ჰო, ასე გვითხრა. ხომ ხედავთ, ყველაფერი როგორ სრულდება ახლა, საბარკულშშენიერო მეომარნო?

ამ სიტყვებზე აქაველთა მძლავრი ყიჟინა გაისმა და გრგვინვით გაეპასუხა მათს ხმას შემოგარენი.

პილოსელთა მეფემ ტკბილმოუბარმა ნესტორმა მიმართა ლაშქარს:

— ღმერთებსა ვფიცავ, ბავშვებივით ვირჩებით, თითქოს საომარი საქმისა არა გაგვეგებოდეს რა. ერთუროს სიტყვებით ვეჯიბრებით და საქმეს კი ვერაფრით წავადექით. აგამემნონ! კვლავაც წარუძებ ბრძოლად აქაველთ, რა ბედენაა, თუ თითო-ოროლა ჯაბანი მხარს ვერ გისწორებს? ნურავინ ფიქრობს შინ დაბრუნებაზე, სანამ მშვენიერი ელენეს დარდისა და ფარული ცრემლებისათვის შურს არ ვიძიებთ! ისმინე, მეფეო, ჩემი რჩევა. მთელი ლაშქარი დაჰყავი ფილეებად და ფრატრიებად, ისე, რომ ფრატრია ფრატრიას მიჰყებოდეს და ფილე — ფილეს...

(ნესტორის რჩევას ის აზრი ჰქონდა, რომ ტომობრივი და გვაროვნული კავშირით დაახლოებულ რაზმებს თუ დაწყობდა აგამემნონი, მაშინ გამოჩნდებოდა, ვინ უკეთ იბრძოდა).

აგამემნონს მოხუცის ნათათბირევი ეამა. მან კიდევ ერთხელ გამოთქვა სინანული, რომ ტყვე-ქალის გამო აქილევსს წაეკიდა (თორემ ტროის აღსასრული ახლო იქნებოდაო) და ლაშქარს საომარი სამზადისი უბრძანა. აქაველები თავ-თავიანთი ხომალდებისკენ გაიფანტნენ. სადილის სამზადისს შეუდგნენ. აგამემნონმა ხუთწლიანი ხარი შესწირა ზევსს მსხვერპლად. მოუხმო ნესტორს, იდომენევს, ოდისევს, ორ სენხიას — აიანტ ტელამონის ძეს და აიანტ ოილევსის ძეს. მოვიდა მენელაოსიც. აგამემნონმა ლოცვა აღავლინა ზევსის წინაშე. ზევსმა ზვარაკი მიიღო, მაგრამ მხედართმთავრის ლოცვა არ შეისმინა.

ლხინის შემდეგ აგამემნონმა მეზუკეებს უბრძანა — თავი მოეყარათ თმახუჭუჭა აქაველთა ლაშქრისათვის. ქალღმერთი ათენაც მობრძანდა ლაშქრის გასაწყობად. ხელთ საშინელი ეგიდა ეპყრა — ჰეფესტოს მიერ ზევსისთვის გაკეთებული ფარი. ზედ ოქროვანი ასი ფოჩი ქანაობდა და თითო ფოჩი ასი ხარი ეღირებოდა.

(მკითხველს შევახსენებ სიტყვას — „ეგიდას“. არსებობს, მაგ-

ლითად გამოთქმა — „მშვიდობის ეგიდით“, ახუ მშვიდობის ძალით, მშვიდობის ნიშნით, მშვიდობის ფარით).

თითქოს მთის თხემზე ცეცხლი აბობოქრდა და ალი ანათებსო გარემოს, — ისე ლაპლაპებდა სპილენძი, როცა დაიძრა ლაშქარი, ეთერს შუქს ჰფენდა და ცათამდე ელავდა...

თითქოს უთვალავი ფრინველების, გედებისა და წეროების გუნდი და გუნდი ფრთხილად დაეშვა ზეციდანო, ისე გაცვივდნენ აქაველები გემებიდან და კარვებიდან, ხოლო გმირთა ფეხქვეშ კი ცხენთა ფლოქვებქვეშ საზარლად აგუგუნდა დედამიწა...

სკამანდროსის ველს მოეფინა სპა უთვალავი, ვით ფოთლები, თუ ყვავილნი ვარდობისთვეში...

თითქოს უთვალავ ბუზებს გაუდისო რია-რია მწყემსის ქოხთან, როცა გაზაფხულზე ქოთნებში რძე მიჩხრიალებს, ისე ურიცხვი იყო ჯარი აქაველების...

როგორც მწყემსები იოლად გამოარჩევენ თავისას, თხათა არცე რომ აირევა, ისე აწყობდნენ რაზმებს წინამძღოლები. მათ შორის იყო აგამემნონ ერისმთავარი. მთელ ჯოგში რომ ერთი ძლიერი კურო გამოირჩევა და ახოვნებით ყველას დაჯაბნის, ისეთი ძალა მიაწიჭა იმ დღეს ზევსმა აგამემნონს.

ახლა კი, მიმღერეთ, ზევსის ასულებო, მუზებო, ვინ იყვნენ აქაველთა წინამძღოლნი! თქვენ ხომ ღმერთები ხართ და ყველაფერი იცით. ჩვენ კი, მოკვდავებს, უმეცართ, მხოლოდ თქმულებითაა გაგვეგება ძველი ამბები. თქვენ გამახსენეთ, მათი სახელები, ქალღმერთნო!

(მკითხველს შევახსენებ, რომ ხელოვნების ქალღმერთებს, ზევსის ასულებს, მუზებს ერქვათ: კლეიო (იგი ისტორიის მუზა გახლდათ), ეტერპე (ლირიკის მუზა), თალეია (კომედიის მუზა), მელპომენე (ტრაგედიის მუზა), ტერპსიქორე (ცეკვის მუზა), ურანია (ასტრონომიის მუზა), კალიოპე (ეპიკური პოეზიის მუზა), ერატო (სატრფიალო პოეზიის მუზა), პოლიმნია (სახოტბო პოეზიის მუზა). თუ ღიბთვალეთ, სულ ცხრა მუზა ყოფილა. ჰომეროსმა, როგორც თვითონ ბრძანებს, მუზების დახმარებით მრავალი რაზმი ჩამოთვალა, დაასახელა მათი მეთაურები, მათი სამკვიდრო და გემების რაოდენობა. ჩვენ არც მუზები ვართ, არც ჰომეროსი და ყველა ამ ცნობას ვერ დავიხსომებთ. საკმარისია ვიცოდეთ, რომ აქაველები ტროის დასალაშქრავად 1147 გემით მოსულან. ჰომეროსი

ჩამოთვლის ამ ლაშქრის 44 მეთაურს და 190 დასახლებულ პუნქტს, საიდანაც მებრძოლნი მოვიდნენ. შემდეგ ჩამოთვლილია ტროელნი და მათი მოკავშირენი. ტროელების მოკავშირეთა შორის დასახელებულია ვერცხლის საბადოებით მდიდარ შორეულ ალიბედან მოსული რაზმი. როგორც მეცნიერები ფიქრობენ, ეს „ალიბები“ იგივე ხალიბებია, ქართველთა მონათესავე ტომი, რომელიც განთქმული იყო მეტალურგიით. სხვათა შორის, ბერძნულად თვით ფოლადს ჰქვია მისი შემოქმედი ტომის ხალიბების სახელი: ხალიპ-ს, ანუ ხალიბ-ს).

ძეგა მასაგა

ფიცო. ალექსანდროსისა და მენელაოსის შერკინება

მამაც ბელადებს გამოჰყვა სპათა საბრძოლო წყობა, მძლავრი ყიჟინა ისმოდა. ასე ყივის ხოლმე წეროთა გუნდი, ზამთრის ქაზბუქს რომ თავს დააღწევს და ოკეანეს გადაუფრენს. მეომართა ტერფებიდან ისეთი კორიანტელი დატრიალდა, გეგონებოდა, მთის თხემზე ქარმა ნოტოსმა ნისლი დააფინაო, ღამესავით ბნელი ნისლი, ქურდების ქომაგი, ღამის მეხრეთა მტერი. ქვა რომ ისროლო, თვალსაც ვერ გააწვდენ, წყვდიადში ისე დაგეკარგება.

როცა ერთურთის პირისპირ დადგა ორი ლაშქარი, ტროელებს ღვთაებრივი პარისი გამოეყო, ვეფხისტყაოსან მოყმეს ბეჭებზე მორკალული მშვილდი სცემდა, ხოლო თეძოზე ორღესული ხჰალი ეხეთქებოდა, მტერს შესარკინებლად მოუხმობდა პარისი.

მენელაოსმა თვალი მოჰკრა და გაიხარა, უმაღ ეტლიდან გადმოხტა და შესარკინებლად გაეშურა. პარისს თავზარი დასცა მისმა შეხედვამ და გაფითრებული ტროელთა ლაშქარში ჩაიკარგა. ძმის საქციელით განრისხებულმა ჰექტორმა შესძახა:

— ლამაზო პარის მექალთანევ, დიაცთა მაცთუნებელო! განა არ ჯობდა არ შობილიყავ, ოლონდ ამ დღეს არ მოსწრებოდი? ხედავ, როგორ ხარხარებს თმახუქუქა აქაველთა ლაშქარი? მათ გმირი ეგონეთ, შენი მშვენების გამო! ნუთუ არ შეხვდები მენელაოსს, რომ გაიგო, რა ვაჟკაცის მშვენიერ ცოლს დაეუფლე?

შეკრთა პარისი, მართალს ამბობდა ტროელთა მხედართმთავარი:

— ჰექტორ, გული გიცემს სეკირასავით მტკიცე, — მიუგო მან, — მაგრამ ნუ დაამცირებ ოქროვანი აფროდიტეს სასიყვარულო მადლს. ღვთაების ჩილდო არასოდეს დაიწუნება, რადგან ჩვენი ნებით მას ვერ მოვიპოვებთ. მზად ვარ, მენელაოსს გავუსწორდე, ელენეს გამო ერთურთს შევევრკინებით!

ჰექტორმა და აგამემნონმა ლაშქარნი დააშოშმინეს. გადაწყდა, ზავი დაედოთ, ერთმანეთისთვის მეგობრობა აღეთქვათ, ხოლო ორთაბრძოლაში გამარჯვებული ელენეს დაუფლებოდა. გულზე მოეშვათ მეომრებს — მათს მრავალწლიან სატანჯველს ბოლო უნდა მოეღებოდა! ეტლებს მოსართავეები მოხსნეს, საჭურველი ახლოს დაიდეს და ორი ლაშქრის შუა პარისისა და მენელაოსისთვის საასპარეზო ზოლი დატოვეს. ჰექტორმა მეფე პრიამოსის მოსაყვანად მალემსრბოლი აფრინა ტროაში.

ამ დროს ღმერთების მაცნე ქალღმერთი ირისი ეწვია მშვენიერ ელენეს, პრიამოსის ასულის, ელენეს მულის ლაოდისკის სახე მიიღო და სასახლეში შევიდა. ელენე ორხაულ ფარდავს ქსოვდა, ზედ ტროელთა და აქაველთა ბრძოლა იყო ასახული. ასე მიმართა ქალს ირისმა:

— მშვენიერო ნიმფავ, ხედავ, როგორ დაწყნარდა ორივე ლაშქარი? პარისს და მენელაოსს გადაუწყვეტიათ, ორთაბრძოლაში გადაწყვეტონ შენი ბედი!

ტკბილი გრძნობა ჩაელვარა გულში ელენეს, მოაგონდა პირველი ქმარი და ნათესავები. აღელვებული გავიდა ქალი სამთიობოდან, პრიამოსისკენ გაემართა. ამ დროს პრიამოსი და ტროის უხუცესნი ტროის მთავარ შესასვლელთან, სკაიას კარიბჭესთან ერთ მაღალ გოდოლში ისხდნენ. მოხუცებს უკვე აღარ შეეძლოთ ბრძოლაში გასვლა, მაგრამ საფიხვნოზე, თათბირის დროს მჭერმეტყველებით ჯერ კიდევ მძლეობდნენ, ვით ქალებში ჭრიჭინობელა, ხეთა შტოებში რომ იმალება და ჭახჭახებს.

მოხუცებმა ელენეს თვალი მოჰკრეს, მისი მშვენიერებით გამოცოცხლებულმა ერთურთს ფრთიანი სიტყვით მიმართეს.

(„ფრთიანი სიტყვა“ მე არ გამომიგონია, მკითხველო, ასე ამბობს თვით ჰომეროსი, ალბათ, იმიტომ, რომ სიტყვა საქმეზე უფრო სწრაფია და თითქოს გამოფრინდება ხოლმე. ახლაც ამბობენ რაიმე მოხდენილ და სხარტად ნათქვამ სიტყვაზე — ფრთიანი სიტყვააო, ყველა ენაზე ხმარობენ ამ გამოთქმას, ჩვენ კი უნდა ვი-

ცოდეთ, რომ სიტყვას პირველად ჰოიფოოსმა „შეასხა“ ფრთები).

აი, რა თქვეს მოხუცებმა:

—ვერ გაამტყუნებ, რომ ტროელნი და აქაველნი ასეთი ქალისთვის ეგზომ ხანგრძლივ სატანჯველს მისცემიან, მართლაც რომ ქალმერთს შეედრება იგი მშვენებით! მაინც სჯობს, დროზე გაგვეცალოს მრავალ მოყმეთა დამღუპველი!

მეფე პრიამოსმა დაუყვავა ქალს:

—მომიახლოვდი, ჩემო საყვარელო ასულო! შენ არ მიგიძღვის რაიმე ბრალი, ღმერთებს მოეკითხება ჩვენი ცოდვა. ამ მაღალი კოშკიდან ნახავ შენს პირველ ქმარს და სხვა ახლობლებსაც. ახლა მითხარი, ვინ არის ის ახოვანი გმირი, მეფეს რომ ჰგავს?

ქალთამზემ მიუგო:

—კიდეც უნდა მიყვარდე, მამავ-მამამთილო, შიშაც უნდა მქოდეს შენი. ნეტავ მოვმკვდარიყავი და ასეთი უბედურება არ მომეტანა თქვენთვის... გმირი, რომელზედაც მეკითხები, აგამემნონია, ატრევსის ძე. მას ჩემი მაზლი ერქვა და, ვაგლახ, უღირსს ნეტავ მაზლადვე დამრჩენოდა!

ელენემ შემდეგ კოშკიდანვე დაანახა მამამთილს ითაკის მეფე, ჰკუაუხები ოდისევსი, ტელამონის ძე აიანტი და სხვა გმირები.

ამ დროს ეახლა პრიამოსს ჰექტორისგან გამოგზავნილი მალემსრბოლი იდაიოსი და გადასცა, რომ პარისი და მენელაოსი აპირებენ ერთუროს შეერკინონ და ასე გადაწყვიტონ ბრძოლის ბედი. ელდა ეცა მოხუც მეფეს, მაგრამ ეტლი შეაკაზმინა და ბრძოლის ველისკენ გააქროლა. ტროის მეფეს აგამემნონი და ოდისევსი შეეგებნენ. აგამემნონმა ლოცვით ხელები აღაპყრო ზეცისაკენ და მოწმედ მოუხმო ღმერთებს, რომ მტკიცედ დაეცვათ ფიცი აქაველებს და ტროელებს: ორთაბრძოლაში გამარჯვებულს დარჩებოდა ელენე და აქაველთა და ტროელთა შორის სამუდამო მშვიდობა დამყარებოდა.

შემდეგ მებრძოლებმა ზვარაკი შესწირეს ღმერთებს, მაგრამ ზევსს არ სურდა სიკეთე მათთვის.

ლაშქარს მიმართა ტროის მეფე პრიამოსმა:

—მისმინეთ სპანო აბჯარასხმულნი! გტოვებთ და ვუბრუნდები მაღალბორცვიან ტროას. ძალა არ შემწყვეს, ვიხილო შვილის შერკინება იენელაოსთან. მხოლოდ ზევსმა უწყის, ვინ დარჩება გამარჯვებული!

პრიამოსმა დასტოვა ბრძოლის ველი.

ჰექტორმა და ოდისეესმა გაზომეს ბრძოლის ასპარეზი და სპილენძის მუზარადში წილი ჰყარეს, რომ გაერკვიათ, ვის ერგებოდა პირველად შუბის ტყორცნა.

მრავალი ტროელი და აქაველი შეჰლაღადებდა ამ დროს ზევსი; ვინც ეს დამღუპველი ომი გამოიწვია, ის ჩაახშე ჰადესის მღვიმეში, ხოლო ჩვენ შორის მეგობრობა განამტკიცეო.

ჰექტორმა თვალი მოარიდა და ისე ბრმად უყარა ჩაჩქანში წილი. პირველი ტყორცნის უფლება პარისმა მიიღო.

თორნ-მუზარადით აღიჭურვა ღვთაებრივი პარისი, თმამშვენიერი ელენეს ქმარი. თეთრ ფეხებზე ჯერ საბარკულები დაიმაგრა, წვივები დაიცვა, თორნი შეიმოსა, ხმალი მოირგო, რომელსაც ვერცხლის სამსქვალის და რვალის პირი შევნოდა. ხელთ ფარი იპყრა, თავზე კი მოკაშკაშე ჩაჩქანი ეხურა, რომლის ზუჩხეც მერანის ძეა ქანაობდა. მძიმე შუბს დასწვდა.

იმავდროულად აღიჭურვა მენელაოსიც, ერთმანეთის პირისპირ დადგნენ გმირნი. ისე მრისხანედ უელავდათ თვალები, რომ შიშის ზარს სცემდნენ ორსავე ლაშქარს. დათქმულ მიჯნამდე მიუახლოვდნენ ერთმანეთს და სტყორცნა პირველად პარისმა ოროლი. შუბი მრგვალ ფარზე შეელენა მენელაოსს, შიგ ვერ გაატანა სპილენძმა. გადაიღუნა ბუნიკიც. მენელაოსი მამაზეციერ ზევსს შეევედრა:

— შენ შემეწიე, რომ ოჯახის შემგინებელი პარისი მიწას დაასკდეს, რათა შორეული შთამომავლობაც მოერიდოს სტუმარმასპინძლობის წესის ბოროტად დარღვევას!

ეს თქვა თუ არა, გრძელჩრდილიანი შუბი გატყორცნა („გრძელჩრდილიანიო“ — ასე ამბობს ჰომეროსი და ხომ წარმოგიდგენიათ, როგორ სწრაფად გადარბის ბალახებზე მზიან დღეში გატყორცნილ გრძელ შუბთან ერთად მისი ჩრდილი?).

პარისს მრგვალ ფარში ჩაეჭედა შუბი, მძლავრმა სპილენძმა გაარღვია ფარის ფენა, აბჯარშიც გააღწია და საზარდულთან გაუფხრიწა გმირს ნაზი ქიტონის ქსოვილი.

უკან გადახტომით შეამსუბუქა დარტყმის ძალა და შავ სიკვდილს ამითლა გაექცა პარისი. მაგრამ მტრის წამიერი შეყოვნებით ისარგებლა მენელაოსმა და ვერცხლის სამსქვალის ხმალი მუზარადს დასცა. ჩაჩქნის კიდეზე გადაემსხვრა ხმალი და ზეცას შეჰლაღადა გაწბილებულმა გმირმა:

— შენზე ბოროტი ღვთაება არ მეგულება, ზეესო! ხმალი ხელში შემომემსხვრა და თურმე შუბიც ამაოდ მიტყორცნია!

ზუჩის ფაფარზე უტაცა ხელი დაბნეულ პარისს მენელაოსმა და აქაველთა მხედრობისაკენ დაითრია. დიდ სახელსაც მოიხვეჭდა, რომ ქალღმერთ აფროდიტეს არ ეხსნა თავისი რჩეული გმირი. მან გაწყვიტა ღვედი, რომლითაც ნიკაპზე ეკვრებოდა პარისს მუზარადი და მენელაოსს ცარიელი ჩაჩქანია შერჩა ხელში. გმირმა ბრახით პაერში გაიქნია ნადავლი და აქაველთა მხარეს მოისროლა.

აფროდიტემ სქელი ბურუსი გარს მოავლო პარისს და გააუჩინარა. შემდეგ აიტაცა და ტროაში სამთიობოში დასტოვა. ქალღმერთი მაშინვე ელენეს ეწვია, მოხუცი მოახლის სახე მიიღო და კეთილსურნელოვან კაბაზე შეახო ხელი ტროელი დიაცების დასში მყოფ ქალს. შინ დაბრუნდიო, ქალო, პარისი გიხმობსო. ვერც კი იტყვი, რომ ბრძოლის ველიდან დაბრუნებულა, გეგონება, საცაა ფერხულში ჩაებმებაო.

სული აუწეწა მისმა სიტყვამ ელენეს, მაგრამ როგორც კი ქალმა შენიშნა ვითომ მოხუცი მოახლის ქათქათა მკერდი და ვენებიან თვალთა ელვარება, მაშინვე იცნო სიყვარულის ქალღმერთი და საყვედური აღმოხდა:

— ჰოი, სასტიკო ღმერთქალო! კვლავ ჩემი შეცდენა მოიწადინე? კიდევ ვინმე ახალი საქმრო ხომ არ შემირჩიე? თუ აგრე გულით გინდა, დათმე ღმერთთა სავანე და თვითონ ეახლე შენს რჩეულს, მას უაღერსე, მოკვდავს, გინდაც მეუღლე გიწოდოს, გინდ მხევალი! მე კი არ მინდა ვეახლო ბრძოლის ველზე დამარცხებულს!

განრისხდა აფროდიტე:

— ხმა გაიკმინდე, უბედურო! თორემ ისევე შეგიძლება, როგორც მიყვარდი!

თრთოლვა მოჰგვარა მისმა სიტყვებმა ელენეს. დიაცთაგან ჩუმად გაჰყვა ქალღმერთს. პარისის სამთიობოს ეწვივნენ. მომჯადოებლად მომღიმარმა აფროდიტემ თვითონ დაუდგა სავარძელი ელენეს და ქმრის სიახლოვეს დასვა.

თვალში არ შეუხედავს, ისე მიმართა ქმარს მშვენიერმა ქალმა:

— აკი ტრაბახით აგვიკელი, მენელაოსს დაეჯაბნიო? გირჩევნია, მშვიდად იძინო სახლში, აღარ გაბედო ქერათმიან მენელაოსთან შერკინება!

ფრთიანი სიტყვით მიუგო პარისმა:

— გულს საყვედურით ნუ დამიღონებ, საყვარელო დღეს ქალღმერთის ათენას დახმარებით მძლია მენელაოსმა, ჩემი დროც მოვა! ჩვენც ხომ გვყავს მფარველი ღმერთი!

პარისი ტყბილი სიტყვებით მოეფერა გამწყრალ ელენეს. დაარწმუნა, რომ ასე არასდროს ჰყვარებია, მაშინაც კი, როცა სპარტიდან გაიტაცა. ცოლ-ქმარმა ერთად მოისვენა დიდებულ სარეცელზე.

ამ დროს კი ბრძოლის ველზე ნადირივით დაძრწოდა გაწბილებული მენელაოსი, იქნებ სადმე თვალი მოვკრაო პარისს. ვერავინ შეძლო მისი კვალი ეჩვენებინა, თუმცა თვით ტროელთაც აღარ სურდათ დამალათ მათი უბედურების მიზეზი, ახლა მათაც კი სძულდათ პარისი.

აგამემნონმა ხმაძალა მიმართა ყველას, ხომ ხედავთ, მენელაოსმა გაიმარჯვა და ტროელებმა ელენე უნდა დაგვიბრუნონ, ხარკიც გაიღონ, რომ ეს ამბავი შორეულ შთამომავლობასაც გადაეცესო.

აქველებმა მოწონების ყიჟინა დასცეს.

ჰეზა მათხა

ფიცის გატეხა. აგამემნონის მიერ ლაშქრის შემოვლა

ზევსის ოქროს სასახლეში ისხდნენ ღმერთები, ქალღმერთი ჰეზე ოქროს ფიალით ურიგებდა მათ ღვთაებრივ სასმელს — ნექტარს. ზევსმა ჰერას გაწიწმატება მოინდომა და დამცინავად ჩაუბრაკა:

— ორი ქალღმერთი მეგულება მენელაოსის მოკავშირედ — ჰერა და ათენა. მაგრამ ორივე შორს ბრძანდება მისგან და შორიო სიყვარულით კმაყოფილდებიან. მომდიმარი აფროდიტე კი სულ თან ახლავს რჩეულს, ახლაც გადაარჩინა. როგორ გნებაეთ? ასე დამთავრდეს ყველაფერი?

ამოიოხრეს ჰერამ და ათენამ. ხმა არ გაუღია პალას-ათენას, თუმცა მის სულში ბოღმა ბორგავდა. ჰერამ კი ვერ შეძლო რისხვის დაოკება:

— რა ბრძანებაა, სასტიკო! რატომ არაფრად ჩამითვალე მოწადინება? ლამის დაიხოცნენ ცხენები, როცა ჯარი დაეძარი პრიამოსისა და მისი მოდგმის გადასათქერად. მაგრამ შენ ჰქმენ, რაცა გნებავს, იცოდე კი, რომ ამით ყველა ღმერთს ვერ აამებ.

— ბოლმით აღვსილო ჰერა, — მიმართა ზევსმა, — განა რა დაგიშავეს ისეთი ტროელებმა, რომ ილიონის გაცამტვერება გწყურია? შენ რომ შეგეძლოს, ცოცხლად შთანთქავდი პრიამოსსაც და მთელს მის მოდგმას! მაგრამ ჩვენს შორის მაინც არ იელვებს მტრობის სახშილი. შენთვის დამითმია ილიონი, თუმცა ყველა ქალაქზე უფრო ქვეყნად იგი მიყვარს, იქ ჩემს საკუთრებეველს არასდროს მოკლებია წმინდა ზვარაკი, ზედაშე, ცად ასული ბოლი.

კვლავ მიმართა ზევსს ხარისთვალება დედოფალმა ჰერამ:

— ყველაზე მეტად ამქვეყნად სამი ქალაქი მიყვარს: არგოსი, სპარტა და ფართოფოლორცებიანი მიკენი. მაგრამ სამივეს დავითმობ, ოღონდ ამაოდ ნუ ჩაივლის ქალღმერთის გარჯა! მეც ხომ შენსავით ღმერთი ვარ. მეამაყება, რომ მე, კრონოსის ასული, შენ დად გეკუთვნი და მეუღლედ, შენ — ყველა უკვდავის მეუფეს! გთხოვ, უბრძანო ათენას, ჩაერიოს ტროელთა და აქაველთა ომში, ისე მოახერხოს, რომ პირველად ტროელებს დაარღვევინოს ფიცის!

(მკითხველო, რაკი ჰერამ ახლახან კრონოსი ახსენა, მოკლედ მოგითხრობთ სამყაროს წარმოშობის შესახებ ბერძენთა წარმოდგენებზე:

თავდაპირველად იყო ქაოსი, ანუ არარაობა, უფორმო, უსხეულო სიცარიელე თუ სისავსე. სიტყვა ქაოსი დღესაც ყველა ენაში ისეთ რამეს ნიშნავს, ისეთ არეულობას, თავსა და ბოლოს რომ ვერ გაუგებ. ქაოსისგან იშვა გეა (მიწა-დედამიწა), ტარტაროსი (საიქიო), ეროსი (სიყვარული), ერებოსი (ჯოჯოხეთი), ნიქსი (ღამე), შემდეგ იშვა ეთერი (კოსმიური სივრცე), ჰემერა (დღე), ურანოსი (ცა), პონტო (ზღვა). გეამ და ურანოსმა შვეს ტიტანები — პირველღმერთები, კიკლოპები — ცალთვალა ურჩხულები და ასხელა ბუმბერაზები. ტიტანები ანუ პირვანდელი ღმერთები იყვნენ: ოკეანე, იაპეტი, კრონოსი, რეა, თემიდა და სხვები. იაპეტის შვილია ტიტანი პრომეთე. ღმერთი ურანოსი შვილთა მოძულე იყო და ამიტომ კრონოსმა მამას ჯერ ასო მოჰყვითა, შემდეგ კი ტიტანების დახმარებით დაამარცხა და თვითონ გამეფდა. მას ჰქონდა გამოც-

დილება, თუ როგორ შეიძლებოდა შეიღწეოდა მამისთვის მეფობა წაერთმია და ამიტომ თავის შვილებს, როგორც კი ქალღმერთ რეასგან შეეძინებოდა, ყლაპავდა. გაბეზრებულმა რეამ, ზევსი რომ გაუჩნდა, გადამალა, ხოლო მამამისს შვილის ნაცვლად ჩვრებში გახვეული ქვა გადააყლაპა. ზევსმა ტიტანების დახმარებით დაამხო კრონოსი და აიძულა გადაეყლაპული შვილები უკანვე ამოენთხია. კრონოსისა და რეას შვილები ზევსის გარდა არიან დემეტრე, ჰადესი, ჰესტია, პოსეიდონი და პერა.

მეც ხომ ღმერთი ვარო, უთხრა პერამ და თავისი წარმომავლობა მოაგონა ზევსს. ისიც, პერაც, კრონოსის ასული იყო და ზევსს არა მარტო მეუღლედ, დადაც ეკუთვნოდა).

დაეთანხმა პერას უკვდავთა მამა ზევსი. ისედაც ამის მოწადინე ათენას მეტი რაღა უნდოდა. ვარსკვლავივით მოსწყდა ზეცის ზღურბლს ქალღმერთი. განცვიფრებული შესცქეროდა ამ ამბავს ტროელთა მხედრობა და საბარკულმწვენიერ აქაველთა სპა. იგრძნეს, კვლავ იფეთქებდა ბრძოლა.

ათენამ ლაოდოკოსის სახე მიიღო და ფრთიანი სიტყვით მიმართა ტროელთა მოკავშირე პანდაროსს. ურჩია, რომ ისარი ეტყორცნა მენელაოსისთვის, პარისი უხვად დაგასაჩუქრებო. გაბრიყვდა პანდაროსი, კაპარპი ზუფი მოხადა, ერთი ისარი ამოაძრო, გაჭიმულ ლარს მოარგო, ვერცხლისმშვილდოსან ღმერთს აპოლონს აღთქმა მისცა — ნორჩ ტარიგთა ასზვარაკეულს შემოგწირავ, თუ შემეწევიო; მძლავრად მოზიდა ლარი, ძუძუსთავამდე მიიტანა. ლარის ზუზუნი გაისმა და მტრის სისხლს დახარბებული ისარიც გაფრინდა. მაგრამ დიდმა ღმერთებმა არ გაგიმეტეს, მენელაოსი ზევსის ასული ათენა გადაგეფარა. როგორც ნაზი დედა აუქშევს ხოლმე ჩვილს აბეზარ ბუზებს, ისე აგაცდინა ისარი.

სარტყელში მოხვდა მენელაოსს ბუნიკი, ჭავშანიც გაფლითა და კანი გაუკაწრა. სისხლმა იფეთქა.

აგამემნონს თავზარი დაეცა, ხელი შეაშველა ძმას, სინანულით უთხრა:

— მე გაგწირე, ძმაო, როცა ეს უგუნური ფიცი დავდე, რა მუხანათურად გატეხეს სიტყვა! რაღა ფასი აქვს ზვარაკს და ზედაშეს, რა ბედენაა, თუ ნები ნებს დაეურთეთ ერთგულების ნიშნად, როცა თვით მაღალი ღმერთი არ აღასრულებს აღთქმას? ადრე თუ

გვიან, დაეშობა ილიონი, განადგურდება პრიამოსი და სპა შუბოსან პრიამოსისა, მაგრამ ამას რალა ფასი აქვს, თუ შენ აქ კპოვებ სიცოცხლის სამანს, თუ აქ დანაცრება შენი ძელები! მაშინ ამაყად იტყვის ტროელი, შენს საფლავზე ფეხით შემდგარი: „ასემც იყრიდეს მტერზე ჯავრს აგამემნონი! უთვალავი სპა წამოასხა და უკან გაბრუნდა გაწბილებული, აქ კი უპატრონოდ დასტოვა მენელაოსი!“

ძმას თვით მენელაოსმა გაუმაგრა გული, უთხრა, რომ საშიში არაფერი სჭირს. გამხნევებულმა აგამემნონმა მალემსრობოლი ტალთიბიოსი გააგზავნა უებარ მკურნალთან მახაონთან, ასკლეპიოსის ძესთან. მახაონმაც არ დააყოვნა. სწრაფად მივიდა ქერაკულულებიან მენელაოსთან. შეძლო მკვრივი თორნიდან ისრის ამოღლეჯა, ფხა გაელუნა ფრთიან ისარს, მოელვარე თორნი და წელსარტყამი გაირღვა. მკურნალმა სისხლი გამოსწოვა დაისრულს და შემდეგ მალამო დაათინა.

ამ დროს აგამემნონმა დაიწყო ლაშქრის შემოვლა, რათა ბრძოლად აღეგზნო აქაველები. თუ ნახავდა, რომ ბრძოლას ვინმე თავს არიდებდა, მწარე საყვედურს ეუბნებოდა: რა მხდალი შველივით ათრთოლებულხარო, თითქოს ძარღვებში არ ბოგინობსო სული და ძალა!

კრეტელთა ფალანგს მიადგა. გამძვინვარებულ ტახს ჰგავდა მათი ბელადი იდომენეესი, იქვე იყო მერიონე. აგამემნონმა შეაქო გმირები. იდომენეესმა მიუგო, რომ იგი მუდამ უერთგულებს მხედართმთავარს, მისი იმედი უნდა ჰქონდეს.

შემდეგ აგამემნონი მივიდა აიანტებთან. ორი აიანტი იბრძოდა ტროაში — აიანტ ტელამონის ძე და აიანტ ოილეგისის ძე. ღრუბელივით შავი იყო აიანტების რაზმები. მათი შემყურე სიხარულით ცხს ეწია აგამემნონი.

მხედართმთავარი პილოსელთა მეფის ნესტორის რაზმს ეწვია. ნესტორს უმამაცესი გმირები მეწინავეებად დაეყენებინა, შუაში მხდალები იყვნენ, რათა მათაც ებრძოლათ ან თვისი ნებით, ან იძულებით. მოხუცი რჩევას აძლევდა რაზმს, რომ წინდახედულად ებრძოლათ. საჭირო არ არის დოღის გამართვა და წინ გაქრა, არც ჩამორჩენა შეიძლება რაზმიდანო. გაახარა აგამემნონი ნესტორის მოწადინებამ და მიმართა:

— ნეტავი ისევე გემორჩილებოდეს მუხლები, როგორც გული გერჩის, მოხუცო!

ნაღვლიანად მიუგო ნესტორმა:

— ენა ვერ იტყვის, როგორ მინდა ისეთი ვიყო, როგორც სიკაბუქისას. რას იზამ, ღმერთს ყველაფერი ერთად როდი ემეტება მოკვდავისთვის. მაინც შევძლებ სიტყვით გაგამხნეო მხედრობა, აი პატივი ერთადერთი, რომელიც მოხუცისთვის ღმერთს დაუტოვებია!

აგამემნონმა მოიხილა ათენელთა რაზმიც, რომელთაც მენესთესი მეთაურობდა, იქვე იყო ჰკუაუხვი ოდისევსი. უქმად იდგა ოდისევსის რაზმი, იმ დროს, როცა უკვე ერთურთს ელევნობდნენ ტროელთა და აქაველთა ფალანგნი.

— ნეტავ ვიცოდე, რას ელით და ვის ემალეებით? — შესძახა აგამემნონმა, — ნადიმზე პირველნი მიბრძანდებით ხოლმე, აქ კი სეირს უყურებთ?

ამაოაო ეგ საყვედური, წყენით მიუგო ოდისევსმა, ნახავ, თუ შენც მონაწილე იქნები ბრძოლისა, რომ მეწინავეთა შორის მე ვიქნებიო.

უკან წაიღო სიტყვა აგამემნონმა, რაკი წყენა შეატყო გმირს, მხოლოდღა თხოვა, დრო არ ითმენს, ბრძოლად განემზადეთო.

არც დიომედეს რაზმის წყობა მოეწონა აგამემნონს, რას ცახცახებო, უთხრა, ბრძოლის ველს რა ნირწამხდარი მისჩერებიხარო. მოაგონა იდომენევსს მამამისის ტიღევსის გმირობის ამბავი. დიდი გმირი იყო ტიღევსი, მაგრამ ძე შეხვდა ომში უპწეო, ბჭობის დროს კი მჭევრმეტყველიო.

არაფერი უბასუხა იდომენევსმა, მოერიდა მხედართმთავარს, მაგრამ ვერ მოითმინა მისმა მეგობარმა სთენელოსმა:

— სიცრუეს ბრძანებ, მეფეო, თუმცა სიმართლე კარგად მოგეხსენება. მამათ დიდებულს ჩვენს დიდებულს ნუ შეადარებ. ჩვენ მათზე გულუმხნესნი ვართ, ჩვენ დავლევთ შეიღბქიანი თებექალაქი, ჩვენი მამები კი უგნურებას გადაჰყვნენ!

მეგობარს უკმაყოფილოდ შეაწყვეტინა დიომედემ:

— იყუჩე, ვაჟო! მე ბრალს ვერ დავდებ აგამემნონს. ხომ იცი, რომ თუ აქაველები გაიმარჯვებენ, დიდება ბელადს ერგება, მაგრამ თუ დაგვამარცხეს, ვაებაც მისი ხვედრია. დავის დრო არა გვაქვს, სჯობს ვიჩქაროთ და გავიხსენოთ ზნე სამამაცო!

ეს თქვა თუ არა, გადმოხტა მაღალი ეტლიდან, დაიქორიალა იარაღმა და სამკერდულმა, მტერს შიშის ზარს ჰგვირდა ბრძოლად გაჭრილი გმირი.

თითქოს ქუხილით ეხეთქება ზღვა ნაპირებს, ზვირთი ზვირთს მისდევს ქარით — ზეფიროსით აგორებული, ზღვის შუაგულში აქოჩრილი, შემდგომ გრუხუნით კლდეს შეჭახებული, დაშლილ-დაფშვნილი, ხოლო კლდის უკან ნელი ტყლაშუნით მარილიანი ქაფით განელებული. ასე მიჰყვება აქაველთა ფალანგი ფალანგს. მეთაურთა ბრძანება ისმის მხოლოდ. თვით მეოპრები კრინტს არ ძრავენ, საკითხავია, როგორ დახშობიათ მკერდში ბგერა? ჩუმად და მორჩილად მოემართებიან აბჯარმოელვარენი.

ხოლო ტროელნი ცხვრებსა ჰგვანან, თითქოს კრავების კიკინი ისმისო. ერთი ბგერა არ ჰქონდათ ოლონდ ტროელებს, განსხვავებული იყო ენა სხვადასხვა კუთხიდან მოსულ მეომართა.

ომის ღმერთის არესის დაი, ერისი გამოჩნდა. თავდაპირველად ძლივს დალოდავს შუღლის ქალღმერთი, ძალას რომ მოიცემს, თავით ცას სწვდება, ფეხებით კი მიწას ეხება. ხალხს დაერია ერისი, მძვინვარებას თესავდა ირგვლივ.

ერთუროს შეასკდა ორი ლაშქარი. შუბი შუბს მოხვდა, ტყავი — ტყავს, ფარები ერთუროს შეელეწნენ, ძლევის ყიფინას პო-მაკვდავთა კვნესა შეერთო — მძლეველთა და ძლეულთა ჯმები... თითქოს ორი მდინარე შეხეთქებია ერთუროს დიდრობას.

აქაველთა ლაშქარს ზევსის ასული ათენა შველოდა, ხოლო ტროელებს ბრძოლად აღაგზნებდა ღმერთი აპოლონი. იმ დღეს ბევრი აქაველი და ტროელი ერთუროს გვერდით პირქვე დამხო-ბოდა სისხლიან მიწას.

ჰეზა მესამე

დიომედეს გმირობა

ქალღმერთმა ათენამ გმირ დიომედეს, ტიდევსის ძეს, ძალგუ-ლოვნება მიანიჭა, ფარ-შიმშიერი ჩაუმქარალი ალით აუელვარა და ბრძოლის ქარცეცხლში ჩააბა. დიომედეს შეეგებნენ ამხედრებული იდაიოსი და ფეგევსი. ფეგევსმა გრძელჩრდილიანი შუბი სტყო-რ-

ცნა დიომედეს, მაგრამ ააცდინა. დიომედეს კი ფუჰად არ უტყო-
რცნია ოროლი, ძუძუებს შუა გაუარა ფეგვეს სპილენძმა. იდაიო-
სიც ვერ ასცდებოდა შავ ბედისწერას, რომ ღმერთს პეფესტოს
მისთვის ღამის წყვდიადივით შავი ბურუსი არ მოეხვია.

ამ დროს ათენამ ხელი ჩაავლო არესს და ასე მიმართა:

— ბჰეთამღეწველო ღმერთო, ხომ არ დაეტოვოთ ბრძოლის
ველი? დაე, ტროელებმა და აჰაველებმა თვით გადაწყვიტონ ომის
ბედი!

ასე დაიყოლია ათენამ და ბრძოლის ასპარეზიდან გაიყვანა შმა-
გი არესი.

აჰაველებმა უკუაჰციეს ტროელები. აგამემნონმა ჰალიძონთა
მეფე ოდიოსი დასცა, ლტოლვილს ბეჰებს შუა გაუყარა შუბი,
მკერდი გაუპო. მიწას დაასცდა განგმირული მეომარი და აბჯრის
საშინელი ჟღრიალი გაისმა.

ეტლზე ამავალ ფაისტოსს იდომენევსმა შუბით მარჯვენა მხა-
რი შეუღეწა. ტროელის თვალებს უკუნეთი ღამე გადაეფარა.

მარჯვედ მოისარი სკამანდრიოსი, ნადირობის ქალღმერთის არ-
ტემისის გაზრდილი, რომელმაც მხოლოდღა ერთი წამის წინ გაურ-
ბინა მენელაოსს, განგმირა აჰაველმა გმირმა: ბეჰს და ბეჰს შორის
გაუყარა ბასრი ოროლი. პირქვე დაეცა ტროელი და შორს გაისმა
აბჯრის ჟღრიალი.

ფერეკლოსს აუგია თავის დროზე პარისისთვის ხოფებმრავალი
გემი, რომლითაც მოიტაცა ჰაბუკმა მშვენიერი ელენე, ეს გემი
გამოდგა სათავე ტროელთა და თვით ფერეკლოსის უბედურების.
ვერ განჰკრიტა ბედკრულმა ბედისწერა. მერიონე წამოეწია ფერეკ-
ლოსს და შუბის ბუნჯით საშარდე ბუშტი გაუკვეთა. სიმწრით
იბღავლა მოყმემ, მუხლთ მოეკვეთა და მყისვე დაეუფლა სიკვ-
დილი.

მეგევსმა პედაიოსი მოკლა: კეფაში დასცა ოროლი, კბილებს
გასცდა შუბისწვერი და ენაც გაუპო. მიწას დაემხო მოყმე და
კბილები სიმწრით ცივ რვალს ჩაასო.

ასე იბრძოდნენ სხვა გმირებიც, მაგრამ თვალს ვერ გაუსწორებ-
დი დიომედეს. ისე ბორგავდა გმირი, ვით მდინარე დიდრობისას.
შემოდგომით რომ აზვირთდება, ხიდ-ბონდებს დაშლის, იქუხებს
ზეესის წვიმით აზავთებული და ეაჟკატა ნაჯათარ ხოდაბუნებს

გრიალით გადაუელის. ასევე არხევდა ტროელთა ხშირ ფალანგებს დიომედე.

შორს მოისარმა ლიკაონის ვაჟმა პანდაროსმა შენიშნა ფალანგთა მრბეველი გმირი და ისარი სტყორცნა. გმირს სამკერდული შეუნგრია წამახულმა რვალმა, ბეჭში ჩაეჭდო და სისხლით შეუღება თორნი. ძლევის ყიჟინა დასცა ლიკაონის ძემ. მაგრამ ამაოდ ზვაობდა ტროელი. დიომედე ეტლსა და ცხენებს მოეფარა და სთენელოსს უხმო, შეევედრა, მხრიდან ამოეგლიჯა მწარე ისარი. სისხლმა იჩქეფა მოყმის ქიტონიდან და ათენას შეღაღადა დაჭრილმა, შემწეობა სთხოვა. ქალღმერთმაც აღარ დააყოვნა. ღეთაებრივი ძალით დაუბრუნა მებრძოლის სახსრებს მოქნილობა და ძალა.

— კვლავ დაუბრუნდიო ბრძოლის ველს, — მიმართა ათენამ, — ოღონდაც ხელს ნუ შემართავ, რომელიმე ღმერთი რომ გამოჩნდეს. ხოლო თუ აფროდიტე გამოგეცხადა, სატევრით შეეგებე!

წინათაც არ აკლდა დიომედეს ბრძოლის სახმილი, ახლა კი სამმაგი ცეცხლით იწვოდა. ლომს ჰგავდა იგი, ცხერის ფარეხთან მწყემსმა რომ დაჰკოდა, კარგად ვერ უწვდინა ოროლი ძელყორესთან შემოჭრილს, კრილობით მხოლოდ მძევინვარება ვაუღვიძა. იმედი დაკარგა მწყემსმა და ფარეხში შეიმაღა. ერთუროს რიალით მიაწყუნენ ცხვრები, გადაჯეგა ერთმა მეორე. შემადლებულ ბაკს გადმოველო გამძევინვარებული ლომი... ასე ლომივით, შეიჭრა დიომედეც ტროელთ რიგებში. მრავალი ტროელი გამოსასალმა სიცოცხლეს.

გმირმა ენეასმა კაცთა მმუსვრელ დიომედეს თვალი რომ მოჰკრა, საყვედურით მიმართა შორს მოისარ პანდაროსს, მაგრამ ლიკაონის ვაჟმა მიუგო:

— ეს ვაჟკაცი მე ტიდევის ძეს დიომედეს მომაგონებს, მის ფარსა და ნასვრეტებიან მუზარადსა ეცნობ. თუ მართლაც დიომედეა, არა მგონია ღმერთის დაუხმარებლად იბრძოდეს. მას მხრებზე მსუბუქი ნისლი დაუფენია და მოფრენილ ისარს იგი აცილებს. უკვე გავტყორცნე ისარი და გავუბე თორნი, მეგონა, ჰადესის მღვიმეში, სულთა სამეფოში გავისტუმრე-მეთქი, მაგრამ თურმე სადა ხარ! ძალიან ეწუხვარ, რომ არ დავეუჯრე მოხუც მამას და ტროისაკენ უტყენოდ და უეტლოდ გამოვეშურე მხოლოდლა მშვილდის იმედით. თერთმეტი საბრძოლო ეტლი მეგულება შინ, სპი-

ლენძის ბორბლით დამშვენებული, თითოეულთან ორ-ორი ბედაური მიყენია. ვერ შემეწია ბრძოლაში უეტლოდ ჩაბმულს მშვილდი. ორ ბელადს ეტყორცნე ისარი — აგამემნონს და დიომედეს, ორივე დაჰკერი, სისხლი ვადინე, მაგრამ მხოლოდ ამოდლა დავბოლმე... თუ მელირსა შინ დაბრუნება, ცეცხლს მივცემ მშვილდასა და ისრებს — ვერ გამიწიეს მეგზურობა!

ენეასმა დაამშვიდა:

— აგრე ნუ იტყვი!.. მოდი, ეტლზე შემომიდექი! ან მე ვმართავ რაშებს, შენ კი მტერს შეერკინე, ან შენ იპყარ ხელთ სადავეები.

პანდაროსმა ურჩია, რომ სჯობდა ენეასს ემართა ცხენები, თვითონ კი ეტლზე შემოუდგა. პირველად სთენელოსმა შენიშნა ისინი და დიომედეს მიმართა:

— ვხედავ შენსკენ მოისწრაფვიან გმირები. ერთი ლიკაონის ძე პანდაროსია, ხოლო მეორე ენეასი, ანჭიზეს ვაჟი, რომელსაც თვით აფროდიტე ეგულვის დედად. რა ჯანია, უნდა გავეცალოთ..

„სიტყვა არ დაძრა გაქცევაზეო!“ — განრისხდა დიომედე. მეგობარს ურჩია, თვალი სკეროდა ენეასის ზღაპრულ ცხენებზე: თუ ათენა დიომედეს ძლევას არგუნებდა, სთენელოსს ხელთ უნდა ეგდო რაშები.

პირველად პანდაროსმა შეჰყვირა მტერს:

— სიმამაცით სახელგანთქმულო დიომედევ, თუმც ვერ დაგაჩოქა ფრთაშესხმულმა ისარმა, ვინძლო ოროლმა გამოგცადოს!

გრძელჩრდილიანმა შუბმა ფარი კი გაჰკვეთა, მაგრამ ამოდ შეეხეთქა რვალი დიომედეს ჯავშანს. ამოდვე გაუხარდა პანდაროსს სიზუსტე მიზნისა. ჩვენ ვერ მოვისვენებთ, სანამ ერთ-ერთს არ ხვდება წილად სისხლით არესის გაძღომავ, შესძახა დიომედემ და შუბი ტყორცნა, ათენა შეეწია, თვალთა შუა განუწონა პანდაროსს რვალი. კბილებსაც გასცდა ბუნიკი და ნიკაჰში გაეჩხირა მოყმეს. მოელვარე ჯავშნის საზარი გრუხუნით ეტლიდან გადმოენარცხა პანდაროსი.

ფარ-შუბოსანმა ენეასმა მყისვე დასთმო ეტლი, ვაი-თუ მტრებმა პანდაროსის გვამი მომტაცონ, ჯავშანი აჰყარონ და დაამცირონო. ლომივით გადაეფოფრა, ყიჟინით სულის ამოხდას უქადდა მტერს, მაგრამ დიომედემ ამ დროს ეეება ლოდს სტაცა ხელი. ახლანდელი

ორი კაციც ვერ უზამს ძვრას, იმხელა ლოდი იყო. მან კი მარტომ მოიქნია და ზედ მენჯის ძვალთან ბარძაყზე შეახეთქა. ძვალი და-ამსხვრია ქვამ და ძარღვიც კი გადაუჭრა გმირს. მუხლზე ჩაიჩო-ქა ენეასმა და მძლავრი მარჯვენა უღონოდ დაუშვა, თვალთ წყვილი-ადი გადაეფარა. ვერც გასცდებოდა აღსასრულს, რომ ქალღმერთ აფროდიტეს არ შეენიშნა. იგი ხომ ენეასის დედა იყო! ლამაზი მწყემსის, ანქიზესგან შეეძინა. საყვარელ ძეს თეთრი ხელები მოა-ფარა, შეუქსავსე მოსასხამი წინ გაუშალა და ასე გააპარა ბრძოლის ველიდან.

ამ დროს სთენელოსს არ დაეიწყებია ღიომედეს დარიგება, ენე-ასის ცხენები აქაველთა ბანაკისკენ გადენა, თვითონ კი გაჰყვა დი-ომედეს, რომელიც კვიპროსელ ქალღმერთს აფროდიტეს მისდევ-და. დიომედემ იცოდა, რომ აფროდიტე — სილამაზისა და სიყვა-რულის ქალღმერთი არ ეკუთვნოდა ომის აღმძვრელი ქალღმერთე-ბის დასს, როგორც ათენა. მიეწია, შუბი სტყორცნა და მტევანთან ქათქათა ხელი გაუკენწლა. ქარიტების ნაქსოვ სამოსში გააღწია შუბმა და ხელის ნებთან უკვდავმა სისხლმა ამოჩქეფა. ასეთი სისხლი მხოლოდ ღღენეტარ ღმერთებს სდით. ისინი პურს არ მი-ირთმევენ, არც ყურძნის მტევანს, მათ სხვა სისხლი აქვთ, უკვ-დავებიც იმად არიან. მწარედ შეჰკივლა აფროდიტემ და ხელიდან გაუვარდა შვილი, მაგრამ ღმერთი აპოლონი მიეშველა და ბრძო-ლის ველს გაარიდა ენეასი.

მრისხანედ შესძახა დიომედემ ქალღმერთს:

— ზევსის ასულო, ომში რა გესაქმებია! არ კმარა განა, სუსტ დიაცებს რომ შეაეცდენ ხოლმე? ამიერიდან ხომ ბრძოლის მარტო ხსენებაც დაგეცემს თავზარს!

გაოგნებული და დაბნეული დაშორდა ქალღმერთი დიომედეს. სულ მიებნინდა, დაექნო თითქოს მისი სილამაზე აუტანელ ტყი-ვილს. ღმერთი არესი შენიშნა, ძმის წინ მოხლებზე დაემხო და გულ-ამოხვინჩვით ეტლსა და ოქროსმოსართავიან ცხენებსა თხოვდა, რათა ოლიმპოზე ასულიყო. ოლიმპოზე კვიპროსელი ქალღმერთი დედის მუხლებთან დაეცა. ნაზად ეფერა დიონე ასულს: ვინ გიმ-ტრო, შვილო, რომელ უგუნურს ზეციერთა შორის სურდა შენი ცრემლებიო. როცა დიომედეს თავხედობა გაიგო, ასე დაამშვიდა აფ-როდიტე:

— რას იზამ, შვილო, ოლიმპოს უკვდავ ღმერთებს სხვა ბევრი სატანჯველიც გვინახავს მოკვდავი ადამიანებისგან, როცა ჩვენ თვით

ერთმანეთს ვუგებდით ხოლმე მახეს. ერთხელ ოტოსმა და ეფიალტესმა არესი შებოქეს და ცამეტი თვე სპილენძის დილეგში ამყოფეს. ვერაფერი უშველიდა, რომ პირმშვენიერ ერიბოიას ღმერთი ჰერმესისთვის საიდუმლო არ გაენდო. მან გადაარჩინა არესი. ასევე ერთხელ გმირმა ჰერაკლემ ჰერას შიგ ძუძუებში გაუყარა მწარე ისარი. მეტი რაღა გინდა, იმავე ჰერაკლემ ზედ ჰადესის კარიბჭესთან ისრით დაჭრა ღმერთთა შორის უსასტიკესი აიდე-სი — მკვდართა სამეფოს ღმერთი! მხოლოდ პეანმა მალამოთი გაუყუჩა წუთისოფლის არაშვილს, უკვდავ აიდესს ტკივილი. უგნური დიომედე! იგი ათენამ წააქეზა. არ უწყის იმ უბედურმა, რომ ვინც ღმერთებზე ხელს აღმართავს, დღეს მოისწრაფებს! სულ მალე იკივლებს ძილში, შინაურებს ფეხზე წამოყრის ეგიალეა, გულდასერილ ქმარზე, ცხენთა მხედვენელ დიომედეზე დარდით.

დედამ დაუბაა აფროდიტეს ტკივილი. ამ დროს ჰერა და ათენა ზევსის რისხვას კვლავ აღვივებდნენ. თავდაპირველად უთხრა თვალმცეცხლია ათენამ:

— მაშაო ზევსო! ხომ არ გამირისხდები? ახლაც მგონი რომელიღაც აქვეელ ქალს აცდენდა აფროდიტე, ვიღაც ტროელ ჰაბუეს ურიგებდა. და როცა სამოსზე მოეფერა, ოქროს სარტყელმა ნახი ხელი გაუჯაწრა...

გავლიმა ზევსს, აფროდიტეს მოუხმო და ტბილად უთხრა:

— არ შეგშვენის, შვილო ჩემო, ომის გუგუნი, შენი საქმე მხოლოდ სიყვარულია. ბრძოლის სადავე ათენას და არესს დაუთმე!

ხოლო დიომედე მაინც არ დაშოშმინდა. სამგზის მიეჭრა ენეასს, რომელსაც თვით ღმერთი აპოლონი იცავდა, სამჯერ უკუაგდო ღმერთმა, მაგრამ მეოთხედაც რომ მიეძალა, მრისხანედ მიმართა შორსმოისარმა: — გონს მოეგე! ფიქრად არ გაივლო ღმერთებთან გატოლება! არასდროს დაემსგავსება უკვდავ ღმერთების მოდგმას ქვემთრევე კაცთა ჩილაგი!

შედრკა დიომედე. შორიახლოს გაჩერდა.

აპოლონმა ენეასი ბრძოლის ველს გაარიდა და პერგამოსის თხემზე თავის ტაძარში დასვა. იქ კი ქალღმერთები ლეტო და არტემისი კვლავ უბრუნებდნენ მოყმეს ძალასა და მშვენიერებას.

ვერცხლისფერმშვილდოსანმა აპოლონმა შმაგ არესს მიმართა:

— არეს, ო, არეს! კაცთა მელეტო, ბჭეთა მნგრეველო! განა არ გინდა ბრძოლის ველიდან გაიყვანო მოყმე, რომელიც თვით მაშა

ზეგის არ შეუდრკება? მან ახლაზან აფროდიტე დაქრა, შემდეგ კი მე შემეგება დემონიით!

ამავე დროს აპოლონის მიერ შექმნილი ენეასის ცოცხალი ხატი ბრძოლის ველზე იყო და მის გარშემო აქაველთა და ტროელთა სპა ირეოდა. ღმერთმა არესმა თრაკიელთა მეფის აკამანტის სახე მიიღო და ტროელები შეაგულიანა:

— დიდხანს გსურთ ტროელთა ქლევთა შეარჩინოთ აქაველთ ლაშქარს? ღვთაებრივი ჰექტორის სადარი ვაჟკაცი დაეცა ახლა ბრძოლის ველზე — ენეასი! ნუთუ აქაველებს უნდა დარჩეთ იგი ნადავლად?

ამის გამგონებმ სარპედონმა საყვედურით მიმართა ჰექტორს:

— გმირო, რა იქნა შენი სიამაყე? აკი ამბობდი, ქალაქს დასაცავად ჩემი ძმები და სიძეებიც ვეყოფითო? (ცოტანი როდი იყვნენ, შკითხველო, შემდგომ გვეტყვის ჰომეროსი, რომ პრიამოსს ორმოცდაათი ვაჟი ჰყავდა!) აბა მითხარი, სად არიან? ერთიც არა ჩანს! ჩვენ კი, მოკავშირეები, თქვენთვის თავს ვწირავთ. მე ახლაც მზადა ვარ დასახმარებლად, თუმცა შორს არის ჩემი ქვეყანა — ლიკია და აქ არც არა მამადია რა, რომ დასაკარგავად არ მემეტებოდეს! შენ კი ცოლშვილის დასაცავად არ მოუწოდებ მხედრობას!

ჰექტორს გული მოუკლა საყვედურმა. ლაშქარს სიამაყე შთაბერა და ისეთი ბრძოლა ატყდა, გეგონებოდა კალოზე ქარი ბრეს ფანტავსო. ალოობაზე თითქოს ოქროსთმიანი ნაყოფიერების ქალღმერთი დემეტრე მოსულაო, ქარის სუნთქვით ხომალდს ბრელოს აცილებს და თეთრად ველზე მიმოფენსო, ასე მოსდებოდა თეთრად მხედრობას ცხენის ფლოქვებიდან ავარდნილი მტვერი.

არესმა ბრძოლის ველზე ისევ გამოიხმო განკურნებული ენეასი, ყველას ეამა მისი დაბრუნება, მაგრამ კითხვა ვერვინ შებედა, აღარ ეცალათ მისი ბედის გასაგებად.

აქაველთა მხრივ ორთავე აიანტი, დიომედე და ოდისევსი კვლავ აღაგზნებდნენ სპას საომრად. გულუშიშრად ელოდა ლაშქარი ტროელთა შემოტევას. აგამემნონიც ამხნევებდა თანამებრძოლთ, ურჩევდა მედგრად ყოფილიყვნენ, ერთურთის გრცხვენოდეთ, ვისაც თანამებრძოლის რცხვენია, მას მტერიც ვერაფერს დააკლებსო.

ეს თქვა თუ არა, აგამემნონმა ენეასის მეგობარს დეიკოონტს აძგერა შუბი, ხოლო ენეასმა კრეთონი და ორსილოქოსი დასცა.

ამით აღშფოთებული მენელაოსი ენეასისკენ გამოიჭრა, მაგრამ იგი შენიშნა პილოსელთა ტკბილმოუბარი მეფის ნესტორის ვაჟმა ანტილოქოსმა. შეეშინდა, მენელაოსი ენეასმა არ წაახდინოსო და მეგობარს გვერდით ამოუდგა. მგზნებარე კი იყო ენეასი, მაგრამ ორ ასეთ ვაჟკაცთან შებმა ვერ გაბედა. ამით ისარგებლა მენელაოსმა და პაფლაგონიელი პილიმენევსი დასცა, ანტილოქოსმა კი ლოდი სტყორცნა მეეტლე მიდონს, როცა იგი ცხენის შემობრუნებას ლამობდა. ქვა იდაყვზე მოხვდა მიდონს და სპილოსქელიანი ალვირი ხელიდან გაუვარდა. შემდეგ ხმალი საფეთქელში ჩასცხო ანტილოქოსმა. ამოიგმინა მოყმემ და მშვენიერი ეტლის ძარადან თავდაყირა გადმოეშვა. ერთხანს მხრებით ჩაემხო მიწაში, მაგრამ იმწამსვე ცხენმა მკერდი გაჰკრა და გადააგორა...

ჰექტორი ფიცხლად გამოიჭრა, მეომართა გუნდი და გუნდი მოსდევდა თან. ღმერთი არესი ახლდა, ხან წინ უსწრებდა, ხან კვალდაკვალ მოჰყვებოდა.

ღმერთი რომ შენიშნა, შეკრთა დიომედე, როგორც მგზავრი, მოულოდნელად რომ წააწყდება ქაფიან ნაკადს და უკუდგება. ლაშქარი გააფრთხილა გმირმა, რომ ღმერთთან შერკინება არ გაებედათ. ელვისებურად მოიჭრნენ ტროელთა სპანი, სასტიკი ბრძოლა გაჩაღდა. ერთუროს შეხვდნენ ჰერაკლეს ვაჟი ტლეპოლემოსი და სარპედონი — ერთი ღრუბელთმარეკი ზევსის ბაღიში, ხოლო მეორე ძე. ტლეპოლემოსმა ასე მიმართა:

— ნეტავ რა გრჩიდა, ლიკიის მეფე, შიშით რომ თრთი, ბრძოლის უმეცარო? ტყუის, ვინც გაქებს და ზევსის შვილობას გაბრალებს, ახლოს ვერ მიხვალ ზევსის რჩეულ გმირებთან. ვაჟკაცობა ის იყო, მამაჩემი ჰერაკლე რომ ეწვია ტროას, თორემ შენ ხომ სიკვდილისკენ მიუძღვი ლაშქარს!

ტლეპოლემოსმა იფნის ოროლი სტყორცნა. ფერღში მოახვედრა, სარპედონმაც ყელში დასცა შუბი. მეგობრებმა სწრაფად გაიყვანეს ბრძოლის ველადან სარპედონი. ოდისევსმა თვალი მოჰკრა მათ და ყოყმანობდა: თავს დასხმოდა სარპედონს, თუ სხვა ლიკიელთათვის ამოერთვა სული? მრავალი დასცა მან ბრძოლის ველზე, კიდევ მრავალს მოუღებდა ბოლოს, რომ ჰექტორს არ შეენიშნა. ჩაჩქანმოელვარე ჰექტორი წინ გამოიჭრა. სარპედონმა შენიშნა მეგობარი და მიადახა: ბრძოლის ველზე ნუ დამაგდებ, თქვენს ქალაქში მაინც მომედოსო ბოლო. მაგრამ ჰექტორს არაფე-

რი უთქვამს, გული საბრძოლველად უწევდა. მუსრი გაავლო აქაველთა სპას. ეს რომ იხილა მხრებქათქათა ქალღმერთმა ჰერამ, ათენას მიაგება ფრთიანი სიტყვა:

— ვაგლახ, ზევსის ასულო, ამაოდ დავპირებივართ მენელაოსს, ტროას დასცემ და მშვიდობით შინ დაბრუნდებიო.

ჰერამ მყისვე ეტლი შეკაზმა. სპილენძის თვლები, სწრაფად მბრუნავი ოქროს ფერსო, ვერცხლისა და ოქროს ძარა, ვერცხლის ხელნა ამშვენებდა ეტლს. უკვდავი რაშები გამოაქროლა ჰერამ.

ამ დროს ათენამ ტანთ გაიძრო მჩატე პეპლოსი, ნაკეც-ნაკეცად ძირს ჩამოუშვა თხელი ქსოვილი. მეხისმცემელი ზევსის ჯავშანი აიღო თვალმცეცხლია ქალღმერთმა, შეიმოსა ცრემლისმომტანი აბჯარ-ბეჭთარით, ხელთ იპყრა ფოჩებიანი ეგიდა, შუღლით, მძლავრებით, ლტოლვით და დევნით — ერთად ყოველი საშინელებით აღსავსე, ზედ ურჩხულის — გორგოს თავი ჰქონდა ზევსის ფარს. ოქროვანი ჩაჩქანი ამშვენებდა ქალღმერთს, მძიმე შუბი შემართა და ეტლზე შემოდგა ლაშქართა მღეწველი მრისხანე ქალღმერთი. ჰერამ მათრახი უცხუნა ფიცხელ რაშებს. გრუხუნით გახსნეს ზეცათა ბჰენი პორებმა, რომელთაც ოლიმპოს და ცისკიდის დაცვა ევალებათ. ისინი ხან ღრუბელს გაშლიან, ხან კი შეკრავენ ხოლმე ზეციურ კარიბჭესთან. მალე იხილეს ქალღმერთებმა ოლიმპოს თხემზე განმარტოებული ზევსი. ცხენი მოთოკა მხრებქათქათა ჰერამ და ასე მიმართა კრონოსის ძეს, ღრუბელთმარეკს:

— მამაო ზევსო! ნუთუ რისხვას არ გგვრიან არესი, ვერცხლის-მშვილდოსანი აპოლონი და კვიპროსელი აფროდიტე, ტროელებს რომ ეხმარებიან?

ზევსი დაეთანხმა, დაე, ძალისმხმეველმა ათენამ ალაგმოსო არესის მძვინვარება.

ხომლიან ზეცასა და მიწას შუა მოლივლივე რაშები გაფრინდნენ ტროისაკენ, სადაც ერთმანეთს ერთვის ორი მდინარე — სიმონეისი და სკამანდროსი. ქალღმერთები ისე ჩქარობდნენ, ვით მოფრთხილე ქედნები. ჰერამ რვალისხმიანი მეომრის — სტენტორის სახე მიიღო (მისი ყივილი ორმოცდაათი კაცის ხმას ფარავდა) და შეაგულიანა აქაველები, მოაგონა, რომ ღვთაებრივი აქილევსის დანახვაზე ტროელნი ქალაქის კარიბჭეს შიშით ვერ სცილდებოდნენ, ღლეს კი ისე გათამამებულან, უკვე აქაველთა გემებთან იბრძვიანო.

ათენა დიომედესთან მივიდა. დაჭრილ მეომარს ოფლი ღვარ-ღვარად სდიოდა ღვედზე, რომლითაც ხელთ ფარი ეპყრა, ხელი უშეშდებოდა და ხშირად ჭრილობიდან სისხლს იწმენდდა.

— ასეთ ვაჟს გმირი ტიღევისი ვერ გააჩენდა, — უსაყვედურა ქალღმერთმა, — მას სულ საბრძოლველად უწევდა გული, შენ კი ან დაგცხრომია გმირული სული, ანდა სიმხდალე გწვევია. ამის შემდეგ განა შეიძლება შენ გმირი ტიღევისის შვილი იყო?

— გიციან, ქალღმერთო, ზევსის ასულო, — უპასუხა დიომედემ, — არც დაღლა და არც სიმხდალე მაჩერებს. შენი რჩევა მახსოვს, უკვდავთაგან არავის შევერკინო, გარდა აფროდიტესი. მაგრამ ახლა ვხედავ, ტროელებს თვით არესი მფარველობს!

ათენამ შეაგულიანა გმირი, დაარწმუნა, რომ აღარც არესი იყო მისთვის საშიში, რაკი ძლიერი ქალღმერთი ჰყავდა შემწედ, შემზიდელ.

თვალმცეცხლია ზევსის ასულმა მსუბუქად უბიძგა ხელი სთენელოსს და მის ნაცვლად შეახტა ეტლს. მუხის ღერძმა დაიჭრიალა პრისხანე ღმერთისა და მამაცი მოყმის სიმძიმით. არესმა, როგორც კი დიომედე შენიშნა, ეტლზე გადაიხარა, წინ ცხენებისკენ, იქ, სადაც საყევარია და სპილენძის შუბი სტყორცნა. მაგრამ ათენამ პუნიკზე უტაცა ხელი, რომ ღმერთის ოროლს გვერდზე გაეჭროლა. გაბედა დიომედემ და შუბი სტყორცნა ომის ღმერთს, ათენამ ქალა მისცა შუბს და ზედ ბოქვენთან გააფლეთინა უკვდავი ღმერთის სხეული. ხაფი ხმით შებღავლა არესმა, თითქოს ცხრა, გინდათი ათას კაცს ერთბაშად ეღრიალოს. შიშის ზარმა გააშეშა აქველთა და ტროელთა ლაშქარი. როგორც შავია ხოლმე ზეცა, ქარიშხლის სუნთქვით აქოჩრილი ღრუბლით მოცული, ისე ეშავა ოლიმპოსკენ ცად აჭრილი არესი დიომედეს.

მამა-ზევსს აჩვენა არესმა ჭრილობაზე აჩქეფებული სისხლი და შესჩივლა, ყველა შენ გემორჩილება, გარდა თავნება ათენასი, ჭერ ხომ აფროდიტეზე წააქეზა დიომედე, ახლა მეც ძლივს გადავურჩიო.

პრისხანედ მიუგო ღრუბელთმარეკმა ზევსმა:

— ნუ ღმუი, შე მერყევო, მესხვადასხვიევ! შენ რომ ჩემი შვილი არ იყო, ჯოჯოხეთში ურანიდებთან გადაგკარგავდი, გულბოროტო!

პეანმა ზევსის ბრძანებით განკურნა სიკვდილისთვის არგაჩენილი ღმერთი. ამასობაში ზევსის სასახლეში დაბრუნდნენ დედოფალი ჰერა და თვალმცეცხლია ათენა.

ჰეპა მუჰჰესა

ჰეპტორისა და ანდრომაქის შეხვედრა

უკვდავმა ღმერთებმა დატოვეს სარბიელი, მაგრამ აქა-იქ კვლავ ერთო ბრძოლის სახმილი. ჯერ აქაველთა ბურჯმა აიანტმა დასცა თრაკიელთა შორის უმამაცესი აკამანტი, ცხენისძუიან მუზარადზე ისე დაჰკრა შუბი, რომ ძვლებში ხრიალით გაატანა შუბისწვერმა. დიომედემ განგმირა აქსილოსი. ასევე მედგრად იბრძოდნენ ოდისეესი, ანტილოქოსი და სხვა გმირები. მენელაოსმა ცოცხლად ჩაიგდო ხელთ ადრესტოსი, როცა დამფრთხალი ცხენები ჟოლოს ბუჩქებში გაიხლართნენ, ეტლის ხელნა გახლიჩეს და ილიონისკენ მოკურცხლეს, ეტლიდან გადმოვარდნილ გმირს თავს წაადგა მენელაოსი, მაგრამ მუხლთ მოეხვია ადრესტოსი, გული აუჩვილა და ის იყო ბანაკში აპირებდა ვინმე მეაბჯრისთვის დატყვევებულის გატანებას, რომ აგამემნონი წამოადგა თავს და შესძახა:

— ამას რას ვხედავ, მენელაოს, ახლა გახდი ღმობიერი? დაგავიწყდა, საკუთარ ჰერქევშ რა მშვენიერი საქმე გიქნეს ტროელებმა? არვის აცდეს შავი სიკვდილი შენს ხელთაგან, ჩვილსაც კი, დედის წიაღში რომ ფშვინვიერობს!

სიმაართლე უთხრა! აგამემნონმა თვით ჩასცა შუბი ქერათმიან ადრესტოსს, შემდეგ მკერდზე ფეხი დააბჯინა და ამოგლიჯა შუბისწვერი მიწაზე განრთხმულს.

ამ დროს პილოსელი ტკბილმოუბარი ნესტორი ურჩევდა მეზობელთ, ნადავლს ნუ დახარბდებით, ჯერ მტერი მოვსპოთ და შემდეგ ვიზრუნოთ მათ გაძარცვაზეო. ტროელები შეძრწუნებულნი გალაფანში შეცვივდებოდნენ, რომ ჩიტებზე მარჩიელ პელენოსს ჰექტორისთვის და ენეასისთვის არ ერჩია:

— კარიბჭესთან შეაჩერეთ ლტოლვილი სპანი, სანამ თავიანთ ცოლებთან შევარდნილან, ქალის კალთაში თავი ჩაურგავთ და გამ-ხდარან მტრის სახარხარო! ჩვენ აქ შევაკავებთ მტერს, შენ კი, ჰექტორ, ტროას გასწიე და ჩვენს დედას უთხარი — დიაცებს თავი მოუყაროს ათენას საკურთხეველთან, მრისხანე ქალღმერთო ზვარა-კი შესწირონ, თვალმცეცხლია ღმერთის ბომონს მუხლზე დააფი-ნონ მშვენიერი პეპლოსი, თორმეტი უღელდაუდგმელი მოზვერი დაუკლან, ვინძლო შეიწყალოს ქალაქი ილიონი!

ჰექტორმა ისმინა რჩევა, გაამხნევა ტროელთა ლაშქარი, ისე გაამხნევა, რომ ილიონის კარიბჭესთან შედრკნენ აქაველნი, ხომ-ლიან ციდან ისევ ღმერთი ხომ არ მოველინა შემწედ ტროელთა ლაშქარსო.

ზუნმოელვარე ჰექტორი ქალაქში შევიდა, ქედზე ეხლებოდა და მის ნაკვალევსაც ეხებოდა შავი ტყავი, ვეება ფარს შემოხვეული. ამ დროს ბრძოლის ველზე ერთურთს შეეფეთნენ გლავკოსი და დომედე. ფრთიანი სიტყვა მიაგება გლავკოსს ტიდევსის ძემ:

— ეინა ხარ, ყრმაო? ადრე ბრძოლაში არ შემხვედრიხარ, ეტყობა. მამაკაცი ხარ, რაკი არ გაკრთობს ჩემი გრძელჩრდილიანი შუბი. მხოლოდ უბედურთა ხვედრია ჩემი უშრეტი ძალის გამოცდა. თუ უკვდავი ხარ, იცოდე, მე ღმერთებს არ ვერკინები, თუ მოკვდავი ხარ და მიწის ნაყოფით ნაზარდი, ახლოს მოიწი და სიკვდილიც არ დააყოვნებს!

გლავკოსმა მიუგო:

— სულდიდო გმირო, რად მეკითხები მოდგმას? რაც არის მოღვაჯა ხის ფოთოლთა, იგია კაცთა: ქარი მიწას მიახვეტს, გაზაფხულზე კი კვლავ აიყრის მუხა ფოთლებს. მაგრამ რაკი გასურს მოვითხრო წინაპართა ჩემთა ამბავი, მოკლედ გიამბობ. ცხენმრავალ ჯგოსის მხარეს არის აღმართული ეფირეს ციხე-ქალაქი. იქ ცხოვრობდა სისიფოსი, რომლის ძე იყო გლავკოსი. გლავკოსს ჰყავდა უცოდველი ბელეროფონტი. მეფის ცოლმა ანტიეიამ ისურვა ყმაწვილ ბელეროფონტთან იღუპალი ტრფობით დატკბობა, მაგრამ მის წადილს არ დაჰყვა კეთილშობილი ქაბუჯი. მაშინ ქალმა ცილი დასწამა მოყმეს და პროიტისს უთხრა: „შენ მომიკვდი, თუ ბელეროფონტს არ მოაშთობ! როგორ გამიბედა, რომ ჩემი საყვარული ისურვაო!“ განრისხებულმა მეფემ ლიკიაში გახიზნა ქაბუჯი,

თან გაატანა ფირფიტაზე ამოკაწრული ავი ნიშნები, რომ პროიქტის სიმამრს — ლიკიელთა მეფეს მოეკლა ჭაბუკი...

მშვიდობიანად მიაღწია ლიკიას ბელეროფონტმა. ცხრა დღეს მასპინძლობდა მას ლიკიის მეფე და მეათე დღეს, როცა ადგა, განთიადის ქალღმერთი, ვარდისფერთი თებიანი ეოსი, შეფემ სტუმარს მოსთხოვა სიძის მიერ გამოგზავნილი საიდუმლო ფირფიტები. როცა ავისმომასწავებელი ნიშნები ნახა, საშინელ ჭიმერას დაავალა ჭაბუკის მოკვლა. ჭიმერას არა კაცთა, არამედ უკვდავთა ჯიში მოსდგამდა: თავი ლომისა ჰქონდა, ტანი თხისა, კული დრაკონის. საშინლად ქშენდა, ხახიდან ალს აფრქვევდა. მაგრამ სძლია ბელეროფონტმა ურჩხულს. ბევრი ბრძოლა გადახდა ომნაცად ხალხთან სოლიმებთან, მამაკაცებივით მებრძოლ ქალებთან — ამაძონებთან, თვით ლიკიელებთან. ბოლოს მიუხვდა ლიკიელთ მეფე, რომ ბელეროფონტი ღვთაებრივი მოდგმისა იყო, შემოირიგა და ასული მიათხოვა. სამი მემკვიდრე შეეძინა ბელეროფონტს: ჰიპოლოქოსი, ისანდროსი და ლაოდამია. პირმშვენიერი ლაოდამია თვით ზევსს მოეწონა და შეეუღლა. მისგან შეეძინა ლაოდამიას სარპედონი. მაგრამ დიდხანს არ ეწერა ბელეროფონტს სიხარული. ომის ღმერთმა არესმა მოკლა ისანდროსი, ლაოდამია — ნადირობის ქალღმერთმა არტემისმა. ერთი ჰიპოლოქოსილა დარჩა. იგი მამად მეკუთხის. აი, მოდგმა ჩემი, რითაც ვამაყობ!

დიომედეს ეამა მისი ნამშობი. სპილენძის შუბი მიწაში ჩააჭდო და მიესალმა გლავკოსს:

— მამაპაპური ადათით ჩემს სტუმრად ითვლები! ოდესღაც პაპაჩემი ოინევსი ოც დღეს მასპინძლობდა ბელეროფონტს, როგორც მეგობარს. ერთუროს ძვირფასი საჩუქრებიც გაუცვალეს. პაპამ მიაჩნდა მას ძოწეული სარტყელი, ხოლო ბელეროფონტმა — ორფსკერიანი ოქროს თასი, ახლაც შინ მიდევს იგი. დღეიდან მეგობრად და სტუმრად მეგულვი, შენც ასეთად მიგულე, ლიკიაში თუ გეწვევი. ერთუროს დავშორდეთ, ჩვენს ლაშქრებს შევერიოთ. ბევრს ვნახავ ტროელს, შენც ბევრ სხვა აქაველს გაუსწორდები. ახლა კი საჭურველნი გავცვალოთ და იცოდეს ყველამ, რაოდენ ვამაყობთ პაპათა დროს დაწყებული ძმობით!

ეტლებიდან ჩამოხტნენ და მეგობრობის ნიშნად ხელი ხელს მისცეს. გლავკოსს ამ დროს ცბიერმა ზევსმა ჰკუა წაართვა: ოქროს

აბჯარი რვალისაში გააცლევინა — ასზრობიანი აბჯარი დიომედეს ცხრაზრობიანში მისცა!

(მკითხველს შეეახსენებ, რომ „ზროხა“ ანუ დღევანდელი გამოთქმით „ძროხა“, ხარისა თუ ფურის ზოგადი სახელი, ჰომეროსის დროს ფულის ერთეულის მაგივრობას სწევდა).

ამ დროს ჰექტორი მიაღდა ქალაქ ილიონის მთავარ შესასვლელს, სკაიას კარიბჭეს. შემოეგებნენ მხედართმთავარს ტროელი ქალები და ქალწულები. ზოგი შვილის, ზოგი ძმის, ზოგიც მკუდლის ამბავს წუხდა. ჰექტორმა დააშოშმინა და ილოცეთო, უბრძანა. მიუახლოვდა პრიამოსის სასახლეს. ტერასები მიჰყვებოდა ორმოცდაათ სამთიობოს, რომელნიც მიჯრით მიწყობილი თლილი ქვებით იყო აშენებული. იქ პრიამოსის ვაჟები ცხოვრობდნენ პირმშვენიერ ცოლებთან. მეორე მხარეს კი თორმეტი ოთახი იყო, ასევე თლილი ქვებით აშენებული. იქ პრიამოსის პირმშვენიერი ასულები იყვნენ მამაც სიძეებთან ერთად (სამოცდაორი შვილი ჰყოლია პრიამოსს!).

ჰექტორი გზაში შეხვდა დედას ჰეკაბეს, რომელიც თავის ასულთან ლაოდისკესთან მიდიოდა.

— სად მიხვალ, შვილო, — მორიდებით უთხრა მოხუცმა, — რად დატოვე ბრძოლის ველი? სალოცავად ხომ არ მოსულხარ? ახლავე მოკრტან ღვინოს, ზედაშე ასხურე, თვითონაც გული გაიმაგრე. ღვინო ძაღლონეს უბრუნებს შრომით მაშვრალს, შენც ხომ დაგლალა, შვილო ჩემო, ამ მძიმე ბრძოლამ?

— არ მინდა ღვინო, საყვარელო დედავ, — მიუგო ჰექტორმა, — როგორ გავბედავ უწმინდურ ხელით ვასხურო ზეარაკს ზედაშე? როგორ იქნება ვლოცულობდე, როცა ხელებზე სისხლი არ შემპრობია! შენ ეწვიე ათენას ტაძარს, მუხლზე დააფინე ათენას, რაც კი ძვირფასი სამოსი გეგულება სახლში, ქალღმერთის ტაძარს ეწვიე, დედა!

დაუჯერა შვილს დედამ, ათენასთვის შეარჩია სიდონელ ქალთა ნახელავი, მოციმციმე ქსოვილი. ათენას ქურუმმა თეანომ გახსნა მლოცველთა წინაშე ტაძრის კარები. მხურვალე ლოცვით მიმართეს ტროელმა მანდილოსნებმა ქალაქთმეოხ ღმერთქალს — ათენას. მაგრამ არ შეისმინა მათი ღალადისი მრისხანე ქალღმერთმა.

ამ დროს ჰექტორი პარისის სახლთან იყო უკვე. სახელმოხვეჭილ კირითხუროებს აეგოთ მისთვის სასახლე. პარისი შინ იყო და

საპურვლებს ელაციცებოდა. ჰექტორმა საყვედურით აავსო უმაქნისი ძმა. პარისი დაპირდა, რომ იარაღს აისხამდა და მალე წამოეწეოდა. ალერსიანად მიმართა მაზლს მშვენიერმა ელენემ:

— ნეტავ ამ დღეს არ მოვსწრებოდლი ვიცი, ძვირფასო მაზლო, შენს სულს სტანჯავს აურაცხელი საზრუნავი უღირსი ქალის გამო, ძმის შეცდომის გამო. ღმერთმა ავი ხვედრი გვარგუნა: სიკვდილის შემდეგაც შთამომავლობას უღირს სიმღერებად შემოვრჩებით!

ზუჩმოელვარე ჰექტორმა მიუგო:

— უნდა წავიდე, ცოლი ვნახო და შვილი, ვინ იცის, ველარე დაებრუნდე ბრძოლის ველიდან. შენ კი იქნებ პარისი ააჩქარო, დამეწიოს ქალაქიდან გასვლამდე.

ჰექტორმა შინ ვერ ნახა ლამაზლაწვებიანი ანდრომაქე, შვილთან და ძიძასთან ერთად კოშკზე ასულიყო. ჰექტორმა მოახლეებს კითხა:

— ნუ დამიმაღავთ, ქალებო, სად არის ანდრომაქე? მულებთან წავიდა თუ რძლებთან, ან ეგებ ათენას ტაძარშია?

როცა გაიგო, აქაველნი მოგვეძალენო, კოშკში გაიქცა, ვით შემოლილიო — მოახსენეს ჰექტორს.

შემობრუნდა ჰექტორი, კვლავ ჩაუარა სასახლეებს, თითქმის განვლო მთელი ქალაქი სკაიას კარიბჭემდე და იქ შემოეგება ანდრომაქე. ქალს ძიძა მოსდევდა, მას ხელში ჩვილი აეყვანა. ვაჟს ჰექტორი სკამანდრიოსს ეძახდა, ტროელები კი — ასტიანაქტს. ღმერთით შესცქეროდა შვილს ჰექტორი. იქვე იდგა ცრემლმორეული ანდრომაქე. ხელი ჩაავლო ქმარს და ასე მიმართა:

— ეგ სიამამაცე გლუბავს, კაცო გასაოცარო! აღარც შვილი გეცოდება, არც მისი დედა. დაგიჭვრივდები მე უბედურო! მოხუცი მამა ფეხმარდმა აქილევესმა მომიკლა, შვიდი ძმა მყავდა და ერთ დღეს შვიდივემ ჰადესის ჭურღმულში ჰპოვა სავანე. მათაც აქილევესმა მოუღო ბოლო, დედაც ტყვედ იგდო, თუმც დიდი საზღაურის ფასად გაუშვა. ისიც საკუთარ სახლში მოკლა სხივოსანმა აპოლონმა. ჰექტორ, შენა ხარ ყველა — მამაც და დედაც, შენ ჩემი ძმაც ხარ ერთადერთი, ქმარიც უბადლო! ნუ წახვალ, დარჩი, შემიბრალე!.. ლაშქარი ლედვის ხესთან დააყენე, სამგზის დაგვეცნენ იმ მხრიდან აქაველები, იქიდან უფრო ეადვილებათ ქალაქის დალაშქვრა.

— მეც ეგ მადლეებს, ჩემო კარგო, — მიუგო ჰექტორმა, — მაგრამ ტროელთა და გრძელკაბიან ტროელ ქალთა წინაშე სირცხვილს ღოვორ გავუქცე, ბრძოლას გინდათ თავი აუარილო? გული არ მიზამს, გავწაფულვარ სიგულვანეში! განა არ ვიცი, გონებასაც და გულსაც სჯერა — ოდესმე მართლა დაემხოება ქალაქი ტროა, დაილუბება პრიამოსი და ტომიც პრიამოსისა! მაგრამ გულს მიკლავს ხედრი უფრო არა ტროისა, მოხუც პრიამუსის და ჰეკაბეს ბედი, საყვარელ ძმათა და უმამაცეს მოყმეთა, მტრების ხელით ძლეულ გმირთა ბედი, არამედ ძრწოლას მგვრის შენი მომავალი! ტყვედ გაგიტაცებს აქაველი, არგოსში უცხო ქალთათვის ქსოვას დაიწყებ, წყაროდან კოკის ამოტანას დაგაეალებენ. ცრემლებმორეულს ვინმე განახავს და იტყვის: „ეს ხომ ჰექტორის ცოლიაო, სიმამაციო ყველა მხედარს რომ აპარბებდა ტროაში“. იტყვის და გულში კვლავ ძველი სევდა გაგიელებს, ქმარს გაიხსენებ — მონობის უღელს ხომ აგხსნიდა! უწინამც მიწამ პირი მიყოს, ვიდრე ტყვედ განახავ და შენს საწყალობელ გოდებას გავიგონებ!

ასე თქვა და შვილისკენ საალერსოდ გაიწია. მაგრამ პატარამ შეჰყვირა და გამდელის მკერდში თავი ჩამალა. აშინებდა მამის შეხედვა — ჭავშნის სპილენძი მოელვარე, ჩაჩქნის თავ-ბოლო, მრისხანედ, ცხენის ფაფარივით ათრთოლებული. ამით ტკბილი ღიმილი მოჰგვარა ბავშვმა მშობლებს. მყისვე მოიძრო ჩაჩქანი ჰექტორმა, მიწაზე დადო მოელვარე. ხელთ აიყვანა, მალლა ასწია პირმშო მღალადებელმა:

— ზევსო, უკვდავო ღვთაებანო! გემუდარებით, ჩემებრ განთქმული გამიზარდო პირმშო ძვირფასი! ბრძოლის ველიდან რომ დაბრუნდება, დაე, თქვან მასზე, მამასაც სჯობსო, დაე, ლხენით აავსოს დედის გული!

ამ სიტყვებით დედას გადასცა შვილი, მან სურნელოვან მკერდზე მიიკრა პატარა და თვალცრემლიანი ილიმოდა. მოლბა, უფრო მოლბა ჰექტორი, ცოლს მოეხვია და ხელით ნიზად ეფერებოდა:

— გულს რად იკლავ დარდით, ჩემო კეთილო? ბედი თუ მწყალობს, პადესის მღვიმეს ვერვინ წარმგზავნის, მაჟრამ ბედს მიწის შვილთაგან ვერც ვინ გაექცევა, გინდა მხდალი, გინდაც გულადი. წა, საყვარელო, ოჯახს მიხედე, ბრძოლის საქმე კი მხოლოდ ჩვენი საზრუნავია, ტროელ ვაჟაცოთა, ყველაზე მეტად კი — ჩემი!

ჰექტორმა ჩაჩქანი აიღო, ხოლო ანდრომაქე შინ შებრუნდა. ხშირ-ხშირად გამოხედავდა მიმავალ ვაჟკაცს და ცრემლად იღვრებოდა. შინ რომ შევიდა, ყველა სატირლად ადაგზნო, ცოცხლად დასტიროდნენ ჰექტორს.

ალარც პარისმა დააყოვნა შინ, დიდებული აბჯარ-ბექთარით შეიმოსა, ცხენი რომ გასწყვეტს ზოგჯერ თავლაში საბელს და მძლავრი ფლოკეების ცემით მიქრის, ძლიერ ქედზე რომ სცემს ფაფარი თავმოდერებულს და თვითონვე რომ ხარობს საკუთარი მშვენებით, ასე ლალად, შუქურასავით მოელავდა პრიამოსის სახელოვანი ვაჟი პარისი, მხიარული და მოამაყე. ღმერთები ჰექტორს წამოეწია და მოუბოდიშა — ალბათ, დავიგვიანეო.

ჰექტორს ეამა ძმის მოწადინება და შეაქო.

ჰაბა მუჰილე

ჰექტორისა და აინანტის შეპყნება

ჰექტორი და პარისი ისე მიიჰრნენ თავიანთ ლაშქართან, როგორც ზურგქარს აყოლილი ხომალდი, ზვირთებს რომ მიაპობს და მეხოფეებს შრომით სახსრებს აუტკივებს.

როცა თვალმცეცხლია ათენამ იხილა, რომ სასტიკი დღე დაადგათ აქაველებს, ოლიმპოს მთიდან გადმოიქრა ილიონისკენ, მის შესაბეღრად ტროიდან აპოლონიც გამოეშურა. ღმერთები ხშირ-ფოთლოვან მუხასთან შეხვდნენ ერთმანეთს.

— ზევსის ასულო, მღელვარებით გულანთებულო, — მიმართა აპოლონმა, — რად მოისწრაფვი ოლიმპოს თხემიდან? მოდი, ღმერთ-ქალო, დროებით მაინც შეეწყვიტოთ ეს საზარელი ზოცვა-ჟღერა.

მეც ამას ვფიქრობდი, მიუგო ათენამ, მაგრამ როგორ გინდა ბრძოლა დააცხროო. აპოლონმა შესთავაზა, ჰექტორი შეევაგულიანოთ, შესარკინებლად აქაველი ვაჟკაცი გამოიხმოსო. ათენა დაეთანხმა. პრიამოსის ვაჟმა, გულთმისანმა ჰელენოსმა იგრძნო, რა ზედაც თათბირობდნენ ღმერთები და ჰექტორს ბრძოლად გასვლა ურჩია: რამდენადაც გავიგე, ამჯერად დამარცხება არ გიწერიაო.

დიდად იხარა ჰექტორმა, ტროელთა სპას გამოეყო, აგამემნონმაც შეაჩერა აქაველები. ამ დროს თვალმცეცხლია ათენა და აპო-

ლონი, ვით მარბიელი ორბები, მუხაზე ჩამომსხდარიყვნენ და შე-
ხაროდნენ მათს წინაშე გაშლილ სანახაობას: გუნდად და გუნდად
ირხეოდნენ ხშირი რაზმები, ისე ელავდა მუზარადი და ფარ-შიმ-
შერი, თითქოს ზეფიროსს აუთამაშებია ზღვის ტალღათა ქოჩორი.

ჰექტორმა აქაველებს მიმართა:

— ზევსი ურიცხვ ვარამს ვვიქადის, სანამ არ დაცემთ მტეი-
ცქროგურებიან ტროას, ან ხომალდებთან არ შეეღწევათა. ჩვენს
მხედრობას. აქაველთა შორის უმამაცეს გმირებს ცალკე ვისაც
გული ერჩის, ჩემთან გამოვიდეს. ზევსი იყოს თავმჯდომარე: ჯკეთუ
სპილენძით მკერდს გამიბობს აქაველი, ჩემი აბჯარ-ბეჭთარი ნაღავ-
ლად შეირგოს, ხოლო გვამი ჩემიანებს დაუთმოს წესის ასაგებად,
ხოლო თუ აპოლონი დიდებას მარგუნიებს, მტრის აბჯარ-ბეჭთარს
ილიონის კარიბჭეში შევიტან და აპოლონის ტაძრის შევამკობ,
ხოლო აქაველის გვამს წესის ასაგებად დაგიომობთ, რათა პელეს-
პონტის პირად ბორცვი აღმართოთ. ოდესმე საფლავს ჩვენი შთა-
მომავალი, ღვინისფერ ზღვაზე გემით მსრბოლი, ჩაუვლის და იტ-
ყვის: „აგე — საფლავი ძველთაძველ დროს დაღუპული მამაციისა,
იგი ღვთაებრივმა ჰექტორმა სძლიაო!“ ბაღიშთა ბაგეზე არ ჩაქრება
ჩემი დიდება!

ყველა დადუმდა. აქაველებს უარის თქმისა რცხვენოდათ, თან-
ხმობა ხომ უფრო საზარელი იყო! ვერ მოითმინა მენელაოსმა:

— თქვენ აქაველნი უნდა გერქვათ? არა, დიაცები ხართ თქვენი
ვაი სარცხვილო, როგორ მოგვექრა თავისი შე უსულგულო, უსაქ-
მურო, უღირსო ხალხო! აბჯარს ავისხამ და მე გავალ, ხომ მაინც
ზეცაში იყრება გამარჯვების წილი!

— ეჰ, ალბათ, სიცოცხლესაც დათმობდა მაშინ მენელაოსი, რომ
აქაველთა თემისთავეებს არ დაეშალათ. აგამემნონმა მარჯვენაზე
უტაცა ხელი:

— ღმერთშემოსილო მენელაოს, გონს მოეგე, ბოლმით აღვსე-
ბული შენზე ძლიერს ნუ შეებმები! ის ხომ შიშის ზაფრას ჰგვრის
ყველას, თვით აქილევესიც ერიდება მასთან პირისპირ შეხლას,
აქილევესი ხომ შენზე ბევრად ძლიერია!

ასე უთხრა და მართალიც უთხრა.

— დიდი სევდა ეწვია აქაველთა მიწას, — ამოიგმინა ტკბილმოუ-
ბარმა პილოსელთა მეფემ ნესტორმა, — ნეტავ ყრმა ვიყო და ისევ
მომდგამდეს ძალა, როგორც მაშინ, როცა ღმერთის სადარ ერევ-
თალიონს შევერკინე! მიწას დაენარცხა იგი უილაჯოდ ხელებგან-

რთხმული. დღეს თითქოს ბევრი გულფიცხელი ვაჟაკი გვახლავს, მაგრამ ვერავინ ბედავს ჰექტორთან შეერკინებას!

ასე შეარცხვინა მოხუცმა თანამებრძოლნი და მაშინვე ცხრა გმირი წამოიმართა: აგამემნონი, დიომედე, ორივე აიანტი, ილომენეესი და მისი ძმობილი მერიონე, ევრიპილოსი, თოანტი, ოდისეესი.

გადაწყდა წილი ეყარათ. აგამემნონის ზუჩში ჩადო ყველამ თავისი ნიშანი. ბევრი აქაველი შეღალაღებდა ამ დროს ღმერთებს, ნეტავი აიანტის წილი ამოვიდეს, ან აგამემნონისაო.

ნესტორმა შეანჭღრია ჩაჩქანი და წილი ამოიღო. მაცნემ ლაშქარს ჩამოუარა, მარჯვნიდან დაჰყვა და ყველას აჩვენა, რაც ამოვიდა, ვერავინ სცნო თავისად, მხოლოდ აიანტმა იცნო ნიშანი და გულანთებულმა შეჰყვირა:

— წილი ჩემია! ილოცეთ, ძმებო, ზევსის წინაშე, ვგონებ, არ გაუეზრდივარ ბრძოლის უმეცრად სალამინში ჩემს მამას, მშობელს!

ლაშქარმა მხურვალე ლოცვა ადავლინა ზევსისადმი, ხოლო აიანტი ამ დროს აბჯარ-ბექთარით იმოსებოდა. ომის ღმერთს არესს ჰგავდა აიანტი, აქაველთ ბურჯი. აქაველებს იმედი მიეცათ, ტროელთ კი შიშით მოეკვეთათ მუხლები. მამაც ჰექტორსაც კი შეუქანდა ძლიერი გული, მაგრამ თავის არიდება არ ერგებოდა, აკი თვითონვე იხმო შესარკინებლად!

მაღალი გოდოლივით მოდგა აიანტი, შეიდტყავიანი სპილენძის ფარი აეფარებინა. ფარს ხარის შვიდი ტყავი ჰქონდა გადაკრული, ხოლო მერვე ფენა ალამპრებული სპილენძის ზედაპირი იყო.

აიანტმა აქაველთა ლაშქარში ფალანგთამხგრეველი აქილეესის გარდა სხვაც ბევრი გმირი გვყავსო, თქვა. ამაზე ტროელთა წინამძღოლმა უპასუხა:

— რა ამაოდ მცდი, კეთილშობილო აიანტო, თითქოს ვინმე ყმა-წვილი ვიყო, ან დიაცი, საომარ საქმეთა უმეცარი?

თქვა და სტყორცნა კიდევ გრძელჩრდილიანი შუბი, ტყავის ექვსი ფენა გააპო შუბმა, მაგრამ მეშვიდემ შეაჩერა. აიანტმაც სტყორცნა შუბი, რომელმაც ჰექტორის ფარი გაჭრა, თორნიც გაუპო, ნაზი ქიტონი გაუფხრიწა... მაგრამ გაექცა გმირი სიკვდილს, უკან გადახტა და შეანელა დარტყმის ძალა. კვლავ მოიღერეს შუბები. ამჯერად ჰექტორის შუბისწვერი აიანტის ფარის შუაგულზე

გადაიღუნა, ხოლო აიანტის შუბი გაღმით გავიდა და ჰექტორის ყელს მისწვდა, იჩქეფა სისხლმა. მაგრამ როდი შეწყვიტა ბრძოლა ზუჩმოელვარე გმირმა, გადაიზნიქა, მძლავრი ხელით მოგლიჯა ლოდი, ველზე რომ ეგდო, გატყორცნა და შუაგულში მოახვედრა აიანტის ფარს. აჟღერილდა ქლალი სპილენძი. უფრო დიდ ლოდს სტაცა ხელი აიანტმა, ძალუმად მოიქნია და მტერს ფარი დაუბსხვრია, მუხლიც დაუზიანა. ხელჩართულ ბრძოლაში ჩაებმებოდნენ, რომ აქაველთა მაცნეს ტალთიბიოსს და ტროელთა მაცნეს იდაოსს მათ შორის ზავის ნიშნად კვერთხი არ გაედოთ. იდაოსმა აიანტს მიმართა:

— კმარა, შვილებო, ორივენი უმამაცესნი ხართ, თქვენი ერთნაირად უყვარხართ ზევსს, მწუხრი ჩამოწვა და სჯობს ღამის სიანთს მივეცეთ.

აიანტმა თქვა:

— შენ რაცა ბრძანე, იგივე გაიმეოროს ჰექტორმაც, ო, იდაოს! მან გაგვიხმო აქაველნი, მისგან დაიწყე ამიტომაც. ის რასაც იტყვის, თანახმა ვარ.

ზუჩმოელვარე ჰექტორი დაეთანხმა, დავცილდეთ მშვიდობიანად, მიმართა აიანტს, შენ აქაველნი გაახარე, მე კი ტროელთ და გრძელკაბიან ტროელთ დიაცებს გავახარებ, ჩემს გამო რომ ლოცულობენო. ოდესმე იტყვის ჩვენი შთამომავლობა, — დაუმატა ჰექტორმა, — გულის მკამელი შუღლით შეხვდნენ და მეგობრულად კი დასცილდნენ გმირებო.

ვერცხლისამსპვალისანი ხმალი უბოძა ჰექტორმა აიანტს, აიანტმა კი ძოწეულის სარტყელი უსახსოვრა.

სიხარულით შეხვდნენ თავისიანები ჰექტორს, აგამემნონმაც ნადიმი გამართა აიანტის პატივსაცემად. მოუღებნელი არვინ დარჩენილა. მეგრძოლებმა შიმშილი რომ დაიცხრეს, მოხუცმა ნესტორმა ბრძანა:

— ბევრი აქაველი დაეცა ბრძოლის ველზე, ომის მრისხანე ღმერთმა არესმა გმირებს სისხლით დაალტობინა მდინარე სკამანდროსის სანაპირონი. სისხამ დილაზე საზიდრებით გამოვიტანოთ გმირთა გვამები და კოცონს შევრთოთ, რომ შინ წაასვენონ შეილებმა მამათა ძელები. აქ კი ყველასთვის ტაგრუცი ავმართოთ, მაღალი კოშკი ავაშენოთ, გალავანი შემოვაგლოთ და ბჭე გავუბაჯ-

რომ მტკიცე საკლიტურებით, გალავნის გარეთ სანგარი გავქრათ რომ ცხენოსან თუ ქვეით ტროელებს გზა შევეშალოთ.

აქაველებს მოეწონათ პილოსელთა ბრძენი მეფის გეგმა.

ამ დროს ტროელთა შორის ანტენორი ამბობდა სიტყვას:

— ტროელთა სპანო და მოკავშირენო! ახლავ დავუთმოთ მშვენიერი ელენე აქაველებს, ჩვენ ხომ ფიცი გავტეხეთ და ამიტომ ვერ-რას ვეწევით სასიკეთოს!

ფრთიანი სიტყვა მიაგება თმამშვენიერი ელენეს ქმარმა პარისმა:

— რასაც ამბობ წრფელი გულით ნათქვამი თუა, ეტყობა, ღმერთებს მიუტაცნია შენი გონება. ვერ დავთმობ ელენეს, ხოლო განძი რაც სპარტიდან წამომიღია, მზად ვარ გავიღო, ჩემიც მრავალი დავუერთო.

ბრძენმა მეფემ პრიამოსმა გადაჭრა დავა. მეზრდოებს ღამის გასათევად ქალაქში ყოფნა და გუშაგებს ფხიზლად დარაჯობა უბრძანა. იდაიოსს დაავალა დილით აგამემნონთან მისვლა და პარისის სიტყვის გადაცემა, თან დასძინა: გონიერი სიტყვა უთხარი, ვინძლო დროებით ბრძოლას ვერიდოთ, მიცვალებულთ პატივი მივაგოთ და შემდეგ სამკვდრო-სასიცოცხლოდ ერთურთს შევებათო.

როგორც პრიამოსმა ბრძანა, ისეც მოხდა. პარისის წინადადებაზე დიომედე აღშფოთდა, ვის რად უნდა მისი საგანძური, ახლა ელენეც რომ დაგვითმოს, რა ბედენაა, როცა სულ მალე დაიქცევაო ქალაქი ტროა.

აგამემნონმა კი ასე ბრძანა:

— შენ თვითონ გესმის, იდაიოს, აქაველთ სიტყვა! ასე ინებეს მათ პასუხი, მეც ასე ვფიქრობ. რაც მოკლულთ შეეხება, მეც ხომ მანდა ვარ: პატივი მივუზღაოთ, ცეცხლის აღმურით მოვალბოთ ღღემოსწრაფებულნი. გვისმინოს ზევსმა, მეხთამტყორცნელმა!

ტროელნიც და აქაველებიც საქმეს შეუდგნენ. ხმამაღლივ გადაება აკრძალა პრიამოსმა, ამიტომაც გულმდუღარენი უხმოდ კოცონზე წვავდნენ გვამებს ტროელნი. აქაველებმა კი, რა მორჩნენ ბრიოლაში დაცემულ გმირთა კოცონზე დაწვას, მტკიცე გალავნის აღმართვა დაიწყეს, სანგარიც გათხარეს გალავნის წინ და შიგ პალოები ჩაარქვეს.

ელვისმტყორცნელ ზევსთან იყვნენ ამ დროს უკვდავნი შეკრე-

ბილნი, რეალისკურტაკიან აქაველთა საქმე აოცებდათ. ველარ მოითმინა პოსეიდონმა, ზევსს უსაყვედურა, რატომ აძლევ აქაველთ გალავნის აგების ნებასო. ღრუბელთმარეკმა ზევსმა დაამშვიდა ზღვის მეუფე: ომი რომ დამთავრდება, აქაველნი რომ გემებით სამშობლოს გზას გაუდგებიან, შეგიძლია დაამხო მათი ციხე-კოშკი და კელაჟ ქვიშით დაფარო ნაპირებიო.

მზე რომ ჩაესვენა, აქაველთა საქმეც გასრულდა. ნადიმად დასხდნენ. ნაპირს მოადგა ამ დროს ლემნოსური ღვინით დატვირთული გემები, იენეოსს გამოეგზავნა მათთვის.

(ევენოსზე ჩვენმა მკითხველმა იქნებ არაფერი იცის. ახლავ მოგახსენებთ.

დიდი ხნით ადრე, სანამ ტროადაში ომი დაიწყებოდა, თქმულების თანახმად, საბერძნეთში შეიკრიბნენ გმირები იასონის მეთაურობით, ააგეს ხომალდი „არგო“ და ოქროს საწმისის მოსაპოვებლად გაემგზავრნენ შორეულ კოლხეთში — ზღაპრული სიმდიდრის ქვეყანაში. ამ გაბედულ მოგზაურებს ხომალდის სახელის მიხედვით არგონავტებს („არგოს“ მენავეებს) ეძახდნენ. მეცნიერებს მიაჩნიათ, რომ არგონავტების თქმულებაში 33 საუკუნის წინანდელი ამბებია მოთხრობილი. ეტყობა, ასეთი მოგზაურობა დასაჭერებელია, ინგლისელმა მეცნიერმა ტიმ სევერინმა ჩვენს დროში ეს მეცნიერულად დაამტკიცა. მაგრამ ახლა სიტყვას არ გავაგრძელებთ, სხვა დროს მოგვიწევს ამაზე საუბარი.

ჩვენ გვაინტერესებს, ვინ იყო ევენოსი. ევენოსი გახლდათ კუნძულ ლემნოსის მეფე, არგონავტთა მეთაურის იასონისა და ლემნოსის დედოფლის ჰიპსიპილეს ვაჟი. თურმე, სანამ კოლხეთში მიმავალი არგონავტები კუნძულ ლემნოსზე შეჩერდებოდნენ, ლალატის გამო ლემნოსელ ქალებს ყველა მამაკაცი მოუსპიათ. უმაბაყაო კუნძულზე ჰიპსიპილე დედოფლობდა. არგონავტების სტუმრობამ ააფორიაქა ქალთა სამეფო. ჰიპსიპილეს შეუყვარდა იასონი და მისგან შეეძინა ვაჟი — ევენოსი. ლემნოსის ახალი მეფე, ჰომეროსის ცნობით, აგამემნონთან და მენელაოსთან მეგობრობდა, ღვინოც გამოუგზავნა ტროაში).

ლემნოსელებს საჩუქრის გარდა სავაჭროდაც ჩამოუტანიათ ღვინო. აქაველები მათ ღვინოში უცვლიდნენ სპილენძს, რკინას, ხარის ტყავს ან თვითონ ხარს, ტყვეებს.

ლხინის შემდეგ ძილს მისცეს თავი ტროელთაც და აქაველთაც.

ღმერთების გზაზე. შეფუთვითი ბრძოლა

დედამიწაზე განფენილიყო ყვითელსამოსიანი ეოსი — განთიადის ქალღმერთი, როდესაც ზევსმა მრავალბორცვიანი ოლიმპოს თხემზე ღმერთებს მიმართა:

— მისმინეთ ღმერთნო და ღმერთქალნო! ნურვინ გადაუდგება ჩემს ბრძანებას, ვინც მეურჩება, ტროელთა თუ აქაველთა შემწედ ბრძოლაში ჩაებმება, იცოდეთ, სირცხვილნაჰამი დაუბრუნდება ოლიმპოს სატანჯველად: შთანვთქამ ქვესკნელში, ბნელ ტარტარში, სადაც რკინის ბჭე და სპილენძის ფილაქანია. თუ გნებავთ, გაბედეთ და გამოსცადეთ ჩემი ძალა. ზეციდან ოქროს ჯაჭვს ჩამოვუშვებ, რაც ოლიმპოზე ღმერთი და ღმერთქალია, ჩაებლაუქოს და წელში რომ გაწყდეთ, ვერ შეძლებთ მიწამდე დაითრიოთ ზევსი ზესთამნე! ხოლო თუ მოვინდომე თქვენი ამოთრევა, დედამიწითურთ და თვით ზღვითურთ ამოვზიდავ ჯაჭვს, ოლიმპოს მწვერვალს გარს შემოვახვევ და მთელი სამყარო ზედ უმწეოდ დაეკიდება. აი, ეგზომ ღმერთთა და ეგზომ კაცთა ვარ უზესთაეს!

ღრმა ღუმილი ჩამოწვა. ღმერთებს თავზარი დაეცათ. ბოლოს თვალმცეცხლია ათენამ მიმართა მეუფეს, აღიარა მისი განუსაზღვრელი ძალა და ნება სთხოვა, რჩევით მაინც შეეცნევიოთ აქაველებს. ზევსმა მოწყალედ გაუღიმა საყვარელ ასულს და თანხმობა მისცა.

ოქროს ფაფრის მრხვეელი რაშები შეაბა ზევსმა ეტლს, ოქროს მათრახი იპყრა ხელთ, თვითონაც ოქრომოსილმა და მოელვარე ეტლზე შედგა. ზომლიან ზეცისა და დედამიწის შუა მილივლივებდნენ მორჩილი ბედაურები. იდან მთის თხემზე შეჩერდა ღრუბელთმარეკი ზევსი და ბრძოლის ველს გადახედა.

სანამ დილა იდგა და მზე ცის შუაგულს მიაღწევდა, ბრძოლა არ დამცხრალა. მაშინ ზევსმა აქაველთა და ტროელთა ლაშქარს წილი უყარა, აქაველთა საბედისწეროდ მათი სასწოროს პინა მიწამდე დაეშვა, ხოლო ტროელთა პინა ზომლიან ზეცამდე აღიმართა.

საშინელი ქუხილი გაისმა. შიშის ძრწოლამ შეიპყრო იდომენესი, აგამემნონი, ორივე აიანტი... მხოლოდ მოხუცი ნესტორი ვერ დაიძრა ადგილიდან. თმამშვენიერი ელენეს ქმარს პარისს

დაეჭრა მისი ცხენი. საბელის გადაჭრას ცდილობდა პილოსელთა მეფე, როცა საშინელმა ჰექტორმა ჩამოუჭროლა. სიცოცხლე დასტოვებდა კიდეც მოხუცს, მაგრამ დიომედემ საშველად ოდისეესს მოუხმო, მან ვერ გაიგონა დიომედეს ძახილი. მაშინ გმირმა თვითონ გადაწყვიტა მოხუცს მიშველებოდა, ეტლზე სწრაფად შემოისეა ნესტორი და ბრძოლაში წინა დღეს ენეასისთვის წართმეული ცხენები გააქენა. მოხუცმა მილომ სადაჟეები ხელთ იპყრა და ცხენებს მათრახი გადაუჭირა, ხოლო ამ დროს დიომედემ ჰექტორს შუბი სტყორცნა, აუცდა მაგრამ ზედ ჰუძუსთავთან მოახვედრა ჰექტორის თანამებრძოლს ენიოპევსს. გამძვინვარებული დიომედესგან ვერაფერი იხსნიდა ტროელთა ლაშქარს, ზევსს რომ ელვა არ ეტყორცნა ვერცხლისფერცეცხლიანი. გოგირდის ალი ავარდა დიომედეს წინ და შეძრწუნებული ცხენები უკან მიაწყდნენ. ნესტორმა გაათრთხილა დიომედე, რომ ზევსს ჩვენი გამარჯვება არ უნებებია და დროა ბრძოლას გავერიდოთო. ომახიანად მოსძახოდა გაქცეულ მტერს ჰექტორი:

შენ კი გაჭრი, შე გოგო-ბიჭავ! სანამ ილიონის კოშკზე აძვრები და ჩვენს ცოლებს გემზე წაასხამ, მანამ დაგამხოვ და დაგლიწავ! შემდეგ გასამხნეველად მიმართა ლაშქარს: ხომ ხედავთ, ზევსი ჩვენი შემწეა, აქაველთა გემებს რომ მივადგებით, ცეცხლს მივცეთო, ზედ გვამების წინ იმ ხანძრის კვამლით გაჟღერულ ლაშქარს გავანადგურებო.

ჰექტორის სიტყვებზე განრისხდა ღმერთთა დედოფალი ჰერა და ზღვის ღმერთს პოსეიდონს მიმართა:

— ყოვლადძლიერო, მიწისმრეველო! ნუთუ აქაველნი აღარ გეცოდება? აქაველთა მფარველ ღმერთებს რომ ერთი პირი გვექონოდა, ზევსიც კი შედრკებოდა ჩვენს წინაშე!

პოსეიდონმა ყური არ ათხოვა, განა ვინმეს შეუძლია ზევსს შეერკინოსო. ღმერთები როცა ასე საუბრობდნენ, ამ დროს სანგარსა და გალავანს შორის მიწის ზოლი გაჭედილიყო ცხენებით და მებრძოლებით, მათ მისდგომოდა ზევსისგან განდიდებული ჰექტორი, ცეცხლს მისცემდა მტრის გემებს, აგამემნონი რომ არ ემხნევებინა მხრებქათქათა დედოფალ ჰერას. ოდისეესის მაღალ ზომალდზე აღიმართა გმირი, რათა ხმა მიეწვდინა ერთი მხრით აიანტის, ხოლო მეორე მხრით აქილეუსის ბანაკებისათვის. აქაველთა ლაშქრის თავსა და ბოლოში იდგნენ ორი უმამაცესი გმირის რაზმები. საყვედურით მიმართა მხედართმთავარმა მებრძოლებს:

— ვაი სირცხვილო! რას იქადნებოდით კუნძულ ლემნოსზე, ჩვენა ვართ, რაც ვართო, ას, ორას ტროელს თითოეული ჩვენგანი ვეყოფითო! ახლა რომ ერთიც არ ღირხართ ყველანი, ერთი ჰექტორი! რა მედიდურნი იყავით, ხარებს რომ თქვლევდით და პირამდე ალიცილებულ ღვინის ფიალებს ცლიდით!

ლოცვით შეღალადა აგამემნონმა მამა ზევსს და გული მოუღბო ცრემლთა მფრქვეველმა. ზევსმა გადარჩენის ნიშანი მისცა: ზეცით არწივი მოუვლინა, რომელსაც მძლავრი ქანგები ჩაეჭიდა უსუსური შვლის ნუკრისთვის. საკურთხეველთან ახლოს დააგდო არწივმა მსხვერპლი...

გამხნეებული აქაველნი მედგრად შეებნენ მტერს. ვერავინ შეეღრებოდა ამ დროს. დიომედეს, ქედფიცხელი ცხენები სანგართა მიღმა გაიყვანა და იქ შეეგება მტერს. მას მიჰყვნენ აგამემნონი და მენელაოსი, ორთავე აიანტი, იდომენეესი და იდომენეესის ძმობილი მერიონე, შემდეგ ევრიპილოსი და ტევკროსი. ტევკროსმა მშვილდი შემართა და აიანტ ტელამონის ძის ფარს ამოეფარა. აიანტი რომ ფარს გასწევდა, ამ დროს ჩასაფრებული ტევკროსი ისარს ესროდა ტროელთ და ერთიც არ აუცდენია, შემდგომ ისევ ფარს მოეფარებოდა. დედის კალთას რომ ჩვილი შეეფარება, ისე შეიმაღლებოდა აიანტის ბაკმული ფარის უკან.

აგამემნონმა შეაქო გმირთა მოწადინება. ტევკროსმა სინანული გამოხატა, რომ უკვე რვა ტროელს მოუვლდებოდა, მარტო ამ ერთს ვერ მოვერიეო. და კვლავ ჰექტორს დაუმიზნა: ახლაც აცდა და მის ნაცვლად პრიამოსის ერთერთ ძეს გორგითიონს დაუბნელა მზე. ყანობირში რომ ყაყაჩო გვერდზე გადახრის თავს ნაყოფისა და გაზაფხულის ნესტის სიმძიმით, ისე ჩაქინდრა ყრმამ მძიმე ჩაჩქანით ძლეული თავი. კვლავ სტყორცნა ტევკროსმა ჰექტორს ისარი და კვლავაც აუცდა, მის მეეტლეს არქებტოლემოსს ძუძუ გაუპო. მაგრამ ჰექტორმაც დრო იხელთა, კებრიონეს გადაუღო-ცა ეტლის სადავე, თვითონ კი ერთი საზარლად შეჰყივლა, უზარმაზარ ლოდს სტაცა ხელი და იმ დროს, როცა ტევკროსმა ისარი ლარს მიაბჯინა და ძალუმად მოზიდა მშვილდი, ჰექტორმა იმ ადგილას, სადაც ლავიწი ყელს ჰყოფს მკერდისგან, კლდის ნათალი მოარტყა, ძარღვი გადაუჭრა, ხელის მტევანი დაუბუჟდა მშვილდოსანს, მუხლთ მოეკვეთა. მაგრამ არ დასტოვა აიანტმა ძმა, ორი

აქველიც მიეშველა და შავმკერდა გემებისკენ გააქროლეს დაქრილი.

როგორც მწევარი გაეკიდება ხოლმე ლომს ან ველურ ტახს და თვისი სისწრაფის იმედით ხან ფერდზე გაჰყრავს კბილს, ხან გავაზე და საშველს არ აძლევს, ისე მისდევდა ჰექტორი თმახუკუქა აქაველებს, მუსრს ავლებდა უკუქცეულთ. მაგრამ სანგარს რომ გაცდნენ, გემებთან შეჩერდნენ აქაველნი, გული მოიცეს და მტერს შეეგებნენ.

ამ დღეში რომ იხილა აქაველთა სპა, შეწუხდა ჰერა და ფრთიანი სიტყვით მიმართა ათენას, ნუთუ დაღუპვის პირად ერთხელ მაინც არ შევეწოთო აქაველთ: თვალმცეცხლია ათენამ მიუგო:

— მარადღლე და მარადღამე ხელს მიშლის მამა-ზევსი. განა დამიხსომა, ევრისტევისი სამარცხვინო მონობისგან რომ დავიხსენი მისი საყვარელი ძე! მე შემძულა და თეტისის ნებას ასრულებს, ფეხს რომ უკოცნიდა და ლაციცით მის წვერებს ეხებოდა. აბა, კვლავ მითხრას, საყვარელი ასული ხარო! ნულარ აყოვნებ, დედოფალო, რაშები შეკაზმე, მეც ახლავე აბჯარს ავისხამ, ვნახოთ, შეგვხვდება თუ არა შვეებით ზუჩმოელვარე ჰექტორი!

ჰერამ დაიწყო ოქროს ლაგამ-ავეანდებიანი რაშების შეკაზმვა. ქალწულ ათენას კი ზევსის სასახლეში თხელი სამოსი იატაკზე ნაკეც-ნაკეცად ჩამოეშვა და ღრუბელთბატონის აბჯარ-ბექთარს ისხამდა. ცეცხლოვან ეტლზე შედგნენ ჰერა და ათენა. გრუხუნით გააღეს ზეცის კარიბჭე ჰორებმა, რომელნიც ოლიმპოს მწვერვალს დარაჯობენ, წაგრაგნილ ღრუბელს ხან გაშლიან, ხან შეკუმშავენ ხოლმე. ზევსმა რომ ქალღმერთთა სრბოლას თვალი მოჰკრა, განრისხდა, მაცნე ირისი აადევნა, ერთურთს ცუდ ბრძოლაში შეეგებებითო, დაუბარა. რალა ექნათ, კვლავ ოლიმპოს დაუბრუნდნენ გულდამეხილი ქალღმერთები!

ზევსიც მალე მობრუნდა იდას მთიდან ოლიმპოზე. ოქროს ტახტზე დაბრძანდა. ათენა ხმას არ იღებდა, ჰერამ შეჰყადრა, რჩევით მაინც დავებმარებითო აქაველებს. ზევსმა მიუგო:

— სისხამ დილით შეგიძლია იხილო, ხარისთვალემა დედოფალო ჰერავ, ვით დაილეწება აქაველთა ლაშქარი, მკლავს არ აღირსებს მოსვენებას ზუჩმოელვარე ჰექტორი, სანამ ფეხმარდი აქოლევსი არ ამხედრდება, როცა ლაშქარი ლაშქარს შეეხლება აქი-

ლევსის მეგობრის პატროკლეს ცხედრის გამო. აჰა, ასეთია ზვედრი მათი!

ლამე ჩამოდგა. ბრძოლა შეწყდა. ტროელ მეომრებს ბჰობად მოუხმო ჰექტორმა. სერობა ბრძანა. ურიცხვმა კოცონმა ააჩახჩახა გარემო. ათასი კოცონი ენთო და ყოველ კოცონთან ორმოცდაათი მებრძოლი იჭდა.

მეზა მესხრა

ე ლ ზ ო ბ ა

ამ დროს აქაველთა სული მკერდქვეშ ისე იფლითებოდა, ვით ჩაშვებულნი ზვირთი, მირიად წინწყლებად რომ მიეხლება სანაპიროს.

გულმწუხარე აგამემნონმა თემისთავეებს მოუხმო. ჩვენ ვერ დავაქცევთო ფართოქონგურებიან ტროას. დამთრგუნველი სიჩუმე ჩამოვარდა. ბოლოს დიომედემ თქვა:

— ამასწინათ მამაცობა დამიწუნე, ატრევსის ძეო, შენს გარდა ასეთი რამ არავის შეშლია. ახლა ნუთუ მართლა გჯერა, რომ აქაველნი ასე უძლურნი ვართ? გზა ხსნილია, თუ ლტოლვა გადაგიწყვეტია. მე კი მჯერა, ზევსი ჩვენ შეგვეწევა!

მოწონების ყიჟინა დასცეს აქაველებმა. გმირის მხნე სიტყვით წაქეზებულებმა. ტკბილმოუბარმა ნესტორმა ნათქვამი მოუწონა დიომედეს. შემდეგ ურჩია აგამემნონს ვახშმად დაესხა მებრძოლნი, ხოლო მეთაურები კარავში მიეწვია. აქ კი ბრძენმა მოხუცმა ასეთი რჩევა მისცა მხედართმთავარს:

— ზევსის ნებით სჭრი სამართალს, კვერთხის მფლობელო. მე გულში მაქვს რჩევა იმ დღიდან, შენ რომ ბრისეისი მოსტაცე აქილევსს. არ დაგვიჯერე, აგამემნონ, სულწასულობამ გძლია და გაანაწყენე უმამაცესი გმირი. იქნებ მოვალბოთ საამო ძღვენით, ალერსიანი სიტყვით აქილევსის გული.

აგამემნონი დაეთანხმა: მან მართლაც შესცოდა, მაგრამ ნუთუ ზევსმა ერთ მოკვდავს, თუნდაც ესოდენ აღზევებულს, უნდა ანაცვალოს აქაველთა მთელი ტომი? აქვე ჩამოვთვლიო, — ბრძანა აგამემნონმა, — რა განძიც შემიძლია გავიღო აქილევსისთვის: შეიდი

სამფეხა, ათი ოქროს ტალანტი, ოცი მოლაპლაპე კარდალა, თორმეტი ცხენი (ეს ისეთი ცხენებია, რომ კაცს მარტო დოღში გამარჯვებისათვის მათ მიერ მოპოვებული ჭილდოები ეყოფა საცხოვრებლად), შვიდი უბიწო ქალწული და მათთან ერთად ბრისეისი... შემძლია ფიცით დავარწმუნო აქილევსი, — დაუმატა აგამემნონმა. — რომ ბრისეისის სარეცელს არ გავკარებივარ, როგორც ჩვევიათ ხოლმე მოკვდავთა შორის კაცსა და ღიაცს. ყველაფერს ასე მიიღებს და როცა ტროას დავაქცევთ, ოქრო-სპილენძით აავსოს თავისი ხომალდი, ტროელ ქალთაგან ვინც უნდა აირჩიოს, მშვენიერი ელენეს გარდა. გარდა ამისა, — არ ცხრებოდა აგამემნონი, — სამშობლოში რომ დავბრუნდებით, ერთ-ერთ ჩემს ასულს მივათხოვებ, სიძედ გავიხდი, ჩემი ვაჟივით — ორესტესავით შევიკვარებ. ჩემს სახლში ხომ სამი მშვენიერი ასული ჰყავის: ქრისოთემისი, ლოდოიკე, იფიანასა. აირჩიოს, მზითვად შვიდ ქალაქს მივცემ...

და აგამემნონმა ჩამოთვალა ეს ქალაქები.

ნესტორმა გულუხვობა მოუწონა აგამემნონს და მოციქულეზად დაასახელა ფოინიქსი, აიანტი და ოდისევსი.

აქილევსის რაზმის — მირმიდონელთა ხომალდებს და კარვებს რომ მიუახლოვდნენ, მოციქულებმა იხილეს გმირი, რომელიც მშვენიერი ფორმინგის სიმებს აჟღერებდა. მასთან იყო პატროკლეც — მისი ძმობილი.

სტუმრების დანახვაზე განცვიფრებული წამოიჭრა აქილევსი:

— ეტყობა, გაგჭირვებიათ! აქაველთა შორის თქვენ ყველას მირჩვენებართ!

შემდეგ სავარძლებზე დასვა სტუმრები და პატროკლეს ღვინის მორთმევა უბრძანა. პატროკლემ სურვილი შეუსრულა და ვახშმის სამზადისს შეუდგა. როცა მწვადი შეიწვა, აქილევსმა თვით გაუწოდა სტუმრებს ხორცის საუკეთესო ნაჭრები. პატროკლემ ღმერთებს ზვარაკი შესწირა. როცა სტუმრებმა გული იჭერეს ნუგბარით, აიანტმა მოხუც ფოინიქსს წამუყო, თვალით რაღაც ანიშნა. ოდისევსი მიხვდა, რომ დრო იყო საქმისთვის მიეხედათ. მან დაწვრილებით უამბო აქილევსს აქაველთა ლაშქრის გასაჭირი, მოაგონა, როგორ არიგებდა აქილევსს მოხუცი მამა პელევსი, როცა ტროაში საბრძოლველად აცილებდა, ჩამოუთვალა დიდძალი საჩუქ-

რები, რომელთაც აგამემნონი პირდებოდა, უკეთუ დაცხრებოდა გმირის რისხვა და კვლავ აქაველთა მოკავშირე გახდებოდა. მაგრამ თუ აგამემნონი ასე გძულს და შერიგება არ შეგიძლია, — დაუთმო ოდისევსმა, — სხვა აქაველნი მაინც შეიბრალებ და, ვით ღმერთს, ისე გადიდებს ლაშქარი!

ფეხმარდმა აქილევსმა მიუგო:

— ლაერტის ძეო, ჰკუთულებო ოდისევს! გულახდილად გეტყვი, არ ვიცი, რა ვიღონო, რომ ეგ უაზრო ჭრიჭინი შეწყვიტოთ, ამაოდ მოსდევს ერთ სიტყვას მეორე... მე მძულს აგამემნონი, ვით კარიბჭე ჯოჯოხეთისა! სულში ერთს მალავს, ხოლო ბაგით მეორეს ამბობს. რა მადლობა მერგო მკლავმოუღლეად ბრძოლის ნაცვლად? ერთი ფასი აქვს თქვენში მხდალსაც და მეომარსაც, ერთი ფასი აქვს უსულგულოს და ძალგულოვანს, ყველა ერთია — უქმად კვდება, თუ საქმე მოკლავს! როგორც ჩიტი აძლევს საზრდოს ნისკარტით ფრთაშეუსხამ, ღინღლიან ბარტყებს, ისე რამდენი უძილო ღამე გამითენდა და რამდენი დღე დამიღამდა თქვენზე ზრუნვით! ხომალდით მივაღდექი და თორმეტი ციხე დავლევ, ხმელეთზე ვიყავ და თერთმეტი ციხე დავაქციე, ყოველ ქალაქში აურაცხელი განძი მოვიპოვე და ყოველივე აგამემნონს მივართვი. იგი ბევრს იტოვებდა და ცოტას გასცემდა. რაც გასცა, ყველა თემისთავს შეარჩინა, მხოლოდ მე წამგვარა სანუკვარი ქალი. რად შეკრიბა მხედრობა აგამემნონმა? განა ღამაზთმიანი ელენესთვის არ ვიბრძვით ტროაში? ნუთუ ცოლები მარტო ატრევსის ძეებს უყვართ? მეც ხომ მიყვარდა! სანამ თქვენთან ერთად ვიბრძოდი, ჰექტორი ციხის გალავნიდან ვერ გამოდიოდა, ახლა კი გემებთან მოსულა! ხვალვე, თუ გასურს, სისხლამ დილაზე იხილავ, როგორ დატოვებს ჩემი გემები თევზმარავალ ჰელესპონტს, მესამე დღეს კესტუმრები მშობლიურ ფთიას! ეს ყოველი ამცნეთ აგამემნონს. იგი თუმც თავხედია, ვერ გაბედავს თვალი მისწოროს. იმდენი განძიც რომ მომცეს, რაც მიწაზე ქვიშა ჰფენია, გულში ბოლმას ვერ გამოინელებს, არც მის ასულს დავისვამ ცოლად, თუნდ მშვენებით აფროდიტეს ედავებოდეს, ხოლო ხელოვნებით თვალმცეცხლია ქალღმერთ ათენას. ბევრი ღამაზი ქალია ფთიაში, რომელიმეს შევიყვარებ და მოხუც პელევსის მონაგარ ქონებას ვიყმარებ. სი-⁴ცოცხლეს არაფერი შეედრება, არც ქალაქ ილიონის სიმდიდრე, არც განძი, სხივოსანი აპოლონის ტაძარში რომ ინახება! შეიძენ

ყოველს: ხარებს, ვერცხლისაწმისიან ცხვრებს, მშვენიერ ცხენებს, ოქროს სამფეხებს, მაგრამ სულს ველარ დაიბრუნებ, ველარ დაიჭერ, თუ ბაგიდან ერთხელ გაფრინდა! ვერცხლისფერმუხლებიანმა დედამ თეტისმა მიწინასწარმეტყველა: თუ დაეცოდები ტროის დასაღწევად, შინ ველარ წავალ, სახელი კი ჩემი დარჩება. თუ შინ დაებრუნდები, სახელს ვერ ვპოვებ, მაგრამ სიცოცხლეს გავიხანგრძლივებ. თქვენც ამას გირჩევთ, თქვენ ვერ დაანგრევთ ქალაქილიონს! თუ ისურვებს, ჩემთან დარჩეს მოხუცი ფონიქსიც და სისხამ დილაზე წამოგვეყვას სამშობლოსაკენ. თუ ისურვებს, ძალას არ ვატან.

ხანგრძლივი სიჩუმე ჩამოწვა, მძიმე და დამთრგუნველი. ბოლოს ხმა ამოიღო მოხუცმა ფონიქსმა:

— როგორ დავრჩე აქ უშენოდ, შვილო, მოხუცმა პელევსმა ხომ მე ჩამაბარა შენი თავი? მას შემდეგ, რაც გავექეცი მამაჩემის რისხვას, ღმერთებმა სხვა ძე არ მარგუნეს. თმამშვენიერი ქალწული შეჰყვარებოდა მამაჩემს. მისდამი ვნება ჩემს მშობელ დედას აჰყრიდა პატივს. ამიტომ შემევედრა დედაჩემი, რომ ქალწულს მამაზე აღრე შეერთვოდი, რათა გოგოს მოხუცი შესძლებოდა. შურისმაძიებელ ქალღმერთებს ერიჩიებს შეევედრა მამა, რომ დავესაჩეთ, არც ერთ დიაცს არ ღირსებოდა ჩემი შვილის კალთაში ჩასმა. ასეც მოხდა, მამას ვედრება შეუსრულა მიწისქვეშეთის დედოფალმა პერსეფონემ. მამას ხომ ვერ მოვკლავდი, შინ გაძლებაც აღარ შემეძლო. მეგობრები წასვლას მიშლიდნენ, ღამეებს ათენებდნენ ჩემს ეზოში. მეათე ღამე რომ დადგა, მაღალ გალანს გადაცეცლე და ფთიაში მივაღეჭი პელევსს. მან შემიკედლა, შენა აღზრდაც დამავალა სანამ მუხლებზე არ დაგისვამდი, საკმელსაც არ იკარებდი, რამდენჯერ დაგისველებია ჩემი ქიტონიც, როცა ფიალა დაგექეცოდა. ვფიქრობდი, რაკი ღმერთებმა ძე არ მარგუნეს, შვილად მიმეჩნიე. ღმერთთა სადარო, თვით მაღალ ღმერთსაც კი მოულობბს ხოლმე გულს მლოცველი ზორვით, გუნდრუკის კმევით და ზედაშის სხურებით. ზევსის ასულნი, მოწყალეების ქალღმერთები ლიტები, ელამ თვალებს რომ აცა-ბაცა ახამხამებენ, სულ გულისწყრომის ქალღმერთს — ატეს დასდევენ, მაგრამ ფეხმარდია და მუდამ ასწრებს, კაცთა ტომს ბოლმით სწყლავს, ხოლო ლიტები შემდეგ ჰყურანავენ მოწყლულს. თუ ზევსის მოწყალე ასულს ვინმე არ მიიღებს, ისინი ზევსთან ჩივიან და ასეთ კაცს

სატანჯველი არ ასცილდება. ნუ უარყოფ ლიტებს, ფეხმარდო აქილევს! აგამემნონს რომ ამდენი ძღვენი არ შეეძლია, სამართლიანაჲ იქნებოდა შენი რისხვა. მახსოვს ერთი ძველი ამბავი და ახლა მოგითხრობთ. ერთუროს ებრძოდნენ კურეტნი და ეტოლიელნი. ეტოლიელნი ქალაქს იცავდნენ, კურეტებს კი სურდათ, დაემხოთ ციხე. სანამ ეტოლიელთა გმირი მელეაგროსი მელგრად იბრძოდა, კურეტებს ერთობ უჭირდათ. მაგრამ ერთხელაც მელეაგროსი განრისხდა თავისიანებზე და ბრძოლას თავი აარიდა, ჩაიკეტა სამთიობოში ლამაზ ცოლთან კლეოპატრესთან ერთად. ევედრებოდნენ ეტოლიელნი მელეაგროსს, თვით მამა ოინევსიც ეახლა, დები და დედაც ევედრებოდნენ, მაგრამ გული ვერაფრით მოუბრუნეს, სანამ მტრის დარტყმამ არ შეარყია სამთიობო. მაშინ კი ქვითინით შეევედრა ლამაზი ცოლი მელეაგროსს და ინება გმირმა ბრძოლად გასეღა. შენც არ ჩაიდო, აქილევს, გულში ასეთი ბოღმა, დემონს ნუ დაემონები!

არ დაეთანხმა აქილევსი, შენც არ უნდა გიყვარდესო აგამემნონი, რათა ვისაც შენ უყვარხარ, იმან არ შეგიძულოსო შენც შემიგინეო კაცი იგი, ვინც შემაგინა! პასუხს სხვები მიუტანენ, შენ კი ამაღამ ჩემთან მოისვენეო. და მაშინვე თვალით ანიშნა პატროკლეს მოხუცისთვის სარეცელი გაეშალა. ეს იმის ნიშანიც იყო, რომ სხვები დროზე გასცლოდნენ. მიხვდა აიანტი და ოდისევსს მიმართა:

— ლაერტის ძეო, დროა წავიდეთ. აქილევსს გულში უსაზღვრო რისხვა უდღულს, იგი არაფრად აგდებს ჩვენს მეგობრობას. ძმაც კი იღებს მოკლული ძმისთვის, მამა შვილისთვის გამოსასყიდს და მკვლელმა თუ ძღვენი გაიღო, თავს არხეინად გრძნობს. შენ კი, აქილევს, ერთი ქალისთვის ყველა გაგვწირე, ჩვენ ხომ მასთან ერთად კიდევ შვიდს გაძლევთ და სხვა უთვალავ ძღვენსაც!

აქილევსმა კვლავ გაუმეორა:

— ასე აუწყეთ აგამემნონს, რომ ფიქრადაც არ გავივლებ, კვლავ ვღვარო სისხლი, სანამ ღვთაებრივი ჰექტორი მირმიდონელთა ხომალდებს არ მოადგება, მას შემდეგ, თქვენს ლაშქარს რომ გაანადგურებს. აქ კი, ჩემს გემებთან დაცხრება იგი!

ოდისევსი და აიანტი ხელცარიელნი გაბრუნდნენ. ფოინიქსმა აქილევსის ბანაკში მოისვენა იმ ღამით. აქილევსს გვერდით მიუწევა

ლამაზღაწვებიანი დიომედა, ხოლო პატროკლეს — ტანკენარი იფისი.

ელჩებმა სამწუხარი ამბავი მიუტანეს აგამემნონს. დიომედემ თქვა:

— ჯობდა, ხალხთა მეფეო, აგამემნონ, ამ თხოვნით კიდევ უფრო არ გაგვეამაყებინა აქილევსისი სჯობს დავისვენოთ, გული ვიმაგროთ პურ-ღვინით და ხვალ, როცა იელვებს განთიადის ქალღმერთი, ვარდისფერთი თება ეოსი, კვლავ მედგრად მტერს შევებათ!

დაუჯერეს დიომედეს და აქაველნი თავ-თავიანთ კარვებში დატკბნენ იმ ღამით ძილის და სიზმრის ღმერთის ჰიპნოსის საჩუქრებით — საამო სიზმრებით.

მეხა მათე

დოლონია

ყველას ეძინა, გარდა აგამემნონისა. როგორც ზეცაში გაიღვებებს ხოლმე ლამაზთმიანი დედოფლის ჰერას ელვა და საშინელი თქორი აშხაპუნდება, ტყაცუნს დაიწყებს მავნე სეტყვა, ან ველებს შმაგი ქარბუქი თოვლით გადაათეთრებს, ან კიდევ კაცთამჟღეროში საზარ ხახას დააბჩენს, ისე ბორგავდა აგამემნონი, გულის სიღრმიდან მოხეტყავდა მტანჯველი დარდი...

გმირს აოცებდა ქალაქ ილიონის წინ მოგიზგიზე უთვალავი კოცონი. ბოლოს გადაწყვიტა, ნესტორთან გაემართა რჩეული გმირების ბჭობა. მენელაოსის თვალებსაც არ მიჰკარებია რული. კარვებიდან გამოსული ძმები ერთმანეთს შეხვდნენ. აგამემნონმა აიანტთან და იდომენესთან გააგზავნა ძმა და დაავალა, ვისაც შეხვდები, ურჩიე, ფრთხილად იყოს, ვინ იცის, მტერი რას გვიმზადებს, არავისთან იყოყმო, ყველას მამის სახელით და გვარ-ტომობით მიმართეო. თვითონ კი ნესტორის კარვისკენ გაემართა. მოხუცსაც არ ეძინა, მაგრამ სიბნელეში აგამემნონი ვერ გაარჩია, ვინ ხარ, ამ შუალამისას რომ დაეხეტებო.

— ჰო, ასე დავძრწი, — მიუგო აგამემნონმა, — გული არ მიდგება საგულეში, ვან იცის, მტრები რას გვიმზადებენო.

ნესტორმა გმირთა შეკრება ურჩია, საყვედურიც უთხრა — შენი ძმა მენელაოსი მშვიდად რად არის, მხარეთმოზე წამოწოლილა და გაიძულეს მარტო იშრომოდ. აგამემნონმა აუხსნა, რომ მენელაოსი ზარმაცი და მხდალი როდია, მხოლოდ ჩემს გადაწყვეტილებას ელოდებაო. დაამშვიდა ნესტორი, რომ ჩემი დავალებით მენელაოსი გალავანთან თავს მოუყრის თემისთაგანსო. ამ სიტყვებზე ნესტორი წასასვლელად მოემზადა და გზად ოდისევსაც დაუძახა, შემდეგ დიომედეს გაუარეს, ღრმა ძილით რომ ჩასძინებოდა, ნესტორმა ფეხზე წამოაგდო იგი.

— საოცარია, — თქვა დიომედემ, — შენზე უმცროსი აღარავინ იყო, რომ შევეკრიბეთ?

— მართალს ამბობ, ტიდევის ძეო, — მიუგო მოხუცმა, — მაგრამ ახლა მახვილის წვერზე სწერია ჩვენი ბედი: ან სამარცხვინო სიკვდილი გველის, ან გამარჯვება! ხოლო შენ რაკი უმცროსი ხარ და მეც გეცოდები, აიანტსაც ჩვენთან მოუხმე!

ბოლოს აქაველთა ბელადებმა თავი მოიყარეს საგუშაგოსთან და პირველად პილოსელმა ნესტორმა იკითხა, ვინ ისურვებს თქვენს შორის ტროელთა ბანაკში დასახვერავად წასვლასო.

ყველას დიომედემ დაასწრო, მაგრამ მეგზურიც მოითხოვა — ორი კაცის ჰქუა უფრო სწორად გასჭრისო. მრავალი აღმოჩნდა მსურველი, მაგრამ აგამემნონმა თვით დიომედეს მისცა არჩევანის უფლება. დიომედემ მეგზურად ოდისევისი აირჩია, ისიცა თქვა, რატომ ჰქონდა მისი იმედი, მაგრამ ოდისევსმა შეაწყვეტინა: რაცა ვარ, ყველა მიცნობს, ღრთა გზას გავუდგეთ, ღამის ორი მესამედი მიიღიაო.

გმირებმა აღჭურვეს მსტოვრები, საუკეთესო იარაღები არ დაიშურეს მათთვის. ათენამ წეროს ყივილით ანიშნა, რომ მსტოვრებს შეესწოდა. იხარა ოდისევსმა, რომ კვლავ შემწედ დაიგულა თვალმცეცსდია ჭაღმერთი. დიომედემაც შელალადა ათენას, მღერულ ზვარაკსაც შეჰპირდა.

ამ დროს ჰექტორმაც მოუწოდა თანამებრძოლებს, ვინმე წასულიყო აქაველთა ბანაკის დასახვერავად. დაპირდა, აქაველთა ბანაკში რაც კი კარგი ეტლია და ქედმორკალული ფეხმარდი ულაცი, მზვერავი საჩუქრად მიიღებსო. დოლონმა, ევმედეს ძემ, ოქრო და სპილენძმრავალმა მეომარმა ფიცი მოსთხოვა ჰექტორს, რომ

ჯილდოდ მისთვის გაიმეტებდნენ თვით აქილევისის რვალით მოოქვილ ეტლს. ჰექტორმა შეჰფიცა. მაგრამ, ვაი რომ ამაო იყო ეს ფიცი!

ძნელ გზას დაადგა ლამის წყვდიადში დოლონი. პირველად მსტოვარი ოდისევსმა შენიშნა, მან დიომედეს ურჩია, რომ გვერდზე გამდგარიყვნენ და აქაველთა ბანაკისკენ გაეშვათ, შემდეგ კი გამოდევნებოდნენ და ხელთ ჩაეგდოთ. უგზურმა ცხვირწინ გაურბინა ჩასაფრებულთ და ვერაფერს მიხვდა, ცოტაზე რომ გასცდა, ფეხდაფეხ მიჰყვნენ.

დოლონს ჩქამი ესმა და შეჩერდა, იფიქრა, ალბათ, ბანაკიდან მომდევნ, იქნებ უკანვე გამიხმო ჰექტორმან. შუბის მისაწვდენი მანძილი რომ დარჩა, იცნო მტრები და თავქუდმოგლეჯილი გაიქცა. როგორც კბილბასრი ორი მწვევარი გამოენთება ქურციკის, რომელიც წარაფის გასწვრივ წივილ-წივილით მიხტის, ისე მისდევდნენ გმირები მსტოვარს. ლამის აქაველთა ბანაკამდე მისდიეს და მაშინ დიომედეს ეპვი შეაპარა ათენამ, მისი წილხვდომილი დიდება სხვა რომელიმე აქაველ მებრძოლს არა რგებოდა და შუბმოღერებულმა შეუყილა:

— დადექ, ტიალო, შენ ჩემს ოროლს ვერ გაექცევი!

თქვა და სტყორცნა კიდეც, მაგრამ განგებ გვერდზე უსწორა, ზარკენა მხართან გაუქროლა შუბმა და გახევებული შედგა ტროელი.

ქოშინით მიექრნენ გმირები და ხელი სტაციეს მსტოვარს. აცრემლებულმა ტროელმა შელალადა: შემობრალეთო, ვერც კი დაითვლით, იმდენ განძს მიიღებთ მამაჩემისგან, თუ ყური მოჰყრა ჩემს ტყევობასო. ჰკუთულებმა ოდისევსმა გამოჰკითხა — ამ შუალამეს მოკლულთა გასაძარცვავად დაეხეტები თუ ჰექტორმა მსტოვრად გამოგზავნაო. დოლონმა გულახდილად მიუგო, რომ აქაველთა ბანაკის დასაზვერავად იყო გამოგზავნილი, ხოლო ჰექტორი აქილევისის ეტლსა და ცხენებს დაჰპირებია.

— ო, დიდი საჩუქარი მოგსურვებია, — ღიმილით უთხრა ოდისევსმა, — აქილევისის გარდა იმ ცხენების მართვა კაცთაგანს არავის შეუძლია. ახლა ესეც მითხარი: სად დატოვე ჰექტორი, სად დგას ტროელთა სპა, სად გიყენიათ გუშაგები, რა განგიზრახავთ?

დოლონმა უპასუხა:

ჰექტორი თემისთაგებთან მოთათბირე დავტოვე ილოსის საფლავთან. რაც შეეხება გუშაგებს, ბევრი არაფერია, მხოლოდ იქ

დგანან, სადაც კოცონები ანთია. ტროელთა მოკავშირეებს კი არ-
ხეინად სძინავთ, რაკი ახლომახლო დედა-წული არ ეგულებათ და
მათი დარდი არა აქვთ. ზღვის პირად კარიელთა და პეონთა რაზ-
მებია. აგერ იქით ლელეგთა, კავკონთა და პელაზგთა ლაშქარია,
უფრო იქით ლიკიელნი და მისიელნი, მეონიელები და ფრიგიელები
დაბანაკებულან. აქეთ კიდევ თრაკიელთა რაზმია, მათ რესოსი
მეთაურობს, ოქრო-ვერცხლით მოოჭვილი ეტლი აქვს რესოსს, ისე-
თი ოქროს საჭურველი აქვს, თვალს ვერ უსწორებ — კაცს კი არა.
უკვდავ ღმერთებს დაამშვენებდა. ახლა აქაველთა ბანაკში წამიყ-
ვანეთ, ან აქ დამტოვეთ შებორკილი და როცა უკან მობრუნდებით,
თვით დარწმუნდებით, რომ სრული სიმართლე მოგახსენეთ.

დიომედემ მრისხანედ უთხრა:

— გულს არ გაივლო ხსნის იმედი! დღეს რომ გაგიშვან, კვლავ
აქაველთა საზიანოდ იმოქმედებ, მაგრამ სული თუ აღმოუტყევე.
ველარაფერს დაგვაკლებ!

თრთოლვით შეახო ნიკაპზე ხელი გმირს მავედრებელმა დო-
ლონმა, მაგრამ სწორედ ამ დროს აძგერა ყელში ხანჯალი დიომე-
დემ. მსტოვარს ქრცვინის ტყავის მუზარადი ააგლიჯეს, მშვილდი
და ვეება შუბი წარტაცეს და ოდისევსმა ეს ყოველი ათენას სამ-
სხერპლოდ იგულვა.

შემდეგ დოლონის საჭურველი მწვანე ყოლოზე დაკიდა, რათა
სიბნელეში უკან დასაბრუნებელ სანიშნოს არ ასცილებოდნენ.
პირველად თრაკიელთა მეფის რესოსის ბანაკს მიადგნენ, ყველას
უშფოთველი ძილით ეძინა. ოდისევსმა დიომედეს შესთავაზა: ჰა.
რესოსის ბანაკი და მისი ცხენები, ან ცხენებს მიხედვით, ან მტერს
დამცხეო.

თვალმცეცხლია ათენამ საშინელი ძალა შთაბერა დიომედეს
და მან დაიწყო საზარელი ჩეხვა. თორმეტი თრაკიელი ისე მოსრა,
თითქოს ლომი გარეულა თხათა არეში, თუ ცხვრის ფარაშიო.
ოდისევსს აჩეხილი გვამები გვერდზე გაჰქონდა, რათა სქელფაფ-
რიანი ცხენები თვინიერად გამოჰყოლოდნენ და არ შემკრთალიყ-
ვნენ. ბოლოს მიადგა მძინარე მეფეს დიომედე, ის მეცამეტე იყო.
ვისაც სიცოცხლე წარტაცა. ოდისევსმა ფრთხილად გაიყვანა ცხე-
ნები და სტვენით მოუხმო დიომედეს. დიომედე კი ამ დროს ფიქ-
რობდა, ეტლი ხომ არ გავიტაცო, ხელნაზე ჩაქიდებულმა, ან სუ-
ლაც ციმ-ციმ გავატაროო. ან იქნებ კიდევ მრავალ თრაკიელს

ავართვა სულიო. თვითონ ათენამ გამოათხიზლა გმირი და გაცლა ურჩია.

დროზედაც ურჩია, რადგან შორსმოისარმა აპოლონ ღმერთმა შენიშნა ამ დროს აქაველთა შემწე ათენა. მეფე რესოსის ნათესავი ჰიპოკონტი გააღვიძა და განგაში ატყდა ტროელთა მოკავშირეების ბანაკში. ოდისევსმა და დიომედემ მშვიდად მიაღწიეს აქაველთა ბანაკს. პირველად ნესტორს შეესმა ცხენების თქარუნი, ნეტავ ეგენი ოდისევსი და დიომედე იყვნენ ერთ მთლიან ფლოქვად ქცეულ ტროელთა ცხენებზე ამხედრებულნიო (ერთფლოქვიანიო. ბრძანებს ჰომეროსი და იგულისხმება ნავარდი, ყველაზე სწრაფი მოძრაობა ცხენისა, როცა დროდადრო ჰაერშივე ოთხივე ფლოქვი ერთად იყრის თავს).

როცა გმირებმა დაიქვეითეს, აღტაცებულმა ნესტორმა ჰკითხა:

— ტროელთ წაართვით ეს ცხენები, თუ ღმერთმა გიბოძათ? ბევრს მოსწრებია ჩემი ჭალარა, მაგრამ ასეთი ბედაურები როდის მინახავს!

ოდისევსმა მიუგო, რომ ტროელთ ლაშქარში ასეთ ცხენებს აქამდე ვერც ვინმე ნახავდა, რადგან ახლახან ჩამოსულიყო ტროელთ სამეფლად ფრიგიელთა მეფე რესოსი. უამბო, რაც გადახდათ. შემდეგ გმირებმა დიომედეს თავლაში დააბეს ბედაურები, დოლონის საკურველი გემზე წაიღეს, სანამ ათენას შესწირავდნენ. ზღვის წყლით განიბანნენ, სურნელოვანი ზეთით დაიზილეს სხეული და ნადიმად დასხდნენ.

ქება მეთერთმეტე

აგამემნონის გმირობა

ტითონის სარეცელი დათმო ეოსმა და საამო სხივი მოჰტინა მოკვდავთ და უკვდავთ; გათენდა სასეთი თქმულება არსებობს, ჰომეროსი მას არ მოგვითხრობს: განთიადის ქალღმერთს ეოსს შეუყვარდა ტროის მეფის ლაომედონტის ძე, პრიამოსის ძმა ტითონი, ქმრად გაიხადა, უკვდავებაც შესძინა, მაგრამ დაავიწყდა მარადიული ჭაბუკობის მინიჭება. ქმარი დაუბერდა, კიდევ უფრო დაუბერდა, მაგრამ სიკვდილი უკვე აღარ ეწერა. ეოსის მიერ ტითონ-

ნის სარეცელის დათმობა, ანუ სისხამ დილაზე წამოდგომა, ჰომე-
როსის ენაზე გათენებას ნიშნავს).

დილაადრიან შუღლის ქალღმერთი ერისი მოავლინა ღრუბელთ-
ბატონმა ზევსმა აქაველთა ხომალდებთან, ბანაკის შუა მდგარ
ოდისევსის გემზე შედგა ერისი, რომ მისი ხმა კილით კიდემდე,
აიანტის კარვიდან მოყოლებული, აქილევის კარვით დამთავრე-
ბული, ყველას მისწვდენოდა. ქალღმერთი ბრძოლად აღაგზნებდა
აქაველთ. აგამემნონი ემზადებოდა საბრძოლველად: თავდაპირ-
ველად სპილენძის საბარკულები მოირგო, მკიდროდ შეიკრა ვერ-
ცხლის წვივსაკრავებით, მკერდზე დიდებული სამკერდული შე-
მოიტმასნა, რომელსაც ათი ფოლადის ზოლი დაჰყვებოდა, თორ-
მეტი ოქროს ხაზი, ოციც თეთრი ბრპენისა. კლავნით მიიწევდნენ
ზედ დახატული დრაკონები ყელისაკენ, სამ-სამი, ცისარტყელის
მსგავსნი. ხმალი აისხა, ოქროს სამსჭვალიანი ვადა უელვარებდა.
ხმლის ქარქაში ვერცხლისა იყო და ოქროს ძეწკვზე ეკიდა. ვეება
ხმალი ასწია, რომელსაც სპილენძის ათი სალტე ერტყა და გარ-
დი-გარდმო ოცი ბრპენი კორტოხივით ამობურცულიყო, მათ შუა-
ში შავი ფოლადი ამოჩრილიყო, საზარტეალება გორგო ეხატა
ფარზე (გორგო ფრთოსანი ურჩხულია, თმების ნაცვლად რომ
გველები ასხია). ფარს ვერცხლის სახელური ჰქონდა, ზედ დრა-
კონი იკლავებოდა, მას ერთმანეთზე გადაეხლართა ერთი კის-
რიდან ამოსული სამი თავი. ზუჩი დაიხურა, ზედ ოთხი ოდრიკა-
ლი ჰქონდა. ორი რვალთ ნაჭედი ოროლი აიღო, სპილენძის სხი-
ვი შორს, ზეცამდე აღწევდა; გრგვინვით ესალმებოდნენ ქალღმერ-
თები ათენა და ჰერა ოქროუხვი მიკენის მეფეს.

ტროელთ ზეგანი ეპყრათ და საომრად ემზადებოდნენ. რო-
გორც ვარსკვლავი გამოჩნდება ხოლმე ღრუბლის ქულიდან, დრო-
დადრო ბრწყინავს და დროდადრო მიიმალება, ისე ელავდა ჰექ-
ტორი ტროელთა ხშირ ფალანგებში, როცა სპას საომრად აწყობ-
და. როგორც მომკელნი პირისპირ დადგებიან და სვეს მიჰყვებიან
ერთმანეთის შესახვედრად, ხოლო ძნა ძნაზე ცვივა, ისე ეკვეთნენ
ერთურთს ტროელნი და აქაველნი.

იძალეს აქაველებმა, აგამემნონმა გაარღვია ფალანგები და ზე-
დიზედ დასცა ტროელი გმირები. მათ შორის პრიამოსის ორი ძე,
რომელნიც ადრე აქილევსს ჩაეგდო ტყვედ და დიდძალი საზლოს
ფასად გაეშვა. უღმობელი იყო აგამემნონის რისხვა, მასზე არ

მოქმედებდა მტრის ვედრება და ცრემლი, აღარც შემოთავაზებულ
საზღაური იზიდავდა. როგორც შთანთქმელი ალი ყაჩაღურად
შეებმის ტევრს და ტკაცუნით ცვივა ხეები, ისე ცვიოდნენ ტრო-
ელნი, ქედფიცხელი ცხენები გრუხუნით მიაქროლებდნენ ცა-
რულ ეტლებს, მხედრებს ეძებდნენ, ისინი კი ველზე ეყარნენ, ცო-
ლებზე უფრო ყვავ-ყორანთა საამებლად.

გარბოდნენ სპანი, ვით ზმუილით გაუბრის საქონელი დამშეულ
ლომს, მთელ ჯოგს ზარავს იგი, მაგრამ მისგან აღსასრული მხო-
ლოდ ერთს მოელის. ასე მისდევდა აგამემნონი ლტოლვილთ.

ზევსმა ეს რომ იხილა, ღმერთების მაცნეს ირისს უბრძანა,
ბრძოლად აღეგზნო ჰექტორი, ოლონდ თვით აგამემნონს მოაჩი-
დეთ. ჰექტორი ძალას მოიცემს და გემებამდე განდევნის აქავე-
ლებს, ამ დროს ღამის წყვილია დიდგებაო. ირისმა შეასრულა
დავალება.

გვამცნეთ, მუზებო, ოლიმპო რომ გეგულვით სახლად, პირვე-
ლი ვინ შეეგება შესარკინებლად აგამემნონს?

პირველი იყო ანტიენორის ძე იფიდამანტი, მას დიდების წყურ-
ვილმა ახალშერთული ცოლის სარეცელი დაათმობინა, სხვისი
ცოლ-შვილის დასაცავად ჩამოვიდა ტროას, მაგრამ აგამემნონის
წერა გახდა ისე, რომ ახალგაზრდა ცოლის ალერსიც არ ღირსე-
ბია, სპილენძის ძილით მიიძინა (სპილენძის ძილითო, ამბობს ჰო-
მეროსი).

მისმა ძმამ კოონტმა იდაყვში მოახვედრა შუბის ბუნიკი აგა-
მემნონს, ხელი გაუკაწრა, მაგრამ არ დათმო ბრძოლის ველი აგა-
მემნონმა, თუმცა კი შიშმა აათრთოლა, შუბი დასცა, ქარში ნაზარ-
დი. შემდეგ სხვა ტროელებსაც დაერია; კვლავ სდიოდა იარაღს
მჩქეფარე სისხლი. ვით მშობიარეს წეწავს ხოლმე მწარე ისრები,
რომელსაც დიაცს უმზადებენ ჰერას ასულები ელეთიები, ასე
შეიჭრა აგამემნონის სულში აუტანელი ტანჯვა.

მათრახი დასცხო ღამაზფაფრიან ცხენებს აგამემნონის მეაბ-
ჯრემ და ეტლი ხომალდებისკენ გააქროლა. ლტოლვილ აგამემნონს
რომ თვალი ჰკიდა, ჰექტორმა ტროელთა ლაშქარს და მოკავშირე
ლიკიელებს სიმამაცე შთაბერა. დიად საქმეზე მეოცნებე გმირი
წარუძღვა მხედრობას. მრავალი აქაველი მებრძოლი დასცა ჰექ-
ტორმა. როგორც ქარები — ზეფიროსი და ნოტოსი მთარეკავენ
ღრუბელზე ღრუბელს, ზღვის ტალღები აიბორცვებიან, შმაგად

ბრუნავს მორევი და ქაფს აშხეფებს, ისე ცვიოდა მოლაშქრეთა
თაგები ირგვლივ.

ალარაფერი იხსნიდა აქაველებს, დიომედე რომ არ წაეჭეზე-
ბინა ოდისევსს: რისთვის დავთმეთ ზნე სამამაცო, ნუთუ გემებ-
საც აიღებს ზუჩმოქანავე ჰექტორიო. დიომედემ და ოდისევსმა
მედგრად შეუტიეს მტრებს. როგორც გარეული ტახები მოუბრუნ-
დებიან ხოლმე მადევარ მწვერებს, ისე დაერივნენ ტროელებს და
აქაველთა ლაშქარს ოდნავ სული მოათქმევინეს.

ჰექტორმა შენიშნა ისინი და მათკენ გაიქრა. დიომედემ ოდი-
სევსს უთხრა: თავს უბედურება დაგვტრიალებს, თვით ჰექტორი
მოქრის ჩვენკენ, მაგრამ აქვე დავხვდეთო. ამის თქმა იყო და გას-
ტყორცნა კიდევ გრძელჩრდილიანი შუბი. ჩაჩქანზე მოარტყა პრი-
ამოსის ძლევაშოსილ ძეს, ოღონდ რვალი მყის აისხლიტა რვალ-
მა, მშვენიერ სხეულს ვერ შეეხო. მაინც დარტყმა იმდენად ძლი-
ერი იყო, რომ ჰექტორს მუხლთ მოეყეცა და ხელით მიწას დაე-
ყრდნო. სანამ შორს გადაფრენილ ოროლს ამოაძრობდა დიომედე,
გონს მოეგო ჰექტორიც, ეტლს შეახტა და საზარ სიკვდილს გაექ-
ცა.

— ძაღლო, ისევ გაექეც სიკვდილს? — მიაძახა დიომედემ, —
შეგხვდები ოდესმე და სულს ამოგაცლი!

შემდეგ სხვა ტროელებს დაერია და როცა ერთ-ერთ მებრ-
ძოლს საჭურველს აცლიდა, პარისმა სტყორცნა ისარი. არც ამაოდ
გარჯილა: ფეხში დაჭრა.

დიომედემ შესძახა:

— თმებით მოამაყევ, მექალთანევ და დიაცთა მაცთუნებელო!
რას იკვებხნი, თითქოს ბავშვს მოერტყას, ან ნაზ გოგოს ისარი,
ისე ბლაგვია სუსტი კაცის ნასროლი; სხვაგვარად მიქრის ჩემი,
უსულოდ დასცემს მეტოქეს! საბრალო ქერივი დარდით დაიხო-
კავს ლაწევებს და მებრძოლის გარშემო მინდორზე ჩიტებს გაუ-
დით რია-რია და არა ჭირისუფალ ქალებს!

მაგრამ დაჭრილი დიომედე მაინც იძულებული გახდა ბრძოლის
ველს გასცლოდა. ოდისევსი მარტო დარჩა და საგონებელს ღიე-
ცა. ვერ იკადრა გაქცევა. ტროელები გარს შემოერტყნენ ოდისევსს,
მაგრამ იგი მედგრად იცავდა თავს, ბრძოლით იხევდა უკან, საშ-
ველად უხშობდა თანამებრძოლს. მენელაოსი და აიანტი ტელამო-
ნის ძე გამოიჭრნენ მისაშველებლად.

როგორც მდინარე ველს დატბორავს დიდროობისას, მთით მოვარდნილი, ზეცის თქემით დამძიმებული, მუხას მოათრევს, მორევს ადულებს და თუხთუხით მიაქანებს ღვინისფერ ზღვისკენ შლამს, ისე აამტუტა ყოველივე აიანტმა, ცხენ-კაცს აპობდა!

ჰექტორი ამას ვერ ხედავდა, იგი სხვა მხრიდან უტევდა მტერს, მაინც არ თმობდნენ ბრძოლის ველს აქაველები, სანამ თმამშვენიერი ელენეს ქმარმა პარისმა მახაონი არ დასჭრა.

ილომენევსმა ნესტორს მიმართა: მახაონი გემებისკენ წაიყვანე, ხომ იცი, მრავალ მებრძოლს სჯობს ერთი სახელოვანი დასტაქარიო. ნესტორმა ეტლი გემებისკენ გააქროლა, თან მიჰყავდა დაჭრილი უებრო მკურნალი.

ჰექტორს აუწყეს, რომ აიანტ ტელამონის ძე სასტიკად ავიწროებს ტროელთა ფლანგებს. ჰექტორის მეეტლემ კებრიონტმა ცხენებს ზუზუნით უცხუნა მათრახი და ეტლი გაფრინდა ბრძოლის ველზე, გადათქერა გვამები და ფარები, სისხლმა შეღება სპილენძის ღერძი და ძარა, ეტლის თვალი და ცხენთა ფლოქვები სისხლს შეხეფებდნენ. ჰექტორი რიგდარიგ გაჰყვა და გააპო აქაველთა სპანი. ზევსმა შიში მოუვლინა აიანტს, გმირმა შეიღტყავიანი ფარი ზურგზე მოიგდო და უკუიქცა, ვით ნადირი, თვალებს აცეცებდა და ფეხაკრეფით გაეცალა ტროელთ. ყანობირში შეეხეტება ხოლმე ვირი, ბევრი სახრე გადაემსხვრევა ფერდზე, მაგრამ ფიხს არ იცვლის, ყმაწვილების არ ეშინია. ასე სცემდნენ აიანტს ფარზე ტროელნი და მოკავშირენი, მაგრამ ვერაფერს აკლებდნენ. ხანდახან ძალას მოიცემდა და ფლანგებს ატორტმანებდა, ზოგჯერ კი უკანმოუხედავად გარბოდა. ევრიპილოსმა სცადა მიშველება, მაგრამ პარისმა ისრით დასჭრა და მაშინ გმირმა აქაველებს მოუწოდა, შეწეოდნენ განსაცდელში მყოფ აიანტს.

ბრძოლის ველიდან გაჰყავდა მახაონი ნესტორს, როცა იგი შორიდან შენიშნა აქილეესმა. ფეხმარდმა გმირმა მაშინვე ძმობილ პატროკლეს მოუხმო, უბრძანა გაეგო, მართლა მახაონი იყო თუ არა დაჭრილი.

პატროკლე მაშინვე დაემორჩილა მეგობრის ბრძანებას და სულ მალე ეწვია ნესტორის კარავს, სადაც პილოსელთა მეფეს მიეყვანა დაჭრილი მახაონი.

კარვის კარებთან პატროკლე მაშინ გამოჩნდა, როცა ნესტორი და მახაონი ტბლასთან ისხდნენ. პირველად მოხუცმა პილოსელ-

თა მეფემ შენიშნა აქილევსის ძმობილი, ტაბლასთან მოიწვია. პატროკლემ უთხრა:

— დრო არ მაქვს, მოხუცო, სათნოა ჩემი წარმომგზავნი, მაგრამ პრისხანეტ. მიბრძანა, მოვახსენო, ვინ მოგყავდა წელან ბრძოლის ველიდან.

— ნეტავ აქილევსი ასე რად სწუხს აქაველებზე? — თქვა ტკბილ-მოუბარმა ნესტორმა, — დიომედე, ოდისევსი, აგამემნონიც დაქრილები არიან და აქამდე არაფერი უკითხავს. ნუთუ იმას ელოდება, როდის აბრიალდება ჩვენი გემები? ნეტავი ახლაც ვიყო ჭაბუკი და ჯან-ლონით სავსე!

შემდეგ მოხუცი თავისი ყმაწვილკაცობის ამბებს მოჰყუა და მოაგონა პატროკლეს, თუ როგორ მოძღვრავდა მას მამა მენეტიოსი ტროაში სალაშქროდ წამოსვლის წინ: ხომ გირჩია მამაშენმა, აქილევსი შენზე მეტია გვარ-ტომობით თუ ძალ-ლონით, მაგრამ შენ ასაკით ხარ მეტი და ამიტომ ბრძოლის დროს რჩევა მიეციო! ნუთუ დაივიწყე მამის შეგონებაო, განაგრძობდა ნესტორი, იქნებ მისი საჭურველი აისხა და მირმიდონელთა რაზმი გამოგაყოლოს, ეგებ შეცდნენ ტროელნი და აქილევსი კვლავ ჩვენს შორის იგულვონო.

ეს აზრი მოეწონა პატროკლეს და მეყსეულად აქილევსის ბანაკისკენ გაიქრა, მაგრამ ოდისევსის გემთან ახლოს დაჭრილი ევრიპილოსი შეხვდა. ევრიპილოსი შეევედრა, იქნებ წყლულიდან ისარი ამომგლიჯო და მალამო დამაფინო, შენ ხომ აქიმობა აქილევსისგან გისწავლიაო.

პატროკლემ უთხრა, თუ რატომ მიიჩქაროდა აქილევსის ბანაკისაკენ, მაგრამ გამოუტყდა, ასე ნაწამებს შენც ვერ დაგტოვებო.

ხელი შეაშველა, კარვამდე მიიყვანა, დანით ამოსჭრა ისრის წვერი — ჭრილობაში ჩარჩენილი, თბილი წყლით მობანა სისხლი, შემდეგ კი გახეხილი ბალახის ფესვი დააფინა, ტკივილი დაუამა.

გალავანთან შერკინება

პატრონულ ევრიპილოსს უვლიდა, როცა აქაველთა და ტროელთა შორის მძვინვარე ბრძოლა ქუხდა. ვიდრე გმირ ჰექტორს სულა იდგა, ხოლო აქილევსი განრისხებული განს გამდგარიყო, მტყიცედ აღმართულიყო ქალაქი ტროა და უვნებლად იდგა აქაველთა ვრცელი გალავანიც. ბევრი ტროელი მოისრა და ბევრიც დაეცა აქაველი, თუმც ბევრიც გადარჩა და ბრძოლის მეათე წელს რომ დაინგრა პრიამოსის ციხე, ხოლო აქაველნი გემებით შინ გაეშურნენ, პოსეიდონმა და აპოლონმა ბქობა გამართეს, როგორ მიეშვათ აქაველთა მიერ აგებულ გალავანზე ტროის მხარის ყველა მდინარე. ცხრა დღე-ღამე ზევსმაც მიწყივ დელგმა დაურთო, მიწისმრყეველი პოსეიდონიც სამკბილა ფიწლით ზვირთებთან იდგა და ყველაფერს წყალში ჰყრიდა: მორებს და ლოდებს, აქაველთა ნაშრომ-ნაჯათარს, ყველა ნაგებობა მიწასთან გაასწორა, ფართო ნაპირი ისევ ქვიშით დაფარა და ბოლოს მდინარეები ძველ კალაპოტში მოამწყვდია, სადაც ადრე მოლივლივებდნენ.

ასე ენებათ პოსეიდონს და აპოლონს, ერთად ეშრომათ მომავალში. ხოლო ამჟამად კი კვლავ ატყდა ბრძოლა გალავანთან, ზათქი გაიღეს კოშკის ძელებმა, სადაც აქაველნი შეყუჟულიყვნენ.

ლომის წინაშე მკიდროდ შეკრულა კედელი, ღრუბელივით თავს ატყდება ოროლთა სიხშირე, მაგრამ არ გარბის, ხან ერთ მხარეს აწყდება, ხან მეორეს და საითაც გაიჭრება, გაეცლებიან ხოლმე მღევრები. ასე მიქროდა წინ ჰექტორი და ტროელთაც მოუწოდებდა, მაგრამ ზედ თხრილის პირას ყალყზე დგებოდნენ დამფრთხალი ცხენები, შეშინებულნი ფრუტუნებდნენ, სანგარზე არც გადახტომა ეგებოდა, არცა წიაღსვლა, რადგან მთელს სიგრძეზე მიჰყვებოდა სანგარს კლდის წიბო, ხოლო შიგ ბასრი სარები ამოჩრილიყო, აქაველებს რომ ჩაერქოთ დასაცავად. მსუბუქთვლიანი ეტლით შიგ ცხენი ვერ ჩააღწევდა, მხოლოდ ქვეითნი ცდილობდნენ ჩასვლას.

პულიდამანტმა დაარიგა ჰექტორი და ტროელნი, სანგარის გადალახვა ცხენებს არ შეუძლიათო. ცხენთა და ეტლთა მწყრივი სანგარის პირად გააჩერეს, ტროელთა რაზმები თავიანთი მეთაუ-

რების წინამძღოლობით სანგარს ჩაუყენენ. მხოლოდ ასიოსმა არ ირწმუნა კეთილი რჩევა, ცხენით ჯიქურ მიეჭრა აქაველთ გალავანს. გალავნის კარიბჭე არ იყო დახშული, ბრძოლიდან მობრუნებულ აქაველთ ელოდა, მაგრამ იქ ორი გმირი იდგა — პოლიპოიტე და ლეონტევსი. ისე იდგნენ, ვით ტყიან ბორცვზე მოშრიალე ამაყი მუხა, მიწაში რომ ფართოდ გაუშლია ფესვები. ელური ტახი მუხნარში გულუშიშრად ხვდებოდა მონადირეთა და მწევართა თავდასხმას, ბუჩქნარს გაარღვევს. ლაწა-ლუწით, ფესვებიანად თხრის ბუჩქებს და ეშვების ჭახანი ისმის, სანამ ოროლი სიცოცხლეს არ მოუსწრაფებს. ასე გაჰქონდა გმირების სამკერდულზე რვალს ჟღერა. აქაველები ვეება ლოდებს კოშკიდან ტყორცნიდნენ მტერს. ფარფატით რომ დაეშვება ხოლმე თვალის-მოპყრელი თოვლი, ქარბუქი რომ მოხვეტავს და ფანტელებად დააფენს მიწას, ისე ცვიოდა ისრის ფანტელი. ქვების დარტყმისგან გუგუნებდნენ ფარები და მუზარადები.

მე ხომ ღმერთი არა ვარ, რომ ყოველივე გაიმბოთ! ჰექტორის რაზმი მიეჭრა გალავანს სიმრავლითა და სიმხნით გულმიცემული, მაგრამ ამ დროს ზევსმა სასწაული მოუვლინა მეგრძოლთ: მარცხენა მხრიდან ჩაუქროლა ლაშქარს არწივმა, ბრჭყალებში ჰყავდა სისხლიანი გველი, ჭერაც ცოცხალი. იბრძოდა და იკლავებოდა. გადაიზნიქა და კისერთან ახლოს მკერდზე უკბინა მიმტაცებელს და ტკივილით გამწარებულმა არწივმა გველი ჩამოაგდო, თვით კი ყივილით ნიაფ-ქარს გააყოლა ფრთები. ტროელთ ძრწოლა მოპგვარა ჭრელი გველის დანახვამ, მათ წინაშე მიწაზე განრთხმულიყო ღვთაების სასწაული.

პულიდამანტმა გააფრთხილა ჰექტორი: ღვთის სასწაული იმას ნიშნავს, რომ, როგორც არწივმა ბუდემდე ვერ მიიტანა მსხვერპლი, რათა მართვეთათვის მიერთმია, ისე ჩვენც შეიძლება გალავანი დავლევოთ, მაგრამ უკან უვნებელნი ველარ დავბრუნდებით.

ჰექტორმა მწყრალად შეხედა და მიუგო:

— ჩვენ ხომ თვით მგრგვინავმა ზევსმა მოგვცა კეთილი ნიშანი და ახლა ღმერთისა არ ვიწამო და ცად მფრინავ რალაც ჩიტს დავუჭერო? ჩირად არ მიღირს მე ჩიტებისა რა ბედენაა, მარცხნივ გაჰრავენ ფრთებს თუ მარჯვნივ? შენ ეგ სასწაული გგონია? ყველაზე დიდი სასწაული სამშობლოს დაცვა!

არც დაუყოვნებია, შედგრად წინ გაიქრა. ტროელთ დაიწყეს აქაველთა გალავნის ნგრევა, სულ ლაწა-ლუწი გაუდიოდა მაღალ გოდოლს, ძალაყინებით ძირს ურყევდნენ ბოძებს, მაგრამ არ შეუდრკნენ აქაველებიც.

თითქოს ზევსს მებთამტყორცნელს თოვლი ხშირ ფანტელებად გადმოუბერტყავს, განუწყვეტლივ ბარდნის და ბარდნის, ფარავს მთის მწვერვალებს და ალესილ კლდეთა წიბოებს, ზღვის ტალღა შთანთქავს ფიფქებს, ხოლო ველ-მინდვრებს თეთრად აფენია, — ისე მიჰქროდა ქვების გროვა ტროელებისკენ, ხოლო ტროელთაგან — აქაველთ მხარეს. როდი შეძლებდნენ ტროელნი ბჭე შეელეწათ, რომ მამა-ზევისი არ შეწოდა თავის ძეს სარპედონს. მას ისე მიუწევდა გული გალავნის დასალეწავად, როგორც ლომს — შემორაგულ ფარეხში, ძელყორის წინ კომბლიანი მწყემსები და ნაგაზები რომ ელოდებიან. წინ უსწრებდა სული ღვთაებრივ გმირს. გლავკოსს მიმართა: — ჩვენ რომ ომზე უარი ვთქვათ და უკვდავნი და უბერებელნი დავრჩეთ, არ ჩაგითრევდი ბრძოლის საფრთხეში, მაგრამ ჩვენ ახლაც, ვით ყოველთვის, თან გვდევს სიკვდილი, რომელსაც გვერდს ვერ აუვლის მოკვდავი. რაკი ასეა, წინ — დიდებისაკენ!

გლავკოსიც არ გაერიდა, ლიკიელთ ლაშქარს გამოეყენენ და წინ გაიჭრნენ. შეკრთა მენესთევსი, ისინი რომ შენიშნა, ახლოს ხელავდა ბრძოლით უმაძლარ ორთავ აიანტს, მაგრამ იცოდა — ხმას ვერ მიაწვდენდა, ისეთი გრუხუნის იდგა ფარების, მუზარადების, საკლიტურებისა, კარიბჭე ძიგძიგებდა. ამიტომ მალემსრბოლი თოოტი აფრინა გმირებთან და შველა სთხოვა.

მენესთევსის კოშკთან მოიჭრა აიანტ ტელამონის ძე მისაშველებლად. სასტიკი ბრძოლა გაჩაღდა. შედრკნენ ლიკიელნი, მაგრამ კვლავ გაამხნევა მეფე სარპედონმა. ველარც ლიკიელნი გასცდნენ გალავანს და აქაველთაც უჭირდათ ბურჯის დაცვა.

როგორც ორი გლეხი წაკინკლავდება ხოლმე ყანასთან, ხელთ საზომი უჭირავთ, სამანთან დგანან და თავ-თავიანთვის მეტს იჩემებენ და ყაყანებენ, ისე ჰყოფდა მებრძოლ მხარეებს გალავანი. ერთუროს უპობდნენ მებრძოლნი მკერდზე აკრულ მოზვრის ღვედებს, მდიდრულ ტყავებას, ბაკმულ ფარებს, კოშკიც და სანგარიც შეიღება სისხლით.

როგორც თანაბრად დგას ხოლმე სასწორის ორი პინა დიასახლისის ხელში, ისე ვერ გადაწონა ლაშქარმა ლაშქარი, ვიდრე ზევსმა არ დაამშვენა ჰექტორი გმირული საქმით. გაარღვია პრიამონის ძემ გოდოლი. ტროელებმა სწრაფად იწყეს გალავანზე ასვლა. ჰექტორს ხელთ ისეთი ლოდი აეტაცა, ჩვენი დროის ორი უძლიერესი კაცი ბერკეტითაც რომ ვერ დაუდებს ურემს. გმირს ტვირთი შეუმსუბუქა ცბიერმა ზევსმა. მწყემსს რომ საწმისი მიაქვს, ტვირთის სიმძიმეს ვერცა გრძნობს, ასე მსუბუქად მიჰქონდა ჰექტორს ლოდი. მტკიცედ იყო კარიბჭე დახშული, ძლიერი საკლიტური ჰქონდა, მძიმე საძალნი გაეყარათ აქაველთ და სალტით შეეკრათ, ურდულს მტკიცედ ეჭირა კარი. კარიბჭის წინ დადგა ზუჩმოელვარე ჰექტორი. დარტყმა რომ არ გაცუდებოდა, ლაჩები გაშალა, გადაიზნიქა და ლოდი შუაში დასცხო. ორივე საძალი ჩამოგლიჯა, გალავნის შიგნით დაეხეთქა ლოდი. კარიბჭემ დაიქუჩა, ირგვლივ გაიფანტა ნაფოტები და შიგნით შეიჭრა საშინელი გმირი ჰექტორი. ღამესა ჰგავდა ქარიშხლიანს, რვალი უელავდა სპილენძის თორნ-ჯავშანში გაქედილს, თვალეში ცეცხლი ენთო, ღმერთიც ვერ დააკავებდა. ტროელთ გალავანზე აჭრა უბრძანა. ასეც მოიქცნენ. გაიფანტა აქაველთა სპა და შეძრწუნებულმა გემებს მიაშურა.

ჰეზა მესამე

ბრძოლა ხომალდებთან

ზევსმა ჰექტორი და ტროელნი მტერს შეატოვა და ბრძოლის ველს მოარიდა სხივოსანი თვალეები. როგორ ეგონა, თუ უკვდავთაგან რომელიმე ტროელებს ან აქაველებს ქომაგად მოევლინებოდა!

მაგრამ პოსეიდონი ამ დროს ერთ ციცაბო კლდეზე იჯდა და ტროელთა გამარჯვებით განაწყენებული ზევსზე დრტვინავდა. ბოლოს გამოიჭრა მთის მწვერვალიდან და თრთოლვა შეუდგათ მუხნარსა და უღელტეხილებს, უკვდავი ღმერთის პოსეიდონის ტერფქვეშ განაბულთ. სამი ნაბიჯი რომ გადადგა, მეოთხეზევე გაჩნდა აიგას, სადაც ზღვის ყურეში ეგულვა სხივმოსილი ოქროს სასახ-

ლე. ეტლში შეაბა რვალისფლოქებიანი რაშები, შმაგად გაფრენილთ რომ ოქროს ფაფარი ერხეოდათ ხოლმე. ოქროს მათრაბი ეპყრა ღმერთს ხელთ, კაშკაშა ეტლზე აღიმართა და ზღვის ზვირთებზე მიქროდა, შეძრა ჯურღმული. თავი ამოყვეს ვეშაპებმა, იცნეს მეუფე. ეტლის სპილენძიანი ღერძი თითქმის არ ეხებოდა წყლის ქავლს. მღვიმესთან შეაჩერა მერნები ღმერთმა. ეტლიდან გამოხსნა, ამბროსიული საზრდო მისცა, მარდ ფეხებზე ოქროს ხუნდები დაადო და ჯაჭვით დააბა, თვით კი აქაველთა ბანაკისაკენ გასწია.

ტროელთ იმედი ჰქონდათ, ხომალდებთან აქაველებს მივაუთუებთო, მაგრამ მიწისმრყეველი პოსეიდონი აქაველთა სულს ალაგზნებდა. იგი სახით და ომახიანი ხმით მისან კალქანტს ემსგავსა და აიანტებს მოუწოდა:

— სხვაგან იმედი მაქვს აქაველთა, მაგრამ აქ ღველფივით მოგიზგიზე ჰექტორს რომ სპა მოჰყავს, ყველაზე მეტია საშიშროება და თქვენ გმართებთ სიმამაცე!

ეს თქვა თუ არა, კვერთხით შეეხო მიწისმრყეველი ღმერთი გმირებს და საშინელი ძალით ალავსო. პირველად აიანტ ოილევის ძემ იფუანა, რომ ღმერთი ელაპარაკებოდა და თავისი აზრი გაანდო აიანტ ტელამონის ძეს.

— ოღონდაც! — დაეთანხმა ტელამონის ძე, — შუბზე მეწვის ხელი ბრძოლის სურვილით, სული აღმენთო, მოუსვენრად მითრთის ტერფები, ლამის წამიღონ!

ამ დროს ღვთაება სხვა მებრძოლებსაც ალაგზნებდა.

— ახა-ვაიმე! — ოხრავდა იგი, — ეს რა ნახა ჩემმა თვალებმა! ტროელნი წინათ მოცახცახე შვლებსა ჰგავდნენ, უსიერ ტევრში ფეხაკრეფილებს, ომისთვის არგაჩენილებს, საზრდოდ განწირულთ ტურა-მგელთა და ფოცხვერთათვის! ახლა კი ციხე-ქალაქიდან შორს, გემებთან იბრძვიან. ეს ამბავი თქვენი მეფის საქციელს მოჰყვა და მხდერობის სისუსტეს, გრცხვენოდეთ!

ღმერთისგან გამხნეებული მებრძოლნი კედლად შეიკრნენ ორივე აიანტის გარშემო. შუბი შუბს მიებჯინა, ფარი — ფარს, ჩაჩქანი — ჩაჩქანს და კაცი კაცს მხარში ამოუდგა. ზუჩის თავბოლო კაშკაშებდა, ზუჩი და ზუჩი ხშირ ფალანგებში ირხეოდა მრისხანედ.

როცა შემოდგომით მთის ნაკადი არღვევს კლდეთა წახნაგებს, თქეში გააპობს პიტალო კლდის მტკიცე საძირკველს, ლოდი მოფრინავს, ტყაცა-ტყუცი გაუდის ხეებს, არსად არ უხვევს კლდის ნაშალი, ჭიქურ მოდის, სანამდის ველზე დაენარცხება. აქ კი ბოლოს დაწყნარდება. იმ ლოდსა ჰგავდა ჰექტორი, ზედ ზღვაზე აპირებდა გაქრას კარავთა, გემთა, აქაველთა გვამების გავლით, მაგრამ მტრის შემპიდრობულ ფალანგებს შეხვდა და ზედ მივარდნილი შედგა. ორმხრივ წამახული ოროლებით და ხმლებით დახედნენ აქაველნი და უკუუქციეს. ყურისწამლები ხმით შესძახა ლაშქარს:

— ტროელებო და ლიკიელებო, ჩემო მოკავშირენო! თუნდაც კოშკივით აღიმართოს აქაველთა ლაშქარი, შუბით დაველწავ, მიმოფანტავ!

კვლავ გაამხნევა მებრძოლნი და მტერს შეუტია. პრიამოსის ძე დეიფობოსი გამოეყო მებრძოლთ, მკერდზე ბაკმული ფარი მიეკრა და წინ მიიწევდა. მერიონემ ელვარე შუბი უსწორა და ბაკმულ ფარში გაიჭედა დიბლიგი, ვერ გაატანა მოზვრის ტყავში, შუბისტარი კი ზედ გადაიმსხვრა. სულშეგუბებულმა დეიფობოსმა ოროლის შიშით მოიშორა ფარი, ხოლო მერიონე შეუერთდა მეგობართ კრებულს, ბედზე მჩივანი იმის გამო, რომ გამარჯვებასთან ერთად შუბიც დაკარგა. აქაველთა ბანაკისკენ გაემართა, რომ მეორე შუბი მოეტანა.

აქაველმა ტევკროსმა დასცა იმბრიოსი, შიგ ყვრიმალში ჩაუქედა შუბი და კვლავ დააძრო, მოკაეთილი კოპიტევით დაეცა მოყმე. ტევკროსს აბჯრის განძარცვა ეწადა, მაგრამ ჰექტორმა შუბი სტყორცნა და ძლივს გაექცა სიკვდილს აქაველი, მის ნაცვლად შუბი ამფიმაქოსს მოხვდა. ჰექტორმა სცადა მოკლულსთვის საჭურვლის აყრა, მაგრამ აიანტის შუბის ძგერა იგრძნო, თუმც ვერ გაყვეთა სპილენძმა მტკიცე ჯავშანი, მაგრამ მაინც თავი გაანება ჰექტორმა მოკლულს. აიანტებმა კი ააგლიჯეს ბექთარი იმბრიოსს, ოილევის ძემ თავი მოჰკვეთა და ბურთივით შორს მოისროლა. ჰექტორის ფეხებთან გაგორდა თავი.

პოსეიდონმა თოანტის სახე მიიღო და იდომენეესს მიმართა გასამხნეებლად: ერთად გემართებს მოქმედება, ორ უძღურსაც კი აქვს ძალა, თუ ერთად იმოქმედებენ, ჩვენ კი ცალ-ცალკეც მხნეობა არ გვაკლიათ.

იდომენევსმა ორი შუბი აიღო, ელვასავით კვლავ გამოიჭრა ბრძოლის სარბიელზე, გზად მერიონე შემოხვდა. იდომენევსმა უთხრა: — ფეხმარდო მერიონე, რად დაგიტმია ბრძოლის სისასტიკე, საღმობა ხომ არ მოგრევი? იქნებ ბრძოლის ამბავი მითხრა? თუმც რად მინდა, მე ხომ იქ მივდივარ და არა კარვის ჩრდილში მოსასვენებლად!

მერიონემ უთხრა, რომ მასთან მიიჩქაროდა კარავში, იქნებ ზედმეტი შუბი შემოგრჩენიაო.

— შუბი თუ გინდა, ერთსაც ნახავ და ბარე ორსაც, კარვის კედელთან ჩამწკრივებულს და მოელვარეს. ყველა მათგანი ტროელთ ავართვი! ამიტომ ბევრი მაქვს მოკაშკაშე-მოელვარე შუბი.

ეწვინა მერიონეს:

— განა მე კი ცოტა მაქვს შუბი კარავში? მაგრამ შორსაა, ამიტომ მოვდიოდი შენთან. მეწინავეთა შორის ვიბრძვი ყოველთვის. იქნებ სპილენძის ქიტონიან აქაველთაგან სხვამ ეს ამბავი არ იცოდეს, მაგრამ შენ ხომ მიცნობ?

დიომედემ დააშოშმინა და უთხრა, კმარა ბაასი, ვინმემ უკადრისი სიტყვა არ გაგვიბედოს, დროზე გამოიტანე შუბიო.

მათ გადაწყვიტეს ლაშქრის მარცხენა მხარეს ჩაბმულიყვნენ ბრძოლაში, რადგან, იდომენევსის აზრით, შუაში აიანტები იბრძოდნენ და იქ ნაკლებად გაუქირდებოდათ აქაველებს.

ისეთი ბრძოლა იყო, რომ სარბიელი შუბისტარებით ჩაშაგებულიყო, ისე ხშირი იყო, უღრანი ტყე გეგონებოდა, ჩაჩქნილ ელვარება თვალებსა სჭრიდა — ცეცხლი ეკიდა! მართლაც გულადი უნდა ყოფილიყო კაცი ამის მნახველი, რომ სიმხნე შერჩენოდა და სული ყელში არ მობჯენოდა.

უძველესი ღმერთის კრონოსის ორი ძე ამხნევებდა მებრძოლთ: ზევსი ტროელთ სწყალობდა, თუმც აქაველთა მოსპობა არ ეწადა, მხოლოდ თეტისის და აქილევის ნებას ასრულებდა, ხოლო პოსეიდონი უშუალოდ ჩართულიყო ბრძოლაში. ღმერთებმა შულისა და ბრძოლის ბაგირი ორივე ლაშქრის წინ გაქიმეს, გადანასკვეს გაუწყვეტელი და ზედ მრავალ მეომარს მიემსხვრა ფეხი.

იდომენევსმა დასცა ოთრიონევისი. იგი ტროას მოსულიყო დიდების მოსაპოვებლად. პრიამოსისთვის მშვენიერი ასული კასან-

დრე უთხოვია, სანაცვლოდ აქაველთ გავაძევებო. მაგრამ სპილენძის თორნმა ვერ იხსნა მოყმე. იდომენევსმა ამაყად შესძახა:

— უდიდეს კაცად ჩაგთვლიდი, რომ პრიაშოსისთვის დანაპირები შეგესრულებინა. ჩვენც დაგპირდებით აგამემნონის მშვენიერ ასულს, ოლონდ ლალად ნაგები ილიონი დაგვანგრევიანე. გამომყევე, გემთან დავამთავროთ გარიგება, განა მზითევზე ხელმომჭირნე მაქანკლები ვართ?

ეს თქვა თუ არა, ფეხებით დაითრია ბრძოლის ველიდან განგმირული მეომარი. ამ დროს აიოსი მიექრა გმირს, მაგრამ დაასწრო დიომედემ, შიგ ხორხში გაუყარა ოროლი. კბილების ღრქილით აფხოვნინა სისხლიანი მიწა. სხვა ბევრიც გაუყენა იდომენევსმა მიწისქვეშეთის — ჰადესის მხარეს. ისე მძვინვარებდა იდომენევსი, რომ მამაკაცი ალკათოოსი შიშით გაშეშდა, როცა მიექრა იდომენევსი, შუბისწვერი გულს განუწონა და გულისძგერამ თვით შუბისტარი აათრთოლა...

იდომენევსმა დეიფობოსს მოუხმო შესარკინებლად, მაგრამ შედრკა ტროელი, იაზრა: უმჯობესია ენეასი გამოვძებნო და ერთად შევებათო. იდომენევსმა ენეასი რომ იხილა, უკან არ დაუხევია, მაგრამ საშველად მოუხმო თანამებრძოლთ: საშინელია ენეასიო.

ენეასსაც გვერდით ამოუდგნენ თანამებრძოლნი და ალკათოოსის გვამთან საშინელი ბრძოლა გაჩაღდა. პირველად ენეასმა სტყორცნა შუბი, აიცდინა გმირმა, შუბი ცახცახით ჩაექდო მიწას. ისარი დააყარეს იდომენევსს მტრებმა და იგი იძულებული გახდა ნელ-ნელა გასცლოდა ბრძოლას. ორჯერ სტყორცნა მას შუბი დეიფობოსმა, მაგრამ ორჯერ ააცდინა. მეორედ აცდენილი შუბი მის ნაცვლად ომის ღმერთის არესის ძეს ასკალაფოსს მოხვდა.

არესს ჯერ კიდევ არ გაუგია, რომ შვილი მოუკლეს. ზევსის ნებით ოლიმპოს თხემზე იჯდა ღმერთი. ახლა ასკალაფოსის გვამის დასაუფლებლად ატყდა ცხარე ბრძოლა.

ნესტორის შვილს ანტილოქოსს თვით ღმერთი პოსეიდონი იცავდა. ადამანტმა სტყორცნა ანტილოქოსს შუბი, მაგრამ პოსეიდონმა არ დაუთმო მოყმის სიცოცხლე, შერუჯულ პალოსავით ამაოდ შერჩა ფარს შუბის ბუნიკი, ხოლო დიბლიგი მიწაზე ეგდო დაბლაგული.

ადამანტი უკუექცა, მაგრამ მერიონეს შუბი მისწვდა, ზედ წამოეგო სპილენძს იგი და მოზვერივით ფართხალებდა, დასაკლავად. *ბ. რ. შიშინოშვილი*

ვად რომ მიჰყავთ, ჭიუტობს და მეჭოგეებს გაბაწრული ეთრევენება. მაგრამ წამით გაგრძელდა მისი ტანჯვა, ამოგლიჯა შუბი მერიონემ და მოყმის თვალებს წყვდიადი გადაეფარა.

მედგრად იბრძოდა მენელაოსიცი, მისმა სამკერდულმა ისე აისხლიტა ჰელენოსის ისარი, როგორც საცეხველიდან იფანტება ხოლმე ველ-მინდვრად მოლისფერი ბარდის მარცვალი. მენელაოსმა კი მშვილდოსანი ისე დაჭრა, რომ შუბისწვერით მტევანი ზედ მშვილდზე მიუჭედა. მეგობართა დასს მიაშურა ჰელენოსმა და ხელს მიჭდობილი იფნის ტოტი მიწას მოსთრევდა. შემდეგ მენელაოსმა ჰეისანდროსი დასცა და როცა ბექთარს აგლეჯდა, ამაყად ჰყიოდა:

— ასე დატოვებთ ცხენმარბიელ აქაველთ გემებს, თქვე ძალღათა-პირნო! ცოლიც წამგვართ, დიდძალი განძიც, ურცხვად წახვედით მეგობრულად ნამსაპინძლეენი. ნუთუ ესოდენ სწყალობ, მამაო ზევსო, უპირისწყლო ტროელთ? ყველაფერს ბოლო აქვს — ძილისშორისს, ტკბილ სიზმარს, ტრფიალებას, უმწიკველო გოგოს ცეკვით აღძრულ ჟრუანტელს, უფრო სანუკვარს, ვიდრე ომის ღრიანცელია. მაგრამ თქვენთვის ომს არა აქვს ბოლო!

ჰარპალიონმა ფარში აძგერა შუბი მენელაოსს და მაშინვე თავისიანებს ამოეფარა, მზერად იქცა, ვინძლო შუბმა არ მიწიოსო. მერიონემ ლტოლვილს ისარი უკანალთან მოარტყა, ძვალი გააპო ისარმა და ბუშტში ჩარჩა, დაიგრინა ჰარპალიონი, მოძმეთა ხევენაში აღმოხდა სული და შემდეგ, ვით ჭია, გაიშალა სისხლიან ველზე.

ზევსის რჩეულ გმირ ჰექტორს არც კი ესმოდა, თუ საომარი სარბიელის მარცხენა მხარეს რა განსაცდელი ელოდა მის ლაშქარს. ჰექტორი უკვე ხომალდებს მიაღმა, თუმც აქაველნი ჯერ ხომალდებს არ ანებებდნენ, მაინც ვერ იცილებდნენ ტროელთ.

მედგრად იბრძოდა ორივე აიანტი, როგორც უღელში შებმულ ხარებს გააქვთ სვე ხოდნაბუნზე, შაგებს, ტოლძალებს, ისე არ შორდებოდნენ ერთუროს გმირებში. ხარები მიათრევენ გულდაგულ ერქვანს, რქის ძირას ოფლი ჟონავს; ჯუფთად ვლიან ტაატით და სვლის დროს ქედი ქედთან მიდის, რომ კვლავ დასცილდეს. სვეს გაიტანენ და ბელტები ბელტებზე წვება... ასე იბრძოდნენ აიანტები.

პულიდამანტმა ჰექტორს ურჩია:

— ღმერთმა სხვაზე მეტი სამხედრო ნიჭი გარგუნა, შენ კი სიბ-

რძნათაც გინდა იყო აღმატებული? რატომ არ უგდებ ყურს რჩევას? როგორ მოვიქცეთ, შევეუტიოთ ხომალდებს თუ შევჩერდეთ? ეკიშობ გუშინდელი ძღვევისთვის სისხლიანი ვალი არ დაგვიბრუნონ. ვაი თუ აქილევსი გემების დასაცავად კვლავ ბრძოლაში ჩაებას?

ჰექტორმა უბრძანა პულიდამანტს, სათათბიროდ მოეხმო მეტაურები, თვით კი ეძებდა დეიფობოსს, ჰელენოსს, ასიოსს და სხვა გმირებს. ნახვით კი ნახა, მაგრამ არა ყველა ცოცხალი და ჯანმრთელი. თმამშვენიერ ელენეს ქმარს პარისს შეხვდა და საყვედურით მიმართა:

—სახელამაზო მექალთანევ, მაცდუნებელო! სად არიან ჩვენი გმირები?

ღმერთის სადარმა პარისმა მიუგო, შენს საყვედურს არ ვიმსახურებ, მოწადინება არ დამიკლიაო. მანვე აღნიშნა, რომ მრავალი გმირი დაეცა მარცხენა ფრთაზე, მხოლოდ ჰელენოსი, დეიფობოსი ცოცხლად გადარჩნენ, მაგრამ დაიჭრნენო.

ჰექტორმა და პარისმა მედგრად შეუტიეს აქაველთ. აიანტმა შესძახა ჰექტორს:

—აქ მო, ტიალო, რა შორიდან გვაფრთხობ! ჯერ კვლავ გვიჭრის მარჯვენა!

ამ დროს ანაზღად მარჯვენა მხარეს გაიშხლილა არწივმა. ამ ღვთაებრივი სასწაულით გამხსნევებულმა ტროელთა ჯარმა ყიჟინა დასცა და ჰექტორმაც მიუგო:

—აბა, რას მიედ-მოედები, ამოდ ზეაობ! ყველას დალუპვა ილის, ვინც ჩემს შუბს შემოეფეთება!

ამის თქმა იყო და წინ გაიჭრა, იქუხა აქაველთა სპამაც, ორი ლაშქრის ერთობლივმა ყიჟინამ მაღლა ეთერს მიიღწია.

ჰეაგა მათოთაგაგა

• ზემსის მოხიზლვა

ბრძოლის საშინელმა ღრიანცელმა შეაშფოთა კარავში მყოფი ტებალმოუბარი ნესტორი და მახაონს მიმართა:

—გემებთან ჩვენი მეზრძოლების გმინვამ იმატა! აქ დარჩი, წითელი ღვინით იჯერე გული, წყალს თმახუჭუჭა გოგონა ჰეკაპე-

დე გაგიბობს და სისხლიან მტვერს მოგაცილებს სხეულზე. მე კი სერიდან გადავიხედავ და ვნახავ, რა ხდება ჩვენს თავს.

სამარცხვინო საქმე იხილა პილოსის მეფემ ნესტორმა: დაქცეულა აქველთა ციხე, გარბოდნენ სპანი, კვალში ჩადგომოდნენ ტროელნი. ზღვა რომ მუნჯი ჭავლით ჩაშავდება, გრიგალს მოასწავებს ადრე და მალე. მხოლოდ შავდება, არც კი იძვრის, არ შეირხევა, სანამ გრიგალი არ აატორტმანებს.

ასე ყოყმანობდა მოხუცი, სული შეეძრა, აღარ იცოდა, დანაელთ მიშველებოდა, თუ ერისმთავარ აგამემნონთან მისულიყო. ბოლოს ფიქრებით აფორიაქებულს აგამემნონთან მისვლა ეუწყეთესა.

აგამემნონთან თავი მოეყარათ დაჭრილ იდომენევს და ოდისევსს. ნესტორმა არ ურჩია დაჭრილთ კვლავ ბრძოლის ველზე დაბრუნება. აგამემნონმა გმირებს შესთავაზა, იქნებ ჩვენი გემპი ახლავე ჩავუშვათ ზღვაში და ღამეს დაველოდოთ, რათა სხვა გემებიც, ზღვის პირად დარჩენილნი, ზღვაშივე ჩავაცუროთ და ასე გავექცეთ სიკვდილსო.

ოდისევსი არ დაეთანხმა:

— ეგ რა სიტყვა დაგცდა, აგამემნონ! უმჯობესია ჯაბანთა ლაშქარს თავკაცობდე, ვიდრე ჩვენ გეყავდე წინამძღოლად! როცა ხომალდი ზღვაზე ატივტივდება, მებრძოლთ შიშით სულ უკან-უკან ყურება ძალას გამოაცლის. შენი რჩევა დაგვლუპავს, მეფე!

— მე ხომ ასეთი ბრძანება არ გამიცია, — წყენით თქვა აგამემნონმა, მე მხოლოდ აზრი მოგახსენეთ, ბედნიერი ვიქნები, თუ ვინმე უკეთეს რჩევას მოგვცემს, ვინ არის ის კაცი, რომელიც ამას მოახერხებს?

— თქვენს წინაშეა ასეთი კაცი, — ბრძანა დიომედემ, — არ მმართებს პირველად თქვენს შორის უმრწემესმა ვითათბირო, მაგრამ მახედვინებს ჩემი კეთილშობილური წარმავლობა, მე ვამაყობ მამაჩემის ტიღევსის სისხლით. თუმც ახლა დაჭრილნი ვართ, მაინც უნდა გავიდეთ სარბიელზე, ლაშქარს ვეჩვენოთ, გავამხნევოთ!

გზად მიმავალ გმირებს პოსეიდონი წამოეწია და აგამემნონს მიმართა ფრთიანი სიტყვით:

ახლა აქილევსის უგლიში გული სიხარულით ძგერს, აქაველთა ვაებას რომ ხედავს. შენ კი, ატრევსის ძეო, უკვდავ ღმერთებს არ ეჭავრები, მალე იხილავთ გემებიდან უკუქცეულ ტროელთა ლაშქარს!

მიწისმრყეველმა ზღვის ღმერთმა ისე იქუხა, თითქოს ცხრა თუ ათი ათასმა კაცმა დასცხო ყიფინაო. აქაველთ გული მოეცათ.

ჰერამ შენიშნა ომის სარბიელზე თავისი ძლიერი მაზლი და ძმა (მკითხველს ახსოვს, რომ უძველესი ღმერთის კრონოსის შვილები იყვნენ ზევსი, მისი მეუღლე ჰერა, პოსეიდონი — ზღვის ღმერთი, ჰადესი — საიქიოს ღმერთი). შვება იგრძნო დედოფალმა. ფიქრებს მიეცა, თუ როგორ შეეჩერებინა ზევსის რისხვა. ბოლოს იაზრა, იქნებ ალერსზე დავიყოლიო და დავაძინო.

ჰერა თავის სამთიობოს ეწვია. იგი ხელოვან ჰეფესტოს აუგია მისთვის. მტკიცე კარებზე იდუმალ კლიტეს სხვა რომელიმე ღვთაება არ შეჰხებია. ჰერამ ჩაკეტა მოელვარე საკლიტურები. მშვენიერი სხეული ამბროსიული სურნელოვანი სითხით დაიზილა. სუნამო, ოდნავ თუ ვინმე შეეხებოდა, დაბლა მიწამდე, მაღლა ცამდე აფრქვევდა სურნელს. მკერდი ნელსაცხებლით დაიზილა, თმა დივარცხნა, ცბიერად წნული ნაწნავები და კულულთა ტალღა გადმოიღვარა. სურნელოვანი კვართი ეცვა, ათენას ნაქარგი. მკერდს ზემოთ ოქროს ღილკილოებით შეიკრა პერანგი, წელზე ფოჩიანი ჭრელი ქამარი შემოირტყა, ბიბილოებზე სამთვლიანი საყურეები გაიკეთა, მოთამაშე და მოციმციმე. ეშხით ელავდა ქალღმერთი. თავზე სიფრიფანა მანდილი დაიხურა, მზის სხივებზე აელვებულო, ფეხი წვივსაკრავით შეიკრა, თვალისმომჭრელად ელვარებდა ტანზე სამკაულები.

სამთიობოდან გამოსულმა პირმშვენიერი აფროდიტე გაიხმო და უთხრა:

— ჩემო საყვარელო ასულო! შემისრულებ სურვილს? თუ მემდური, რომ აქაველებს ვექომაგები?

აფროდიტემ მიუგო: რასაც მიბრძანებ, აგისრულებ, თუ შემიძლია და საერთოდ თუ შესაძლებელიაო.

ცბიერი სიტყვით სთხოვა პერამ:

— ძალა მომეც, საყვარელო, ვნებითა და სურვილით აღმავსე! დედამიწის საზღვართან უნდა ვნახო უკვდავთა მამა ოკეანე და დედა — ტეთისი. მე მათი გაზრდილი ვარ და ახლა მინდა ერთმანეთს შევარიგო, რა ხანია, საქორწინო სარეცელს არ გაჰყარეზიან.

მომხიბვლელი ღიმილით დაეთანხმა აფროდიტე, სარტყელი მოიხსნა, რომელიც ყველა წადილს იტევდა: სიყვარულს, სურვილს, სამიჯნურო ჩურჩულს, გონების მომნუსხველ სიტყვებს. უბეში ჩაიდევ, ურჩია პერას.

ხარისთვალემა დედოფალმა შეიღს გაუღიმა და უბეში ჩაიკურა სარტყელი. შემდეგ პერა ძილის ღმერთს — ჰიპნოსს, სიკვდილის — თანატოსის ღვიძლ ძმას ეწვია კუნძულ ლემნოსზე. ხელი მოჰკიდა ხელზე და სახელდებით მიმართა:

— ჰიპნოს, ძილისშორისო, ღმერთთა და კაცთა მბრძანებელო! როცა ზევსს სიყვარულით ჩავეკონები, თუ დააძინებ, ოქროს ტახტს მოგცემ, ჰეფესტოს ნახელოვნებს.

ჰიპნოსმა მოახსენა:

— ყველა ღვთაებას იოლად ვძლევ ხოლმე, ოკეანეს ტალღებსაც ვაძინებ, მაგრამ ზევსს უნებართვოდ ვერ მიეუახლოვდება. ერთხელ, ხომ გახსოვს, ვცადე და შენ ამ დროს მის ძეს პერაკლეს თავს დაესხი. როცა გაიღვიძა, ზევსმა მეხით მიყარ-მოყარა ყველა ღმერთი. მეც მომისროლა ზღვის ჯურღმულისაკენ, მაგრამ ღმერთთა და კაცთა დედოფალმა ღამემ მიშველა. შენ მიბრძანებ, კვლავ საშიში საქმე ვიტვირთო?

პერამ დაამშვიდა: ნუ გგონია, რომ ზევსი ტროელთ ისევე დაიცავს, როგორც თავის საყვარელ შეიღს პერაკლეს იცავდაო. გარდა ამისა, ცოლად დაპირდა მშვენიერ ქარიტს პასითეას, ვინც სიყვარულით აგაკენესაო, ასე უთხრა.

გახარებულმა ჰიპნოსმა ფიცი მოსთხოვა დედოფალს. მან დაიფიცა საიქიოს მდინარის სტიქსის წყალი, მიწა და ზღვა, რომ პირობას შეასრულებდა. ამის შემდეგ ორივე ღმერთმა დასთმო ლემნოსის მხარე და სამყაროს გადაუქროლეს, ტერფებით არხედნენ მუხის წვეროკინებს. ჰიპნოსი ღიდ ნაძვზე დაჯდა და გარეგნობით ქორს დაემსგავსა.

პერა იდას მთაზე მივიდა და აქ იხილა იგი ღრუბელთმარეკმა ზევსმა. მისი სული ძლიერმა სურვილმა შეძრა და ცოლს მიე-

გება. ცბიერმა დედოფალმა აუწყა, რომ ოკეანისა და ტეთისის შესარიგებლად მივდივარ და შენი ნებართვა მინდაო.

ზევსმა ნება დართო, მაგრამ დაუმატა:

— შენსავით არავინ მყვარებია: არც იქსიონეს ცოლი, რომლისგანაც პერითოოსი შემეძინა, არც დანაე, რომელმაც შობა გმირი პერსევსი, არც ფენიქსის ასული, რომლისგანაც მინოსი და რადამანთოსი შემეძინა, არც სემელე, რომელმაც დიონისე შობა, არც ალკმენე, რომლისგანაც პერაკლე მეყოლა, არც ქალღმერთი დემეტრე, არც ქალღმერთი ლეტო... შენ თვითონაც არასდროს მყვარებია არც!

ცბიერად უთხრა დედოფალმა:

— რას ბრძანებ, საშინელო! გინდა აქ დავწვეთ, საიდანაც ყოველივე ჩანს? რომელიმე ღმერთმა თუ გენახა ჩახუტებული და სხვებს უამბო, როგორ გამოვყო თავი სირცხვილით? მაგრამ თუ შენს სულს ეამება, რაც ახლა ბრძანე, მშვენიერი სამთიობო აგიშენა ჰეფესტომ და იქ დავწვეთ, თუ მოსვენებას ისურვებ, ღმერთო!

მაგრამ შეაწყვეტინა სიტყვა ღრუბელთმარეკმა ზევსმა:

— მენდე, ვერ ვვნახავს ვერც უკვდავი და ვერცა მოკვდავი. გაჩუმდით ოქროს ღრუბელს შემოვიხვევთ, შიგ ვერ შეაღწევს შუქმფინარი მზეც — ჰელიოსი, რომლის მახვილ თვალს არაფერი გამოეპარება.

ზევსი მოეხვია მეუღლეს და მყისვე მიწაზე ხასხასა მოლმა ამოხეთქა, ფოთოლნამიანმა ლოტოსმა, ხშირმა სუმბულმა და მოქნილი კვირტებით ღმერთები ნაზად ასწიეს მაღლა. იწვნენ უკვდავნი, გარს მოებურათ ოქროს ღრუბელი და იმ ღრუბლიდან მოწვეთავდა წვიმა კამკამა.

ეძინა ზევსს, ტრფობით ძლეულს და დედოფლის მკერდს ჩახუტებულს, როცა ჰიპნოზმა პოსეიდონს ეს საამური ამბავი უთხრა. მანვე გაამხნევა აქაველები, აუწყა, რომ ზევსს მათთვის არ ეცალა.

დაჭრილ გმირებსაც კი მიეცათ ძალა, აღიჭურვნენ. ლაშქარს თვით პოსეიდონი მოუძღოდა. საშინელი შუღლი აღიძრა ზღვის ღმერთსა და ჰექტორს შორის, ტროელთ ლაშქარს ჰექტორი მოუძღოდა, ხოლო აქაველთა შორის თვით პოსეიდონი იბრძოდა. ზღვის ნაპირებთან ასე შმაგად არ ბორგავს ზვირთი, ტყეში კო-

ცონი არ გუგუნებს ხანძრად ქცეული, ქარი არ ღმუის მუხის წვეროზე, როგორც გრგვინაედა ტროელთა და აქაველთა სპა.

ჰექტორმა აიანტს სტყორცნა შუბი, მკერდზე, სადაც საკიდი ღვედი ღვედს ედებოდა — ერთი მახვილის, ერთიც ბაკმული ფარისა, იქ მოახვედრა, ღვედმა უშველა აიანტს. აიანტმა მკერდში, ყელთან ახლოს მოარტყა ლოდი ჰექტორს. დაეცა ჰექტორი და ზემოდან დაემხო თავისივე ფარი. ყიჟინით გამოიჭრნენ მისკენ აქაველები, მაგრამ ჰექტორს აეფარნენ პულიდამანტი, ენეასი და აგენოსი, ლიკიის მეფე სარპედონი და გლავკოსი. მეგობრებმა ჰექტორი გაიყვანეს ბრძოლის ველიდან. ეტლით ციხე-ქალაქისკენ გააქანეს დაჭრილი გმირი.

როგორც კი მიუახლოვდნენ მოლივლივე მდინარე ქსანთოსს, მიწაზე დაასვენეს, მოკამყამე წყლით მობანეს სახე. ძლივს თვალებში გამოიხედა, მაგრამ ჯერ კიდევ გაბრუებული იყო.

ჰექტორის გარიდება რა იხილეს, უფრო გაფიცდნენ აქაველები, მაგრამ ტროელნიც არ შემდრკალან. პულიდამანტმა პროთოენორი დასცა და ხელით აფხოჭინა შავი ტალახი. გაამაყებულმა პულიდამანტმა შესძახა:

— ამოდ არ გარჯილა ჩემი შუბი, ვილაც აქაველს მოხვდა იგი და იმედია, ჰადესის მღვიმეს რომ ეწვევა, ყავარჯნად გამოადგება.

აიანტ ტელამონის ძემ მაშინვე სტყორცნა შუბი პულიდამანტს, მაგრამ აუცდა და მის ნაცვლად არქელოქოსი დასცა. აიანტმა შესძახა:

— პულიდამანტო, ის მაინც მითხარი, პროთოენორის ნაცვლად სიკვდილს ეგ თქვენი მებრძოლი თუ იმსახურებს?

მრავალი ტროელი და აქაველი დაეცა იმ დღეს ბრძოლის ველზე.

ჰება მითხუთვება

განდევნა ხომალდებიდან

ტროელებმა გადაირბინეს სანგარი, ძელყორე განვლეს და მხოლოდღა მაშინ შედგნენ შიშით ფერმკრთალნი და მთრთოლვარენი. ამ დროს გამოფხიზლდა ჰერას მიერ ნალერსევი ზევსი და მრისხანედ მიმართა დედოფალს:

—სულ შენი ხრიკია, ცბიერო ჰერა! გახსოვს, როგორ ეკიდე ზეცად ხელფეხშებორაკილი და ქანაობდი? ღმერთთაგან ვინც კი მიშველება გაბედა, ზეცის ზღურბლიდან სულ ფრიალ-ფრიალით გადმოვუშვი. შენ რომ ჩემს შვილს ჰერაკლეს დევნიდი, ამან გა-
მარისხა. ახლაც როგორ ბედავ ღვარძლის შეზავებას ტრფიალ-
ბასთან და ჩემს მოხიბლვას?

—შენი თავის მზემ, ჩვენი სასიყვარულო სარეცელის მზემ —
მას ხომ ლიქნით არ შემოგფიცავ — პოსეიდონი არა ჩემს გამო
დევნის ტროელებს, არამედ თვით შეეწყალა. განა არა თუ? სხვას
ეურჩევდი, მაგრამ შენსავით ჩიუტია, შავლრუბლიანო!

ჰერას სიტყვებზე ზევსს ჩაეცინა და უბრძანა: ღმერთთა მაცნე
ირისი გააგზავნე პოსეიდონთან და აქაველთა დახმარება აუკრ-
ძალე, ხოლო ჰექტორი აბოლონ ღმერთმა ისევ აღაგზნოს საბრ-
ძოლველად. ტროელნი სიჩქარეში აქილევსის გემებსაც შეეხე-
ბიან, ხოლო აქილევსი ბრძოლად ჩაბამს პატროკლეს. პატროკ-
ლეს ილიონის ციხესთან ჰექტორი მოუღებდა ბოლოს, ჰექტორს კი
შურისმგებელი აქილევსი მოკლავს. და აი მაშინ აქაველები ათე-
ნას რჩევით აიღებენ ქალაქ ილიონსო.

როგორც ადამიანის აზრია სწრაფი, გონების ძალით რომ წამ-
ში მთელი ქვეყანა შეუძლია მოიაროს, ისე სწრაფად მიაღწია
დედოფალმა ჰერამ ოლიმპოზე. მას ღაწვლამაზმა მართლმსაჯუ-
ლების ქალღმერთმა თემიდამ თასი მიაწოდა, რად შეშფოთებუ-
ლად დედოფალი, ჰკითხა.

—რად მეკითხები, ო, თემიდავ, — მიუგო ჰერამ, — განა არ
იცი, ზევსი რა სასტიკი და გულგოროზი ვინმე ბრძანდება?

ანაზღად ღმერთებს მიუბრუნდა განარისხებული დედოფალი:

—უგნურნო! არც ერთ თქვენგანს ზევსის სამტროდ ჰკუა არ
ჰყოფნის. ახლაც აბუჩად აგვიგდო, არესიცი კი არ დაინდო. დღეს
ბრძოლის ველზე დაეცა ასკალაფოსი, რომელსაც არესი თავის
ძედ თვლიდა!

ამის გამგონე არესმა სიმწრით მუხლზე დაიკრა ძარღვიანი
ხელი და შესძახა:

—ნუ გამამტყუნებთ, თუ შვილის გამო შურისმგებლად ვეწვე-
ვი აქაველთა გემებს!

ეს თქვა თუ არა, უბრძანა შიშს და საშინელებას, ეტლში ალის-
მფრქვეველი რაშები შეებათ. მაგრამ მეყსეულად მივარდა ათენა,

ფარი და ზუჩი ააგლიჯა არესს, შუბი წაართვა და მოგუგუნე ხმით შეუძახა:

— შმაგო, უგნურო, ფეთიანო! რისთვის გაქვს ყური, თუ არას ისმენ? სირცხვილიც და ჰკუაუც დაკარგე? ველარ გაიგე, რას ამბობს მხრებქათქათა პერა? სად გაგონილა სიკვდილისგან კაცთა მოდგმის გადარჩენა, განა შენს შვილზე ნაკლები ვაჟეაცები დაეცნენ ბრძოლის ველზე?

ათენამ ტახტზე დასვა გაცოფებული არესი. ხოლო პერამ აპოლონს და ირისს გადასცა ზევსის ბრძანება. ირისი და აპოლონი მაშინვე ეახლნენ ზევსს იდას მთაზე. ჯერ ირისი გააგზავნა მუქარით პოსეიდონთან. გაოგნებულმა მიწისმრყეველმა პოსეიდონმა ირისს მიუგო:

— სამი ძმა გავჩნდით კრონოსისა და რეასაგან: ზევსი, მე, შემდეგ ჰადესი — მიწისქვეშეთის ღმერთი. სამად გაიყო ეს სამყაროც, სამივეს წილად. სამარადისო სამფლობელოდ ზვირთმოგუგუნე ზღვა შემხვდა. ქვეშეთს, უკუნეთში მეფობს ჰადესი. ხოლო ღრუბელს და ეთერს შორის ზევსს ერგო ზეცა. ჩვენთვის საერთო დარჩა მიწა, ოლიმპოს თხემი. არა, მე ზევსის ნებით არ ვივლი, ფლობდეს თავის მესამედ წილს და მკლავის ძალით ნუკი მაშინებს! ის ურჩევნია, შვილებს მიხედოს, თავის ნებაზე რომ იქცევიან!

ქარისფეხება ირისმა ჰკითხა:

— ეს ვუთხრა განა, შავთმიანო მიწისმრყეველო, ასეთი საშინელი სიტყვა? ეგების ოდნავ შეარბილო?

პოსეიდონი დაეთანხმა:

— გონივრულს ამბობ, ქალღმერთო. კარგია, როცა მაცნეს კეთილი რჩევის მოცემა შეუძლია. გამოგიტყდები, მწყინს, როცა ასე უდიერად მეპყრობა თანატოლს. მაგრამ მმართვებს დაცვეე მის ნება-სურვილს. ერთს კი ვიტყვი, ჩემს უნებურად, ათენას, პერას, პერამესის და ჰეფესტოს დაუკითხავად თუ შეიწყალებს მტკიცებურჯიან ილიონს, იცოდეს, ჩვენს მტრობას არ ექნება საზღვარი!

პოსეიდონმა აქაველთა სპა დასტოვა და ზღვაში ჩაეშვა. ღრუბელთმარეკმა ზევსმა აპოლონს მიმართა:

— კიდევ კარგი, რომ არ მეურჩება პოსეიდონი, თორემ ეს საქმე დიდი ოფლის ფასად დაგვიჭდებოდა. შენ კი გასწი, შორსმოისარო, და კვლავ ბრძოლად აღაგზნე ჰექტორი!

აპოლონმა შეასრულა ზევსის ბრძანება. საშინელი ძალა შთაბერა ჰექტორს და გმირი ისე გამოიჭრა, თითქოს ცხენმა გაწყვიტა საბელი, ველზე მიჰენავს, თავი ამაყად აღუმართავს და ძლიერ ქედზე ფაფარი გადაფენიაო.

ველურ ქურციკს ან ქორბუდა ირემს მისდევენ მწევრები და მონადირენი, დაბურული ჭალა იფარავს ნადირს და მღევრებს ბედი არ სწყალობთ. ღრიანცელი ფაფარაყრილ ლომს ალვიძებს, გზაზე გამოდის და მღევრებსაც გაფანტავს... ასე მისდევდნენ აქაველნი ტროელებს, მაგრამ შენიშნეს ჰექტორი და გული აღარ შერჩათ საგულეს.

გაოცებულმა თოანტმა შესძახა:

— ბიჭოს! რა სასწაული იხილეს ჩემმა თვალებმა! სიკვდილს გაექცა ჰექტორი და აგერ არ არის? რა დღეს დავაყრის, წინასწარ ვხედავ! ლაშქარს ეუბრძანოთ, გემებისკენ აიღონ გეზი. მხოლოდ უმამაცესნი დარჩნენ ბრძოლის ველზე, ვინძლო შევაჩეროთ მრისხანე გმირი!

დიომედე, ორივე აიანტი, ტევკროსი და სხვა გმირები შეიკრიბნენ ჰექტორის დასახვედრად, სხვა აქაველებმა კი ზომალდებს მიაშურეს. ტროელთა ლაშქარს ჰექტორი და თვით აპოლონი მოუძღოდნენ.

ღმერთს ხელთ საშინელი აიგიდა ეპყრა, ჰეფესტოს მიერ გაპეღილი. (აიგიდა ზევსის ფარია, მკითხველო. ფარზე საშინელი ურჩხულის, მედუზა გორგოს თავია მიკრული. აიგიდა იგივე ეგონდა. ეს სიტყვა დღესაც იხმარება. გამოთქმა „მშვიდობის ეგონით“ ნიშნავს მშვიდობის ძალით, მშვიდობის ნიშნით მოქმედებას. თუ არ ვცდები, ერთხელ უკვე ვისაუბრეთ ამაზე).

მრავალი შუბი გაფრინდა, მრავალი ისარი, ბევრ მოყმეს ჩაექდო ბასრი რვალი, ბევრი შუბი აცდა მიზანს და სისხლის მწყურვალე თეთრ სხეულთა დაუწაფებლად ჩაექდო მიწაში და ცახცახებდა.

სანამ აპოლონს აიგიდა ხელთ წყნარად ეპყრა, თანაბარი იყო მებრძოლთა ძალა, მაგრამ როგორც კი ღმერთმა აქაველებს აიგიდა აუქნია და ხაფად დასქექა, სამამაცო ზნე დაავიწყდათ და როგორც ჯოგს ან თხათა არვეს ღამის წყევლიაღში მიმოფანტავენ ხოლმე ნადირნი, თუ ახლომახლო მწყემსი არ ეგულებათ, ისე გაიფანტა სპა აქაველთა!

ტროელნი მოკლულთ აბჯარ-ბექთარს აცლიდნენ, როცა ჰექტორმა უბრძანა:

— გემებს დაჰკარით, ჯერ სისხლიან ნადავლს მოეშვით. თუ ვისმე ვნახავ, უკანდახეულს, არ დავინდობ. მის ცხედარს ჭირისუფლები ვერ დაიტირებენ!

საზარ გრუხუნით მიჰყვნენ ჰექტორს ტროელთა ეტლები. აპოლონმა მათს წინაშე სანგრის ნაპირი ტერფებით ჩამოანგრია, თხრილში ჩაყარა და გზა გაუყვალა ლაშქარს. აქაველთა ბურჯები ისე იოლად მოარღვია, როგორც ქვიშისგან სათამაშოდ გაკეთებულ ხუხულას ანგრევს და ქვიშას მიფანტ-მოფანტავს ხოლმე ბავშვი.

ტკბილმოუბარმა პილოსელთა მეფემ ნესტორმა ზეცისკენ აღაპყრო ხელნი, — ზევსს შეევედრა, ბოლომდე ნუ გაგვწირავო. ისმინა ლოცვა ზევსმა და გრგვინვა გაისმა. ტროელთ კეთილად ენიშნა ეს სასწაული და როგორც გემბანზე გადაივლის ხოლმე ქარიშხლის ძალით აბორგებულ ზვირთი, ისე გადაუარეს აქაველთა ბანაკს, ცხენთა ქენებით მიასკდნენ ხომალდებს. აქაველნი საზღვაო ბრძოლისათვის გათლილი ძელშუბრებით დახვდნენ.

პატროკლე ევრიპილეს კარავში ჭრილობაზე მალამოს ადებდა, როცა შენიშნა, რომ ტროელებმა გალავანი გადმოლახეს. შეჰყვირა გმირმა და სიმწრით მუხლზე დაიკრა ხელი, მოუბოდიშა მეგობარს, ახლაცე აქილეესთან უნდა წავიდეთ, ვინძლო გული მოუღბესო, ეგებ ლაშქრობაზე დავითანხმოო.

ასე ამბობდა, როცა უკვე ფეხები მიაქროლებდნენ აქილეესის ბანაკისაკენ.

როგორც ხურო ლარით ასწორებს ხოლმე ხომალდის მორებს, ისე გაწონასწორდა ბრძოლის ხაზი. ამაოდ ცდილობდა ჰექტორი დაუფლებოდა გემს, რომელსაც აიანტი იცავდა, ამაოდ ცდილობდა აიანტიც, უკუეგდო ზუჩმოელვარე ჰექტორი.

ერთი რამ სურდა ზევსს, ღრუბელთბატონს: თვალთ ენახა აქაველთა პირველი გემის აბრიალება. მხოლოდ იმ დროიდან გადმოიხრებოდა აქაველთა მხარეს ბრძოლის სასწორი.

ჰექტორი არესს ჰგავდა, ცეცხლს ჰგავდა, უსიერ ტევრში მოჩახჩახეს, მოღუშული წარბების ქვემოთ ჩინჩხლებსა ჰყრიდა მისი თვლები, ზუჩი მრისხანედ ერხეოდა გრიგალივით მოვარდნილ გმირს. აქაველთა მწკრივის გახლეჩა ეწადა. მაგრამ ჯერ კი-

დეგ გოდოლივით მტკიცედ იდგნენ აქაველები. ქაფიანი ზღვის პირად აღმართული ტინიც ამაყად ხედება ტალღებს, ტყლაშუნით რომ შეასკდებიან. ჰექტორი ისე მრისხანედ მიეჭრა რაზმებს, როგორც გაქცეულ ხომალდს ტალღა, ქარმა რომ ღრუბელს ჩამოწველა. ქანაობს გემი, ქაფით ივსება. მოგუგუნე გრიგალის სუნთქვა წეწავს აფქიოს...

აიანტ ტელამონის ძეს ხელთ უზარმაზარი ძელშუბი ეჭირა და გემიდან გემზე ისე ხტებოდა, ვით მარჯვე მოჭირითე ხტება ხოლმე ცხენიდან ცხენზე და ყმაწვილთა და დამფრთხალ ღიატა ბრბო განცვიფრებით მისჩერებია.

ჰექტორმა ხელი სტაცა პროტესილაოსის გემის კიჩოს და შესძახა:

— მომეცით კვარი! სიკეთის მომნიჭებელი დღე გვაჩუქა დიადმა ზევსმა!

გაუჭირდა აიანტს, ხანდახან რომელიმე გემთან ლახვარს ჩასცემდა გემის დასაწვავად მოვარდნილ ტროელს და თან აქაველებს მოუწოდებდა:

— გაიხსენეთ ზნე სამამაცო! იქნება ფიქრობთ, რომ ზურგს უკან ვინმე გვეყავს შემწე? აღარც გალავანია, აღარც კოშკი, რომ შეეფეფაროთ. ხსნა ჩვენს ხელთაა, მხოლოდ დაკნინებულ სულს არ ძალუძს გადარჩენა!

გრძელჩრდილიანი შუბით გემების წინ თორმეტი ტროელი განგმირა აიანტმა.

ქაბა მათეფჰსმემა

პ ა ტ რ ო კ ლ ე

ასე იბრძოდნენ ბაგირმტკიცე ხომალდებისთვის, როცა პატროკლე ლაშქართა მწყემსს აქილევეს ეწვია. მხურვალე ცრემლი დასდიოდა, როგორც კლდის ნაპრალიდან გამოსულ ნაკადს მოსჩქევს ხოლმე შავი ჩქერები.

— რაო, პატროკლე, — დაუყვავა აქილევესმა, — რა პატარა გოგოსავით აცრემლებულხარ, დედას რომ ებლაუჭება კაბაზე და ხელში ატაცებას ევედრება ტირილით? ცრემლიანი შესციცინებს,

ამიყვანეო! შენც იმასა ჰგავხარ, პატროკლე. იქნებ მირმიდონელთ გინდა რამე გვაცნობო, შინაურებზე გაიგე ეგებ რაიმე? კარგად არისო მამაშენი მენეტიოსი, ამბობენ, მამაჩემი პელევსიცი მხნელ ბრძანდებაო. იქნებ აქაველთა ბედზე შფოთავ, აგრე უწყალოდ ეგ უსამართლონი გემებთან რომ ისრისებიან?

პატროკლემ ამოიოხრა და მიუგო:

— მომიტევე ეს ცრემლები! დიდი განსაცდელი დაატყდა თავს აქაველებს. აქაველთა ყველა სახელოვანი გმირი დაჰკრილია. შენ არავეინ გებრალება! ვის შეუძლია ჩვენი მოდგმა გადაარჩინოს, უკეთუ აქაველებს სამარცხვინო ხვედრს არ ააშორებ? არ შეგფერის მამად პელევსი, დედად თეტისი არ გერგება! შავმა კლდეებმა და ზღვამ გაგაჩინეს, ალბათ, ისევე გულქვა, ვით თვით არიანი მე მაინც ჩამრთე ომში, მე მომანდე მირმიდონელნი, მხრებზე ავისხამ შენს საჭურველს, ვინძლო მტერმა აქილევსად მიმიჩნიოს.

ასე თხოვდა და ვერ განჰკრიტა, რასაცა თხოვდა: სიკვდილსა თხოვდა უბედურის!

ამოიოხრა და მიუგო ფეხმარდმა აქილევსმა:

— გულს მიფორიაქებს, როცა ვხედავ, რომ თანასწორის გაძარცვას ცდილობს კაცი მხოლოდ იმიტომ, რომ უფლებით აღემატება. შეიმოსე ჩენი ბექთარით, ააშორე ხომალდებს ცეცხლი, რომ გზა არ მოგვექრას უკან დასაბრუნებელი მხოლოდ ერთსა გთხოვ, გემს ააცდინე განსაცდელი და უკან დამიბრუნდი, განმადიდე აქაველთ წორის, რომ დამიბრუნონ მშვენიერი ბრისეისი და მიძღვნან აურაცხელი მოსაკითხი. სძლიე ტროელნი, მაგრამ სპას ნუ წარუძღვები ილიონისკენ, რომ ოლიმპოდან მათდა შემწედ მოსული ღმერთი არ მოგვევლინოს. გემებს როგორც კი გადაარჩენ, აქაველნი ბრძოლის ველზე დატოვე მოსასპობად. მამაო ზევსო, ათენავ და დიდო აპოლონი! ნეტავ ტროელთა და აქაველთა მხედრობამ სულაც ერთურთი მოსპონ, მხოლოდ ჩვენ გადავრჩეთ, მხოლოდ ჩვენ შეგვრჩეს ილიონის ზვიადი ციხე!

ამ საუბარში იყვნენ, როცა აიანტმა ველარ გაუძლო მტრის შემოტევას. რეალის მუხარადს წყრიალ-წყრიალი გაუდიოდა, ფარს სიძძიძით მხარი დააწყდა, ხშირ-ხშირად, მძიმედ სუნთქავდა, ოფლი ღვარ-ღვარად სდიოდა, მაგრამ წამითაც არ შეეძლო შეყოვნება, საფრთხეს ისევ საფრთხე მოსდევდა.

გვამცნეთ, მუზეზო, ვისაც ოლიმპო სახლად გეგულისთ, თუ როგორ მოედო ცეცხლი აქაველთა გემებს?

ჰექტორი აიანტს მიეჭრა და ორლესულით იფნის შუბისტარი შუა გაუპო. ამაოდ სცადა ტელამონის ძემ შუბის ტყორცნა, ბუნიკი მოსწყდა დიბლიგს და მიწას წკრიალით დაენარცხა. რაღა გზა ჰქონდა, მიხვდა აიანტი, რომ ზევსი არა სწყალობდა და უკუმიდგა. მყისვე ტკაუენით გადაურბინა გემს ცეცხლმა.

აქილევსმა რისხვით ბარძაყზე ხელი დაიკრა და პატროკლეს მიმართა:

— იჩქარე, გმირო პატროკლევ! ვხედავ, უკვე გიზგიზებს გემზე ცეცხლი! თუ ხომალდები ხელთ ჩაიგდეს, გზაც მოგვეჭრება!

ამის თქმაზე პატროკლე აქილევსის თორნ-იარაღით შეიმოსა. აქილევსმა მირმიდონელთა ლაშქარი საბრძოლველად დააწყო, მეთაურები მიუჩინა რაზმებს და საბრძოლველად ალაგზნო. შემდეგ ილოცა ზევსის წინაშე, დოდონთა და პელაზთა ღმერთი უწოდა. შეევედრა, პატროკლეს ბრძოლაში დიდება მიანიჭე და შინ უვნებელი დამიბრუნეო. ზევსმა თხოვნის ერთი ნაწილი ყურად იღო, მეორე კი უგულვებელყო.

მირმიდონელთა ლაშქარი ისე სწრაფად გამოცვივდა, როგორც კრაზანები. ბალებს სჩვევიათ ხოლმე მათი დაფრთხობა და ამ დროს შემთხვევით თუ გვერდზე მოგზაური გაივლის, უშიშრად გამოცვივიან უმწეო მწერთა და ბუდეთა გადასარჩენად.

ტროელთ როგორც კი თვალი მოჰკრეს პატროკლეს, გული შეუკრთათ, შეტორტმანდა მათი ფალანგები, იფიქრეს, აქილევსმა, ეტყობა, გული კვლავ მეგობრებისკენ მოიბრუნაო.

პატროკლე მოლაპლაპე შუბით შეიჭრა მტრის შუაგულში. ბრძოლა პროტესილავს გემთან დაიწყო. პეონთა ტომის მეთაური პირაიქმე დასცა პირველად. სანახევროდ დამწვარ ხომალდს მტრებმა თავი ანებეს. ძალა მოიცეს აქაველებმა, მენელაოსმა თოანტს დასცა ოროლი, ანტილოქოსმა ატიმნიოსი განგმირა, ოილევსის ძე აიანტმა — კლეობულოსი, მერიონემ — აკამანტი, იდომენევსმა — ერიმანტი.

აიანტ ტელამონის ძე კი სულ იმის ცდაში იყო, როგორმე ჰექტორს შეფეთებოდა. ჰექტორი უკვე ხედავდა, რომ გამარჯვება ხელიდან ეცლებოდა, მაგრამ არ თმობდა ბრძოლის ველს.

მრავალ გმირზე იძია შური პატროკლემ. ფესტორს შეხვდა, დიდებულ ეტლში რომ მობუზულიყო შეშინებული. სპილენძის შუბი ყბაში გაუყარა და კბილები გააყრევინა, ეტლიდან გადმოათრია როგორც მეთევზემ, ანკესს რომ მოზრდილ თევზს ამოაყოლებს, ასე მოზიდა უკანვე რვალი. ამ დროს ერიალოსი მიეპრა, მაგრამ მას ლოდით გაუჩეხა თავისქალა, სხვა მრავალი გმირიც მოკლა ერთი-მეორის მიყოლებით.

სარპედონმა რომ პატროკლესგან გაქცეული ლიკიელები იხილა. შესძახა:

— აი, თურმე რა გმირები ყოფილხართ! მე მინდა შეეხვდე ამ აბჯროსანს და ვნახოთ, რა ვაჟეკაცია!

ვით ორი ორბი, ნისკარტმრუდე, ჭანგმორკალული, პიტალო კლდიდან მიეპრება ერთურთს ყივილით, ასე მივარდნენ მეომრები ერთიმეორეს.

ამის შემხედვარე ზევსს გული აუჩვილდა და ჰერას მიმართა:

— ვაი ჩემს ღღეს, გმირ სარპედონს ღღეს პატროკლეს ხელით უწერია დამარცხება, ვერ გადამიწყვეტია, ავაცილო ეს შერკინება, თუ პატროკლეს ხელით უნდა დაშრტეს მზე სარპედონის?

ჰერამ მიუგო:

— რას ბრძანებ, ზევსო შავღრუბლიანო! შენ გინდა სიკვდილი ააცდინო მოკვდავს? ნება ყავ, მაგრამ ყველა ღმერთი არ მოგოწონებს! იქნებ სხვა ღმერთებმაც ისურვონ თავიანთი საყვარელი შვილები იხსნან სიკვდილისგან? აქ ხომ ბევრი იბრძვის ღვთისშვილი!

კაცთა და უკვდავთა მამამ ირწმუნა ჰერას სიტყვები.

პატროკლემ პირველად დასცა სარპედონის თანამებრძოლი თრასიდემოსი. ახლა სარპედონმა შეუტია და მისი შუბი პატროკლეს ცხენს პედასს მოხვდა, ხროტინით გაექცა სული და მიწას დაასკდა ბედაური. ორმა სხვა ცხენმა, დამფრთხალმა, სხვადასხვა მხარეს გაიწია, კიდურბმული ცხენი როს გამოეცალათ და ერთმანეთში აიხლართა სადავეები. პატროკლეს თანამებრძოლმა ავტომედონტმა ხერხი იხმარა, ხმლით გადაჰრა კიდურბმული ცხენის საბელი და ეტლიც გასწორდა. პატროკლეს ამოდ არ უტყორცნია შუბი, მკერდში მოარტყა სარპედონს. დაეცა გმირი, ხელით ფხოტნიდა მიწას. გმინვა აღმოხდა სარპედონს, როგორც ლომის მიერ ლოჭებჩასობილ ხარს:

— გლავკოსი 'შენ გმართებს ახლა ბრძოლა, მტერს ნუ დაუთმობთ ჩემს აბჯარ-ბექთარს!

ასე მოღალადეს სიკვდილმა დაუსწო ხმა. ფეხით შედგა პატროკლე, ამოგლიჯა შუბი და თან ამოჰყვა გულისფიცარი, შუბიცი და სულიც ამოართვა გმირს ერთდროულად.

გლავკოსს კი ამ დროს სარპედონის შველა არ შეეძლო, მას ისევ სტანჯავდა ტევკროსის მიერ მიყენებული ჭრილობა. გპირმა აპოლონს შეღალადა, წყლული დამიაბე, მეგობარს მიმაშველეო.

აპოლონმა დაუამა გმირს საღმობა, სისხლის ნაკადი შეუჩერა, ბრძოლად აღაგზნო. გლავკოსმა სარპედონის დასაცავად მოუწოდა პულიდამანტს, აგენორს, ენეასს, ჰექტორს.

ჰექტორის მეთაურობით აქაველებს შეუტყეს ტროელებმა, პატროკლემაც მოუწოდა აიანტებს სარპედონის გვამისთვის საბრძოლველად. საშინელი ბრძოლა ატყდა სარპედონის გამო. ჯერ ტროელებმა იძალეს, მრავალი თვალმახვილი აქაველი დასცეს, მრავალი მირმიდონელიც. ეპეიგევსმა ლამის ხელი წაავლო სარპედონის გვამს და ამ დროს ჰექტორმა თავი შუაზე გადაუჩეხა. პატროკლე განრისხდა მეგობრის დაკარგვის გამო და მეწინავეებს გამოეყო ისე, ვით ქორი გამოენთება ხოლმე მოფრთხილე ჭკებს და შოშიებს. ჭვით გადაუჭრა კისრის ძარღვები სთენელოსს. შუბის სასროლ მანძილზე გაეცალა მყის ტროელთ ლაშქარი, მაგრამ უკუქცევისას გლავკოსმა ბათიკლევსის მოკვლა მოასწრო. ენეასმა მერიონეს სტეორცნა ოროლი, აქაველი მარდად დაიხარა და თავზე გადაუქროლა გრძელჩრდილიანმა შუბმა, მის უკან მიწას ჩაეჭდო და კარგახანს ძიგძიგებდა, სანამ არ დაცხრა არესის რისხვა. გაწბილებულმა ენეასმა შესძახა:

— კარგი მროკველი კი ბრძანდები, მერიონე, მაგრამ დაგაცხრობდა ჩემი ოროლი, რომ მოგხვედროდა!

მერიონემ უპასუხა:

— თუმცა მძლეობ ომში, ენეას, ყველას ვერ გაუმკლავდები. ჩემი სპილენძიც რომ მოგხვედროდა, თუმც მხნე ხარ, მე დიდებას მომანიჭებდი, ხოლო სულს — ჰადესს, კვიცებით მდიდარს!

მერიონეს საყვედურით მიმართა პატროკლემ:

— რად ხარჯავ ამოდ სიტყვას? შენს ნათქვამზე როდი დანებდება სიკვდილს ტროელი. მკლავი წარმართავს ბრძოლას, სიტყვები — ბჭობას. არ მწამს კაფია, როცა მტერი ასაკაფია!

როგორც ტყეში შეშისმჭრელნი ატეხავენ ხოლმე ხათქა-ხუთქს, ისე გაისმა კილით კიდემდე რვალის გუგუნის, გაუფლეთელი ფარების ღვრინი, ზედ შეხეთქება შუბისა და ხმალ-სატევრისა.

ვერვინ იცნობდა სარპედონს მაშინ: ისრებით, სისხლით, ტალახით თავით ფეხებამდე იყო დაფარული. როგორც ბუზები ზუზუნებენ ბადიის ირგვლივ, რძე რომ ჩხრიალებს დიდ დერგებში შესადედებლად, ისე მებრძოლნი ირეოდნენ სარპედონის გვამის გარშემო. ზევსი კი ამ დროს ბრძოლის ველს სხივოსან თვალს არ აცილებდა. ეჭვი გაუჩნდა: აქვე მოუღოს ბოლო პატროკლეს ჰექტორმა, თუ ტროელთ ილიონის გალავნებამდე მისდიოსო მირმიდონელმა გმირმა? ბოლოს მაინც ეს აზრი ეუკეთესა: ჰექტორს სულმდაბლობა შთააგონა და გააქცია ტროელთა ლაშქართან ერთად.

აქაველებმა და მირმიდონელებმა ააგლიჯეს სარპედონს აბჯარ-ბექთარი და პატროკლემ დაავალა თანამებრძოლთ გემებისკენ წაეღოთ ნადავლი. ამ დროს ზევსმა აპოლონს უბრძანა, გამოეტაცა სარპედონის გვამი, განებანა, ამბროსია წაეცხო და შეემოსა. ებრძანებინა ტყუპებისთვის — თანატოსისა და ჰიპნოსისთვის (სიკვდილისა და ძილის ღმერთებია) ლიკიაში წაესვენებინათ და ახლობლებისათვის ჩაებარებინათ სარპედონი. ასეც მოიქცა აპოლონი.

პატროკლე მისდევდა ტროელთ და სიკვდილს იახლებდა უბედურ! მრავალი დევნილი ტროელი განგმირა მან და სამჯერ შმაგად შეუტია ილიონის მტკიცე გალავანს, სამჯერვე უკუაგდო გმირი აპოლონმა, მაგრამ მეოთხედ რომ მიექრა, ვით დემონი, ღმერთმა მრისხანედ მიაგება ფრთიანი სიტყვა:

— უჟან! პატროკლევ! შენ ბედად არ გიწერია ტროის დანგრევა, არც აქილეესს, შენზე უმძლავრესს!

შედრკა პატროკლე, აერიდა ღვთაების რისხვას.

ჰექტორი ყოყმანობდა, გალავნის შიგნით შეეყვანა ლაშქარი, თუ კვლავ მტერს შებმოდა, როცა აპოლონი გამოეცხადა. ღმერთი ჰექტორის ბიძას, ჰეკაბეს ძეს ასიოსს ემსგავსა და საბრძოლველად წააქეზა გმირი.

— არ შეგშენისო, — უთხრა, — რაგვარადაც შენზე სუსტი ვარ, იმგვარად შენზე ძლიერი რომ ვიყო, შეგანანებდი სულმდაბლობას, შეეგებე პატროკლეს, ვინძლო გარგუნოს ძლევა აპოლონმა!

ჰექტორმა მიიღო გამოწვევა. იგი გვერდს უვლიდა ყველა აქაველს თუ მირმიდონელს, მიაჰენებდა ფეხმარდ ცხენებს პატროკლესაკენ. პატროკლეც შეეგება. ცაცით შუბი მოელერებინა, მარჯვენა ხელში კი არ ეტეოდა წიბოიანი მარმალალო. ძლიერად სტყორცნა. ლოდს დიდხანს არ უფრენია და გმირს არც ამაოდ უტყორცნია? ჰექტორის მეეტლეს მოხვდა — კებრიონეს, პრამოსის ბუშს, ჰექტორის ნახევარძმას. ლოდმა წარბები გადაუტყავა, თავისქალაში ძვლები დაუფშვნა, თვალებიც კი მტვერში გადმოუცივდა მეაბჯრეს. მეყსეულად მყვინთავის მსგავსად ეტლს გადმოველო მოყმე, სულმაც დასტოვა ძვლები.

მწარედ დასცინა პატროკლემ:

— ო, ღმერთო ჩემო! რა მჩატეა, რა სწრაფად ყვინთავს! თევზმრავალ ზღვაში ეგ როგორმე რომ გასულიყო, რამდენ ნიჟარას მოკრეფდა ფსკერზე! თუმც მინდორშია. მაინც როგორ მარდად ჩაყვინთა! ეხედავ, გყოლიათ, თურმე, ტროელებს მყვინთავეები!

ეს თქვა თუ არა, კებრიონეს გვამს მიაღდა, რომ აბჯარი აეგლიჯა. ჰექტორიც ჩამოხტა ეტლიდან და ლომებივით სამკვდრო-სასიცოცხლოდ წაიკიდნენ მოკლულის გამო.

თავში ჩაავლო ცხედარს ხელი ჰექტორმა, პატროკლემ ფეხით დაითრია. ევროსი და ნოტოსი, გაშმაგებული ქარები რომ შეეჰიდებინან ერთმანეთს, ზეგანზე შეეხლებიან უსიერ ტყეს, მუხას, წიფელას და კოპიტს შეარხევენ, ხე შტოებით ხეს უტყალაშუნებს, ისე შეებნენ ერთუროს ტროელნი და აქაველნი. მრავალი შუბი ეყარა ველზე, მრავალი ლოდი შეეხეთქა მებრძოლთა ფარებს, ის კი, კებრიონე მტვრის ბულში იწვა დიდებული და მეეტლის ხელოვნება დაეიწყებოდა.

სანამ მზე — ჰელიოსი ზეცის შუაგულს მიაღწევდა, ორივე მხრიდან მოფრინავდნენ შმაგი ისრები. უღლიდან ხართა გამოხსნის ეამს კი იძალეს აქაველებმა და კებრიონეს აავლიჯეს აბჯარ-ბექთარი.

პატროკლე სამჯერ შეიჭრა ტროელთა რიგებში და სამჯერ დასცა ცხრა-ცხრა ტროელი, მაგრამ მეოთხედ რომ შეუტეე, ვით დაიმონმა, მაშინ, პატროკლეც, აღსასრულიც გეწია ანაზღად. შენს წინააღმდეგ აპოლონი გამოიჭრა და ვერ იცან ღმერთი!

ზურგს უკან დაუდგა აპოლონი, ფართო ბექებზე ხელი დაჰკრა და თვალთ დაუბნელა პატროკლეს, ჩაჩქანი გადაუგდო, არ

ჩვეოდა ადრე ამ ჩაჩქანს სისხლით და მტვრით შებილწვა. წინა იგი ღმერთკაცის აქილევისს შუბლზე ელავდა. ზევსს კი სურ-ჰქეტორის თავზე ენახა იგი, ახლო იყო პატროკლეს აღსასრულ-გმირს დაელეწა გრძელჩრდილიანი შუბი, ფარი, მხრებიდან რა-ფეხის ტერფამდე წვდებოდა, ძირს დაენარცხა. სპილენძის სა-კერძული ახსნა აპოლონმა, გმირის სულს გაოგნება დაეუფლ-სახსრებს — უძლურება. ბასრი შუბი ზურგიდან ბეჭებსშუა გაე-ყარა ევფორბოსმა, თუმცა, მაშინვე მეგობრებს ამოეფარა, ვე-გაბედა — პატროკლეს, უკვე აბჯარასხნილს, შერკინებოდა. ღმერთ-დარტყმით და მტრის შუბით დამცხრალმა გმირმა უკან დაიხი-მაგრამ ჰქეტორმა, როგორც კი იგრძნო მისი დაუძლურება, შუბ-დაჰკრა წელს ქვემოთ, ზედ საზარდულთან და ნაწლავებში ჩაეფ-ლო რეალი. დაეცა პატროკლე. ფრთიან სიტყვას დასძახოდა ჰქ-ტორი:

— ალბათ, აქილეესმა შეგაცდინა, სანამ კაცთამჟღერ ჰქეტორს ქიტონს, სისხლში აბოლქვილს, მკერდზე არ ააგლეჯ, ხომალდებ-თან არ დაბრუნდევ. მე ავაცილებ მონობის ხვედრს ტროას!

სუნთქვაშეგუბებულმა ძლივს მიუგე, გმირო პატროკლევ:

— იხარე, ჰქეტორ, აპოლონის, ზევსის შეწევნით გამარჯვებუ-ლო! არც შენ დაგრჩენია ხანგრძლივი სიცოცხლე, შენს წინაშეა სიკვდილი და სასტიკი ხვედრი, ბოლოს მოგიღებს აქილეესი!

პატროკლეს, უკვე მოკლულს, მიუგო ჰქეტორმა:

— რა სიკვდილს მიჰაღი? კაცმა არ იცის, იქნებ თვით ფეხმაჟ-დი აქილეესი ჩემი შუბით დაეცეს ველზე!

ეს უთხრა და ტერფით დააწვა, შუბი ააძრო, ფეხი ჰკრა გეჟს და გადააბრუნა.

ჰეზა მენელომება

მენელაოსის გმირობა

მენელაოსმა როგორც კი შენიშნა, რომ პატროკლე უსულოდ დაეცა, შუბშემართული გაიქრა მისკენ. ისე ბორგავდა, ვით ბო-ჩოლას გარშემო ფური, რომელმაც პირველად შობა და ამა საქ-მისა არა გაეგება რა. მზად იყო, სული ამოერთვა, ვინც ახლოს

მიეკარებოდა. მაგრამ ევფორბოსსაც ღიახაც, რამედ უღირდა პატროკლეს გვამი.

— ზევსის ნაზარდო მენელაოს, — მიმართა გმირს, — დათმე ჩემი ნადავლი, მაამაყე ტროელთა შორის. ჩემამდე არვინ შეხეზია შუბით პატროკლეს. თუ არა, მიფრთხილდი, სიცოცხლესაც გამოგასალმებ!

რისხვით აენტო ქერათმიანი მენელაოსი:

— მამა ზევსს ვფიცავ, ისე არც ფოცხვერი ამაყობს, არც ლომი, ღონე რომ ერჩით, ვით შვილები პანთოიდისა. შენმა ძმამ ჰიპერენოროსმაც უტიფარი ლანძღვა-გინებით ამიკლო. რას ყაყანებდა, აქაო-და ჯაბანი ხარო. ეგონებ, სახლში თავის ფეხით არ დაბრუნებულა ახალგაზრდა ცოლისა და შინაურთა გასახარებლად! შენს ზვაობასაც დავაცხრობ, თუკი შემბედავ! მაგრამ გირჩევ, ახლავ მაგ ბრბოში შეყავი თავი, ფეხზე გამასწარ!

— ო, მენელაოს, — გაცხარდა ევფორბოსი, — ამაყობ კიდეც, რომ გამწარებულ ქვრივად დაურჩა ჩემს ძმას ახალგაზრდა ცოლი საქორწინო სამთიობოში! მაგრამ რაღას ვაყოვნებთ, რატომ არ გვინდა, რომ შერკინებით გაირკვეს ჩვენი სიმხნევე თუ უბადრუკობა?

ამ სიტყვებით აძგერა მტრის ფარს ოროლი, მაგრამ შუბისწვერი გადაელუნა. მენელაოსმა კი ყელში აძგერა შუბი. სისხლით მოირწყა მოყმის ლამაზი თმა, ქარიტთა მსგავსად ვერცხლისა და ოქროს კავეებით შეკრული.

ზეთისხილის ხე, კაცის ხელით ნასათუთევი, რუს პირად ნებივრობს და ხშირი შტოებით ველსა ფარავს, ნარნარი სიო წამოქოჩრავს და გააგრძელებს. მაგრამ უეცრად ქარიშხალი შეეხეთქება, ძირფესვიანად ამოძირკევავს და მიწას დაახლის... ასე დაამხო ევფორბოსი მენელაოსმა და აბჯარ-ბეჭთარიც ახადა.

ამაყი ლომი, როდესაც მოიალაღე ჯოგს მოსტაცებს უკეთეს საქონელს, ყელში ეძგერება ბასრი კბილებით, ნთქავს სისხლსაც, ცხელ შიგნეულს, ხარბად ფლეთს სხეულს. ირგვლივ ძაღლების წყავ-წყავი ისმის, მოშორებით ნადირს გლეხები უყვიიან, მაგრამ წინ გასვლას ვერავინ ბედავს...

ასე ტროელნიც არ გაუშვა გულმა, რომ მენელაოსს შერკინებოდნენ. მალე ევფორბოსის საქურველს წაიღებდა მენელაოსი, რომ შორსმოისარ ღმერთს აპოლონს ჰექტორი არ გაეძრახა. მან

ურჩია გმირს, ამაოდ მისდევ აქილევსის ცხენებს, პატროკლეს რომ დარჩა, არც ერთ მოკვდავს არ შეუძლია მათი მართვა, გარდა აქილევსისაო. უმჯობესია მენელაოსს მიუბრუნდე, რომელმაც პატროკლეს გვამი დაიკვა და ევფორბოსი განგმირაო.

შენიშნა მენელაოსმა მისკენ გამოჭრილი ჰექტორი და გულში გაუელვა: თუ პატროკლე დავთმე, რომელმაც ჩემს ღირსებას სიცოცხლე შესწირა, ყველა დამგმობს, თუ არა და როგორღა შევერკინო ჰექტორს და ტროელთა ლაშქარს? მაგრამ რა ფიქრებს მიცემებივარ? ვის შეუძლია დამგმოს, თუ ბრძოლა ავერიდე: ხოლმერთის შეწევნით იბრძვის ჰექტორიო.

მენელაოსი გაეცალა ბრძოლის სარბიელს და აიანტ ტელამონის ძეს დაუწყო ძებნა, რათა პატროკლესთვის ერთად ებრძოლათ.

როცა ჰექტორმა აბჯარ-ბექთარი ახადა პატროკლეს და გვამს მიათრევდა, რათა ტროის ძალების საჩივრად გაეხადა, მკერდზე კოშკივით შემართული ფარით გამოეცხადა აიანტი. ჰექტორი მეუსეულად ეტლს შეახტა და მებაჯრეებს გაატანა პატროკლეს საქურველი.

ლიკიელთა მეფემ გლავკოსმა ჰექტორს უსაყვედურა:

— იერთ გმირს გავხარ, მაგრამ გმირობისა არა გცხია რა რა მივიღეთ ჩვენი თავდადების სანაცვლოდ? რას წაადგები უბრალო მებრძოლს, თუ თვძო სარპედონის ცხედრიდან ძალები ვერ გავიდევნია? შინ გავაბრუნებ ლიკიელებს, ამოა ჩვენი გარჯა! ჩვენ რომ შეგვძლებოდა პატროკლეს გვამის ხელში ჩაგდება, აქაველები გამოსასყიდად სარპედონის თორნ-მუზარადს დაგვიბრუნებდნენ! შენ კი აიანტს თვალებშიც ველარ შეხედე!

— გლავკოს, უჭკუოდ რასაც ამბობს, ისა ხარ შენცა! აბა გვერდზე მომიდექ და ნახავ, რამდენ აქაველს, პატროკლეს ცხედრის დასაცავად შუბმოდერებულს, დავუცხრობ გზნებას!

ასე მრისხანედ მიუგო ჰექტორმა და ლაშქარს გაახსენა ზნე სამამაცო. დაეწია მებაჯრეებს და მინდორზევე აისხა პატროკლესთვის წართმეული აქილევსისეული აბჯარ-ბექთარი.

ღრუბელთმარეკმა ზევსმა ჰექტორი რომ აქილევსის იარაღით აღჭურვილი იხილა, სინანულით თავი გადაიქნია და ბრძანა:

— ეჰ, შე საბრალოვ, შენი სული არცა გრძნობს მოახლოებულ სიკვდილს! მაგრამ ახლა მაინც გარგუნებ ძლევას, რადგან აქალაქ-

სის შუბ-ფარშიმშერს შენი ხელიდან ვერ მიიღებს მეუღლე ან-
დროძაქე, შინ რომ მიგელის!

პექტორის გულში ომის შმაგი ღმერთი არესი ჩასახლდა, გმი-
რი სიმხნით და სიმამაცითა აღივსო, ლაშქარიც გაამხნევა.

აიანტი შეაშფოთა მტრის სიმრავლემ და მენელაოსს თხოვა:
— ახლა იმდენად პატროკლე არ მაშფოთებს, რამდენადაც ჩე-
მი თავი გამჭირვებია, შენც არ აგცდება უბედურება. ბრძოლის
ღრუბლით ფარავს პექტორი ირგვლივ ყოველივეს. უხმე აქაველებს
მოსაშველებლად!

მენელაოსის მოწოდება მოესმათ აიანტს ოილევის ძეს, იდო-
მენევსს, მერიონესს, სხვა მომდევნოთა სახელებს კიდევ ვინ გაიხსე-
ნებს? მელგრად შეუტიეს ტროელებმა, მაგრამ აიანტმა მათი ფა-
ლანგები ისე არივ-დარია, როგორც უსიერ ტევრში კისრიტეხით
მიფანტ-მოფანტავს ხოლმე ტახი მღევარ მწვერებს და მონადი-
რებს.

პელაზგ ჰიპოთოოსს უკვე პატროკლეს კოჭებისთვის მოეჭირა
მაგარი ღვედი და გვამს მიათრევდა, როცა ტელამონის ძემ აიან-
ტმა ბოლო მოუღო. ხელიდან გაუვარდა გვამი და იქვე უსულოდ
დაეცა. ამ დროს მოუღერა აიანტს შუბი პექტორმა, მაგრამ გმი-
რმა მარდად აიცილა. აქაველები გამარჯვებას იზეიმებდნენ კიდეც,
რომ აპოლონი ენეასთან არ გამოცხადებულიყო პერიფანტის სა-
ხით და არ შეეგულიანებინა. ენეასმა იგრძნო, რომ ღმერთი ელა-
პარაკებოდა და პექტორს შესძახა: თვით აპოლონი მეწვია, თვით
ზეესი იქნება ჩვენი შემწეო.

აღფრთოვანებული ტროელნი მიჰყვნენ ენეასს. ფარებს, ვით
კედლებს, ეფარებოდნენ აქაველები. ზედახორა იდგა გვამების,
ოგორც ტროელთა, ისე მათი მოკავშირეებისა, ვერც აქაველნი
გადარჩნენ უსისხლოდ, თუმცა ნაკლებად იმსხვრევოდა მათი რი-
გები.

სპათა სიხშირის გამო ისეთ უკუნეთს დაეფარა პატროკლეს
გარშემო ველი, რომ ბრძოლის სარბიელზე სხვაგან არც კი გაუ-
გიათ, პატროკლეს დაღუპვა, ეგონათ, კვლავ მტრის ფალანგებს
მუსრავსო. ხელი დააწყდათ შერკინებით, ვინც იმ დღეს იბრძოდა
პატროკლესათვის. გეგონებოდა ძლიერი ჭაბუკები ჰიმავენ მოზერის
ტყავსო, ყველა თავისკენ ექაჩება, სითხე მოწვეთავს, ცხიმი ღნე-

ბა, თანდათანობით და ფართოვდება ტყავი ამდენი გაწამაწიით. ასე სტაცებდნენ ერთმანეთს პატროკლეს ცხედარს.

როდი იცოდა ფეხმარდმა აქილევესმა, რა ხდებოდა ბრძოლის ველზე. მას კარგად ესმოდა, რომ პატროკლე ტროის ციხის ამ-
ლები არ იყო. არც აქილევესს ეწერა ბედად ასეთი გმირობა. ზევ-
სის გადაწყვეტილება გააგებინა დედა თეტისმა, ის კი არ ამცნო,
რაც ყველაზე სამწუხარო იყო: პატროკლეს დაღუპვა.

თუნდაც წყვარამმა დაგვასამაროს და მიწამ ჩაგვიტანოს, მაინც
არ დავთმობთო პატროკლეს, ამბობდნენ აქაველნი, ხოლო ბევრი
ტროელი თვლიდა. რომ უკანასკნელ კაცამდე ყველანი რომ გა-
წყვეტილიყვნენ. არ შეიძლებოდა შეეწყვიტათ ბრძოლა პატროკ-
ლეს ხელში ჩასაგდებად.

ბრძოლის ველიდან მოშორებით იდგა აქილევესის ეტლი. ავ-
ტომედონტმა ფეხი ვერ მოაცვლევიანა ცხენებს, მათრახსაც სცემ-
და, საალერსოსაც ბევრს ეტყოდა. მაგრამ პატროკლეს გლოვობ-
დნენ ბედაურნი და იდგნენ გაშეშებულნი, ვით ყორღანზე აღმა-
თული სვეტი ან ძეგლი. აღარც ზღვისკენ, აქილევესის ბანაკისკენ,
აღარც აქაველთა მხედრობისკენ აიღეს გეზი. იდგნენ ქედღადრე-
კილნი, ცრემლი სდიოდათ წვეთ-წვეთობით, გადმოღვროდათ ხში-
რი ფაფარი უღლის რკალიდან, დაფარვოდათ მიწით ფლოქვები.

შეებრაღა მწუხარე რაშები ზევსს, სულთქნა და გულში გაიფ-
ლო: „რად ვარგუნე უკვდავი რაშები მოკვდავ აქილევესს? ქვეყნად
ხომ ადამიანზე უბედური არსება არ არსებობს მფშვინვიერი, მი-
წად მეთრევი! მაგრამ ნუ დარდობთ. უკვდავო ბედაურნო! ბრწყინ-
ვალე ეტლში ჰექტორი ვერ გაგაქენებთ, მე არ მსურს! ავტომე-
დონტი გააშორეთ ბრძოლის ველს, ხოლო ტროელებს ახლა მი-
ვანიჭებ დიდებას. მაგრამ მალე მოუსწრებთ ღამე“.

ამ სიტყვებზე ზევსმა აქილევესის რაშებს უძლეველი ძალა
შთაბერა. მათ შეიფერთხეს ძირს დათრეულ ფაფარზე მტვერი და
გააქრილეს ეტლი ორ მოწინააღმდეგე ლაშქარს შორის, მტრის
ბედაურებს დაერივნენ, ვით ქორი—ღერღეტს. ავტომედონტი ხან
მიეპერებოდა ტროელთ, ხან უკუიქცეოდა, მას არ შეეძლო ერო-
დროულად ეტლიც ემართა და შუბიც ეხმარა. მას ალკიმედონტი
მიეშველა, ეტლზე შემოუდგა და ასე ჩაება ბრძოლაში ავტომე-
დონტი. ჰექტორმა შენიშნა ისინი და ენეასს უთხრა: რვალისლეკ-

ვერთხიანი ტროელების მრჩეველ ენეას, აქილევსის ეტლსა ვხედავ, მასზე მიმიწევს გულიო.

ავტომედონტმა ტროელთა შორის უმამაცესი გმირები რომ დაინახა, საშველად აიანტს და მენელაოსს მოუხმო. ვერ შეხედეს შერყინება მამაცთა სიპრავლეს ჰექტორმა და ენეასმა.

სისხლისფერ ცისარტყელას ჰგავდა ზევსის ასული ათენა, რომელიც სიმამაციით აღაგზნებდა აქაველთა სულს. მან ფონიქსის სახე მიიღო და მენელაოსს მოუწოდა, არ დაეთმო აქილევსის მეგობრის ცხედარი ტროელთა ძალების დასაჯიჯგნად. ბუზის კადნიერებით აღუვსო გული გმირს. რაც უნდა უქშო ბუზს ოგი აბეზრად კვლავ სისხლს ეტანება. აპოლონმა ამ დროს ჰექტორი აღაგზნო შურის საძიებლად. ზევსმაც აიღო აღამპრებული აიგი-და და ძლევა არგუნა ტროელთ.

გმირმა იდომენევსმა, რომელსაც ჰექტორმა თვალწინ მოუკლა საშველად მოსული კოირანოსი, მათრახი დასცხო ცხენებს და გეზი გემებისკენ აიღო. ამ დროს ტელამონის ძემ აიანტმა შეჰყვირა:

— ვაი ჩვენს თავს! დიდი ჰკუა არ უნდა იმის გაგებას, რომ ღრუბელთმარეკი ზევსი ტროელთ მიანიჭებს დიდებას! მე მგონია, აქილევსმა არ იცის, რომ პატროკლე დაიდუპა. ვერც ვხედავ ვინმეს, მას რომ ამ სამწუხარო ამბავს აუწყებს! წყვილია გვფარავს! მამაო ზევსო, განაშორე აქაველთ ღამე, დღის სინათლეზე, რაკი გნებავს, მოგვიღე ბოლო!

ზევსს გული მოუღბო გმირის ცრემლებმა, ბრძოლის ველს ჩამოწოლილი ჯანღი მოაშორა, მზე აელვარდა, აკაშკაშდა ველი.

აიანტმა მენელაოსს სთხოვა, მალემსრბოლი გაეგზავნა აქილევსთან.

როგორც ლომი მიიპარება დილის სისხამზე, რიბი-რაბოზე, დარღიანი შორდება ნადავლს მეხრეთა შუბისა და ცეცხლის შუთით, ასე გაეცალა პატროკლეს მენელაოსი, ვაი თუ ტროელებმა ხელთ იგდონო გმირის ცხედარი.

არწივივით მოავლო მენელაოსმა გამჭრიახი თვალი ბრძოლის ველს. იგი ანტილოქოსს ეძებდა, სწყუროდა, ცოცხალი ენახა. მალე შენიშნა. ახლოს მივიდა და დაავალა აქილევსისთვის შეეტყობინებინა პატროკლეს ამბავი. თვალები ცრემლით აევსო ანტილოქოსს, სათქმელი ყელში გაეჩხირა და უსიტყვოდ დაემორჩილა. მძიმე დღეში იყვნენ ამ დროს პილოსელები, ხოლო მენელა-

ოსს მათთან დარჩენა არ შეეძლო. ანტილოქოსმა თრასიმედე მი-
აწველა პილოსელთ, თვით კი პატროკლესკენ გაეშურა. აიანტს
უთხრა, რომ აქილევის სულერთია ახლავე ბრძოლაში ვერ ჩაებ-
მება, მას ხომ საჭურველი არ აქვსო. აიანტი დაეთანხმა და გმი-
რებმა გადაწყვიტეს, რომ მენელაოსს და მერიონეს სწრაფად
აეტაცათ პატროკლეს გვამი, ხოლო დანარჩენები შემოსეულ მტერს
შეაკავებდნენ.

ტროელთ რომ აქაველთა საქმე იხილეს, თავზარდამცემი ყიჟი-
ნა დასცეს. მიეპრენნ, როგორც ველურ ტახს ძაღლები, წინ რომ
უსწრებენ მონადირეს. მაგრამ როგორც კი მობრუნდება ძალ-
მოსილი ნადირი, უკან მიაწყდებიან და ერთიმეორეს ასწრებენ.
ასევე თუ წამით შედგებოდნენ აიანტები, ტროელნი წინ ბიჯსაც
ვერ დგამდნენ. მენელაოსს და მერიონეს გემისკენ მიჰქონდათ გვა-
მი, ხოლო მათ ზურგს უკან კვლავ გიზგიზებდა ბრძოლის ხანძა-
რი. ბრძოლის ნიაღვარი და ხმა ფეხდაფეხ მისდევდა გმირებს,
მაგრამ როგორც ღარტაფებიდან ქვა-ლორდიან გზაზე მოწადინე-
ბით გამოაქვთ გემის ანძად დაგულებული მორი ძალმოსილ ჯო-
რებს, ისე მიჰქონდათ გვამი მენელაოსს და მერიონეს, ხოლო მათ
ზურგს მამაცი აიანტები უმაგრებდნენ. თუმცა საშინელი იყო
ჰექტორისა და ენეასის შემოტევა. როგორც ქარს გაურბის ხოლ-
მე განწირული ქრიაშულით შოშიებისა და ჭკების ღრუბელი, ისე
დაეკარგათ სიმხნე აქაველ მეომრებს, მრავალი თორწ-მუზარადი
ეყარა უპატრონოდ, არა ცხრებოდა ბრძოლის ქარიშხალი.

მეშა მეთვრამეტი

სახურველის გახედვა

აქილევის თავის ბასრქვიტიან გემთან იყო ამ დროს უსიამო
ფიქრით აფორიაქებული. „ნუთუ გამართლდა დედაჩემის წინათ-
გრძნობა, — ფიქრობდა იგი, — მან ხომ გამაფრთხილა, შენზე უად-
რეს ტროაში სხვა გულუმხნესი მირმიდონელი დაილუპებო. მაშ,
რატომ გარბიან ასე უწესრიგოდ ხომალდებისკენ აქაველები? ნუ-
თუ აღარ გვყავს გმირი პატროკლე? ვაიმე — უბედურს! რა ვეზ-
ვეწე, ხანძარს რომ დაშრეტ, ჰექტორს ერიდე და ხომალდებისკენ
შემობრუნდი-მეთქი!“

ამას ფიქრობდა, როცა აცრემლებულმა ანტილოქოსმა საზარი ამბავი ამცნო.

მწუხარების შავი ღრუბელი დაეუფლა სულს, მოყმემ თავზე იყარა მტვერი და ნაცარი, თმებს ბლუჯა-ბლუჯა, ბუწუწებად იწეწავდა, მიწაზე დაემხო. აკივლდნენ ტყვე ქალებიც, სიმწრით იმტვრევდნენ თითებს, მჯილს იცემდნენ, სანამ მწუხარებისგან მუხლთარ მოეკვეთათ.

შვილის გოდება ზღვის ჯურღმულში შეესმა დედას, შეჰკივლა და მასთან გაჩნდნენ მისი დები — ნერეიდები. თეტისმა შესტირა, შვილის მწუხარება ამცნო მათ. მასთან ერთად ტიროდნენ ნერეიდებიც.

ნერევისის მოქვითინე ასულებმა დატოვეს ზღვა და ერთი-მეორის მიყოლებით ამოვიდნენ ნაპირზე. თეტისმა გოდებით მიიხუტა მკერდზე შვილი და მწუხარების მიზეზი ჰკითხა. რა თავში ვიხლი, ზევსმა თუ თხოვნა შემისრულა, უსაყვარლესი მეგობარი — პატროკლე გამომაცალაო, აუწყა გმირმა.

ცრემლისმფრქვეველმა თეტისმა გააფრთხილა, რომ პატროკლესათვის შურისძიებას მალე სიკვდილიც მოჰყვებოდა. სიცოცხლეს რას ვაქნევო, მიუგო აქილევსმა, სანამ ჰექტორი ცოცხალია, სანამ მრავალ ტროელ ღიაცს მკერდსავსეს დარდით და ოხვრით არ ვაკაწვრინებ ძუძუს ჯანდამწვარსო! სიკვდილს თვით ჰერაკლეს ვერ გაქცევია და მეც მივიღებ მას, როცა ზევსი გადაწყვეტსო.

რალას იზამდა თეტისი, დაპირდა, რომ ღმერთ ჰეფესტოს მისთვის ახალ საჭურველს გამოაჭედინებდა და ამ იმედით დასტოვა შვილი.

ამ დროს სამჯერ წაავლო ჰექტორმა პატროკლეს გვამს ხელი და სამჯერვე უკუაგდეს აიანტებმა, ბოლოს მაინც საწადელს აისრულებდა, რომ აქილევსთან არ მოფრენილიყო ღმერთების მაცნე ირისი, პატროკლე დაიხსენიო. აქილევსმა შეახსენა ქალღმერთს, რომ უიარაღოდ იყო დარჩენილი, მაგრამ ირისმა ურჩია, შენი დანახვაც კი შეაკრთობსო ტროელებს.

ალყაშემორტყმულ ციხეს რომ დროებით მზის ჩასვლის შეზღუდვად შეეშვება მტერი და შუქურა აბრიალდება მოკავშირეთა მოსახმობად, ისე აფრქვევდა სხივებს ფეხმარდი აქილევსი, სერზე რომ შედგა. შემზარავია ბარბითის ხმა, მტრის მოსვლას რომ იუწყე-

ბა, ასევე შემზარავი იყო სამჯერ შეყვილება აქილევსისა. ელდა ეცათ ტროელებს, ამით ისარგებლეს აქაველებმა და ბრძოლის ველს გააცალეს პატროკლეს გვაში.

ცხარე ცრემლებით დაიტირა. აქილევსმა პატროკლე.

ამ დროს ჰელიოს-მზეს ხარისთვალემა ჰერამ უბრძანა ოკეანეში ჩასვენება. აქაველთა სპამ სული მოითქვა საზარელი ბრძოლის შემდეგ. პულიდამანტმა ტროელთ ურჩია ბრძოლის ველზე არ შებმოდნენ განრისხებულ აქილევსს, ილიონის ციხეში გაეთენებინათ ღამე და იქ დახვედროდნენ მტრებს. ჰექტორს არ ეპიტნავა მეგობრის სიფრთხილე: როგორ, აქაველთა გემებთან ვართ უკვე და უკან უნდა დავიხიოთო? თუ აქილევსს გული ერჩის, ბრძოლას არც მე ავერიდებო. აქვე, ველზე გავათენოთ ღამე, ფხიზლად გვყავდნენ დარაჯებით. ჰექტორის მხნე სიტყვას ყიფინით შეხვდა ლაშქარი. უგუნურებს ათენამ დაუბნელა ჰქუა!

აქილევსი კვლავ დასტიროდა მეგობრის ცხედარს, გმინავდა, ვით ხშირფაფრიანი ღომი, ბოკვერებს რომ დაკარგავს უსიერ ტყეში, წაეარნიდან წაეარნისკენ რომ გადაირბენს, და მტრის კვალს ეძებს. აქილევსმა შეჰფიცა მეგობარს, რომ შურს იძიებდა ჰექტორზე, ხოლო იქამდე პატროკლეს სადიდებლად დანთებულ კოცონს თორმეტ ტყვეს დააკლავდა მსხვერპლად.

რვალის სამფეხა ცეცხლზე შეადგმევინა მეგობრებს, რომ პატროკლესთვის სისხლი და ტალახი მოეცილებინათ. ასეც მოიქცნენ, გვაში განბანეს, ნელსაცხებლით დაზილეს, წყლულები ცხიმით ამოუღეს და სარეცელზე დაასვენეს.

ამ დროს თეტისმა მიაღწია ხელოვანი ღმერთის ჰეფესტოს პალატებს. ოფლში გაღვარული იდგა ჰეფესტო საბერვლებთან. პალატაში მოსულ თეტისს მასპინძლის ცოლი, მშვენებით სავსე ქარიტი შეეგება, ალერსით ხელზე ხელი ჩაჰკიდა და ტკბილად უთხრა:

—საყვარელო და სასურველო თეტის, ჩვენთან მოსულხარ, საბურვლიანო! რა ძვირად გხედავთ! მოდი, გვეწვიე, გიმასპინძლებ, ტკბილო ქალღმერთო!

ვერცხლის სამსჭვალთან ტახტზე დააბრძანა ქალღმერთი და ხმამაღლა გასძახა ოსტატს:

—ჰეფესტო! მოდი, სათხოვარი ჰქონია თეტისს!
ხელოვანი ღმერთი მაშინვე გამოეხმაურა:

— სახელოვანი ქალღვთაება გვეწვია! იგი, ხომ ჩემი მხსნელია უსინდისო დედაჩემს კოჭლი შვილი ერცხვინებოდა და ზეცას მომწყვითა, თეტისმა და ევრინომემ მიხსნეს. ცხრა წელი სამკაულებს ეუკეთებდი — ბეჭდებს, თმის კავენს, ღილილოებს, ყელსაბამებს. მღვიმეში ვყავდი, გარშემო კი ქუხდა ოკეანე... ახლა შინ მეწვია თეტისი! ვალი უნდა მიეუზლა თმამშვენიერ ქალღმერთს. მიმიხედე, ჩემო ცოლო, გაუმასპინძლდი ნუგბარით, მეც ახლავ გაახლებით, მხოლოდ ხელსაწყობებს შევინახავ.

მოშორდა ვეება და გამურული ღმერთი გრდემლს, ძლივს ადგამდა ხეიბარ ფეხებს. საბერველს მოხსნა საბურავი, ხელსაწყობები ვერცხლის სკივრში ფრთხილად ჩაალაგა, სველი ტილოთი გაიწმინდა ხელი და სახე, კისერი, ფაჩვნიერი მკერდი. კვართი ჩაიცივა, კვერთხს დაეყრდნო და კოჭლობით გამოვიდა. მხარში შეუღგნენ მოახლეები, ქალწულებს ჰგავდნენ ისინი, ჰკუთა ჰქონდათ, ხმაცა და ძალაც (ჰეფესტოს მიერ შექმნილი რობოტებია, მკითხველო! ჰომეროსსაც სცოდნია, რომ გონივრული მანქანების შექმნა პრინციპულად შესაძლებელია). აქეთ-იქიდან შემოუღდნენ, ბორძიკ-ბორძიკით მიუახლოვდა ღმერთი თეტისს, ალერსით ხელი ხელზე ჰკიდა და ტკბილად უთხრა:

— საყვარელო და სასურველო თეტის, ჩვენთან მოსულხარ, საბურველიანო! რა ძვირად გხედავთ! რა გნებავს, მითხარ, გული მითქვამს, შენს ნებას დავყვე.

ცრემლმორეულმა თეტისმა მიუგო:

— თუ გეგულება ოლიმპოზე ჩემზე უბედური ქალღმერთი? მე, ზღვის ნიმფა, ზევსის ნებით ცოლად ვერგე მოკვდავ პელევსს, რომელსაც უკვე სიბერე სწევია, მაგრამ ახლა უფრო სხვა დარდი მტანჯავს. ერთადერთი ვაჟი შემრჩა და მისი შველაც არ შემიძლია!

თეტისმა უამბო აქილევისა და აგამემნონის წაკიდების ამბავი და ყოველივე, რაც ამას მოჰყვა. შემდეგ თხოვა, იქნებ შეეწო ჩემს ღღემოსწრაფებულ შვილს და ახალი საბურველი გაუქედო.

ჰეფესტომ დააშოშმინა თეტისი და კვლავ ქურას დაუბრუნდა. ცეცხლს მიუშვირა მქშინავი საბერვლები. ერთბაშად ოცმა საბერველმა დააღო ხახა, მათმა ძალუმმა სუნქვამ მყისვე ცეცხლი ააბრიალა. ხან მთელი ძალით უბერავდნენ, ხან წყნარად ქმენდნენ

ოსტატის ნების და საქმის შესაფერისად. აბოზოქრებულ ცეცხლში ჩადო ღმერთმა სპილენძის ზოდი. ჩააგდო ბრპენი ანუ ტყვია, ვერცხლიც და ოქროც. კუნძზე რომ გრდემლი დაამაგრა, მარჯვენა ხელში ურო აიღო, მარცხენაში მამა ეკირა.

ჯერ ფარი გამოჰქადა, აქილევის ფარს ირგვლივ ლამაზად ცის კამარა მოახატა. ფარის შუაგულში ჰეფესტოს საოცარი, ათასგვარი რამ აესახა: აქ იყო მიწაც, ზღვაც და ზეცაც უკიდღეანო, მზე — გზაუზმომ, სავსე მთვარე, ყველა ვარსკვლავი, ცარგვალს რომ ამკობს მშვენიერებით: პლეადები და ჰიადები, ორიონი, არკტოსი, რომელსაც სხვაგვარად ეტლსაც უწოდებენ. ფარზე ღმერთმა ორი ქალაქიც გამოსახა. ერთში ქორწილი გაემართათ. გაჩახჩახებული სასახლიდან მიაცილებდნენ საქორწინო სიმღერით ქალწულს. ყმაწვილთ გუნ-გუნდად გაუმართავთ ფერხული. ისმის ფორმინგის და სალამურის ხმა. ჭიშკართან მდგომი ასულები შესციცინებენ ქაბუკთ. მეორე მხარეს კი უამრავი ხალხი ირევა — ორ კაცს მკვლელობის საზღაურზე დავა ჰქონიათ. ერთი ფიცსა სდებს, რომ მთლიანად გადაიხადა, მეორე კი ასევე მტკიცედ უარყოფს. ხალხი ყაყუნებს, ყველა თავისიანს ემხრობა. ქალაქის უხუცესნი ბჭობენ, წრეში დევს მოელვარე ოქრო — ორი ტალანტი მისთვის, ვინც სამართლიან მსჯავრს გამოიტანს. სხვა ქალაქს ლაშქარი შესევია, ციხის დანგრევა ან ქალაქის გაძარცვა უსურვებია. დედაკაცები ქმრებს ამზადებენ საბრძოლველად, ბავშვებს და მოხუცთაც დიაცნი ენაცვლებიან, იქვე არიან ომის ღმერთი არესი და ქალღმერთი ათენა, ორივე ოქროსია, ოქროს სამოსით შემოსილი. რა მშვენიებაა! საჭურველიც — რა დიდებული! მართლა ნამდვილი ღმერთებია! ქვემოთ მებრძოლნი შეკრებილან, ელვარე რვალით დამშვენებულნი. ორი მსტოვარი ველს უთვალთვალებს, ფარა ან ჯოგი ხომ არ ჩანსო. მალე გამოჩნდა, ორი მწყემსი მოუძღვის, სალამურს აკვნესებენ, მახეს ვერ გრძნობენ. ამ დროს სწრაფად თავს ესხმიან ჩა საფრებულნი, იტაცებენ ჯოგსა და ფარას. როგორც კი კოშკში ღრიანცელი შეესმათ, მოქალაქენი სწრაფად ამხედრდნენ, წყლის ნაპირას გაჩაღდა ბრძოლა. სიკვდილის ღმერთს კაცის სისხლით ქულაჯა გაწითლებია.

ფარზეა დაბატული ფართო ველი და ზოდებუნი, უღელში გაბმულ ხარებს სვეზე ერეკებიან და როცა ისევ მოუხვევენ ყანის სამანთან, იქვე კაცი დგას და მიწათმოქმედთ თასით ღვინოს აწ-

ვდის. თუმც ხოდაბუნი ოქროსია, ხნული შავდება და უკან რჩება, სასწაული სანახავია!

შემდეგ ჰეფესტომ დახატა მაღალთავთუხიანი ყანა. მოპირულ ნამგლებს მომკელთ ხელში ბზინვა გაუდის, ხშირი თაველები ზოლ-ზოლად მიწაზე ცვივა, მარჯვედ კონავენ შემეკვრელები ძნებად და ძნებად, სამ-სამი მისდევს თითოეულ მომკელს, უკან ბავშვები თავთუხს თავთუხზე ამტებენ კონა-კონებად. იქვე არის ყანის პატრონი, ხელში კომბალი უჭირავს. შორს მსახურნი სუფრას შლიან მუხის ჩეროში, ხარი დაუკლავთ, ფუსფუსებენ, ხოლო ღია ციხეში ზელები, რომ ტკბილი სამხარი მოასწრონ.

ზემოთ მოხატა ღმერთმა დასუნძლული ოქროს ვენახი, მხოლოდ მტევნები კიაფობენ სურათზე შავად, ვაზი უჭირავს ვერცხლის ჭიგოს. ვენახთან ახლოს ლურჯი თხრილია და ბრპენისგან გამოსახული თეთრი კედელი. ვაზებს შუა ვიწრო ბილიკზე ჩანან მზიდენი. ბარაქიანი რთველია. ქალწულთ და ჭაბუკებს სიამით გული უცემთ, როცა სავსე გიდელით მიაქვთ ტკბილი ნაყოფი. მათს შორის დგას ერთი მშვენიერი ჭაბუკი, წკრიალა ფორმინგს აუღერებს და ტკბილად მღერის, მის გვერდით მოხდენილად როკავენ ყმაწვილები დგას ყრამული, ქუხს საფერხისო.

იქვე მოჩანს რქებზემართული ხარების ჯოგი. ზოგი ხარი ოქროსია, ზოგი ბრპენით არის გამოძერწილი. გამოცვენილან ძეღყორიდან იალალისკენ შმაგი მდინარის ლელიანი ნაპირის გასწვრივ. ოქროსგან ნაძერწი ოთხი მწყემსიც ახლავს საქონელს და ცხრა ნაგაზი. ჯოგს დასცემია ორი ლომი ხშირფაფრიანი. აბლაღლდა კურო, ნადირმა რომ დაითრია. საშველად გამორბიან მწყემსნი და ქოფაკები. ლომებს კი უკვე ხარის ტყავი აუგლეჯიათ, დასწაფებიან სისხლს და შიგნელს. მწყემსნი ამაოდ უქსევენ ძაღლებს, მათ თვით ეშინიათ, ნადირს კბილს როგორ დააკარებენ, ერთს რომ წყავწკავით შეუყეფენ, ისევ გარბიან.

შემდეგ მოხატა იალალი ჰეფესტომ — ხასხასა ველზე ვერცხლის მატყლით მორთული ცხვრის ფარა, ფარები და მწყემსთა კარვები. ფარიც ფერხულით დაამშვენა. ისე ლამაზი ფერხული დახატა, როგორიც დედალოსმა შექმნა კნოსოსში თმამშვენიერი არიადნესთფის.

(დედალოსის და არიადნეს ამბავს, ახლახან რომ ახსენა ჰომეროსმა, ცოტა ქვემოთ გაიმბობთ, მკითხველს, ახლა კი ვნახოთ,

როგორ იყო ფარზე ასახული ფერხული). ქაბუკები და მზით-მრავალი ქალიშვილები ცეკვავენ, ხელი ხელთ გადაუხლართავთ, ქალწულებს ჩითის კაბა ამშვენებთ, ბიჭებს — ქიტონი. გოგოებს ყვავილთა გვირგვინები შეენის, ბიჭებს ოქროს სატყერები ჰკიდიათ ვერცხლის ღვედებზე, ისე ცეკვავენ, როგორც ჩარხში ბორბალი, ხან კი გაიშლებიან, ერთიმეორეს მიჰყვებიან. აღტაცებული ბრბო შემოხვევია გარს მოცეკვავეთ.

ზედა სალტესთან ჰეფესტომ ფარს შემოავლო ოკეანის სურათი. როცა ფარი მოამთავრა, ალივით მოელვარე ჯავშნის გაქედვა დაიწყო. მუზარადზე ოქროს ჯილა დაადგა. მოქნილი ბრქენისგან საბარკულები გააკეთა. გამზადებული საჭურველი ფეხებთან დაულაგა თეტიის ჰეფესტომ.

თოვლით მოვერცხლილი ოლიმპოდან შავარდენივით მოაქროლებდა აქილევისისკენ საჭურველს დედა.

(თუ გაინტერესებთ, მკითხველო, ახლა გეტყვით, ვინ იყვნენ დედალოსი და არიადნე, თუმცა მათს ამბავს ტროის ომთან კავშირი არა აქვს).

დედალოსი დიდი ხელოვანი, მხატვარი, მოქანდაკე და ხუროთმოძღვარი იყო. კრეტის მეფის მინოსის დავალებით მან ააშენა ურჩხულის, ნახევრად ხარის — მინოტავრისათვის უზარმაზარი მიწისქვეშა ლაბირინთი. ლაბირინთში გზის გაკვლევა არაკაცს არ შეეძლო, იმდენად დახლართული იყო, დერეფნები ერთმანეთში გადიოდა და მეორდებოდა გამოქვაბულები.

სასელგანთქმულმა გმირმა თესევსმა გადაწყვიტა მოეკლა ურჩხული მინოტავრი, რომელიც მრისხანე მეფის მინოსის სურვილით უმოწყალოდ ნთქავდა ყველას, ვისაც მრისხანე მეფე ლაბირინთში შესვლას მიუსჯიდა. თესევსი მინოსის ასულს არიადნეს შეუყვარდა და მან მისცა ქაბუკს ძაფის გორგალი, რომლის საშუალებითაც შეიძლებოდა ლაბირინთში გზის დამახსოვრება და ძაფის კვალზე უკანვე გამოსვლა. ეს ძაფი არიადნეს დედალოსმა აჩუქა. მართლაც თესევსმა ლაბირინთის დასაწყისში ძაფით და-ნიშნა ადგილი, შემდეგ ძაფით კვალს ტოვებდა. გმირმა მოკლა მინოტავრი და მინოსის გულის გასახეთქად უვნებელი დაბრუნდა ლაბირინთიდან, ახლაც არსებობს გამოთქმა „არიადნეს ძაფი“, რომელსაც მაშინ ამბობენ, როცა ვინმე მძიმე მდგომარეობიდან გამოსავალს აჩვენებს მეგობარს.

ძვირად დაუჯდა დედალოსს არიადნესთვის ძაფის გორგლის-
მიცემა, მეფე მინოსმა იგი შეილთან, იკაროსთან ერთად ლაბი-
რინთში დაამწყვდია, მაგრამ დედალოსმა დიდი ფრთები გააყე-
თა და იკაროსთან ერთად კუნძულ კრეტიდან გაფრინდა. შეილი-
გათრთხილა, ფრთები სანთლით არის შეკრული და მზეს არ მიუ-
ახლოვდეთ. ყმაწვილს მამის დარიგება დაავიწყდა, ძალიან მალ-
ლა აფრინდა, მზემ დაადნო ცვილი, იკაროსი ზღვაში ჩავარდა).

კება მესხრამება

რისხვის დაცხრომა

ოქროსკვართიანმა ეოსმა უკვდავებს და მოკვდავებს დილის შუ-
ქი მოჰფინა. ამ დროს იხილა თეტისმა აქილეესი კვლავ პატროკ-
ლეს ცხედარზე დამხობილი. მოეფერა დედა, ღმერთთა ნებით დაე-
ცა, მშვიდად წევს, შენ კი მიიღე ჰეფესტოსგან საჭურველი, რო-
გორც არცერთ მოკვდავს არ უტარებიაო.

ასე უთხრა და საჭურველი წინ დაუდო. აციმციმდა ის საოცარი
გაოგნდნენ მირმიდონელნი, ვერავინ უსწორა თვალი. აქილეესმა
ერთი შეხედა და წამწამთა შორის ელვარება გამოკრთა თვალთა:
ჟინით აღივსო. მიელაციცა ღვთაების მოციმციმე ნობათს. გული
რომ იჯერა ამ სასწაულით, ფრთიანი სიტყვა მიაგება მშვენიერ
დედას:

— დედავ ძვირფასო, ეს ხომ მართლაც ღვთაებრივი ძღვენია!
მაგრამ გული მეთანადრება, ვაი თუ სანამ ბრძოლად ჩავებმები,
ჭიაღუებმა და ბუზებმა მეგობრის ცხედარი წამიბილწონ.

დედამ დაამშვიდა, დაარწმუნა, რომ პატროკლე უვნებელი და
მშვენიერი დარჩებოდა, ვიდრე მის დასაკრძალავად არ მოიცილიდ-
ნენ. მართლაც ამბროსია და ნექტარი აკურა ქალღმერთმა გვამს.

აქილეესმა აგორაზე — საკრებულოზე მოუხმო ლაშქარს. მის-
კვან გამოემართნენ დაქრილი იდომენეესი და ოდისეესი, შუბებს-
ებჯინებოდნენ, ჯერ კვლავ სტიკოდით წყლული, შემდეგ მოვიდა
აგამემნონი, ისიც დაქრილი და როცა ყველა აქაველი მოგროვდა,
აქილეესმა ბრძანა:

— ო, ნადირობის ქალღმერთმა არტემისმა მანამდე რად არ მხოლა გოგო, რომლისთვისაც ჩვენ წავიკიდეთ! მაგრამ რა მოხდა, დავეხსნათ, გარდუვალა რისხვის დაცხრობა! ბრძოლად ჩააბი, აგამემნონ, აქაველნი და მეც მიმიშვი მტერზე!

— არესის მსახურნო აქაველნო, — დაიწყო აგამემნონმა, — ხშირად გითქვამთ მწარე საყვედური, აქილევსს რომ წავეკიდე, მაგრამ ბრალი მე როდი მიმიძღვის: ზევსის ბრალია, ერინისის და ბედისწერის, ბნელში მცოცავის ღმერთებმა ჭკუა ამირიეს. ზევსს ჰყავს ასული ატე — წყენა. იგი კაცს აბრმავებს. უღმობელს ნახი ტერფები აქვს, მიწას არც კი ეხება, მოკვდავთა თავებს გადაივლის და ისე სწყლავს. ერთხელ ხომ ზევსიც დააბრმავა. მშვენიერი ალკმენე საშობიაროდ ემზადებოდა. მას ზევსისგან შვილი უნდა შესძენოდა — გმირი ჰერაკლე — ღმერთკაცი. ზევსმა ქედმაღლურად განაცხადა უკვდავთა დასში: ახლა ეილითია — მშობიარეთა შებნე ქალღმერთი ქეცენად მოავლენს ყმაწვილს, რომელსაც ჩემი სისხლი და მოდგმა აქვს და ყველა მოკვდავზე იმეფებსო. მის ცოლს, ჰერას, გულში მზაკვრობა ჰქონდა, როცა უთხრა: ეგ ტყუილია, შენ არასდროს ასრულებ სიტყვას, თუ ასეა, შემოგვფიცე: დღეს რომ ყმაწვილს ჩაუგორებენ დედას კალთაში, სწორედ ის იქნება ასეთი ბედისო. ზევსმა ფიცი დასდო და შემდეგ სანანებლად გაუხდა, რადგან ჰერამ მაშინვე, შვიდი თვის ორსული სთენელოსის ცოლის მშობიარობა დააჩქარა, ხოლო ალკმენეს მოაშორა მშობიარობის ქალღმერთი ეილითია. ოლიმპოზე დაბრუნებულმა ზევსს მოახსენა, რომ ახლა იშვა ევრისტევსი და ფიცის თანახმად იგი იქნება ღირსეული მეფე. განრისხდა ზევსი, თმებით დაითრია ქალღმერთი ატე, ვინც დააბრმავა იგი და ოლიმპოდან მოიქნია, ვარსკვლავიან ცას მოსხლიტა და მხოლოდ მოკვდავთა საქმე არგუნა წილად. იტანჯებოდა ზევსი, როცა ხედავდა, როგორ ემსახურებოდა მისი საყვარელი ძე ჰერაკლე ევრისტევსს. მეც, ჰექტორი როცა აქაველთა სპას ანადგურებდა, ვერ ვივიწყებდი ატეს, ასე რომ დამაბრმავა. რაკი ასე მომტაცა ჭკუა ღმერთმა, მზად ვარ, გმირო, აურაცხელი განძით ვზლა ჩემი დანაშაული!

აქილევსი უარზე იყო, რა დროს განძია, ახლა მხოლოდ ომზე უნდა ვიფიქროთო, მაგრამ ჭკუაუღლევი ოდიხევის შეესიტყვა:

— ასე დაღლილი და დამშეული ლაშქრის ბრძოლაში ჩაბმა არ ეგების. დაისვენონ მებრძოლებმა, შენ კი მიილე აგამემნონის სა-

ჩუქრები. შემოგფიცოს აგამემნონმა, რომ მშვენიერ ქალს სარე-
ცელზე არ ჩახვევია, როგორც სჩვევიათ ხოლმე კაცსა და დიაცს.
ლხინიც გადაიხადოს აგამემნონმა.

აგამემნონს მოეწონა ოდისეისის სიტყვა, მაგრამ კვლავ უარს
იყო აქილევისი: როგორ შემიძლია ახლა რაღაც ძღვენზე და ნა-
დიმზე ვიფიქრო, ყელში ლუკმა არ გადამივია, სანამ ჩემს კარავში მი-
წევს მოძმე კარებისკენ ფეხშექცევითო. „ბრძოლა მწყურია, სისხლი,
კვნესა საწყალობელი“ — ასე დაამთავრა სიტყვა აქილევსმა.

ამაო იყო აქილევისის მოწადინება. ოდისეევსმა კვლავ გაიმეორა,
რომ ლაშქარს ბრძოლა არ შეუძლია დ ბრძანა აქილევისისთვის
ძღვენი მოერთმიათ. მოართევს შეპირებული შვიდი სამფეხა, ოცი
კარდალა, თორმეტი ცხენი, შვიდი ქალწული და მერვე — თვით
ბრისეისი, ათი ტალანტი ოქრო და სხვა საგანძური.

აგამემნონმა საზეიმოდ დასდო ფიცი, ზევსი, მზე, დედამიწა,
ჯოჯონეთში მყოფი შურისძიების ქალღმერთები ერინიები მოიხმო
მოწმედ, რომ ქალწულ ბრისეისს არ შეხებია, უზრუნველად
აცხოვრებდა ცალკე კარავში.

აქილევსმა აგამემნონის დანაშაული შეარბილა და ერისმთა-
ვართა შორის მომხდარი განხეთქილება ზევსის სურვილით ახსნა.

ბრისეისი, როგორც კი აქილევსთან მიიყვანეს, პატროკლეს ცხე-
დარს დაემხო და ცხარე ცრემლებით დაიტირა: შენ ხომ ჩემი
მეგობარი იყავი, შენ ხომ აქილევისის ცოლად გინდოდი, მას შემ-
დეგ რაც ფეხმარდმა გმირმა საქმრო მომიკლა, ვაი ჩემს თავსო —
ქვითინებდა იგი. სხვა დოაცებიც ვიშვიშებდნენ, მაგრამ გულში ყვე-
ლა თავისას დასტიროდა.

ბევრს ევედრნენ აქილევსს მეგობრები, წაიხემსეო, მაგრამ ამა-
ოდ. აგამემნონი, მენელაოსი, ოდისეისი, იდომენევისი, ნესტორი,
ფოინიქსი ანუგეშებდნენ გმირს, მაგრამ აქილევსს მათი არ ესმოდა.
ხმამალლა, მოთქმით დასტიროდა ფეხმარდი გმირი ძმობილს, ოხ-
რავდნენ სხვებიც, ყველას თავისი შინაური და საყვარელი აღამი-
ანი აგონდებოდა.

ისედაც ამის მოწადინე ათენა ზევსმა წააქეზა, რომ აქილევისის-
თვის ტკბილი ნექტარი და ამბროსია ესხურებინა, გმირი შიმში-
ლით არ დასუსტდესო. ასეც მოიქცა ქალღმერთი.

აქველთა შავი გემებიდან ისე გამოიფანტნენ აქაველები, რო-
გორც ზევსის მიერ დაფრქვეული თოვლის ფანტელი, სწრაფი და

ცივი, გაშსკვალავ ქარს ადევნებული. ხომალდებს გარეთ გამოე-
ფანტა უთვალავი მოელვარე ჩაფხუტი, შუბ-ფარ-შიმშერი, ჯაჭვის
ქარანგი, იფნის ოროლი. რვალის სიკაშკაშე ცას სჭრიდა, სპილენძის
სხივით იცინოდა მთლად დედამიწა და ლაშქრის ფერხთა ქვეშ
გუგუნებდა ველ-მინდორი.

ლაშქრად დადგა თვით აქილევსი, თვალნი საზარ ცეცხლს აკ-
ვესებდნენ, აღიჭურვა ჰეფესტოს მიერ მოძღვნილი იარაღით. ჯერ
მარდ ფეხებზე მოიწვართა საბარკულები, ვერცხლის კავეებით შეიკ-
რა, მძლავრ მკერდზე სამკერდული აისხა, ვერცხლის სამსკვალიანი
ხმალი მხარ-ილღოვ ჩაიბა, ხელთ იპყრა ფარი, შუქურასავით რომ
ფენდა ირგვლივ სინათლეს, მუზარადი აულაპლაბდა თავზე, ზედ
ოქროს ჯილა შეერხა. ტანზე კარგად მადგას თუ არა ჯავშანო,
სახსრებს ხომ არ მიბორკავსო, მოისინჯა. გმირმა კილობნიდან ამოი-
ღო მაშისეული იფნის ოროლი. აქაველთა შორის ვერვინ დაძრავ-
და ამ ვეება შუბს. ქირონს მოუჭრია იფნის ძელი შუბისტარად,
თურმე, პერიონის თხემზე და თავის ღროზე პელევსისთვის მიუ-
ძღვნია.

ამ დროს ალკიმოსი და ავტომედონტი ცხენებს კაზმავდნენ.
ქედზე დაადეს საყევარი, ლაგამი ამოსდეს, მოსართავები მოჭიმეს
და ეტლის კოფოს მიაბეს. ხელთ მათრახი აიღო და ძარას შეახტა
ავტომედონტი. მას გვერდით ამოუდგა საბრძოლველად მზად მყო-
ფი აქილევსი. საფი ხმით შეჰყივლა ცხენებს:

— ქსანთოს, ბალიოს! ახლა სხვაგვარად გაიყვანეთ თქვენი მხე-
დარი, რომ ბრძოლის სარბიელზე, ვით პატროკლე, არ დაგრჩეთ
ოგი!

ეს რომ თქვა, შმაგფეხება რაშმა ქსანთოსმა ხმა ამოიღო ქედ-
ღახრილმა, უხვი ფაფარი ხელნის ქვემოდან გადმოცვივდა, მიწამ-
დე დასწვდა, ცხენი მხრებქათქათა ქალღმერთმა ჰერამ აამეტყვე-
ლა:

— ახლაც ცოცხლად დაგაბრუნებთ, ფეხმარლო გმირო, ოღონდ
ახლოა აღსასრული! ჩვენ არ გიმუხთლებთ, მაგრამ ბედისწერას
სად გაექცევი? განა ჩვენმა სიზანტემ და მოუქნელობამ ააგლეჯინა
მტერს პატროკლეს მკერდიდან აბჯარ-ბექთარი? ყოვლად ძლიერ-
მა აპოლონმა დასცა პატროკლე და დიდება ჰექტორს არგუნა.
ჩვენ თუნდაც ვიფრინოთ, ბედისწერას ვერ აგაცდენთ, ძლიერი
ღმერთი და მოკვდავი გმირი მოგიღებენ ბოჯოს...

ამის თქმაზე ხმა დაუხშო შურისძიების ქალღმერთმა ერინისმა. პირქუშად მიმართა აქილეუსმა მერანს:

— სიკვდილს რად მიჰადი, ამას შენ არავინ გეკითხება! მეც ვიცი, რომ აქ მიწერია დაღუპვა, მაგრამ არ დავცხრები, სანამ ტროელთ არ დავაძლებ სისხლიანი ომით!

ასე თქვა და ყიჟინით გააქროლა ცხენები.

აეაა მმოაა

ღმერთების ბრძოლა

აქილეუსს ჰვინტებმორკალულ ხომალდებთან ახლოს გვერდში ამოუდგნენ რვაღმრთელოვარე აქაველები. ტროელთ ამ დროს ზეგანი ეკავათ და მტერს ელოდნენ.

ზევსმა უბრძანა მართლმსაჯულების ქალღმერთს თემიდას. თავი მოეყარა ოლიმპოს სასახლეში ყველა ღმერთისთვის. გარდა ოკეანისა, ყველა ღმერთი იქ იყო, ნიმფებიც, მდინარეთა და ტყე-ველთა ქალღმერთები.

ზევსმა ნება მისცა ღმერთებს, ბრძოლაში მიეღოთ მონაწილეობა. მას ეშინოდა, ვაი თუ მეგობრის გამო შურისმაძიებელი აქილეუსი ბედისწერას ასცდეს და ტროა დაღუწოსო. ღმერთებსაც ეს უნდოდათ. მათ ხომ საერთო სულისკვეთება არ ჰქონდათ. ზოგი ტროელთ ქომაგობდა, ზოგი აქაველთ. სანამ ღმერთები ბრძოლაში ჩაერეოდნენ, მხნედ იყვნენ აქაველნი, რადგან უკვე მათთან იყო აქილეუსი. მაგრამ ომის ღმერთმა არესმა საბრძოლველად ალაგზნო ტროელნი. იქუხა ზევსმა, ხოლო პოსეიდონმა შეარყია ველმინდორი, თხემნი მათა მალალთა. თვით ქვეშეთის მეუფე ჰადესიც კი შეძრწუნდა, შიშით შეჰყვია — ვაი თუ მიწა გახეთქოს პოსეიდონმა და მოკვდავთა და უკვდავთათვის სახილველი გახადოსო საზარელი მღვიმე საიჭიოსი, რომლის შიში ღმერთებსაც კი ელდას ჰგვრის.

პოსეიდონის წინააღმდეგ სხივოსანი აპოლონი იდგა, არესის წინააღმდეგ — თვალმცეცხლია ათენა, ჰერას წინააღმდეგ — არტემისი, ოქროს მშვილდის მფლობელი ნადირობის ღმერთი, აპოლონის დაი, ლეტოს წინააღმდეგ — ჰერესი, ხოლო ჰეფესტოს წინა-

აღმდეგ მდინარის ღმერთი ქსანთოსი, რომელსაც ადამიანები სკამანდროსს ეძახიან. ღმერთი ღმერთზე მიიწევდა, ხოლო აქილევსი ამ დროს ჰექტორს ეძებდა. ღმერთმა აპოლონმა პრიამოსის ძის ლიკაონის სახე მიიღო და ენეასი წააქეზა აქილევსთან საბრძოლველად. ენეასმა ექვი გამოთქვა: აქილევსს ყოველთვის ღმერთი სწყალობს, მის შუბს არასდროს მიზანი არ ეშლება, მაგრამ თუ ღმერთი თანაბარწილად მოიღებდა წყალობას, მაშინ ვერ მძლევდაო აქილევსი იოლად, თუმცა კი ზვაობს — რვალისა ვარო.

აპოლონმა მოაგონა, რომ ენეასი ქალღმერთი აფროდიტეს შვილია და ამიტომ მის ძარღვებში ზევსის სისხლი ჩქეფს, ხოლო აქილევსი მხოლოდ და მხოლოდ ზღვის ქალღმერთის თეტისის შვილია. ყურს ნუ ათხოვებ მის ომახიან შეძახილს და მედგრად შეეგებეო.

შეშფოთებულმა ჰერამ პოსეიდონს და ათენას მიმართა:

— ხედავ, როგორ წააქეზა ენეასი აპოლონმა? ან უკანვე გამოვიხმოთ გმირი, ან რომელიმე ჩვენგანმა გაამხნევოს აქილევსი, აგრძნობინოს, რომ ძველებურად უყვართ უკვდავებს, თორემ შეკრთება იგი, ბრძოლის ველზე რომელიმე ღვთაებას თუ მოჰკრავს თვალს!

პოსეიდონი არ დაეთანხმა ჰერას: საომარი საქმე ადამიანებს მივანდოთ, ჩვენ ნუ ჩავერევით, მაგრამ თუ აპოლონი ან არესი აქილევსს წინ აღუდგებიან, მაშინ ჩვენც ნულარ დავაყოვნებთო.

პოსეიდონი და ათენა ჰერაკლეს ბორცვზე დასხდნენ, მათთან სხვა ღმერთებიც იყვნენ, ხოლო კალიკლონეს თხემზე აპოლონი და არესი დარჩნენ.

ენეასი გამოეყო ლაშქარს, სპილენძის ოროლს იღერებდა. ლომივით გამოიჭრა მისკენ ფეხმარდი აქილევსი.

ლომი არად აგდებს გლეხებს, მის გარშემო რომ შეჯგუფულან. მაგრამ როგორც კი რომელიმე მარჯვე ჭაბუკი ოროლით გაკენწლავს, აიფოფრება, დაამტენარებს, ფოჩიან მძლავრ კუდს ნეკნებზე და ფერდზე იცემს და თავისსავე თავს აღაგზნებს საბრძოლველად. უცბად დაკვესავს რისხვით თვალს, შეკრავს კამარას მტრის დასაფლუთად, ან სიკვდილის შესაგებებლად. ასე მიიწევდა აქილევსიც ენეასისკენ. გმირებმა ბრძოლის წინ სიტყვებით მიმართეს ერთმანეთს. ენეასმა შეახსენა, რომ მისი მოდგმა უშუალოდ ზევსისგან მოდიოდა.

(მცირე ხნით შევწყვეტ თბრობას და მკითხველს ორიოდ სიტყვას მოვასენებ ენეასის შესახებ. ენეასი იყო ერთ-ერთი იმ მცირერიცხოვან გმირთაგანი, რომელიც ტროას ომის შემდეგ ცოცხალი გადაარჩა. თქმულების თანახმად ტროადან ლტოლვილი ენეასი გახდა რომაელი ხალხის მამამთავარი და რომის სახელმწიფოს დამაარსებელი. ამ თემაზე დიდმა რომაელმა პოეტმა ვერგილიუსმა დაწერა პოემა „ენეიდა“. პომეროსის ცნობით, ზევსის მიერ ატლანტის ასულ ელექტრასგან შობილ დარდანოსს შეეძინა ერიქთონიოსი, ერიქთონიოსის შვილი იყო ტროსი (რომლის სახელთანაც არის დაკავშირებული ქვეყნისა და ქალაქის სახელწოდება — ტროა), ტროსს ჰყავდა სამი ძე — ილოსი (მას უკავშირდება ქალაქის სახელწოდება — ილიონი), ასარაკოსი და განიმედე (საოცარი სილამაზის გამო ზევსმა ქაბუკი ოლიმპოზე წაიყვანა და ღვინის მწდედ გაიხადა). ილოსს ჰყავდა ძე ლომედონტი, ლომედონტს — ტითონი, პრიამოსი, ლამპოსი, კლიტიოსი, პიკეტონტი. ტროსის მეორე ძეს ასარაკოსს ჰყავდა ძე კაპისი, მას კი — ანქისე. ანქისე სილამაზის ქალღმერთ აფროდიტეს მოეწონა და მათი სიყვარულის ნაყოფი იყო ენეასი. ამრიგად, ენეასს დედის მხრიდან ზევსი პაპად ეკუთვნოდა, ხოლო მამის მხრიდან მისი წინაპარი იყო მერვე თაობაში!).

ეს შეახსენა ენეასმა და თან დასძინა: როგორ მწარე სიტყვებს ევახლით ერთმანეთს დიაცებივით, ბოღმით ალანძულნი შუა გზაზე რომ მიაფრქვევენ ერთმანეთს მრუდსა და მართალს, დროა შუბით გამოვცადოთ ძალა და ღონეო.

ამის თქმა იყო და სპილენძის შუბი დაჰკრა კიდეც აქილევსის საოცარ ფარს, მძლავრი დარტყმისგან აგუგუნდა იგი. აქილევსის ჯული შიშმა გაკენწლა, ისეთი ძლიერი იყო დარტყმა, შუბმა ფარში არ გაატანოსო. ვერ იაზრა, რომ ღვთაებრივ ფარს მოკლდავი ვერ გაკვეთდა!

შემდეგ აქილევსმა სტყორცნა გრძელჩრდილიანი შუბი, გამჭოლად გაიარა ფარი იფნის შუბმა. მყის დაიხარა ენეასი და შიშით ასწია თავს ზემოთ ფარი. შუბმა მის ზურგს უკან გაიზუზუნა, მიწაში ჩაექდო, თან გაიყოლია ფარის ნაგლეჯიც. რა ახლოს იყო სოკვდილი!

ორღესული მახვილი იშინველა აქილევსმა და შეუტია. ენეასმა ლოდს სტაცა ხელი. ჩვენი დროის ორი კაციც კი იმ ლოდს

ძვრას ვერ უზამდა, ენეასმა კი მჩატედ აიტაცა. ლოდს დასცემდა ენეასი აქილევეს, თუმცა რვალი იხსნიდა მოყმეს და თვით აქილევესი ორლესულით სულს ამოხდიდა ენეასს, რომ მიწისმრყეველს ზღვათა მეუფეს პოსეიდონს ეს არ შეენიშნა. პოსეიდონმა უკვდავ ღმერთებს მიაგება ფრთიანი სიტყვა, მოუწოდა, ეშველათ ენეასისთვის, ზევსს ეწყინება მისი დაღუპვა, იგი ხომ ტროელთა მეფე უნდა გახდეს, მას ხომ ბელად არ უწერია უშვილოდ გადარჩე-
ბაო.

ხარისთვალემა დედოფალმა პერამ მიწისმრყეველ პოსეიდონს დაავალა შესწეოდა ენეასს. პოსეიდონმა აქილევესის თვალწინ მრუმე ნისლი ააფარა. ამოვლიჯა აქილევესის შუბი და გმირს წინ დაუგდო, ხოლო ენეასი ბრძოლის ველიდან გაიტაცა. ღმერთის მიერ გატყორცნილმა ენეასმა გადაიფრინა სპათა მრავალი რიგი და საბრძოლო ასპარეზის ბოლოს აღმოჩნდა. იქ გამოეცხადა პოსეიდონი გმირს და უსაყვედურა:

— რომელმა ღმერთმა დაგაბრმავა და წაგაქეზა, რომ გაშმაგებულ აქილევესს შერკინებოდი? იგი შენზე მძლავრია და თუ არ მოერიდები, ბედისწერას ასცდები და ჰადესის მღვიმეს ეწვევი. ბელად კი სიცოცხლე გიწერია, აქილევესის გარდა არვის შეუძლია გძლიოს!

პოსეიდონმა ენეასის და მოძღვრის შემდეგ აქილევესის წინ ბურუსი გაფანტა. აქილევესმა გულში თქვა: „ეს რა ნახა ჩემმა თვალებმა? დაკარგული შუბი ფეხებთან მიგდია, ენეასი კი არ ღანს!“

ბევრი არ უფიქრია აქილევესს, მხედრობას მოუწოდა მხარში ამოდგომოდნენ მკლავმოუღლელებს. თავის მხრივ ჰექტორიც ამხნევებდა სპას, ნუ შეგაკრთობთ აქილევესი, რასაც იქადის, ყველაფერს როდღი შეძლებსო.

აპოლონმა გააფრთხილა ჰექტორი — ჯერ ნუ გაბედავ აქილევესთან შერკინებასო. სპათა ტალღაში ჩაიძირა ჰექტორი. მძვინვარებდა აქილევესი. ძლიერი გმირები დასცა აქილევესმა, მათ შორის პრიამოსის უმრწემესი ძე — პოლიდორი. იგი ბალღური სიცხეტით და თვისი სიამარდის ფუჭი იმედით სპათა შორის დაქროდა. ზურგში უწვდინა ოროლი აქილევესმა. შეჰკივლა ჭაბუკმა, წელზე ხელით მიიკრა გადმოყრილი ნაწლავები. ჰექტორმა ამას ვერ გაუძლო და აქილევესისკენ გამოიქრა, სიხარულით შეჰყვირა აქილევესმა:

— აჰ, ის კაციც, ვინც გასერა ჩემი გული!

არც ჰექტორი შეეპუა და ძალუმად სტყორცნა შუბი: მაგრამ ჭაღმერთმა ათენამ სულის შებერვით უკუაგდო ზასრი ოროლი, ჟჳანვე გაფრინდა შუბი და ჰექტორის ფეხებთან დაენარცხა. ყიჟინით მიეჭრა აქილევსი ჰექტორს, მაგრამ აპოლონმა გმირს ბურუსი შემოახვია. აქილევსმა სამგზის გააპო მძიმე შუბით წყვილიადი, მაგრამ მეოთხედ რომ მოიჭრა, ვით დაიმონი, მაშინ შეჰყვირა გამწარებულმა:

— გაექეცი სიკვდილს, ძაღლო! თავს გადგა იგი და კვლავ აპოლონმა გიხსნა! ისევ შეგეყრები, მაგრამ ახლა სხვა ტროელებს დავლენავ, სადაც მივწვდები!

ეს თქვა თუ არა, იმავე წამს დრიოპოსს დასცა შუბი, შემდეგ მეორე ტროელს, მესამეს. ტროელი ტროსი მუხლთ მოეხვია ვაჟკაცს — ვინძლო შემიბრალოსო. რა იცოდა უგნურმა, რომ შეწყალებას ამაოდ სთხოვდა! სხვა მრავალი ტროელიც დასცა გამძვინვარებულმა აქილევსმა. როგორც საშინელი ხანძარი აგიზგიზდება უსიერ ტევრში, როგორც გრიგალი ააბრიალებს ყოვლის შთანთქმელ ალს, ისე დაქროდა გმირი. შუბლმაგარ ხარებს რომ შეაბამს კევრში გლეხი, ფართოდ გაშლილ ქერის კალოზე იფშვნება თავთუხები ხარის ფერხთა ქვეშ, ასევე გმირის ფლოქვებდაქედით ცხენებს სისხლიანი კალო გაუმართავთ, სისხლს შეუღებავს ეტლზე სპილენძის ღერძიც და მალალი კამარაც, ვით წვიმის შხეფი, ცხენთა ფლოქვებს წყდებოდა სისხლი წინწყლებად.

აჲა ოცდამეერთე

ბრძოლა მდინარის ნაპირებთან

აქილევსმა ტროელთა სპა შუაზე გაკვეთა, ნაწილი ციხე-ქალაქისკენ გაიქცა, საიდანაც წინა დღეს მოუძღოდა მძვინვარე ჰექტორი, ხოლო ნაწილი მიაწყდა ვერცხლისტალღიან მდინარე ქსანთოსს. როგორც აალებული წნორები მოსწყდება ნაპირს, როცა ხანძარი აგიზგიზდება და ტყაცა-ტყუით ცვივა წყალში, ისე მოაწყდა აქილევსის მიერ ოტებული ცხენი თუ კაცი ქსანთოს-მდინარეს.

მაგრამ ღვთაებრივმა გმირმა შუბი ნაპირზე დატოვა, თვითონ, ჟოლოს ტოტს ჩაჰყვა მდინარეში და საზარი საქმე განიზრახა:

ბმლით დაიწყო მტრის ჩეხვა. საშინელი გმინვა გაისმა და მდინარე სისხლით შეიღება. როგორც ხარბ დელფინს გაურბიან წვრილ-წვრილი თევზნი და შიშით დამფრთხალნი მყუდრო ყურეს მიესწრაფვიან, ის კი მსუნაგად ყველას სანსლავეს, ვისაც წაასწრებს, ასე ჰკვეთდნენ ტროელნი ტალღებს და ციცაბო ნაპირებს ეკვროდნენ შიშით.

როცა დააწყდა ჯმირს მკლავები მტრების ზოცვა-ჟღერით, თორმეტი მოყმე ჩაიგდო ტყვედ, რათა პატროკლეს სიკვდილის გამო შურა ეძია. შიშით შეძრულნი ტალღებიდან გამოათრია, ვით შვლის ნუკრები და ზურგს უკან ღვედებით შეუკრა ხელნი. ხომალდებისკენ გაატანა მეგობრებს. თვით კვლავ გაიჭრა მტრის იავარქმნის მოწადინე.

პრიამოსის ძე ლიკაონი შემოეფეთა, მდინარიდან ამოსული. ერთხელ უკვე მამისეული ბალიდან ღამით საწყალად აყვირებული ყმაწვილი მოუტაცნია აქილეესს, ლიკაონი რვალით თლიდა ლელვის ტოტებს, როცა თავს დაატყდა აქილეესი. გმირმა ტყვე კუნძულ ლემნოსზე დიდძალი საზღოს ფასად დათმო. ლიკაონმა ბოლოს თავი დააღწია ტყვეობას და მამისეულ სახლში დაბრუნდა. მაგრამ, ვაგლახ, მეთორმეტე ღღეს ისევ აქილეესს ჩაუგდო იგი ზელთ ღმერთმა.

აქილეესმა როგორც კი თვალი მოჰკრა შიშველ პრიამოსის ძეს, უფარ-შიმშეროდ და უშუბოდ წყლიდან ამოსულს, გაოცებულმა შესძახა:

—ვა-ვაი! რა სასწაული ნახეს თვალებმა! ალბათ კვლავ აღდება ყველა ტროელი, ვინც მომიკლავს, რაკი ეს კაციც დაბრუნებულა! ლემნოსიდან გამოქცევია ტყვეობას და ვერც წყლის მორევა დააკლო რამე! ერთხელაც მინდა გული ვიჭერო და ვნახო, იქიდანაც დაბრუნდება, სადაც მას ჩაიკრავს მიწა-მშობელი, მასზე მძლავრთა შემბოჭავი?

ცოცხალ-მკვდარი მიუახლოვდა ლიკაონი, სურდა ფეხებში ჩავარდნოდა, ენა ვერ იტყვის — როგორ არ ეთმობოდა სიცოცხლე! შუბი შემართა აქილეესმა, მაგრამ დაასწრო მოყმემ და ფეხებზე მოეხვია, ხოლო მოზუზუნე შუბი მის უკან მიწას ჩაეჭდო, აცახტაბდა სისხლის მწყურვალ.

დიდძალ საზღაურს დაპირდა ლიკაონი, ისიც კი უთხრა — დედით მე და ჰექტორი ძმები არა ვართო, მაგრამ შეუბრალებელი

იყო აქილევსი: სანამ პატროკლე ცოცხალი იყო, ზოგჯერ მემამულად ტყვეთა შეწყალება, ახლა კი არაფერს ჰქონდეს იმედით.

— სიკვდილი ყველას, — ასე თქვა გმირმა, — მეტადრე პრიამოსის ძეებს და შენც, ჩემო კარგო! ნეტავ, რა გაქვითინებს? პატროკლეს ხომ მოკვდა, შენზე ბევრად ღირსეული ჰაბუკი? აი, მეც, შემზებდე: ხომ ლამაზი ვარ და დიდებული, განთქმული მამის შვილს დედად თვით ქალღმერთი მეკუთვნის, მაგრამ ბედისწერას ვერც მე გავექცევი!

ყელში ჩასცა აქილევსმა სატევარი, მდინარეში მოისროლა გვაში, თევზების ლუქმად იქეცო, — ასე იქნება, სანამ ტროას ბოლოს არ მოვუღებ, — დასძინა, — ველარავის იხსნისო მდინარის ვერცხლისფერი ტალღები.

აქილევსის თავხედურმა სიტყვებმა გააშმაგა მდინარის ღმერთი ქსანთოსი.

ამ დროს ფეხმარდი გმირისკენ მოიწევდა ასტეროპეოსი ორი შუბით. ერთუტრის რომ მიუახლოვდნენ, გაოცებულმა აქილევსმა შესძახა:

— ვინა ხარ, კაცო, ჩემთან შერკინებას რომ ბედავ? ჩემი გამოცდა მხოლოდ ბედკრულთა ხვედრია!

ორივე შუბი ერთდროულად სტყორცნა აქილევსს მტერმა. ერთი ფარს მოხვდა, მაგრამ ვერ გააღწია, ოქროს ფენამ დააცხრო, ზოლო მეორემ იდაყვთან გაუქროლა, ხელი გაუკენწლა და ზურგს ჟუკან მიწაში ჩაესო. აქილევსმაც სტყორცნა შუბი, მაგრამ აცდიწა, წყლის ნაპირას ჩაეჭდო, სანახევროდ ჩაიფლა კიდეც. ხმალი თშიშვლა და მიეჭრა მოწინააღმდეგეს, რომელიც ამაოდ ცდილობდა ამოეძრო მიწიდან აქილევსის შუბი. მუცელში ჩასცა აქილევსმა ორღესული, ბეჭთარი ახადა. მოკლულს კი მალე წყალმა გადაუარა და ჩაითრია მორეეში.

მრავალი ტროელი დასცა აქილევსმა და მოთმინება დაელია ქსანთოს-მდინარეს, ღრმა მორევიდან ამოსძახა მდინარის ღმერთმა: გვამებით ნუ გამიცევ კამყამა წყლები, მიჭირს ღვთაებრივ ზღვას შეუვერთო, გვამებმა გაჭედესო შესართავი...

— კლავ, ვით სიკვდილი! — შეღალადა ქსანთოსმა, — შეჩერდო, როგორ გამაოცე, მამაცთა მწყემსო!

აქილევსმა ქსანთოსის ვედრებას ყური არ უგდო. მაშინ მდინარის ღმერთმა აპოლონს მოაგონა, რომ მას ტროელთა დაცვა

შართებდა, ხოლო თვით ადიდებულმა ველზე გამოყარა ტროელ-
თა გვამები. მოზვერევით ღმუოდა მდინარე, აგორებული ზვირთი
ზვირთზე გადადიოდა, გმირს ეხეთქებოდა, უკვე თავს ველარ იკა-
ვებდა აქილევსი. მდინარეზე გადმოწოლილ ძეწნას ჩაეჭიდა, ფეხ-
ვებიანად მოწყდა ხე და მიწის ბელტები ჩამოიყოლა.

მორევიდან ამოხტა გმირი, ველზე გარბოდა ფეხმარდი აქი-
ლევსი და მოსდევდა მდინარის ღმერთი, შავთავიან ზვირთსა სცემ-
და, რათა დაეცხრო მისი მგზნებარება.

გლექაცს წყაროდან ბაღში გამოჰყავს არხი ხეხილის მოსარ-
წყავად, თოხს მოუშმარჯვებს, ქვა-ლორღისგან თხრილს ასუფთავებს,
თან მოსდევს წყალი, მის ქვეშ მიხრიალებს ხეინჯა და ხრეში, დაღ-
მართზე გარბის რუ და გლექაცს ასწრებს რაკრაკით... ასე მის-
დევდა აქილევსს შავქოჩრიანი ზვირთი, ფეხმარდი იყო გმირი,
მაგრამ ღმერთს ვინ აჯობებს! რამდენჯერაც სცადა აქილევსმა ფე-
ხი მოეკიდა და მოეხედა — ყველა ღმერთი მე ხომ არ მომდევს,
ჩემს სამტროდ სულაც ზეცა ხომ არ დაქცეულაო, იმდენჯერვე
მდინარის ზვირთი მხრებზე გადაემსხვრა. ტალღა ფეხებს უბორ-
კავდა, ტერფებიდან მიწას აცლიდა. ბოლოს საყვედურით სავსე
თვალები აღაპყრო გმირმა ზეცისაკენ:

— მამაო ზევს! ნეტავ ჰექტორს გავეგმირე, ღირსეული ვაჟაკი
მაინც იამაყებდა! ნუთუ მდინარის ზვირთმა უნდა შთანმთქას, რო-
გორც უკანასკნელი მელორე?

ათენა და პოსეიდონი გამოეცხადნენ აქილევსს, გაამხნევეს.
ვერ შეძლო მდინარე ქსანთოსმა გმირის მოშთობა და საშველად
მოუხმო მდინარე სიმონტს. შეჰკივლა შემოფოთებულმა ჰერამ, ვაი
თუ გმირი მდინარემ უფსკრულში გააქანოსო და ჰეფესტოს მი-
მართა, სთხოვა დაეცხრო ქსანთოსის მძვინვარება.

ჰეფესტომ საშინელი ცეცხლი გააღვივა. ჯერ მინდვრად მოედო
მოკლულთა გვამებს და ხარბად შთანთქა. ველი გამოშრა, შიში-
ნით შედგა წყალი, უკან დაიხია. მდინარის პირს მოედო ალი, მწვა-
ნე ტირიფი, ყოლო, წნორი, ძეწნა და ძურწა, ცვრიანი ლოტოსი,
ნემსიყუნწა, ლერწმის ლერწები სულ ლაწა-ლუწით ილეწებოდა
ცეცხლმორეული. წყლიდან ამოვარდნილი თევზები გულადმა ეხეთ-
ქებოდნენ მოთუხთუხე ტალღებს, ზოგმა კი კამკამა 'ნაკადების
სიღრპეს მიმართა. აბრიალდა მდინარე და ჰეფესტოს შელაღადა,
მაკმარეო, — ევედრებოდა, — შენ ვერც ერთი ღმერთი ვერ გა-

გიძლებს, — პირფერობდა, — აქილევსს დავეხსნები, თუნდაც სულ დაუღწევად ილიონი, — ეფიცებოდა.

ისე დულდა მდინარე, როგორც ცეცხლზე შედგმული კარდალა. ბოლოს ჰერას შელალადა, შემწეობა სთხოვა. მხრებქათათა ჰერას ბრძანებით ჰეფესტომ დაშრიტა ცეცხლი და უკან მდინარეს მიაშურა ლივლივით წყალმაც. ჰერამ დაამშვიდა, შეარიგა ქსანთოსი და ჰეფესტო, მაგრამ ამ დროს სხვა ღმერთთა შორის იფეთქა შულმა.

თითქოს ბარბითმა შეარხია მაღალი ზეცა, ამოიგმინა დედამიწამაც. პირველად ფართა მღეწველი ომის ღმერთი არესი გინებით მიადგა ათენას და შუბი მოუღერა:

— თავხედო ბუზო! შენს სიბრიყვეს ზღვარი არა აქვს! გახსოვს, როგორ წააქეზე დიომედე ჩემს წინააღმდეგ? ახლავე მიზლავ დანაშაულს!

ამის თქმაზე მრავალფოჩიან ფარს — აიგიდას გონსგადასულმა ვეება შუბი დააღწია. ზევსის ასულმა მძლავრი ხელი მყისვე ლოდს სტაცა, მინდვრად რომ ეგდო უზარმაზარი და წახნაგიანი — ყანის სამანად დადებული, ქედში მოარტყა და სიმტკიცე დაუმსხვრია არესს. როცა წაიქცა, შეიღი ქცევა მიწა დაფარა ღმერთმა.

ზევსის ასული აფროდიტე მიეშველა და გვერდზე გაიყვანა მკენესარე არესი. ჰერამ მაშინვე უსაყვედურა ათენას:

— ხედავ, ზევსის ასულო, კაცთამკლეტი არესი იმ მოყვენებულ აფროდიტეს როგორ თავხედურად გაჰყავს? მიჰყევ, მისდიე!..

ათენასაც ეს უნდოდა, მკერდში ჰკრა ხელი სილამაზის ქალღმერთს, სახსრები მოუღუნა. ისიც და არესიც თავის წინაშე დააქვეყნა. ზედ დაადგა მოზეიმე და მიმართა ფრთიანი სიტყვით:

— ტროის ქომაგი ყველა ასეთი რომ ყოფილიყო, როგორიც აფროდიტეა, დიდი ხნის წინათ დაეცემოდა მრავალქონგურებიანი ოლიონი!

ამ დროს აპოლონს მიმართა პოსეიდონმა:

— ჩვენ რაღას ვუცდით? არ გვეკადრება! უკვე დაიწყეს სხვა ღმერთებმა. შენ უმრწემესი ხარ, მე არ შემფერის დასწრება, აბა შენ იცი!

შემდეგ პოსეიდონმა მოაგონა ტროის მეფის ლომედონტის უპირისწყლობა. ზევსის ნებით აპოლონი და პოსეიდონი ოდესღაც ლომედონტს ემსახურებოდნენ. პოსეიდონმა ააგო მრავალსართუ-

ლიანი, ქორედ-ქორედი ილიონის კოშკები, ხოლო სხივოსანი აპოლონი ტროელთა მრუდერქიან ხარებს მწყემსავდა იდას მთის ფერდობზე. როდესაც საზღაურის გადახდაზე მიდგა საქმე, გათავებული ლაომედონტი ღმერთებს დაემუქრა — ხელფეხშებორკილებს ტროიდან გაგასახლებთო, უცხო კუნძულზე მონებად გაგყიდით, ორთავეს ყურებს დაგაჭრითო.

(სხვათა შორის, მკითხველო, მონებს რომ ოდესღაც ყურებს აჭრიდნენ, აქედან შემორჩა გამოთქმა — „ყურმოჭრილი მონა“, „ყურებზე ხახვი არ დამაჭრა“ — ხახვს შესახორცებლად აჭრიდნენ).

ვერცხლისმშვილდოსანმა აპოლონმა პოსეიდონს მიუგო:

— მიწისმრყეველო, შენ თვითონვე ჩამთვლიდი უქჟუოლ, რა მოკვდავთა გამო, ამ საცოდავ და უბადრუკ ქმნილებათათვის შეგარკინებოდი! ფოთოლთა მსგავსად მიწის წვენით აყვავებულნი გამოჩნდებიან ამა ქვეყნად ადამიანები და ფოთლებივით კვლავ გაქრებიან!

ასე თქვა და ვერ შებედა შებმა ბიძას — მამის ძმას. დამ, არტემისმა, ნადირთ უფალმა, აპოლონს უსაყვედურა სულმოკლეობა, აპოლონმა არ უპასუხა, მის ნაცვლად ღმერთთა დედოფალი ჰერა გაგულისდა და ღვარძლიანად მიმართა არტემისს:

— როგორ, შე უსირცხვილო ძუკნავ! იქნებ მე გამიბედო შებმა? ახლავე გაიგებ, რამდენად ძლიერი ვარ, კადნიერო!

მხარილლივ მშვილდი მოგლიჯა, ყურისძირში დასცხო, თავი არიდებდა არტემისი, ისრები სულ დაეფანტა და ძლივს გაეჭყატირებულა. მფრთხალი ქედანიც ასევე გაურბის ხოლმე ქორს.

პერმესმა ქალღმერთ ლეტოს მიმართა:

— მე შენთან ბრძოლა არ მსურს. ძნელია ზევსის ცოლებთან შეერკინება. თუ ისურვებ, უკვდავთა დასში შეგიძლია იტრაბაზო, რომ მომერიე.

ხოლო ლეტო ამ დროს არტემისას მშვილდს და კაპარქიდან მიყრილ-მოყრილ ისრებს აგროვებდა. ბოლოს ეწვია დაღონებულ ასულს. არტემისს ზევსის სასახლეში ცრემლი სდიოდა ღაპაღუპით მამის მუხლებზე მჯდომარეს. მხრებზე სამოსი უთრთოდა. გულში ჩაიკრა ასული ზევსმა და დაამშვიდა.

აპოლონი ამ დროს ტროას ეწვია, ხოლო აქილევისი კვლავ მძინვარებდა. პრიამოსმა კოშკიდან ნახა, რა უბედურება მოჰქონდა

ტროელთათვის ფეხმარდ აქილევსს. კარიბჭის მცველებს მიმართ მოხუცმა. გახსნილ კარიბჭეს მტკიცედ ხელი ჩაავლეთ, ვიდრე, ლტოლვილი ლაშქარი ციხეში შემოაღწევდესო — აქილევსი სწრაფად გვიახლოვდება და ჩვენი აღსასრულიც ახლოაო, — უთხრა, — მაგრამ როგორც კი გალავანში შემოაღწევს სპა, კარიბჭე ჩაქეტეთ და მტკიცე ურდულები დაადეთო, — ბრძანა.

მართლაც ფართოდ გახსნეს კარიბჭე, ბევრს თვალისჩინი შეუწარჩუნა ღია კარიბჭემ. აპოლონი შეელოდა ციხე-ქალაქისკენ ლტოლვილ სპას. იმ დღეს დაეცემოდა კიდევ ტროა, აპოლონს ბრძოლად რომ აღეგზნო აგენორი, რომელიც ბრძოლის ველზე ყოყმანობდა: დაზაფრული რომ გავეჩქე აქილევსს, სადმე ბუჩქნარში დავიმალო და ღამით მოვბრუნდე ილიონში, გავასწრებ განა? ფეხმარდ გმირს ხომ შეუძლია მიყელოს, გზა მომიჭრას და საზარი ხვედრი არ ამცდებაო. მაგრამ ქალაქის ბჭესთან რომ შევეგებო? მისი სხეულიც ხომ ვერ უძლებს სპილენძს, მასაც ხომ სული უდგას, ისიც ხომ კაციო, ფიქრობდა აგენორი.

როგორც ავაზა უშიშრად ელოდება წარაფებში მონადირეს, ასე იდგა აგენორი, მკერდზე ბაკმული ფარი მიედო, შუბი შეემატა და აქილევსს ემუქრებოდა. პირველად მან სტყორცნა შუბი, მაგრამ რიგიანად ვერ მოახვედრა: მუხლს ქვემოთ ბრპენის ლეკვერთხმა უსიამოდ დაიფლრიალა და საბარკულმა აისხლიტა რვალი. ახლა აქილევსმა სტყორცნა ოროლი, მაგრამ აპოლონმა არ მიაწიქა დიდება, ბრძოლის ველიდან გააპარა ტროელი მოყმე, თვითონ კი სახით აგენორს ემსგავსა და წინ დაუდგა აქილევსს. შეუტია ფეხმარდმა გმირმა, გაედევნა პურის ყანაში და ღრმანაკადიონი სკამანდროსის ნაპირებზე. ღმერთი ოდნავდა უსწრებდა, გმირს სულ ეგონა — ჰა, საცაა დავეწევიო, ფეხმარდი კი იყო, მაგრამ ღმერთს როგორღა დაეწეოდა!

ამ დროს ტროელთა ლტოლვილი ლაშქრით გაივსო ქალაქი ილიონი.

პეტროლის მოკვლა

შვილის ნუკრებივით შეძრწუნებულნი გალავნის შიგნით შეყუ-
ჟულიყვნენ ტროელი, ქონგურებიდან თავსა ჰყოფდნენ და ხედავ-
დნენ, როგორ მოსდგომოდა მტერი ციხე-ქალაქს.

ლტოლვილი აპოლონი შეჩერდა და ფეხმარდ აქილევსს მი-
მართა:

— რაო, პელევსის ძე, მარტო სისწრაფის იმედით მომდე-
უქვდავს? განა აქამდე ვერ იცან ღმერთი? რას გიზგიზებ გამძვინ-
ვარებით? უკვე შეგასწრეს ტროელებმა გალავანში, შენ კი აქ
დაძრწი უაზროდ: მე ხომ ვერ მომკლავ, არ ვარ მე სიკვდილის თა-
ნაზიარი!

— როგორ მაცდუნე, ღმერთთა შორის უბოროტესო! — შესძა-
ხა აქილევსმა, — ბევრი ტროელი, ჩემგან განგმირული, მიწას დაღ-
რღნიდა გამწარებით! შენ ეს ღიღება გამოიმტაცე! რომ შემეძლოს,
სამაგიეროს მოგიზღავდი!

ამ სიტყვებზე ქალაქისკენ გაიქრა ფეხმარდი აქილევსი. რაში
რომ მიჰქრის, მარულაში ძლევას ჩვეული, ლამის მუცლით გაეყ-
რას მდელის ხასხასას, ასევე სწრაფად უნაცვლებდა ფეხებს გმი-
რი. მოკაშკაშე ვარსკვლავს ჰგავდა შორიდან, ორიონის ძაღლს
უწოდებენ იმ ვარსკვლავს მოკვდავნი, ყველაზე ნათელია ვარსკ-
ვლავთა შორის, მაგრამ უბედურების მომტანია.

პრიამოსმა შორიდანვე იცნო გმირი და სიმწრით თავში იცა
ხელი მოხუცმა, თვალტრემლიანი ეხვეწებოდა პეტროს, ის კი
ჩიუტად ელოდებოდა აქილევსს.

— შვილო ჩემო, მარტო ნუ შეხვდები აქილევსს, — ურჩევდა, —
შენზე მძლავრი მეომარია! ნეტავი ისევე უყვარდეს ღმერთებს,
როგორც მე მიყვარს იგი, მაშინ ხომ ძაღლები დაფლეთდნენ მის
ჯვამს და გულს ყოველგვარი სადარდელი გადამეყრებოდა! უკვე
რამდენი შვილი მომიკლა! ვაი ჩემს ღღეს, ჩემი კი არა, მწუხარე-
ბის შვილნი მიშვია! ოღონდ შენ მაინც ნუ დამტოვებ, რომ სამა-
რის კართან არ ვიგემო მოხუცმა ყველა ტყვილი: ძეთა სიკვდილი,
ასულთა წაგვრა მონებად, სამთიობოთა ნგრევა, ჩვილ ბაღიშთა
ტყინის დანთხევა, რძალთა წახმევა, წაგვრა, თრევა აქაველთ ხე-

ლით... ბოლოს მეც დავეცემი ზედ კარის ზღურბლთან. ხარბი ძაღლები დაჯიჯგნიან ჩემს ტანჯულ სხეულს... ო, შეენის ჰაბუეს ბრძოლის ველზეც დაცემა, იგი მკვდარიც კი, რომ გააშიშვლონ, მშვენიერია! თუ მოხუცის ქალარა წვერს და თმას რვალი დაღარავს სამარცხვინოდ, ძალღი წაბილწავს, საშინელებია!

ასე გოდებდა და ქალარა თმის ბუწუწებს იწეწდა, მაგრამ ზეილს გული ვერ მოეღობო. ცალკე დედა ჰყავს ნოთქავაძეა:

— ო, შეილო, დედის ძუძუს ეცი პატივი, აჭინკყლებულ ბავშვს რომ გამშვიდებდა ხოლმე. კაი თუ გძლიოს გულმძვინვარეში მაშინ ხომ ველარც დაგიტირებენ, აქაველთ გემების სიახლოვეს დაგიძგნიან ხარბი ძაღლები!

ჰექტორი კი კვლავ აქილევს ელოდა. ვით ნაპრალთან, შავბნელ მღვიმესთან მთის ურჩხული იკლავება და მსხვერპლს უცდის, ისე იდგა ჰექტორი, გულში კი ეს ფიქრი უტრიალებდა:

„თუ მხდალივით მეც კარიბჭეს შევეფარე, სადღა გავეპყვ გრძელპეპლოსიან ტროელ დიაცთა და მამაც მეომართა წინაშე სირცხვილს? მათ შორის ყველაზე უბადრუქსაც შეუძლია თქვას: ჰექტორმა დაგვლუბაო. მართალნიც იქნებიან! არა, უნდა შევხვდე, უნდა ვძლიო, ან ქალაქის კარიბჭესთან თავი გავწირო! მაგრამ მოლაპლაპე ბაკმული ფარი რომ დავდო, მძიმე ჩაჩქანიც, შუბიც გალავანთან მივაქედო და ასე შევხვდე აქილევს? ელენეს შევბირდები, ყველა საგანძურს, რაც პარისმა წამოიღო სპარტიდან, გუწილადებ ქალაქში რაც სხვა საგანძური გვაქვს... ეს რა აზრები მომდის თავში? არა, არ მივალ აქილევსთან, ვით მათხოვარი, მავედრებელი. ხომ ვიცი, რომ არ შემიწყალებს, უიარაღოს თავს დამესხმის და როგორც უმწეო დიაცს თავსაც წამაცლის თავხედურად, თუ დავთმობ ფარ-შუბს. არ გამოგვივა კლდესთან, მწვანე მუხის ჩეროში მშვიდი ბაასი, როგორც ჰაბუეს — სოფელ გოგონასთან, ბიჭი რომ გოგონას ორლობეში გაულადდება... არა! მმართველს შეება, შევერკინო, ზევსმა განსაჯოს, ვისაც ერგება ჩვენ ორს შორის ძღვევის დიდება!“

აქილევსი მოქროდა მისკენ, თვალისმომკრელად ელვარებდა სსპილენძი, როგორც კოცონი მოგიზგიზე... ჰექტორი შიშმა აიტანა, აღარ შეეძლო ცდა, ბჭეს მოსცილდა და გაიქცა ზარდაცემული. ვით შავარდენი, ფრთოსანთ შორის ყველაზე სწრაფი, ენით უთქმელი ძალით ქედანს გამოენთება, გვერდით ფრთხილად გასხ-

ლეტილ ჩიტს ყივილით ისევ ქვემოდან უვლის ან ზემოდან და ხარბად დააცხრება, ისე მისდევდა ათროთლებულ ჰექტორს ფეხმარდი აქილევსი. ტროის გალავნის ირგვლივ სწრაფად ენაცლებოდა ფეხი ფეხს. ლელვის ხის ახლოს, ბორცვთან, სადაც მუდამ ქარი ქრის, საურმე გზაზე ლამაზ ჩქერებთან წყაროს მიაღგნენ გმირები, იქ, მდინარე სკამანდროსის ტალღებს ერთვის ორი ნაკადი. ერთი წყაროდან მოჩუხჩუხებს თბილი წყალი, ორთქლი გადასდის, ვით მზეს ლიბრი აალებული, მეორე ყინულივით ცუდ მოწანწყარებს თიბათვეშიაც. ზედ წყაროსთვალთან ქვის ორი ღრეა ამოკვეთილი, იქ ტროელი დიაცები და ქალწულები მშვიდობიან დროს თეთრეულს რეცხავდნენ ხოლმე. ამ წყაროსთან გაჩნდნენ დევნილი და მღევარიც. განა ხარის ტყავზე ჰქონდათ ცილობა, როგორც ასპარეზზე მორბენალ ბიჭებს, არა, ჰექტორის სულს ეცილებოდნენ ერთმანეთს! დოღზე სამანს სწრაფად მოუვლის ხოლმე მხედარი და ჯილდოდ მოწიფულ დიაცს ან სამფეხას ელის. მის მსგავსად სამგზის დაარტყეს წრე პრიამოსის ციხე-ქალაქს, არ შეჩერებულან.

მათმა შემყურემ ამოიოხრა ღვთაებათა და კაცთა მამამ:

— ვაგლახ! საყვარელ ვაჟიკაცს ვხედავ ოტებულს, — ამბობდა ზევისი, — ჩემი გული დარდმა გამსძვალა! სულნათელი კაცია ჰექტორი, ხბოს მსუქან ბარკლებს არ აკლებდა ჩემს საკუთრთხევებს... ღმერთებო! ახლა გადაწყვიტეთ, თქვენს გულსა ჰკითხეთ, სიკვდილისგან ვიხსნათ ჰექტორი, თუ აქილევსს ვარგუნოთ ძლევა?

თვალმცეცხლია ათენამ მიუგო:

— მეხთამცემლო, ეგ რა თქვი, შავღრუბლიანო? მოკვდავი კაცი, ბედისწერით განწირული, გინდა სიკვდილისგან იხსნა? ნება ყავ! მაგრამ ამას ყველა ღმერთი არ მოგიწონებს!

ზევსმა ნება მისცა ათენას, თვით გადაწყვიტა ჰექტორის ბედი. მეომარ ქალღმერთსაც მეტი რა უნდოდა! იმავე წამს გადმოფრინდა ოლიმპოს მთიდან.

ამ დროს ფეხმარდი აქილევსი კვლავ მისდევდა ჰექტორს. მთის ძირას ძაღლი რომ ირემს გამოენთება, ძეძვნარებში და ღრანტეებში, ბუჩქის ქვეშ მიყუჟულს გუმანით ეძებს, სულ წრიალებს, ვიდრე მიაგნებს. ასე ვერ დაემალა ჰექტორიც მრისხანე გმირს. მრავალგზის სცადა, რომ ციხე-ქალაქის კარიბჭეს მიაღწევდა, შევარდნილიყო კოშკმაღალი გალავნის შიგნით, იმდენჯერვე გადაუქ-

რა გზა აქილევსმა, ბჭესთან უყელა და სარბიელად ველი დაუთმო. ძალისშორისის — სიზმრის დროს კაცი რომ კაცს ამაოდ მისდევს, ერთი ვერ გარბის, ვერც მეორეს გაუდგამს ფეხი, ასევე ვერც ეს დასწევია, ვერც ის გაურბის. აქილევსი ლაშქარს უკრძალავდა ისრის ტყორცნას, ვინძლო სხვას არ მოეხვეჭა მისი წილხედრი დიდება. მაგრამ როცა გმირებმა მეოთხედ მიირბინეს წყაროებთან, ზევსმა ოქროს სასწორზე დასდო ორი წილი, სიკვდილის წილი, მარადიული ძილის მომგვრელი, ერთწილ ჰექტორს, მეორეწილ აქილევსისა. ჩამოქანდა ჰექტორის პინა ძირს, პადესისკენ... აპოლონიც მოსცილდა მოყმეს, ხოლო აქილევსს ათენა გამოეცხადა, დაპირდა, რომ ჰექტორს ბრძოლაზე დაითანხმებდა. მართლაც დეიფობოსს ემსგავსა სახით ქალღმერთი და ჰექტორი საბრძოლველად შეაგულთანა.

— ო, დეიფობოს! — შესძახა ჰექტორმა, — ჩემს ძმათა შორის ყველაზე მეტად ამაოდ არ მყვარებიხარ. ნუთუ ჩემს გამო დასტოვე კოშკი?

ცბიერი ქალღმერთი დეიფობოსის მაგივრად დაპირდა დახმარებას. ჰექტორმა მიმართა მოახლოებულ აქილევსს:

— სამაგზის გაგექეც ციხის ირგვლივ, პელევსის ძეო, ვერ გაგბედე შერკინება. ახლა კი გული მითქვამს — ბრძოლად გამოგყვე, ან მოგკლავ და ან შეგაკვდები. ღმერთებს მოვიხმობ მოწმედ და ფიცს ვდებ: არ შეგილახავ სხეულს, თუკი ზევსი მარგუნებს ძლევას. აბჯარს აგხსნი, ხოლო აქაველთ დავუთმობ შენს გემს. შუნიც გმართებს ეს პირობა შეასრულო!

— ჰექტორ, პირობას ნუ მთავაზობ, — შეპყვირა აქილევსმა, — ლომსა და კაცს შორის კავშირს რა შეკრავს, არც მგლებს და კრავებს უკარნახებს გული თანხმობას. ჩვენ სიყვარული აღარ ძალგვიძს, აღარც პირობა გვეთქმის, სანამ ერთ-ერთი თვისის სისხლით არ გააძღვებს მძვინვარე არესს. გიჯობს ყოველი გაიხსენო ზნე სამამაცო, ველარ წამიხვალ, ჩემი შუბით მალე ათენა დაგაშოშმინებს და ერთბაშად ვალს გადამიხდის!

ეს უთხრა და გასტყორცნა კიდეც გრძელჩრდილიანი შუბი. დროზე შენიშნა და აიციდინა იგი ჰექტორმა, მსწრაფლ დაიხარა, თაფს ზემოდან გადაფრენილი მიწას ჩაერჭო შუბისწვერი. მაგრამ ათენამ კვლავ დაუბრუნა შუბი აქილევსს, თუმცა ხალხთა მწყემსს ჰექტორს ეს მაშინ არ შეუნიშნავს.

— ამაო იყო შენი დარტყმა! — მხნელ შესძახა ჰექტორმა, — ვერ გაგიგია ჩემი ბედი, თუმც მათუწყებდი! ალბათ, გინდოდა შენი სიტყვებით წამრთმეოდა სულის მხნეობა. ახლა კი ჩემს შუბს ერიდე!

ძალუმად სტყორცნა გრძელჩრდილიანი შუბი, შუა ფარში მოარტყა, მაგრამ აისხლიტა ფარმა შუბი. შეწუხდა გმირი ხელმოცარული. ხმამაღლივ უხმო ძმას დეიფობოსს, სხვა შუბი სთხოვა, სადღა იყო დეიფობოსი!

ჰექტორი მიხვდა ათენას ვერაგობას, იგრძნო, რომ უკვე გაწირეს ღმერთებმა, მაგრამ უსახელოდ სულს არ დავთმობ, — შესძახა, — ისეთ საქმეს ვიქმ, რომ ხმა მისწვდეს შთამომავლობასო, — დაიქადა.

სატევარი იშიშვლა ჰექტორმა, ისე გაიჭრა, ვით არწივი ცად მოლივლივე, მრუმე ღრუბლებიდან დაბლობისკენ რომ დაემშვება, ხუჭუჭა ტარიგს, დამფრთხალ კურდღელს დახარბებული.

აქილევის შემოეგება გაშმაგებული, მკერდის წინ მოხატული ფარი ეჭირა, თავზე ჩაფხუტი უელავდა, ხელში — ოროლი. ჰექტორს პატროკლესეული აბჯარი იფარავდა. მხოლოდ იქ, სადაც ყელი ჩანდა, ხორხის ნაწილი იყო შიშველი, ვერ აიცდენდა გმირი სიკვდილს. სწორედ იქ დასცა აქილევსმა ჰექტორს ოროლი, ყელში გაიარა შუბისწვერმა, ხორხს კი არ შეხებია, რომ სიკვდილის წინ ჰექტორს ორიოდ სიტყვა ეთქვა მოზეიმე აქილევისათვის:

— შენს სულს გაფიცებ, აქაველთ ძალებს ნუ მიუგდებ ჩემს გვამს საჯიჯგნად! სპილენძი, ოქრო რამდენიც გსურს, გამოითხოვე გამოსასყიდად, ოღონდ ციხეში დამაბრუნე, რომ კოცონს მიმცენ და პატივი მცენ ტროელებმა!

პირქუშად უთხრა აქილევსმა სულთმობრძავ ჰექტორს:

— ამაოდ მევედრები, ძაღლო! რისხვას რომ ავყოლოდი, თვით უნდა დამეგლიჯე ნაწილ-ნაწილად და შენი ჯერ კიდევ თბილი ხორცი მეგემნა, ისე მომეპყარ! შენი წონა ოქროც რომ მომცენ, მაინც ჰეკაბე დედოფალი ძის დაბადებას ვერ დაიტირებს სასიკვდილო სარეცლის გვერდით!

— მე ხომ გიცნობდი, — ძლივსღა მიუგო სულთმობრძავმა ჰექტორმა, — ვგრძნობდი, გულს ვერ მოგილობდნი, შენ ხომ რკინის გული გაქვს! მაგრამ ძრწოდე, მძლეველო, რომ ღვთის რისხვად

არ მოგველინო, როცა პარისი და აპოლონ შორსმოისარი დაგცე-
ძენ ტროის კარიბჭესთან!

ამ სიტყვებზე გმირს დაეუფლა შავი სიკვდილი, სული, ბაგი-
დან აფრენილი, ჰადესს ჩაეშვა. უკვე მოკლულ ჰექტორს აქილეესმა
დააძახა:

— ჩაძალდდი! მე კი გულის თრთოლვით შეეხვდები სიკვდილს,
როცა მომივლენს მამა ზევსი!

შუბი ამოგლიჯა მოკლულს და აბჯრის ახსნას შეუდგა. მოირ-
ბინეს აქაველებმაც. გაოცებულნი იყვნენ ჰექტორის ახოვანებით და
მშვენებით. ზოგი შუბსაც კი აძგერებდა და ამბობდა:

— ო, ღმერთო ჩემო! რა რბილია ახლა ჰექტორი, რა მტკიცე
იყო, გემებს შთანმთქმელ ცეცხლს რომ სტყორცნიდა!

აქილეესმა ლაშქარს მიმართა:

— ძლევის პეანი იგალობეთ, აქაველებო! დიდი სახელი მოვიბ-
ვექეთ. აღარ არის გმირი ჰექტორი, ვისაც ტროელნი ადიდებდნენ,
როგორც ღვთაებას!

ესა თქვა და ჰექტორს უკადრისი საქმე აკადრა: ორსავე ფეხზე
ძარღვი გაუჭრა, შიგ ღვედები გაუყარა და ეტლს მოაბა გვამი,
თავი დაბლა სათრევად დაუტოვა. ეტლზე შედგა, ჰექტორისგან
აგლეჯილი საჭურველი აჩვენა ლაშქარს, შემდეგ მათარახი დასცხო
ცხენებს და მორჩილად გაფრინდნენ რაშნი. გათრეულ ცხედარს
სვეტად ადგა მტვერი.

შორიდან დაინახა უბედურმა დედამ, მანდილი მოისროლა,
ქალარა თმები აიწეწა, საწყალობლად იწყო გოდება, მოთქვამდა
მამაც, აქვითინდნენ მოქალაქენი და ილიონში კიდი-კიდე გაისმა
გლოვა. გეგონებოდა, ამ თავიდან იმ თავამდე ტროას ძირ-ფესვი-
ნად ცეცხლი მოედოო. ძლივს აკავებდნენ მოხუც პრიამეს, სიმ-
წრით გონზე გადასულს: სულ მიიწევდა, კარიბჭიდან გაჭრას ლა-
მობდა, მიწაზე განრთხმულიც მიხობავდა, სახელით მიმართავდა
ყველას, ეხვეწებოდა:

— გამიშვით მარტო, ნულარ ზრუნავთ ჩემზე, გავიდე ამ ქალა-
ქიდან! აქაველთა ვეწვევი გემებს... შევევედრები ჩემს დამლუპ-
ველს, გულქვა ავაზაკს, ეგებ სიბერეს ჩემსას სცეს პატივი... ისიც
კაცია, მასაც ხომ ჰყავს მოხუცი მამა პელებსი! რამდენი შვილი
წამართვა, მაგრამ ყველაზე ერთად ნაკლებ მიწუხს გული, ვიდრე
ამ ერთზე! ჩემს ხელში მაინც დაელია სული უბედურს!

ტროელ დიაცთა შორის დედა ჰეკაბე გოდებდა. ხოლო მეუღლემ ანდრომაქემ არაფერი იცოდა. მოსასხამს ქსოვდა და ფერად არშიებს აყოლებდა სხივოსან ქსოვილს. მოახლეებს ცეცხლზე წყალი აღრევე შეადგმევინა, რომ ბრძოლიდან დაბრუნებულ ჰექტორს თბილი აბანო დახვედროდა. ანაზღად გლოვა შეესმა, შიშით ათრთოლდა და ხელიდან ჯარატარი გაუვარდა. ლამაზთმიან მოახლეებს უთხრა:

— მომყევით! ვნახოთ, იქ რა ხდება, დედამთილის კივილი მესმის... ვაი, გული ყელს მეჭინება!.. მუხლთ მეკვეთება! ნუთუ ჰექტორს გზა მოუჭრა გალავნისაკენ და ღვთაებრივი აქილევსი მისღევს ფეხდაფეხ?

შინიდან გარეთ გამოიჭრა, ვით ბორცნეული, სწრაფად ავიდა გოდოლზე, გააპო ხალხი და ნახა, როგორ მიათრევდნენ ცხენები ცხედარს. ღამის წყვდიაღმა თვალთა სინათლე დაუშრიტა, პირქვე დაეცა, თიქოს სული განუტევაო. რძლები და მულები შემოხვეოდნენ, ძლივსლა მოეგო გრძნობას და გულამოსკენილი აქვითინდა მწარედ მგლოველი:

— ნუთუ სამუდამოდ ქვეშეთის მღვიმეს უნდა ეწვიო და ამ ქვეყნად ქვრივ-ოხრად დაგრჩე? უბედური დედ-მამის შვილი ოზლად რჩება ანტიანაქტიკ! ვაგლახ, შენ მას აღარ ეკუთვნი! რადგან აღარა ხარ, აღარც გყავს შვილი!.. თუ აქაველებს გადაურჩა კაცთამჟღერ ომში, მიწყვიტე შრომა და ტანჯვა ელის. გადამთიელი ვინმე ჩაიგლებს ხელში მის ქონებას, მალე ბავშვობის ამხანაგებიც დაეკარგება. ქედმოხრილი, ნამტირალევი იხეტიალეებს... სამათხოვროდ მივა მამის მეგობრებთან მორჩილად, ერთს ქლაინაზე, მეორეს ჭიტონზე მოეპოტინება... ზოგს შეეცოდება, სამოწყალოდ გაიღებენ ლუკმას, პირს გაუსველებენ, სასა მაინც მშრალი დარჩება. უფრო ხშირად კი სვებედნიერი მეოჯახე ხელსა ჰკრავს და აუგ სიტყვასაც მიაყოლებს: თავიდან მომწყდი! აქ მეგობრებთან შენი მამა კი არ ქეიფობსო!.. კვლავ დედას დაუწყებს ძებნას მტრალი და უბედური.. მას ხომ ჩვეოდა მამის კალთაში ჩამჯდარს ბატკნის ტვინით და ნაზი ხორციით პირის ჩატკბარუნება... თამაშით დადლილს როცა ძილი მოერეოდა, ძიძის სურნელოვან მკერდთან სარეცელზე ეძინა ტკბილად, რბილ ყურთუქზე გაბრწყინებულს სიამოვნებით. ახლა რა ელის უსამშობლოო და უბედურ ყმაწვილს? შენ ახლა მტრების ხომალდებთან ჭიები გხრავენ ძალღთა მიერ

დაფლეთილს, შიშველს! შიშველი წევხარი სამოსი კი რაოდენია. შენს პალატებში, ტროელ ქალთა ხელით ნაქსოვი! ახლავე ყველას ალში გაეხვევ, აგრე ოხრად რომ დაგრჩენია!..

ასე გოდებდა. მასთან ერთად გლოვობდნენ ტროელი დიაცნი.

კეკა მცდამისავე

პატროკლეს დაპარძალვა. ასპარეზობა

პატროკლეს ცხედარს დასტიროდნენ მირმიდონელნი, სამჯერ ირგვლივ შემოუარეს გრძელფაფრიანი მარდი ცხენებით, ქვიშა ირწყვებოდა და ცრემლით სველი იყო მებრძოლთა აბჯრები.

აქილევსმა მკერდზე დაადო ხელი მიცვალებულს და მოთქმით აუწყა უსულო მოყმეს:

— ო, გიზაროდეს თვით ჰადესის მღვიმეშიც, გმირო! აღთქმას ვასრულებ. აქ მოვათრიე ძაღლთა წილად ჰექტორის გვამი და შენს კოცონთან თორმეტ რჩეულ ტროელ მეომარს თავსაც წავაცილი შენს გამო შურისმგებელი!

გმირ ჰექტორს უკადრისი საქმე აკადრა: პირქვე განართხო პატროკლეს წინ...

დიდი ქელები გადაიხადა აქილევსმა. მრავალი ხარი ააბლავლა რკინის ხანჯალმა, მრავალი კანჯარისა და ბატენის კიკინი გაისმა, მსუქანი ღორებისა და თეთრეშვიანი ტახების ხორცი ჰეფესტოსეულ ცეცხლზე შეედგათ მირმიდონელთ.

ფეხმარდი აქილევსი ამ დროს აგამემნონთან მიიხმეს თემის-თავებმა, გმირმა გადაჭრით უარი თქვა განბანილიყო, სანამ პატროკლეს ცხედარს ცეცხლს არ მისცემდა და შავ სამარეს არ მიაბარებდა.

მის ნებას დაჰყვნენ და ქელებს შეუდგნენ. როცა პურ-ღვინით დაიამეს შიმშილის გრძნობა, კვლავ გაიფანტნენ მხედრები თავიანთი კარვებისაკენ.

აქილევსი კი მოგუგუნე ზღვის პირას გავიდა. მღვრიე ტალღები ნაპირებს ღრღნიდა, აქილევსი მწარედ მკვნესარი ქვიშაში ჩამხობილიყო, თანდათან ძილი მოერიო ტროის გალავნის ირგვლივ ჰექტორის დევნით დაღლილ გმირს. ძილში პატროკლეს სული

გამოეცხადა, ცოცხალსა ჰგავდა ახოვანებით, თვალთა მშვენებით; იგივე ჰქონდა სამოსელი და ხეც ნაცნობი. თავითი დაუდგა მძინარეს და მიმართა ასე: „გძინავს, აქილეეს? არ გახსოვარ? ცოცხალს გულცივად არა მხვდებოდი, მიცვალეულს დამთმობ განა? ო, გთხოვ, დამკრძალე, რომ ვეწვიო ჰადესის მღვიმეს. მკვდართა ჩრდილებს კარიბჭიდან ვერ ვავექეცი, რომ შეევხდე სულებს, არ მიწვებენ მდინარის გაღმა. დავეხეტები ფართობქიან ჰადესის ზღურბლთან, მომეცი ხელი უკანასკნელად... ველარ ამოვალ ჰადესიდან და როგორც წინათ მეგობრულ ბჭობას ვერ გავმართავ, მიწია ბედმა, რაც მეწერა... შენც გიწერია, უკვდავთ სადარჯ, ტროის გალავნის წინ სიკვდოლი! კიდეც ერახა გთხოვ: ჩემს ძელებს, აქილეეს, შენს საძეულეს ნუ მოაშორებ, ერთადვე იყოს, როგორც ერთი გვექონდა ბავშვობა. დე, ჩვენი ძელები დიძმარხის ერთ აკლდამაში, მათ ოქროს ურნა შეინახავს, თეტისის განძი.“

„ნუთუ მეწვავ, ძმაო უსაყვარლესო, — შესძახა აქილეესმა, — ანდერძს მიტოვებ? შევესარულე მას უეჭველად! მომიახლოვდი, წამით ერთუროს გადავეხვიოთ და ვიპეროთ გული ქვითინით“. ამ სიტყვებზე ხარბად გაიწოდა მისკენ ხელები, მაგრამ ამაოდ... სული გაქრა, ვით კვამლის ბოლქვი და მისი გმინვაც მიიღია...

ელდაცემული წამოიჭრა გამოფხიზლებული აქილეესი, ჯავრივ ხელი ხელს შემოჰკრა:

— ვაი, ვაი! მართლაც არსებულია მიწისქვეშეთში კაცის სული და სახე, ოღონდ უხორცო! ანდერძიც მითხრა პატროკლეს სულმა!

სატირლად აღაგზნო ყველა. ვარდისფერთი თება განთიადის ქალღმერთმა ეოსმა მას ბედკრული პატროკლეს გვამთან მოუსწოდა.

სისხამ დილით აგამემნონმა მრავალი მებრძოლი და ჯორები გაუშვა ხე-ტყის ჩამოსაზიდად. ხელში ცულებით, დახვეული თოკით წავიდნენ ქალაში. შემდეგ იდეს მწვერვალს შეუდგნენ. ციცაბო კლდიდან ციცაბოზე გადადიოდნენ ჯორები. ცად ასვეტილი წიფელები მოჭრეს აქაველებმა, ლაწანით ეხეთქებოდა ხე. მორებად დაჭრეს, ჯორებს აჰკიდეს. ფლოქვებით თხრიდნენ სახედრები აყალო მიწას და ბუჩქნარის გავლით ვაკისკენ მოისწრაფოდნენ.

ურიცხვი შეშა დაახვევს იმ ადგილას, სადაც აქილეესმა იხე-

ბა პატროკლესთვის და თავისთვის ბორცვის აღმართვა. მირმი-
დონელებმა იქ მიასვენეს პატროკლეს ცხედარი.

როცა დააგზნეს კოცონი, აქილევსმა ქერა კულულები მოიკე-
ცა, ლენისფერი ზღვისკენ გაიხედა და ოხვრით შესძახა:

— ო, სპერქეიოს! ამაოა პელევსის აღთქმა! იგი დაგპირდა,
სამშობლოდან დაბრუნებულ შვილს რომ თმებს შეჭრიდა და შენ
მოგიძღვნიდა, დიდი საზორავიც აღგიტყვა. მაგრამ მას ხომ ლოც-
ვა არ შეუსრულე: ველარასოდეს ველირსები სანუკვარ მამულსა
დაე, პატროკლემ თან ჩაიტანოს ჩემი კულულები!

(თუ არა ეცდები, მკითხველო, სპერქეიოსი აქამდე არ შეგვ-
ხვედრია. სპერქეიოსი მდინარეა სამხრეთ თესალიაში, აქილევსის
სამშობლოში. ამ მდინარეს თავისი ღმერთი ჰყავდა და აქილევსის
მამას პელევსს აღთქმა დაუდვია, ოღონდ შვილი ცოცხალი და-
მიბრუნე და მის კულულებს და დიდძალ ზვარაკს შემოგწირავო).

აქილევსმა თვით ჩაუღო ხელში პატროკლეს ცხედარს კულუ-
ლები და ამით ცხარე ცრემლები მოჰგვარა ყველას. შემდეგ აქი-
ლევსმა აგამემნონს თხოვა ყველა აქაველისთვის საქმე მიეჩინა,
რათა პატროკლესთვის წესი აეგოთ. მართლაც მებრძოლებმა შეშა
დააწყვეს როგორც წესი და რიგია, ორსავე მხარეს ასი ნაბიჯის
მანძილზე გააჩაღეს უზარმაზარი კოცონი, ზედ ცეცხლზე დაასვე-
ნეს ცხედარი, მრავალი ცხვარი და ფეხათრეული მოზვერი დაკ-
ლეს კოცონთან, მათი ცხიმით დაიფარა მოკლულის სხეული თხე-
მით ტერფამდე. ცხედარს გვერდით მოუწყვეს თაფლით და ზეთით
სავსე ქილები, ოთხი ქედმორკალული ცხენი დასცა კოცონზე მწა-
რედ მკვნესარე აქილევსმა. ცხრა ძალღი დასცა გმირს და მათ-
გან ორი დააკლა ცხედარს. თორმეტი რჩეული ტყვე ბასრი სპო-
ლენძით დასცა და ცეცხლის სისასტიკეს შეჰმატა სიმკაცრე რკი-
ნისა. გიხაროდესო თვით ჰადესის მღვიმეშიც, გმირო, აღთქმას
ვასრულებ, თორმეტ ტროელ მეომარს შენთან ერთად შთანთქავს
კოცონი, ხოლო ჰექტორს ეს არ ელირსება, მას ძაღლებს მივუგ-
დებო.

აქილევსმა ასე კი უთხრა, მაგრამ ზევსის ასული აფროდიტე
დღე და ღამ უგერიებდა ძაღლებს, ვარდის ამბროსიული სუნამო
წასცხო ნატანჯ და ნათრევ ჰექტორის გვამს, რათა იარები შეხორ-
ცებოდა. გმირი შებურა აპოლონმა ყომრალი ღრუბლით და ად-

გილი, სადაც ცხედარი იწვა, ჩრდილით დაფარა, რომ მცხუნვარე მნათობის სხივებს არ გაეხმო სახსრები და სისხლის ძარღვები.

აქილევსმა მსხვერპლი ალუთქვა ქარ-ბორეასს და ქარს ზეფიროსს, შეევედრა, ერთი ძალუმად რომ დაექროლათ და მოგიზგიზე ალს შთაენთქა ნაკაფი და მიცვალებული. მისი ლოცვა უკვდავთა მაცნემ ირისმა გაიგონა. ზეფიროსისკენ გაიქრა.

თურმე ზეფიროსს ამ დროს წვეულება ჰქონია, დიდად ილხენდნენ ქარ-ნიაენი. ირისი ქვის ზღურბლს მიაღდა. თვალი მოჰკრეის ქარებმა ქალმერთს, ყველა წამოხტა და მოსალხინებლად მიიპატიეს. მაცნემ შესვლა იუარა და ასე უთხრა:

— არა მცალია! ოკეანის ტალღებთან მივალ, ეთიოპებთან, უნდა დავესწრო მსხვერპლშეწირვას, ზორვას. ბორეასო და ზეფიროს, აქილევსი გიხმობთ და ზღაპრულ ზეარაკს გპირდებით, თუ გააღვივებთ პატროკლეს კოცონს!

ქარები გრგვინვით დაიძრნენ, ღრუბლის კორიანტელი ააქნეს, ზღვასაც მძვინვარედ გადაუქროლეს, ქაფიან ტალღებს სუთქვა აფრქვიეს, ბოლოს ბორცვიან ტროასაც მიაღწიეს და კოცონს მოედნენ. დაიგრგვინა შთანმთქმელმა ალმა. მთელ ღამეს აღელვებდნენ ქარები მობრიალე ალს, შხუილით ქშენდნენ. მთელ ღამეს აქილევსი ორფსკერიანი თასით ოქროს ჰევერში ღვინოს საპავდა, ცეცხლს გარშემო ასხურებდა და მიწას რწყავდა, კოცონის ირგვლივ დახოხავდა ოხვრა-გოდებით.

როცა განთიადი, დილის მაცნე, ოქროს ქულაჯით ზღვას განეფინა, შეშაც მინავლდა, წითელი ალი დაიშრიტა და ქარებმაც უკან დაიხიეს. ზღვა კი ღელავდა აბორგებული.

ბოლოს მოცილდა ცეცხლს აქილევსი, ველზე წამოწვა ღონე-მიხდილი. ტკბილი ძილი ეწვია მოყმეს. ამ დროს ლაშქარმაც მოიყარა თავი აგამემნონთან. ფეხის ხმამ აქილევსს ხანმოკლე ძილი გაუფრთხო. იგი წამოდგა, აგამემნონს და სპათა წინამძღოლებს მიმართა:

— მეფეო, სრულიად აქაველთა თემისთავებო! ღვინო ვასხუროთ ადგილს, სადაც კოცონი ენთო და პატროკლეს ძვლები ამოვკრიფოთ. ძნელი არ არის მათი ამოცნობა: ცეცხლის შუაში ესენა იგი, ხოლო კიდევ მსხვერპლად შეწირულ კაცთა და ცხოველთა ძვლებია. ოქროს ფიალა აავსეთ ძვლებით და სანამ მეც ჩავალ ჰადესში, ურნაში შეინახეთ. დიდ აკლდამას არ ავუგებ ჩემს მე-

გობარს, შესაფერის ყორღანს აღვუმართავ, უფრო დიდი კი თქვენ აღმართეთ, აქაველებო, ვინც ჩემს შემდეგ ცოცხალნი დარჩებით!

შემდეგ აქილევსმა ხოპალდიდან განძი გადმოაღებინა — სინე-ბი, სამფეხები, რკინეულობა, მათ დაურთო ჯორ-ცხენები, ხარე-ბი, წელქამრიანი დიაცები. მარჯვე მხედრებისთვის ჩილდოები დააწესა: მარულაში გამარჯვებულს გამარჯე ახალგაზრდა დიაცი, ქალურ საქმეს დაუფლებული და ოცდამდე ზროხად ღირებული რვალის სამფეხა; მეორე გამარჯვებულს — ექვსი წლის ფაშატი, გაუნდნავი, წიაღში რომ ჯორს ატარებს; მესამეს — ცეცხლზე შეუდგმელი, ვერცხლის სადარი, ჯერ სულ ახალი მაზმართი — დიდი ვარცლი; მეოთხეს — ორი ოქროს ტალანტი; მეხუთეს — ცეცხლში გამოუწროთობი ფიალა.

შემდეგ თანამებრძოლებს მიმართა:

— ატრიდო აგამემნონ! ლამაზლექვერთხიანო აქაველთ სპანო! მე არავის შევეცილები დოღში ჩილდოს. თქვენ იცით, უკვდავი რაშები მყავს, მაგრამ აღარ მართავს მათ სახელოვანი მეურთლე — პატროკლე, რომელიც ატალღებულ ფაფრებს ხშირად თვითონვე ბანდა სუფთა წყლით და სუნამოს აცხებდა. ახლა დარდობენ მე-ეტლეზე. დგანან. ფაფარი მტვერში ესვრებათ...

სასაპარეზოდ მოემზადნენ: ევმელოსი, დიომედე, მენელაოსი, მერიონე, ნესტორის ძე ანტილოქოსი. ტკბილმოუბარი ნესტორი ასე მოძღვრავდა შვილს:

— ოსტატურად გმართებს ცხენები მოაბრუნო სანიშნესთან, ჩვენს მძიმე ცხენებს, ვშიშობ, მარცხი არ მოუვიდეთ. სხვებს უფრო მარჯვე ცხენები ჰყავთ, მაგრამ ხერხიანობით შენთან რას მოვლენ! ხუროს გამარჯვება ხელოვნებით შეუძლია და არა ძალით, მესაქეც მხოლოდ ხელოვნებით მართავს ღვინისფერ ზღვაზე ხოპალდს — შმაგი გრიგალის სათამაშოს, მხედარიც მხოლოდ ხელოვნებით სჯობია მხედარს. ზოგს იმედი აქვს მარტო ეტლის და ცხენებისა, რომ გააჰყენებს, ვერც აოკებს, რას არ მიასკდება! გეტყვით სანიშნეს, არ გამოგრაჩეს. ეგერ ხომ ხედავ, ხის მორი რომ ჩანს, ასე, ერთი ხელის გაშლაა, ვგონებ ფიჭვია, იქნებ მუხა. მარჯვნივ და მარცხნივ ორი თეთრი ქვა მოჩანს. ეს სვეტები უნდა იყოს ძველი, საფლავისზედა. ახლოს რომ მიხვალ და ცხენებს შემოაბრუნებ, მაგრად იდექი ეტლზე. მარცხნივ სულ ოღნავ გადაიხარე,

ცხენი რომ გყავს მარჯვენა ხელის მხარეს, იმას მათრახი დასცხე და სადავე მიუშვი სულაც. მარცხენა ცხენმა ნიშანსვეტთან შემოუხვიოს ისე ახლოს, რომ მისი ზედაპირი ლამის ბორბალმა გაკაწროს კიდეც. მაგრამ ფრთხილად, არ მიეჯახო. იყავი ფრთხილი და საზრიანი!

აქილევსმა მხედრებს წილი უყარა ჩაჩქანში და ამის მიხედვით დააწყო ისინი.

მხედრებმა შემართეს მათრახები, ხაფად დასქექეს, აღვირები აატყაუნეს, ჟინით აღივსნენ. მეყსეულად გაფრინდნენ რაშნი. ფლოქებიდან მტვერი ავარდა, ქარმა ცხენთა ფეხები წამოშალა. მფრინავი ეტლი ხან ნიადაგს შეეხებოდა, ხან აღილტვოდა ავარდნილი.

ქალარა ზღვასთან რომ მიადგნენ მოსახვევს, უფრო აჩქარდა ქროლვა ბედაურების. ევმელეს ფეხები გაიჭრნენ წინ, უკან დიომედეს აჯილდები მისდევდნენ, ისე ოდნავ ჩამორჩებოდნენ, გეგონებოდა, სურთ წინა ეტლს შეახტნენო, მხურვალე სუნთქვით გმირს უთბობდნენ განიერ ბეჭებს, ევმელეს მხრებზე თავი ედოთ და მიფრინავდნენ. ან გამარჯვებას გაიყოფდა, ან გაასწრებდა დიომედე, ღმერთი რომ არ შემოსწყრებოდა: მათრახი გამოსტაცა აპოლონმა. ცრემლი მოადგა გმირს, ხედავდა, როგორ გაიჭრნენ წინ ფეხები და როგორ რჩებოდნენ უკან მისი ულაყები — აღარ ჰქონდათ მათრახის რიდი.

ათენას არ გამორჩენია აპოლონის მავნე ოინი. დაეწია პალას-ათენა მხედარს, მათრახი მისცა, რაშებს სიმკვირცხლე შთაჰბერა, შეჰმდეგ ევმელეს დაეწია, ცხენებს უღელი გადაუტეხა, გვერდზე გახტნენ ფეხები და მიწაზე დაეცა ხელნა. თვლების ფერსოსთან დაეცა გმირი, ხელი იტყინა, ტუჩი და ნესტო გაიკაწრა, წარბზემოთ შუბლი გაიხეთქა... ჩამოუქროლეს აჯილდებმა ფლოქთათქარუნით.

დიომედეს კვალში მიჰყვებოდა მენელაოსი, მის უკან ცხენებს აქეზებდა ანტილოქოსი. იგი ევედრებოდა ბედაურებს, პირველ ჩილდოს არა გთხოვთ, მაგრამ მენელაოსს მაინც ნუ ჩამორჩები-თო.

ბოლოს ვიწრო ზოლი ნახა ანტილოქოსმა, იქ წყალს დაეფარა გასავალი და ამიტომ ფრთხილობდა მენელაოსი. ანტილოქოსმა

გზა შეიმოკლა, მენელაოსის ეტლს მხარში ამოუდგა. ატრევის ძემ შეშფოთებით შესძახა მღევარს:

— უგნურად მართავ, ანტილოქოს, მოსწი სადავე, ფართო გზაზე შემეჯიბრე, აქ გზა ვიწროა და ეტლები ერთურთს შეასკდება! ყური არ ათხოვა ანტილოქოსმა და გადაასწრო მენელაოსს, რადგან შეჯახების შიშით მან თვითონ დააოკა ცხენები. ანტილოქოსის ლანძღვას მოჰყვა მენელაოსი და თან ცხენებს დასჰყიელა გასამხნეველად.

აქაველები ამ დროს გზას გაჰყურებდნენ. იდომენესი შემალეულ ბექობზე იდგა და სხვებზე აღრე გაარჩია მოჭირითენი. წაბლა ქურანი ეცნო, ცხენს შუბლზე თეთრი ნიშანიც ჰქონდა.

— აქაველთა თემისთავებო, — მიმართა დანარჩენებს იდომენესმა, — ევმელეს რაშები შეფერხებულან, აღარ ჩანან, ეტყობა, უხერხულად მოაბრუნა სამანთან ეტლი და გადაუბრუნდა. ეგებ მეჩვენება, მაგრამ პირველი დიომედე უნდა მოჭროდეს!

— აბა რას ყბედობ, იდომენეს, — უხეშად შეაწყვეტინა იოლევის ძემ აიანტმა, — წინ კვლავ ფაშატები მოგელავენ. შენ ჰაბუკი როდი ხარ, რომ სხვებზე უკეთ გიჭრიდეს თვალი, აქ სხვებსაც ვხედავ შენზე უფრო გამჭრიახ ვაჟკაცებს. რა ცუდ-უბრალო ლაპარაკი გჩვევია!

განარისხდა კრეტეს ბელადი იდომენესი:

— აყვია და ჩხუბისთაფო! სანაძლეოზე ჩამოდი ჩემთან სამფხბა, მოწმედ გვეყოლოს აგამემნონი და მაშინ გაიგებ, ვინ წინ არის, როცა წააგებ ნაძლევს!

ოილევის ძე წამოიჭრა ამ სიტყვებზე და მზად იყო საპასუხოდ რალაც უკმეხად ეთქვა, მაგრამ აქილეუსმა მიმართა თემისთავებს, იყუჩეთ, სხვა ასე რომ მოქცეულიყო, თქვენ თვითონვე ხომ და ტუქსავდითო.

ამასობაში გამოჩნდა კიდეც ტიდევსის ძე, ორთქლით აბოლქვილ ბედაურებს მათარახს სცემდა. საოცარი სისწრაფით მოჭროდნენ რაშები, მხედარს აფრქვევდნენ ფლოქვებიდან ასხლეტილ ქვიშას. ხპილენძით მოჭედილი ეტლი ძლივსლა ასწრებდა ველზე კვალის დაჩენას, ისე შმაგად რბოდნენ ბედაურნი!

გამარჯვებული დიომედე წრის შუა ჩადგა. ოფლი ნაკადად დასდიოდა დაღლილ ქურანებს. არ დაახანა მისმა თანამებრძოლმა სთენელოსმა და მის მაგივრად მიიღო ჯილდო: ქალი მსახურთ

ჩაბარა, მათვე წააღებინა სამფეხა და შეუდგა ეტლიდან ცხენების გამოხსნას.

მეორედ ანტილოქოსი მოიჭრა, თვლის ერთი ბრუნითა ჩამორჩა მენელაოსი, მას კი შუბის ერთ გასროლაზე ჩამორჩა მერიონე — იდომენეისის მეაბჯრე, ნელმავალი ცხენები ჰყავდა და არც თვითონ იყო დოღში დიდად მოხერხებული. ბოლოს კი ადმეტოსის ძე ევმელოსი მოვიდა. ფეხმარდ აქილეესს შეებრალა:

— პირველ მარბიელს ბოლოს მოჰყავს მარდი ცხენები! მაგრამ ღირსია და ვუბოძოთ მეორე ჯილდო, ხოლო პირველი უეპველად ეკუთვნის ტიდიდს!

აქველთა თანხმობით მისცემდა კიდევ ევმელოსს მეორე ჯილდოს, რომ ანტილოქოსი არ ამხედრებულყო:

— გულს მომიკლავ, აქილეეს, თუ შეასრულე, რაც ახლა ბრძანე! გსურს ჯილდო წამართვა იმიტომ, რომ ევმელოსის ეტლს დაატყდა უბედურება? რა დიდი მხედარი ეგა მყავს! თუ ასე გეცოდება, გემზე უხვად გაქვს ოქროც, სპილენძიც, მონებიც გყვანან, ცხვრებიც, ცხენებიც და თუ გინდა, უკეთესი რამ აჩუქე, ამას კი — ნურას უკაცრავად! — არვის დაუთმობ!

ამ საყვედურზე აქილეესმა მხოლოდ გაიღიმა და ევმელოსს სპილენძის სამკერდული აჩუქა. მაშინ წამოდგა გულნაკლული მენელაოსი და მებრძოლებს გაჩუმება სთხოვა:

— რა ჩაიღინე, ანტილოქოს, — მიმართა მენელაოსმა ნესტორის ძეს, — მხოლოდ ხრიკით შესძელი ჩემი დამარცხება! არავინ თქვას, მეგობრებო, ამოდ ჩავრავსო მენელაოსი ანტილოქოსს, მართალია, ჰაბუკს ცხენები არ უვარგა, მაგრამ თვითონ ხერხიანად უმართავს ეტლიო. ასე რომ არ მოხდეს, ცხენთან დადექი, ანტილოქოს, აილე მართახი, რომელიც ხელთ გეპყრა, ცხენს შეახე და დაიფიცე მიწისმრყეველი პოსეიდონი, რომ ხერხით და არა ვერაგობით ჩემი ეტლი ჩამოიტოვე!

ჰკვიანმა ანტილოქოსმა მიუგო:

— დამშვიდდი, მე ხომ ყმაწვილი ვარ... ო, მენელაოს, ჩემზე მეტი ხარ, ასაკითაც, ვაჟკაცობითაც და უწყი, როგორ ცდება ხოლმე ყმაწვილკაცობა: ჰაბუკის ჰკუა უთავგზოა და უმწიფარი. გული მოილბე და მშვენიერ ფაშატს თვითონვე გითმობ! რაც ჩემია, ისიც რომ მთხოვო, არ დავინანებ, ოღონდ გულიდან ნუ ამომიღებ!

მიჰვეარა კიდეც ცხენი.

როგორც დნება ნამი თავთუხზე, როცა მზის მცხუნვარება გადაუვლის აოშვილ მიწას, ისე გაგილღვა გული, ო, მენელაოსი ფრთიანი სიტყვით მიმართა ჭაბუკს მენელაოსმა:

— თუმც ვმრისხანებდი, ახლა თვითონ გითმობ ამ ჭილდოს! დღეს სიყმაწვილემ სძლია შენს გულის სიტყვას, მაგრამ ამიერიდან, ანტილოქოს, უფროსს ნუ ეცრუები!

ფაშატი ანტილოქოსს დაუთმო მენელაოსმა. თვით კი მაზმაროთი ირჩია. ოქროს ტალანტი მერიონემ დაიმსახურა — იგი მეოთხე იყო. დარჩა მეხუთე ჭილდო — მრგვალი ფიალა. იგი ტკბილმოუბარ ნესტორს მისცა აქილევესმა. აქაველთა დასი გაიარა, მივიდა მოხუცთან და უთხრა:

— ეს შენ მიიღე, ღვთაებრივო მოხუცო! ამ ჭილდომ მოგაგონოს პატროკლე! გამარჯვების ჭილდოს განიჭებ, რადგან არც კრივეში, არც, ცხადია, ჭიდაობაში ძალას არა ცდი, არც სროლაში, არც მორბენლებს შეედავები — შენ ხომ სიბერე მოგაქალებია!

სიხარულით მიიღო ნესტორმა, სინანულით გაიხსენა სიჭაბუკე, მადლობა მოახსენა აქილევესს, ამ სიუხვეს ღმერთები გადაგიხდიათ. დასძინა.

შემდეგი შეჭიბრება კრივეში მოეწყო. გამარჯვებულისთვის აქილევესმა ჭილდოდ დათქვა ექვსწლიანი ჯორი, ჯერ კიდეც უღელდაუდგმელი და ძნელად სახედნი, ხოლო ძლეულისთვის — ორფსკერიანი თასი.

წამოდგა ეპეიოსი, დაძარღვული ხელი წაავლო ჯორს და შესძახა:

— მოდით, ვისაც გსურთ თასს დაეუფლოთ! ჯორს კი ვერავინ წამგვრის! ეგებ არ ვიყო რჩეული მეომარი, მაგრამ თუ კრივეში მიდგა საქმე, ხორცს ძვლამდე დავუყვან მოწინააღმდეგეს, ხოლო ძვლებს დავუმსხვრევ. თითო ჭომაგი გამოჰყვეს, ვინც ჩემთან შერკინებას გაბედავს, რათა ძლეული გაიტანოს ასპარეზიდან!

ყველა ჩუმად იყო, ვერავინ ბედავდა გასვლას. მხოლოდ ევრიპოლოსი წამოდგა. იგი ოდესღაც ოიდიპოს მეფის ქელეხზე ყოფილა და კრივეში ყველა კადმოსელი დაუჩაგრავს.

(ჰომეროსის მიერ ნახსენები ოიდიპოს მეფე ემახსოვრება მკითხველს. იგი დიდი ბერძენი ტრაგიკოსის სოფოკლეს (დაახლ.

496—407 წწ.) ძვ. წ. ა.) ამავე სახელწოდების ტრაგედიის მთავარი გმირია).

ევრიалოსი დიომედემ მოამზადა, მეგობრული სიტყვით გაამხნევა, ხარის ღვედებისგან დაწნული სარტყელიც მისცა. წრის შუაგულში გავიდნენ მოკრივენი, ერთმანეთზე აღმართეს ხელნი, ყბებზე გაისმა ლაწა-ლუწი, სახეზე ოფლი ღვარად სდიოდათ. შეიმართა ეპეიოსი, სახეში დასცხო შებრუნებულ მეტოქეს და მუხლები მოეკეცა ევრიалოსს. როგორც ქარ-ბორეასი ამოაგდებს თევზს ზღვიდან და გაბრუებულს გადაუვლის ტალღა ნაპირზე, ასე დაეცა ევრიалოსი. თვით დიდსულოვანმა ეპეიოსმა წამოაყენა. მეგობრები მხარში შეუდგნენ ძლეულს და წაიყვანეს, ძლივს მიათრევდა მიწაზე ფეხებს...

შემდეგ აქილეესმა ჰიდაობაში გამარჯვებულისთვის დათქმული ჯილდო აჩვენა ლაშქარს: გამარჯვებულისთვის სპილენძის სამფეხა (აქაველებმა თორმეტ ზროხად შეაფასეს), დამარცხებულისათვის ახალგაზრდა მხევალი (ტყვე ქალწულს მხოლოდ ოთხი ზროხის ფასი დაადეს).

საქიდაოდ შეიბნენ აიანტ ტელამონის ძე და ოდისეესი ჰკუთლუევი. ქაშკაშები შემოირტყეს და წრეში ჩადგნენ, მძლავრად შემოაქდეს ერთურთს წელზე ხელები. ჰახანი იწყო ხერხემალმა, მძლავრი ხელების სალტეში მოხვედრილმა, სხეული ოფლმა დაცვარა; ფერდებზე, ზურგზე აელეწათ გმირებს კუნთები. ვერც ოდისეესმა დასცა ტელამონიდი, ვერც აიანტმა უყო ძვრა ლაერტიდს, ოდისეესს. მოსწყინდათ აქაველებს, დრტვინვა გაისმა.

— კეთილშობილო ლაერტიდო, ბრძენო ოდისეეს, — მიმართა მაშინ აიანტმა, — შენ ამიტაცე მალა, ან მე, განსაჯოს ზევსმა! არც ამისგან გამოვიდა რამე: აიანტმა რომ ასწია ოდისეესი, მან ფანდი იხმარა, კვირისტავს ქუსლი გამოუკრა, პირალმა დასცა აიანტი, მაგრამ თვითონაც ზედვე დაეცა. ვერც ოდისეესმა აიტაცა, ორივე დაეცა და ერთურთის გვერდით იწვნენ მტკვარში ამოგანგლულნი. კვლავ წამოიჭრნენ, მესამედაც შეებმოდნენ ერთმანეთს, რომ აქილეესს თანაბრად არ შეეფასებინა მათი ძალა და მოწადინება ჯილდოც შესაფერისი, ტოლფასი არ მიეცა.

შემდეგ აქილეესმა მალემსრბოლელთათვის დათქვა ჯილდოები: პირველი — ვერცხლის დიდი თასი, მეორე — ჯავშანი, რქამორკალული ხარი, მესამე — ნახევარი ტალანტი ოქრო.

სწრაფად წამოდგნენ აიანტი ოდიშის ძე, ჰკუთლავი ოდიშის და ანტილოქოსი — ჰაბუკთა შორის უსწრაფესი.

ერთი ხაზიდან გაიჰრნენ მორბენალნი. სწრაფად მიჰროდა აიანტი, ოდიშის ფეხდაფეხ მიჰყვა. როგორც ქსოვის დროს ნართს მისდევს თითისტრის მასრა, ხელით აცილებს ხოლმე ქალი, რა წამს მისაქსელს ძაფს გაუყრის და კვლავ იქერს უბესთან ახლოს, ზე მისდევდა ოდიშის. აიანტის კვალს ზედ კვალს ადებდა, ქვიშა ვერც კი ასწრებდა გაშლას. მხურვალე სუნთქვას ოდიშის ქედზე აფრქვევდა. სამანს რომ მიადგნენ, ჰკუთლავი ოდიშის თვალმცეცხლია ათენას შეევედრა, სისწრაფე მომანიჭეო. ჯილდოს მიღებამდე ცოტადა რომ დარჩა, ათენას ხერხით დაუტურდა აიანტს ფეხი, ნახირის ნეხვზე და სისხლზე, ქელეხის დროს რომ დაეღვარათ. ნესტო და პირი გამოეცხა სიბინძურით აიანტს. ოდიშის პირველი ჯილდო ერგო. აიანტმაც მიიღო თავისი. ნაჩუქარ ხარის რქებზე ხელი ედო აიანტს, ნეხვს აფურთხებდა და აქაველებს ეუბნებოდა:

— ვაი ჩემს თავს! თვით ათენამ მატკინა ფეხი. მიწყვი დედასავეთ შველის ოდიშის!

მხიარული ხარხარი გაისმა.

ანტილოქოსს მესამე ჯილდო ერგო. ღიმილით მიმართა აქაველებს:

— როგორც ყოველთვის, ახლაც უფროსებს სცეს ღმერთებმა პატივი. ისე კი, ამბობენ, ოდიშის ძნელად აჯობებს ვინმე, აქილევსის გარდა.

— უპასუხოდ არ დარჩება ეგ შენი საქებარი სიტყვები, — თქვა აქილევსმა, — ნახევარ ტალანტ ოქროს კიდევ დაგიმატებ.

გაეხარდა ანტილოქოსს.

აქილევსმა აიღო გრძელჩრდილიანი შუბი, ფარი და სხივოსანი ჩაჩქანი გამოიტანა — სარპედონის ოდინდელი საჭურველი, პატროკლეს რომ ერგო დავლად.

— ორ მებრძოლს ვიწვევო, — განაცხადა ლაშქრის შუაში მდგომმა, — შეიმოსონ და შეერკინონ ერთუროს. ვინც აბჯარს გასცდება და მეტოქეს სისხლს დაადენს, ჯილდოდ მიიღებს ვერცხლის სამს-ქვალიან რვალის სატევარს, ორივე მებრძოლი ამ საჭურველს გაიწაწილებს და ჩემს კარავში სანაქებო ღვინს გავუშვართავ.

ტელამონის ძე აიანტი და ტიდევის ძე დიომედე ლაშქრის თავ-ბოლოდან შუაში გამოვიდნენ. ისე მრისხანედ შეხედეს ერთმანეთს, რომ აქაველნი შიშმა შეიპყრო.

სამჯერ იარაღით შეასკდნენ ერთუროს. ჯერ აიანტმა ბაკმულ ფარში დაჰკრა ოროლი, მაგრამ გმირი აბჯარმა იხსნა, ხოლო დიომედე შეიღტყავიანი ფარის ზემოთ აიანტის ყელს ემუქრებოდა წამახული შუბით. შიშით შეპყვირეს ათრთოლებულმა აქაველებმა: ბრძოლა შეეწყვიტოთ, თანაბარი გავცეთო ჩილდო.

შემდეგ აქილევსმა ბადროს ტყორცნა შესთავაზა მებრძოლთ. გამარჯვებულს საჩუქრად თვით რკინის ბადროს დაპირდა.

ოთხი გმირი გამოვიდა ასპარეზზე: პოლიპოიტე, ლეონტევი, აიანტ ტელამონის ძე და ეპეიოსი.

ჯერ აილო ბადრო ეპეიოსმა, დიდხანს იქნევდა და გასტყორცნა გადაიხარხარა აქაველთ დასმა.

შემდეგ ლეონტევსმა სტყორცნა, მესამედ აიანტმა აილო რკონა. სტყორცნა და ყველა დანიშნულ ხაზს გადააცილა.

ბოლოს აილო ბადრო პოლიპოიტემ და ისე შორს სტყორცნა, როგორც მეხრემ, მრუდე არგანს რომ ნახირის თავზე ბზრიალ-ბზრიალით გაუშვებს ხოლმე. შეპყვირეს გაოცებულმა აქაველებმა. პოლიპოიტეს მეგობრებმა ხომალდისკენ სიხარულით წაიღეს ჩილდო.

მოისართ აქილევსმა ჩილდოდ აღუთქვა ათი ორღესული სეკირა, ათიც ცალპირა. შორს, ქვიშრობში, შავმკედიანი გემის ანძაზე წვრილი კანაფით მტრედი მიაბმევინა.

— ვინც მტრედს მოარტყამს, ორღესულ ცულს მიიღებს, — განაცხადა გმირმა, — ვინც კანაფს გაწყვეტს, ხოლო ფრინველს ისარს ააცდენს, ძლეულად ჩაეთვლი და უბრალო სეკირას მიეცემ.

ტევკროსი და მერიონე შეეცილნენ ერთმანეთს. წილი უყარეს სპილენძის ზუფში. ტევკროსს ერგო პირველი სროლა. მაგრამ მან თავის დროზე, თურმე, აღთქმა არ შეუსრულა ვერცხლისმშვილდოსან უფალ აპოლონს და ამიტომაც მიზანს ააცდინა ღვთის შერისხულმა. ისარი მხოლოდ კანაფს მოხვდა. მტრედის საბამი ზედ მის ფეხებთან გადაიქრა, შეიფრთხილა და ცად აიქრა ფრინველი. აქაველებს ოხვრა აღმოხდათ.

მერიონემ მეყსეულად გამოსტაცა ნაღვლიან ტევკროსს მშვილ-
დი, ისარი წინასწარვე მზად ჰქონდა. გულში აღუთქვა აპოლონს
სამადლობელი ზეარაკი. მალე ღრუბლებთან მოფარფარე მტრე-
დი შენიშნა, ირაოს სცემდა... გაუყარა ფრთებქვეშ ისარი, ნაყ-
ტენი გაჰრა ისარმა და უკან დაეშვა, მიწას ჩაეჭდო გმირის ფეხ-
თან, ხოლო ფრინველი ლაყვარლოვანი ციდან ანძისაკენ წამო-
ფრთხილდა ულონოდ ფრთებჩამოყრილი. სული აღმოხდა.

გაოცდნენ აქაველები.

ორღესული სეკირები მერიონეს ხედა წილად, ხოლო ტევ-
კროსმა გემზე უბრალონი წაიღო.

აქილევსმა შუბი მოიტანა და ჯერ ცეცხლზე შეუღმეღი მაზ-
მართი. ორი განთქმული შუბოსანი წამოდგა ზეზე: ხალხთა მწყემ-
სი აგამემნონი და მერიონე. მაგრამ აქილევსმა ასე ბრძანა:

— ატრიდო აგამემნონ! ვიცით, რომ ყველას აღმატები და
ამიტომ პირდაპირ მიიღე ჯილდო, ხოლო მერიონეს ეს შუბი მიე-
ცეთ, მე მგონი, ასე სწორი იქნება.

უარი არ უთქვამს აგამემნონს, მერიონემაც მიიღო შუბი.

პეპა ოცდაათემა

ჰექტორის გამოსაძიება

დაიშალა ლაშქარი, ყველამ თავთავის კარავს მიაშურა, ივან-
შემეს და შემდეგ ძილს მისცეს თავი. მხოლოდ აქილევსს არ ეძი-
ნა. დიდხანს ტრიალებდა საწოლზე, პატროკლეს სიმხნეს იხსენებ-
და. რამდენი ბრძოლა და ჯანთა გადახდენიათ ერთად! ხან მხართე-
ხოზე, ხან პირალმა, ხან თავქვე იწვა, სახით ეკეროდა სველ სას-
აუშმალს და ძილი არ ეკარებოდა. ბოლოს წამოდგა და სევდიანი
კაპყვა ზღვის ნაპირს. განთიადმაც იქ მიუსწრო, ძოწისფრად ხმე-
ლეთის და ზღვის გამნათებელმა.

მაშინვე შეკაზმა აქილევსმა ფეხმარდი რაშები, სათრეველად
ტოლს გამოაბა ისევ ჰექტორის გვამი. სამჯერ შემოატარა პატ-
როკლეს საფლავის გარშემო. ბოლოს დაშოშმინდა, პირქვე გან-
თხმული მიაგდო გვამი და კარავში დაბრუნდა.

აპოლონ ღმერთი მკვდარსაც სწყალობდა, ოქროს ეგიდას აფარებდა, რომ ნაგვემ-ნათრევს კვალი რამე არ დასტყობოდა.

რა ნახეს, ღვთაებრივ ჰექტორს საქმე რომ სჭირდა სათაქილო ღმერთებმა ჰერმესს ურჩიეს, მოეპარა გმირის ცხედარი, მაგრამ ჰერამ, თვალმცეცხლია ათენამ და პოსეიდონმა ეს არ ისურვეს: ძველებურად სძულდათ ილიონიც, ტროელებიც, პრიამოსიც — პარისის ცოდვათა გამო. მან ზომ შეურაცხყო ქალღმერთები და იგი არჩია, ვინც ავხორცი ენება არგუნა!

ღღის მაცნე ეოსი უკვე მეთორმეტედ ამოდიოდა, როცა აპოლონმა ღმერთებს მოაგონა ჰექტორის სათნოება, ღვთისმოსაობა, უმადურობაც უსაყვედურა, რომ მათ არ უნდათ იხსნან მისი გვაძა ასეთი დამცირებისგან.

მხრებქათქათა ჰერამ მრისხანედ უთხრა აპოლონს: ყველას თავისი ბედი აქვს, ჰექტორს მოკვდავი ქალის ძუძუ უწოვია, აქილეესი კი ქალღმერთის შვილია, განა დედამისის ქორწილში შენც არ იყავი და ფორმინგით არ ილხენდიო?

ღმერთების დავაში ზევსი ჩაერია. ცხედრის მოპარვა მან მართებულ საქმედ არ მიიჩნია, აქილეესი ამას ზომ მაშინვე გაიგებსო. ღრუბელთბატონმა ბრძანა მასთან მოეხმოთ თეტისი: ბრძნულ სოტყვას ვეტიყვი, აქილეესმა პრიამოსისგან გამოსასყიდი უნდა აიღოსო.

მაცნე ირისმა ზღვის ჯურღმულებში იხილა თეტისი, იგი ბელს დასტიროდა აქილეესისა, რომელსაც მალე საზარი ხვედრი ელავდა ტროაში. ზევსი გიხმობსო, უთხრა ირისმა თეტისს. როცა თეტისი გამოცხადდა ღრუბელთმარეკთან, ზევსმა ბრძანა:

— ვიცე, ო, თეტის, დარდით გეწვის გული, მაგრამ გაუწყუბ რად მოგიხმე ოლიმპოზე. უკვდავთა შორის ცხრა დღე იყო იმაზე ცილობა, თუ რა ბედი სწეოდა მოკლულ ჰექტორს. ბევრმა ჰერმესს სთხოვა ცხედრის მოტაცება. მე კი აქილეესს მსურს კვლავ დიდება მივანიჭო. უთხარი პელეესის ძეს, ნუ განარისხებს ღმერთებს, ნუ აჰყვება მრისხანებას. საზლო მიიღოს და დათმოს ჰექტორის გავამი.

დაჰყვა მის ნებას ვერცხლისფერმუხლიანი თეტისი. აქილეესს გამოეცხადა, ეფერებოდა, გულს რად იკლავო, აღარც პურისჭამა

გახსოვს, არც სარეცელი, დაგვიწყებია, რომ სანეტაროა ქალთან ტრფობით სიამტკბილობა, — ეუბნებოდა, — დიდი დღე როდი გიწერია, შენს წინაშეაო თვით სიკვდილი, — გულნატკენი აფრთხილებდა, — ღმერთები წყრებიან, ზევსიც ჯავრობსო, საზღო მიიღე, დათმეო ჰექტორის გვამი, — ურჩევდა.

დედას დაეთანხმა აქილევსი.

ამ დროს მალემსრბოლი ირისი ილიონს წარგზავნა ზევსმა, რათა პრიამოსი გაეფრთხილებინა: აქილევსი თანახმაა გამოსასყიდი მიიღოს, ოღონდ მარტო ეახლოს პრიამოსი, მეგზურად თვით ჰერმესი გაჰყვებო.

ფეხმარდ ირისს დიდი გლოვა დახვდა პრიამოსის კარზე. მოქვითინე ძეთა შუა მიწაზე ეგდო მოხუცი პრიამოსი, თავზე და კისერზე ტალახი ეცხო, მიწად ხოხავდა ის უბედური. რძალ-წულნი სახლში შეყუჟულიყვნენ და უხმოდ ტიროდნენ. ირისმა გადასცა მოხუცს ზევსის ბრძანება.

მაშინვე უბრძანა ვაჟებს ილიონის მსცოვანმა მეფემ გაემზადებინათ ჯორკიდებული და კიდობანი. მეუღლეს ჰეკაბეს აცნობა, რომ ჰექტორის გვამის გამოსასყიდად მიდიოდა.

— ვაგლახ, დაკარგე ვგონებ გონი — შეჰყვირა შეძრწუნებულმა ჰეკაბემ, — როგორ უნდა ეწვიო კაცს, რომელმაც შენს მრავალ შვილს მოუღო ბოლო? კაცო, რკინის გული გქონია! არ დაგინდობს ეგ სისხლის მსმელი! რომ შემეძლოს, მკერდში ეწვდებოდი, გულს ამოვჭამდი!

— ჩემს სურვილს წინ ნუ აღუდგები, — მიუგო პრიამოსმა, — ნოკი დამჩხავლებ, ვით ყორანი ავის მორბედი. ღეთის ნებაა და უნდა მივიღე. თუნდაც სიკვდილი წილად მხვდეს, დე, მიმიღოს სულთამხუთავმა, შვილს ხომ დავკოცნი და ქვითინით გულს მოვიოხებ!

ლამაზი კიდობანის თავი ასწია და თორმეტი მოსასხამი ამოიჭო, იმდენივე ქლაინა, იმდენივე ხალი, თეთრი კვართები, სიფრიფანა ქიტონები, ათი ტალანტი გადასწონა ოქროს სასწორით, ორი შოელვარე სამფეხა, ოთხი სინი და სხვაც ბევრი განძი არ დაინანა. ვინც კი მოადგა, კრულვით გააგდო და აიკლო ლანძღვა-გინებით:

— შორს, დაწყევლილო, ბილწო მოდგმავ! განა ამ სახლში ისე ცოტაა კირი, რომ თქვენ კირს ზედ გვიმატებთ? მალე იგრძნობთ,

რაც დაგაკლდათ: გაუადვილდებათ აქაველებს თქვენი დ.თრგუნ-
ვა. ვიდრემდის ტროას ვიხილავ გაპარტახებულს, ჰადესის ჭურ-
ღმულს მიმაბარეთ, ეპა, ღმერთებო!

ასე ამბობდა და კვერთხით ღვენიდა შვილებს: ჰელენოსს, პა-
რისს, აგათონს, პამონოსს, ანტიფონოსს, პოლიტეს, დიოსს, დეი-
ფობოსს, ჰიპოთოოსს, ასე უყვიროდა:

— აბა ჰე, ყოვლად უმსგავსონო! ვფიცავ, მერჩია. ჰექტორის
ნაცვლად მომკვდომოდით ყველანი ერთად! ვაი-უბედურს! ბევრი
მამაცი შვილი მყავდა ტროაში, მათგან ერთიც არ დარჩენილა:
მესტორი არ მყავს, ტროილოსი... არ მყავხარ ჰექტორ — კაცთა
შორის მაღალო ღმერთო! მხენი მომისპო არესმა და დამრჩნენ
ეს ურცხვნი, ცრუპენტელები, უმაქნისი მეფერხისენი, თხაპარიე-
ბი, ტარიგების ქურდბაცაყები! კიდევ დიდხანს გასურთ ეტლი კაზ-
მით და იზოზინოთ?

აშინებდათ მამის მუჟარა, ჩქარობდნენ. გამოაგორეს საზიდა-
რი, დაამაგრეს ზედ მძიმე სკივრი. სამსჰვალს ჩამოხსნეს წიფლის
ხის საყევარი, ზემოდან სალტით ხერხიანად შეკრული. აპეურს
სიგრძე ცხრა წყრთა ჰქონდა. უღელს მოარგეს. შემდეგ დაადგეს
საყევარი მოლიპულ ხელნას გარდიგარდმო და ბოლოებში შეკ-
რეს კავები. უღლის ზედაპირს სამფად შემოახვიეს ტყავი, მაგრად
შეკრეს და ნასკვის ბოლოც შიგ ჩააყოლეს. შემდეგ დაუდეს სა-
ზიდარზე, რაც კი სახლიდან გამოეტანათ საზლაური. ქონგურებდა-
ნი სასახლის წინ ცხენები შეაბეს ეტლში. ამ დროს მოვიდა ჰეკ-
ბეც, ღვინო მოიტანა, სიმხნის მომნიჭებელი, ოქროს თასიც, რათა
წასვლის წინ მეფეს ზედაშე ესხურებინა.

— ილოცე შავლრუბლიანი ზევსის მიმართ, რაკი წასვლა არ
დაგიშლია, ვინძლო დიადმა ზევსმა კეთილი ნიშანიც მოგივლინო-
სო.

წყალი მოართვეს მეფეს, წინ როფი დაუდგეს, თუნგი მიაწო-
დეს. ხელზე გადაისხა წყალი. შემდეგ ღვინო ასხურა და ლოცვა
შელაღადა ზევსს ღრუბელთბატონს.

ზევსმაც ისმინა მოხუცის ლოცვა და კეთილ ნიშნად უერთგუ-
ლესი ფრინველი — არწივი მოუვლინა. მხარმარჯვნივ ჩაიქროლა
ცად მოლივლივე მაცნემ.

ფიცხლად ავიდა მეფე ეტლზე და გააქენა, წინაბჭეს გასცდნენ
თქარათქურით მარდი ცხენები, ოთხთვლიან ურემს მიაგორებდნენ

მძლავრი ჯორებიც. საზიდარს იდაიოსი მართავდა. პრიამოსს ყველა მახლობელი მიაცილებდა. ისე ტიროდნენ, სასიკედლილოდ მიდისო თითქოს.

ზევსმა დაინახა მოხუცი პრიამოსი, სიბრალულით აევსო გული და ჰერმესს მიმართა:

— ღმერთთა შორის ყველაზე მეტად შენ გეამება კაცთა შველა და მეგობრობა, მიჰყევ პრიამოსს!

მის ნებას დაჰყვა ჰერმესი. ფეხზე აიწია მშვენიერი ოქროს პედილა, რომელიც წყლის ჭავლზე ფეხს არ უსველებს და მიწის პირზეც მიაქროლებს ქარიშხალივით. კვერთხი აიღო, რომელიც კაცს ძილს ჰგვრის ხოლმე, ან თუ სძინავს, თვალებს აუხელს.

ჰერმესი კეთილშობილ ჭაბუკს ემსგავსა იერით, პირველი ღინდლი რომ უფარავს მშვენიერ სახეს და პრიამოსს დაელოდა.

პრიამოსი და იდაიოსი მალე გასცდნენ ილოსის საფლავს, დასარწყულებლად შეაჩერეს მდინარის პირას ჯორ-ცხენები, უკვე ღამის მწუხრი დაეშვა. ამ დროს შეამჩნია გამჟრიახმა იდაიოსმა ჰერმესი და პრიამოსს მიმართა:

— ფრთხილად, მეფეო, კაცსა ვხედავ და მეჩვენება, რომ ჩვენი მოკვლა სურს. უნდა გავიქცეთ, ანდა ჯეხებში ჩავუვარდეთ, ვინძლო შეგვიწყალოს!

შეძრწუნდა მეფე. მოხრილს, მოკაკულს შიშით თმები ყალყზე დაუდგა.

ჰერმესი ახლოს მივიდა, ალერსით ხელი მოჰკიდა მოხუცს და ჰკითხა:

— შორს მიხვალ, მამი? საით გაგიწევია ღამით, როცა მოკვდავებს სძინავთ? ნუთუ არ უფრთხი აქაველებს? ვინმემ რომ თვალი მოგკრას ამდენი განძის მფლობელს, განა სიმხნე შეგრიება? არც შენ ხარ ყმა, მეგზურიც მოხუცი გახლავს. ამ სიტყვებით აბუჩად როდი გიგდებ, მზად ვარ დაგიცვა. მამას მომაგონებ, ტკბილ მოხუცო!

მხნედ უპასუხა პრიამოსმა:

— სულ მართალს ამბობ, რასაც ამბობ, ძვირფასო შვილო! მაგრამ მე მიცავს თვით ღვთაება, რომელმაც გზაში შენნაირი მეგზური შემახვედრა. ნეტავ შენს მშობელს!

ისევ მიმართა სათნომყოფელმა ჰერმესმა:

— მეზობელ ტომთან ხომ არ გინდა ამდენი საუნჯის გადახიზვნა, რომ შეინარჩუნო? ეტყობა, შიშმა შეგიპყრო და სტოვებ ილიონს? მართლაც ასეთი მცველი დაგელუბათ — გმირი ჰექტორის

ლეთოს სადარბა პრიამოსმა ჰკითხა:

— ვინ ხარ, ჰაბუკო, ზნეკეთილო, ვისი მოდგმის ხარ, ასე სათნოდ რომ მომაგონე დაკარგვა შეილის?

— შენ მცდი, ღვთაებრივ ჰექტორზე რომ მკითხავ, მოხუცო, — მიუგო ქველისმოქმედმა ჰერმესმა, — ბრძოლის ქარცეცხლში ხშირად მინახავს იგი, აქაველებს რომ ანადგურებდა. ჩვენ შორიდან შეეცქეროდით განცვიფრებულნი. აგამემნონის ბოლმით აქილევსმა არ გაგვაკარა ბრძოლის ველს. მე აქილევსთან ერთად მოვყევი გემს, მირმიდონელი ვარ მამად მივის პოლიექტორი, დიდად შდიდარი და მოხუცი, როგორიც შენ ხარ. შინ ექვსი ძე ჰყავს, მეშვიდე კი შენს წინაშეა. ახლახან გავცდი გემებს, მიდამო რომ დამეზღვრა, ხვალ იერიშზე გადმოდიან აქაველები.

მუდარით მიმართა პრიამოსმა:

— თუ ჰეშმარიტად აქილევსის შენ ხარ მსახური, ნუ დაჰმალავ, ჩემი ძე ისევ გემებთან ჰყავს, თუ დაჩეხილი მიუგდო ძალებს მისი გვამი?

— არა, არც ძაღლნი შეხებიათ, არც ყვავ-ყორანნი, — დაამშვიდა ჰერმესმა, — იგი აქილევსის ხომალდებთან წევს, კვლავ უვნებელი, როგორიც იყო. მეთორმეტე დღე დაიწყო, მაგრამ არა ღრღნის კია, ომში დაცემულ მოყმეს ხარბად რომ მუსრავეს ხოლმე. თუმცა მარადღე ძვირფას მოძმის საძვალის ირგვლივ ათრევს პელიდი, ეოსი რომ ამობრწყინდება, იგი ისევ უვნებელია. თვითონ ნახავ და გაოცდები: ისე ცოცხლად წევს, ვით ყვავილი ცვარნაპკურევი. კვალი არ აზის სისხლის და მტერის, ყველა იარა ამოვსებულია... უკვე მოკლულიც შენი ვაჟი უყვართ ნეტარ ღმერთებს!

ლხენით აღივსო პრიამოსი და კარგი ამბის მახარობელს შესთავაზა:

— სათნო მეყავ, მიიღე თასი ოქროსი და მიმაცილე ბანაკამდე!

— გინდა აცდუნო სიყმაწვილე ჩემი, მოხუცო? — იუარა ჰერმესმა, — რასაც მთავაზობ, ვერ მივიღებ. მე ხომ აქილევსს ვერ შოვტაცებ ჯილდოს. მაგრამ მზადა ვარ მიგაცილო თუნდაც თვით არგოსამდე. სანამ ჩემთან ხარ, ხელს ვერვინ გახლებს!

ეს თქვა თუ არა, მყისვე პრიამოსის ეტლს შეახტა ღმერთი. მათარახი და სადავე ხელთ იგდო, ცხენ-ჯორს უჩვეულო ძალა და ეიხი შთაბერა. როცა სანგარს მიუახლოვდნენ, ღრმა ძილი მოჰგვარა გუშაგებს პერმესმა, ურდული გახსნა, ბჭე გააღო, პრიამოსი შიგ შეიყვანა და საზიდარიც შემოაგორა.

ფართო კარავი ჰქონდა აქილეესს, ნაძვის მორებით აგებული, ზემოდან ისლით გადახურული, კარვის გარშემო დიდი ეზო იყო, მაღალი მესერით შემოღობილი. მტკიცე ჭიშკარს ისეთი ურდული ჰქონდა გაყრილი, სამ აქაველსაც უჭირდა გაღება. აქილეესი მარტო აღებდა. პერმესმა სწორედ ეს ურდული გაუღო პრიამოსს. ეტილიდან ჩამოხტა და ასე უთხრა:

— ახლა ღმერთი დგას შენს წინაშე, ღმერთი პერმესი. თვით მამა-ზევსმა მომავლინა!

შეუმჩნევლად შევიდა კარავში პრიამოსი. ფეხებში ჩაუყარდა აქილეესს, მუხლო მოეხვია, უკოცნიდა ხელებს, საზარელ ხელებს, მისი შვილების მკვლელ ხელებს!

როცა კაცი სამშობლოში ცოდვას ჩაიდენს, ვინმეს მოკლავს, უცხო მხარეში გარბის, რათა მძლავრი მფარველი ჰპოვოს. მაჰ, გაოცებულნი ხვდებიან ხოლმე. ასე გაოცდა აქილეესიც, ღვთაებრივი მოხუცი რომ იხილა.

— უკვდავთ საღარო აქილეესო, — შელალდა მავედრებელმა, — გთხოვ მოიგონო მოხუცი მამა, ჩემსავით სიბერის ზღუარბლს მიწვენილი! ვინ იცის, სწორედ ახლა იქნებ გარს ეხვევა მტერი და ვერვინ იხსნის განსაცდელისგან! მაგრამ როცა შენ ეგულები, ხარობს ის შენით და ცისმარე ღლე იმედი აქვს შენთან შეხვედრის. როცა ტროიდან დაბრუნდები სამშობლო მხარეს! მე კი როგორი უბედური ვარ! ვაჟკაცები დაგზარდე და ერთიც არ შემრჩენია! ორმოცდაათი შვილი მყავდა აქაველების შემოსევამდე. ცხრამეტი ერთი ცოლისგან. დანარჩენები სხვათაგან. ბევრ მათგანს გადაემსხვრა მუხლი. ერთილა დამრჩა ის იცავდა ქალაქს და ტროელთ. შენ ისიც მოკალ — სამშობლოსთვის თავდადებული გმირი — ჰექტორი! აქაველთა გემებს ვეწვიე, მსურს დიდძალი განძით დავიბრუნო მისი სხეული. ო, ღმერთებს ეცი პატივი და გებრალეობდე! მოხუცი მამა გაიხსენე, მე ხომ მასზე უფრო შესაბრალო ვარ: მოვესწარ, ქვეყნად არავის რომ არ მოსწრებია — ჩემი შვილების მკვლელს ეუკოცნი საზარელ ხელებს!..

ასე ევედრა და გულსაკლავი ფიქრები აღუძრა აქილევსს. მან ხელი მოჰკიდა მოხუცის მავედრებელ მარჯვენას და ფრთხილად გვერდზე გასწია. ორივე მიეცა მოგონებას: პრიამოსი ცხარედ დასტირორდა შვილს აქილევსის ფეხქვეშ განრთხმული, აქილევსი კი ხან მამას, ხან ძმობილს — პატროკლეს და მათი გულამოსკენილი მოთქმა ისმოდა კარავში.

გული იჯერა აქილევსმა ცრემლების ფრქვევით და რა გაულღვა დამდაღველი სევდა-ნალველი, წამოდგა და მოხუცი წამოაყენა მისი თეთრი თმა-წვერის სისპეტაკით გულმოლობილმა.

ფრთიანი სიტყვით მიმართა პრიამოსს:

— ბედშავო კაცო! როგორ გაბედე აქ მოსვლა, როგორ ეახელ შვილთა მკვლელს? მოხუცო, მკერდში თურმე რკინის გული გქონია! მაგრამ დამშვიდდი, აქ ჩამოჯექ. რას გვარგებს ცრემლი? ღმერთებმა ბედშავ მოკვდავებს დარდი დაგვითმეს. უდარდელი მხოლოდ ღმერთია! ზევსის სასახლეში ძღვენით სავსე ორი ყუთია, ერთი ბედნიერთ ერგება, მეორე — ბედკრულთ. ვისაც ორგვარ ჭილდოს შეურევს ზევსი, დარდიც შეხვდება და დროდადრო შეებასაც ჰპოვებს. მამაჩემმა პელევსმაც თავის დროზე ღვთის საჩუქარი უხვად მიიღო, მოკვდავს მეუღლედ უკვდავებმა ქალღმერთი არგუნეს. მაგრამ მასაც კი ავი ხვედრი მოელის: ერთი ვაჟი ჰყავს და ისიც საწუთრომოსწრაფებული... შენც ოდესღაც იყავ მორკმული, მაგრამ ღმერთებმა არც შენ აგაცილეს უბედურება. გული იჯერე, უნაპირო დარდს ნუ მიეცემი: გლოვით რას მოუტან შვილს, ცრემლებით მკვდარს ვერ აღადგენ!

ღვთაებრივმა პრიამოსმა თქვა:

— რა დამაყენებს, ღვთის რჩეულო, სანამ ჰექტორი დაუკრძალავი მისვენია! მომეცი ნება, ერთხელ შევხედო უბედურს, მიიღე საზღაური, კეთილი გქონდეს გზა მშობლიური მხარისაკენ! ზომ მიწყალობებ სიცოცხლეს მოხუცს და მზის ციაგს მანათობელს?

— ნუ განმარისხებ, — შესძახა აქილევსმა, — თვითონაც ვიცი, მძარტებს ჰექტორის დაბრუნება. ნუთუ ფიქრობ, რომ მავედრებელ მოხუცს ხელსა გკრავ და ზევსის ნებას გადავალ?

ავტომედონტმა და ალკიმოსმა, რომელთაც პატროკლეს შემდეგ ყველაზე მეტად სწყალობდა აქილევსი, ცხენებს მოსართავეები მოხსნეს, კარავში შემოიყვანეს მოხუცი იდაიოსიცი. შემოიტანეს საზ-

ლაურიც. გმირმა მონა ქალებს უბრძანა გვამის დაბანვა, ნელსაცხებლებით დამშვენება, რომ მამას არ დაენახა. ვაი თუ განარისხებდა მოხუცს შვილის იერი ვინძლო, ღვთის უნებურად აქილევისიც არ გამწყრალიყო და ხელი არ აღემართა განარისხებულ მოხუცზე. გვამი განბანეს და მშვენიერი საცხით განაოხეს მონა-ქალებმა, მოსასხამი გადააფარეს. აქილევსმა სარეცელზე თვით დაასვენა.

მაშინ აქილევსმა სულთქნა, გლოვით შესძახა მოძმეს:

— ძმაო პატროკლევ, ნუ დამძრახავ, ჰადესში თუ ხმა მოგწვდება, რომ ღვთაებრივი ჰექტორის გვამი მამას დაეუბრუნე! შენ შემოგწირავ ზეარაკად ნაწილს მიღებული საზღაურიდან!

კვლავ კარავში დაბრუნდა აქილევისი და მოხუცს მიმართა:

— სისხამ დილით გარეთ რომ გახვალ, იხილავ ჰექტორს, მაგრამ ახლა ვახშამიც გვმართებს. თვით უბედურმა ნიობემაც არ დაიფიჭა საზრდო, თუმცა ერთბაშად თორმეტივე შვილი დაკარგა: ექვსი ასული საყვარელი, ექვსიც ჰაბუკი. ბიჭები აპოლონმა დასცა შორსმოისარმა, ხოლო გოგონებს ქალღმერთმა არტემისმა მოუღო ბოლო. ქალღმერთ ლეტოს შეჰკადრა გაჭიბრება თურმე ნიობემ: ის ორისა და მე კი მრავალთა მშობელი ვარო! სწორედ იმ ორმა დაუხოცა მკვებარას ყველა! ცხრა დღე ეყარნენ... და არ იყო ამქვეყნად კაცი, რომ დაეკრძალა ქვად აქცია თავხედნი ზევსმა. მხოლოდ მეთათე დღეს დამარხეს ღმერთებმა მკვდრები. გლოვით მაშვრალმა დედამაც კი ინება საზრდო. ახლაც იტანჯება ქვად ქცეული ნიობე. შენც მოესწრები, მოხუცო, ძის დატირებას, ახლა კი გვმართებს მივიღოთ საზრდო.

თვითონ დაკლა თეთრმატყლიანი ცხვარი. ოთხში ამოიღეს, როგორც წესია, მეგობრებმა, შამფურს ააგეს, ლადარში წვავდნენ, გაღმოიღეს შემდეგ მწვადები. ავტომედონტმა ხონჩით ტაბლაზე დადო პური. როს იჯერეს გული სმითა და ჰამით, დიდხანს უმზერდა პრიამოსი აქილევსს გაოცებული, ლამის ღმერთიაო, ეჩვენებოდა. ასევე იყო აქილევისი გაკვირვებული მოხუცის სათანო სახითა და საამო მეტყველებით.

ბოლოს ძილის ნება სთხოვა პრიამოსმა. აქილევსმა მოხუცთათვის მონა-ქალებს ორი სარეცელი გააწყობინა. პრიამოსს მიმართა შემდეგ:

— მშვიდად იძინე, საყვარელო ჩემო სტუმარო, მაგრამ თვალი

არ მოგკრან აქაველებმა! რომელიმემ რომ დაგინახოს, აგამემნონს შეატყობინებენ და შვილის დახსნა დაგიჟოვნდება. ერთს კიდევ გკითხავ: რამდენ დღეს მთხოვ ჰექტორის დასაკრძალავად? მეც იმდენ დღეს ბრძოლად არ გავალ!

— თუ ნებას მომცემ ღირსეულად დავკრძალო შვილი, — თქვა მოხუცმა, — დიდ მოწყალებას მოიღებ ამით! ხომ იცი, ალყაში ვართ მომწყვდეულნი. შორი მთებიდან მოგვაქვს ხე-ტყე... ცხრა დღე მსურდა შვილი მეტირა, სამგლოვიარო ზეიმის და ქელების შემდეგ მეთერთმეტე დღეს სამახსოვრო საფლავს დამეფლა... თორმეტ დღის შემდეგ კი შევბმოდი მტერს...

— რაც გსურს, ყოველი აღსრულდება, — თქვა აქილევსმა, — ბრძოლად იმდენხანს არ გამოვალ, რაც გითხოვია!

აქილევსმა ამ სიტყვებზე მოხუცის მარჯვენას ალერსით ხელი შეახო, დაამშვიდა.

ყველამ დაიძინა, ლაშქარმაც, თვით უკვდავმა ღმერთებმაც. მხოლოდ ჰერმესს არ ეძინა. თავითი დაუდგა ჩაძინებულ პრიამოსს და ამ სიტყვებით გააღვიძა:

— აგამემნონმა რომ შეგამჩნიოს, სამმაგი საზღაურის გაღება დასჭირდებათ შენს შვილებს, ვინც ცოცხალი დაგრჩა.

მოხუცები წამოდგნენ. ჰერმესმა ისე გაიყვანა ბანაკიდან პრიამოსი და იდაიოსი, რომ ვერავინ შენიშნა.

ოქროს სამოსით მოფინა ეოსმა დედამიწა, როცა პრიამოსი ილიონისკენ მიაქროლებდა დაოთხილ ცხენებს, ყველაზე ადრე პრიამოსის ასულმა კასანდრამ დაინახა მამა, მთელს ქალაქს მოჰფინა გულსაკლავი გოდება:

— ტროელნო ქალნო, ტროელებო, მოდით, შეხედეთ ჰექტორს, წინათ რომ შეფრფვენივლით ბრძოლიდან მოსულს, ჩვენი ქალაქის, ჩვენი ხალხის სიხარულს!

კაცი და ქალი არ დარჩენილა ილიონში, რომ არ შეემუსრა ენით უთქმელ დარღს. ყველა მოაწყდა მაღალ კარიბჭეს. ყველაზე უწინ — ახალგაზრდა ცოლი და დედა, თმა-ლაწვის ხოკვით ზედ დაემხნენ ცხედარს. ალბათ მთელი დღე, ელვარე მზის ჩასვენებამდე, ქალაქის გარეთ იგლოვებდა ხალხი ჰექტორს, მაგრამ პრიამოსმა ეტლიდანვე შესძახა:

— გზა, მეგობრებო, შეიტანონ ტროას ცხედარი, მაშინ იჯერეთ გული!

შინ შეიტანეს, სარეცელზე დაასვენეს ჰექტორი. მოზარენი და მოტირალნი შემოეხვივნენ, გულამოხვინჩვით დასტიროდნენ.

ჩერ ანდრომაქემ, ახალგაზრდა ცოლმა დაიწყო მოთქმა, გულში იხუტებდა ჰექტორს, კაცთმელეტს:

— ადრე წამიხვედ, ჩემო ქმარო, ადრე დამაგდე, ადრე ძეც დამიოზღუ, ჩერაც უენო. ვერ მოესწრება სიჭაბუკეს, მანამდის ტროა გაცამტვერდება: აღარ ჰყავხარ შემწე, ჰომავი ჰალაქს, ტროელთ, ჰალთაც და ჩვილთაც!.. მალე ტყვექმნილებს წაგვათრევენ ღრმა ხომალდებით, შენც აგრეთვე, შვილო ბედკრულო! ან აქაველი ხელს გტაცებს და მაღალი კოშკიდან ძირს დაგანარცხებს ჰექტორის მიერ ძლეული ახლობელის გამო შურისმგებელი... ვაი, ამ საზარ სარეცელიდან ხელს არ გამიწვდი, სიტყვას სანატრელს არ გამატან, რომ დღით და ღამით მახსოვდეს სახეცრემლიანს!

მასთან ერთად მოთქვამდნენ ტროელი დიაცნი. შემდეგ ჰეკაბემ დაიწყო მოთქმა საწყალობელი:

— ჰექტორ, ზეცაშიც დასტირიან შენს სიკვდილს ღმერთნი! ბევრი გათრია აქილევსმა პატროკლეს ირგვლივ, მაგრამ ამით მკვდარი ვერ გააცოცხლა! შენ კი, ვით ნამით დანაშული, დღეს განისვენებ, თითქოს აპოლონს ვერცხლისმშვილდოსანს ისრით დაუჭრიხარ ანაზდეულად...

ელენემ იწყო გოდება:

— რად ვარ ცოცხალი! მეოცე წელი მიილია, რაც დავტოვე საშობლო და აქ ვარ. ერთხელაც არ მასმინე აუგი სიტყვა. მაშინაც კი, თუ ვინმე შინაური საწყენს მეტყოდა, შენ გონს მოგყავდა. აი, რად ვტირი შენზე, ჩემზეც — მე უბედური! არავინ არ მყავს ვრცელ ტროაში ნუგეშის მთქმელი, ერთნაირად ყველასა ეძულვარ!

ბოლოს მოხუცმა პრიამოსმა უბრძანა ტროელთ შეშა მოეტანათ, დაამშვიდა — აქილევსმა პირობა მოგვცა — რომ ჰექტორის დაკრძალვას გვაცლისო.

ცხრა დღე მოჰქონდათ ტროაში უზომო შეშა, მეათე დღეს კი, ელვარე ეოსი რომ გამოჩნდა, გლოვა-გოდებით მიიტანეს ჰექტორის გვამი და კოცონზე დადეს.

როცა ადგა ვარდისფერთი თებინი ეოსი, გმირი ჰექტორის კოცონთან აურაცხელი ხალხი მოგროვდა, ჩააქრეს ნაღვერდალი,

დენო ასხურეს, სადაც ცეცხლი გიზგიზებდა, შემდეგ ლაღარში მოკრიფეს ძვლები ძმებმა და მეგობრებმა.

ლაწვებზე უხვად სდიოდათ ცრემლი, როცა ოქროს ლარნაქში ჩადეს ძვირფასი ნეშთი. ძოწით მოსილი თხელი პეპლოსი დააფარეს, ღრმა სამარეში ჩაასვენეს, ხოლო ზემოდან დიდი ლოდები დააფარეს. მკიდროდ დატკეპნეს, შემდეგ ყორლანი აღუმართეს, მცველებიც დაუყენეს, რომ აქაველნი თავს არ დასხმოდნენ. საფლავს რომ მიწა დააყარეს, ხალხი წავიდა. დიდი ქელები გაიმართა მეფე პრიაშოსის სასახლეში.

ასე დაკრძალეს იმ დღეს ჰექტორი, გმირი მხედარი.

დამთავრდა „ილიადა“. მაგრამ არ დამთავრებულა ტროადის ომი. რა ბედი ეწია შემდეგ აქილევსს, ქალაქ ტროას და ტროის ომის სხვა გმირებს, ამის შესახებ მოგვითხრობს ნაწილობრივ ჰომეროსიც „ოდისეაში“, მოგვითხრობენ სხვა ავტორებიც. ჩვენ გავეცნობით ამ ისტორიას. მაგრამ ახლა, მკითხველო, მინდა, შენთან ერთად ასეთ კითხვას ვუპასუხო: ყველაფერი ზღაპარია და მოგონილი, რასაც ჰომეროსი გვიაშობს? არსებობდა თუ არა ტროა?

იგივე კითხვები დაებადა თავის დროზე გერმანელ ახალგაზრდას ჰენრიხ შლიმანს (1822—1890), რომელმაც მიზნად დაისახა არქეოლოგიურად შეესწავლა ჰომეროსის მიერ აღწერილი ადგილები. ვაჭრობის საშუალებით მან დიდძალ ქონებას მოუყარა თავი და ეს ქონება საყვარელ საქმეს შეაღია.

შლიმანმა ჰომეროსის პოემებში დასახელებული გეოგრაფიული პუნქტების, ქალაქების, მხარეების, მდინარეებისა და მთების შეჭერებით ივარაუდა, რომ ტროა უნდა ყოფილიყო მცირე აზიაში, თანამედროვე თურქეთის დასავლეთ სანაპიროზე. იქ, სადაც ჰისარლიკის ბორცვი იყო. 1870-იან წლებში წარმოებულმა არქეოლოგიურმა გათხრებმა მისი ვარაუდი დაადასტურეს, აღმოჩნდა „ბორცვებიანი ტროა“. მართალია, ის ტროა, რომელსაც შლიმანი ჰომეროსისეულად თვლიდა, სხვა ეპოქის ქალაქი აღმოჩნდა, მაგრამ შემდგომდროინდელმა გათხრებმა დაადასტურეს იმავე ადგილას რამდენიმე არქეოლოგიური ფენა, რამდენიმე ქალაქი, რომელთა შორის ერთ-ერთი, რაღაც დიდი უბედურების, ალბათ ხან-

ძრის შედეგად განადგურებული, იყო „ილიადაში“ აღწერილი ტროა. მართალია, შლიმანი თეიტნასწავლი არქეოლოგი იყო, მაგრამ მან დიდი ღვაწლი დასდო ჰომეროსის წინადროინდელი ხმელთაშუა ზღვის აუზის კულტურის შესწავლას. 1876 წელს იგი აწარმოებს გათხრებს აგამემნონის ქალაქში — მიკენში, 1878 წელს — ოდისეოსის სამშობლოში კუნძულ ითაკაზე, 1880—1881 წლებში — ორქმენში, 1884—1885 წლებში — ტირინთოში.

ამ გათხრების შემდეგ დადასტურდა ჰომეროსამდელი, მდიდარი კულტურა, რომელიც ცნობილია კრეტა-მიკენის კულტურის სახით, აღმოაჩინეს მრავალი ნივთი, რომელთაც იხსენიებს ჰომეროსი, მაგალითად, „ნესტორის თასი“, ერთ-ერთი სასახლე აგამემნონის სასახლედაც მიიჩნიეს.

ამრიგად, დადასტურდა, რომ ჰომეროსის პოემებს გარკვეული ისტორიული საფუძველი ჰქონდა. „ილიადაში“ აღწერილია ბერძნული ტომების (რომელნიც იხსენიებიან აქვეყლებად, არგიველებად, დანაელებად) ბრძოლა მცირე აზიის სანაპიროების დასაპყრობად. ამ ბრძოლაში მონაწილეობდა არაბერძნული, პელაზგური ტომიც, რომელიც „ილიადაში“ მირმიდონელებად იხსენიება და რომელსაც აქილეუსი მეთაურობდა. „ილიადაში“ აგამემნონისა და აქილეუსის ქიშპობაში ჩვენ შეგვიძლია დავინახოთ მცირე აზიის სანაპიროების კოლონიზაციის ტომთა მეტოქეობის ანარეკლიც.

ო დ ი ს ე ა

ჰეზა პირველი

ათენას მოვლინება

მუზავ, გვიმღერე მრავალტანჯული ვაჟკაცის ამბავი, ვინც ტროის ციხე-ქალაქის დაქცევის შემდეგ მრავალი წელი იხეტიალა, მრავალი ტომი მოიხილა, მათი ადათ-წესებიც გაიგო, დიდძალი სატანჯველი გადაიტანა უკიდუგანო ზღვაზე.

გულით ეწადა თავი ეხსნა, თანამგზავრნიც გადაერჩინა, მაგრამ რას გააწყობდა, როცა უგნურებმა თვით დაიღუპეს თავი: მზის ღმერთის პელიოსის ხარები დაკლეს უმეტრებმა. განრისხებულმა ღმერთმა კი სამშობლოში დაბრუნების დღე გამოსტაცა მათ. ამის შესახებ გვიაშბე, მუზავ, ზევსის ასულო!

ყველა, ვინც ომს გადაურჩა, შინ იყო, მხოლოდ ოდისევსი ვერ ეღირსა სამშობლოს, ვერ იხილა სანატრელი მეუღლე, გმირს ნიმფა კალიფსო ვერ იმეტებდა, მისი ქმრობის მსურველი.

ბოლოს დადგა ის წელი, როცა ღმერთების ნებით ოდისევსი სამშობლოში უნდა დაბრუნებულყო, თუმცა განსაცდელი არც იქ ასცდებოდა. აქამდე დევნიდა გმირს ზღვათა მეუფე პოსეიდონი.

ოლიმპოზე თავი მოეყარათ ღმერთებს, მხოლოდ პოსეიდონი არ იყო, იგი ეთიოპებთან ყოფილა სტუმრად.

ზევსმა გაიხსენა ეგისტე, რომელიც აგამემნონის ძემ ორქესტე მოკლა და ასე მიმართა ღმერთებს:

— საოცარი ზნე სჭირთ ადამიანებს, ყველა განსაცდელს, უბედურებას ჩვენ მოგვაწერენ ხოლმე, თუმცა, ღმერთები კი არა, თვითონ არიან დამნაშავენი. აი, რა ქნა ეგისტემაც: ის ჩაიღინა, რაც არ ეწერა ბედად, აგამემნონის ცოლს დაეუფლა და შინ დაბრუნებული ქმარი მოკლა. პერმესის პირით თუმცა დროზე გავა-

ფრთხილეთ, მაგრამ არ დაგვიჯერა, რომ ორესტე, აგამემნონის ვაჟი, შურს იძიებდა. არ ირწმუნა ჩვენი სიტყვა და აქი უბედურებაც თავს დაიტეხა.

თვალმცეცხლია ათენამ მიმართა ღრუბელთბატონს:

— მართალსა ბრძანებ, მამა-ზევსო, კრონოსის ძეო. მაგრამ მე, ახლა უფრო მრავალტანჯული ოდისევსის ბედი მანუხებს, იგი, უბედური, შინაურებს მოწყვეტილი, ატლანტის ასულის მიერ დატყვევებულია კუნძულზე, სადაც ზღვის ქიპია. ნიმფა ცდილობს მოხიბლოს ნაღვლიანი ვაჟკაცი, მაცდური სიტყვებით ეფერება, რომ მშობლიური კუნძული ითაქა ამოუგდოს გულიდან. ერთხელ მაინც მოვკრა თვალი სამშობლო მხარეში აბოლქვილ კვამლს და მერე თუნდ მოვკვდეო — ნატრობს ვაჟკაცი. ნუთუ ასე გასწირავ ოდისევსს, შავღრუბლიანო?

— ეგ როგორ იფიქრე, შვილო ჩემო, — თქვა ზევსმა, — მე არას ვერჩი, მხოლოდ მიწისმრყეველი პოსეიდონი კვლავ მრისხანებს. ოდისევსმა ხომ თვალი დაუვსო პოსეიდონის შვილს კიკლოპ პოლიფემეს. მას შემდეგ სდევნის გმირს ზღვათა მეუფე და სამშობლოში არ უშვებს. მოდი, ვიფიქროთ, რა ვიღონოთ?

ათენამ, როცა გაიგო, რომ ოდისევსის შინ დაბრუნების წინააღმდეგი მხოლოდ პოსეიდონია, ზევსს სთხოვა პერმესი გაეგზავნა კუნძულ ოგიგიაზე, რათა მას ემცნო თმამშვენიერი ნიმფასთვის ღმერთების ნება. თვითონ კი კუნძულ ითაკაზე ოდისევსის ძეს ტელემაქეს ვეწვევით, ვურჩევ, როგორმე, ალაგმოს ოდისევსის სასახლეში მოკალათებული დედოფლის ხელის მამებარი სასიძოვები და მამის ამბის გასაგებად სპარტასა და ქვა-ლორლიან პილოსს ეწვიოსო.

ამის თქმაზე ოქროს ხამლით — პედილათი შეიმოსა ფეხი, ზღვაზე და მიწაზე რომ ქარივით დააქროლებდა ხოლმე ზევსის ასულს, რეალისტბუნებრივი შუბი აიღო და გრიგალივით დაეშვა ოლიმპოს თხემიდან.

ითაკაში, ოდისევსის სასახლის კარიბჭესთან შედგა ქალღმერთი, ტაფოსელთა თემისთავის მენტეს სახე მიიღო. სასიძოვები ეზოში გორაობდნენ მათთვის დაკლული ხარების ტყავებზე და კოჭის თამაშით ერთობოდნენ. ტელემაქემ შენიშნა სტუმარი, მისკენ გაემართა, ფრთიანი სიტყვით მოიპატიჟა. სასიძოვთაგან მოშორებით

დასვა. მოახლემ სტუმარს დააბანინა ხელი და წინ ტაბლა დაუდგა.

დარბაზში შემოლაგდნენ გაყოფილი სასიძოვები — ბედის მძივებელი, სუფრას მიუსხდნენ.

ტელემაქემ აჩვენა სტუმარს ისინი და უთხრა — რა ენაღვლებათ მამაჩემის ქონება, კითხრითა და სიმღერით ერთობიან და ამ დროს, ვინ იცის, ზღვის მორევს შთაუნთქავს ოდისევსის ძვლებიო. სტუმარს გამოჰკითხა ჭაბუკმა სადაურობა.

— არ დაგიმაღავ ჩემს ვინაობას, — მიუგო ქალღმერთმა, — მენტე ვარ ანქილოსის ძე. ჩვენს წინაპრებს ოდესღაც დიდი მეგობრობა აკავშირებდა და ერთურობით ხშირი მისვლა-მოსვლა ჰქონდათ. პაპა ლაერტესგან გექნება გაგონილი ეს ამბავი. რამდენადაც ვიცი, მოხუცი ქალაქში აღარ მოდის და სოფელში ცხოვრობს ახლა. ვიფიქრე, სახლში დამხვდებოდა ოდისევსი, მაგრამ ეტყობა თვალუწვდენელი ზღვის სივრცეზე რომელიმე კუნძულზე დააყოვნეს იგი ველურებმა. მისანი არ ვარ, მაგრამ ღმერთებისგან მაქვს ჩაგონებული, რასაც გეტყვი: ოდისევსი ცოცხალია და შინ დაბრუნდება, ამოდ როდი თვლიან მას ჰქუაულევ და ხერხიან კაცად. მაგრამ მითხარი, მართლა ოდისევსის ძე ხარ? იერით კმძლიერ მომაგონებ!

— დედაჩემისგან ვიცი, — მიუგო ტელემაქემ, — ოდისევსის ძე ვარ. განა მოკვდავს შეუძლია თვითონ იცოდეს, ვინ არის მამა?

ღირსეული ძე ჰყოლიხარ ოდისევსს და პენელოპესო, თქვა ათენამ და სასიძოვებზე მიაწინა, ეგენი ვინლა არიან, ასე თავხედურად რომ იქცევიანო?

— მამაჩემი რომ ბრძოლის ველზე მამაცურად დაცემულიყო, იმდენს არ ვინაღვლებდი, — ამოიხრა ტელემაქემ, — მაგრამ ავმა სულელობა — ჰარპიებმა გაიტაცეს იგი. ღმერთებმა ესეც არ მაკმარეს, ვინც კი ახლო-მახლო კუნძულებზე წარჩინებული იყო, ყველა ჩვენს ოჯახს შემოესია და პენელოპეს ხელს ეძიებენ. დედამ ვერ შეძლო მათი ალაგმვა და ასე ჩანაგდება ოჯახი.

— ეჰ, ოდისევსი რომ აქ იყოს, — უთხრა ათენამ, — ბოლოს მოუღებდა მათს თავხედობას. მე მახსოვს, როგორი იყო ოდისევსი, როცა გვესტუმრა. ღმერთებმა უწყიან, შეძლებს თუ არა გმირი, შური იძიოს სასიძოვებზე! რჩევა მინდა მოგცე, ჭაბუკო. ხვალვე თავი მოუყარე აქაველთ და ღმერთთა სახელით მათს წინაშე მოს-

თხოვე სასიძოვებს თავთავიანთ მამულებს დაუბრუნდნენ. უკეთუ პენელოპეს კვლავ ქორწინება უნდა, მამისეულ სახლს უნდა მიაშუროს და იქიდან ძვირფასი მზითევით გაჰყვეს, ვისაც თვით აირჩევს, როგორც ღირსეულ ასულს შეჰფერის. შენ კი ზომალდი გაამზადე, ტელემაქე! ოცი მეზოფური შეარჩიე და ძვირფასი მამის ამბის გასაგებად ზღვას მიეც თავი. ჭერ პილოსელ ნესტორს ჰკითხე მისი ამბავი, შემდეგ ქერათმიან მენელაოსს ეწვიე სპარტაში. ერთი წელი კიდევ ელოდე მამას და თუ ვერ ეღირსო მის დაბრუნებას, ღირსეული ქელები გადაუხადე, დედას კი გათხოვება ურჩიე. ბალლი არა ხარ, უკვე ვაჟკაცად მოიყარე, ტელემაქე! მამაცურადაც უნდა შეძლო პასუხი აგებინო ოჯახის შემეწინებელთ. მაშ ასე, მეც ახლა წავალ, გელოდებიან!

ტელემაქემ სტუმარს მადლობა მოახსენა დარიგებისათვის, დილამდე მაინც დარჩიო, სტუმარს უსაჩუქროდ როგორ გაგიშვებო.

ათენამ იუარა, მეჩქარება, სხვა დროს გამოგივლი, მეც სანაცვალს საჩუქრებით გეახლებიო. ეს თქვა თუ არა, ფრინველივით მეყსეულად გაუჩინარდა ქალღმერთი. გონს მოეგო ტელემაქე, ღმერთი იაზრა!

ქაბუკი შებრუნდა სასიძოვებისკენ. საგმირო სიმღერას მღეროდა განთქმული ხელოვანი, ყველა სულგანებული უსმენდა ტროადის ომის ამბებს. მშვენიერ პენელოპესაც შეესმა ტყბილი ჰანგი და სამთიობოდან კიბით ჩამოვიდა დარბაზში. ოქროს პირბადე აეფარებინა და ევედრებოდა ღვთაებრივ მომღერალს:

— ნალვლიან სიმღერას თავი ანებე, გულს მიკლავს იგი, მთელს ელადაში განთქმული გმირის მძიმე ხედვარს მომაგონებსო, სხვა სიმღერაც ზომ იცი, სიამის მომგვრელიო.

მოულოდნელად ტელემაქე შეესიტყვა საყვარელ დედას: რად დაუშალო ფემიოსს ნალვლიანი სიმღერა, განა ოდისევსის გარდა სხვა ბევრი გმირიც არ დაეცა ბრძოლის ველზეო.

— შენს საქმეს მიხედე, — დასძინა ტელემაქემ, — მხევალთ საქმე მიუჩინე, ეს კი ჩემი საქმეა. დღეიდან, მე ვარ ამ სახლის პატრონი!

შემდეგ ტელემაქემ მიმართა სასიძოვებს, რომელთაც პენელოპეს დანახვამ ავბორცული გულისწადილი აღუძრა:

— ხვალ აგორაზე — სალაყბოზე ხალხის წინაშე გამოგიცხადებთ, რომ უნდა დატოვოთ მამაჩემის სახლი. ვისაც დროსტარება უნდა, თავისი ხარჯით იქეიფოს ან სხვას ესტუმროს. ახლა კი შეწყვეტეთ აყალმაყალი და უსმინეთ ღვთაებრივ მომღერალს!

ემწარათ სასიძოებს ნათქვამი. ბოლოს ანტინოემ ამოიღო ხმა:

— რომელმა ღმერთმა გასწავლა კადნიერი ლაპარაკი? ეტყობა, ცუდი დღე დაგვადგება, თუ შენ გახდი ითაკაზე ერისმთავარი.

— ზევსის შეწევნით უარს არ ვიტყვი მეფობაზე. იქნებ გგონია, ანტინოე, ვერ შევიფერებ? როგორც უნდა იყოს, თუ ოდიზესი ცოცხალი აღარაა, მე მაინც არ დავტოვებ მის სახლს უპატრონოდ!

ევრიმაქემ თქვა:

— ღმერთებმა იციან, ვინც იქნება ითაკელთა ერისმთავარი. გვეც მართალია, რომ მამის სახლი შენ გეკუთვნის. მაგრამ ერთი რამ მინდა გკითხო: ვინ გესტუმრა წელან? რაღაც საოცარი იყო მისი მოვლინებაც და გაქრობაც!

ტელემაქემ კი იცოდა, ღმერთი რომ ესტუმრა, მაგრამ სასიძოებს უთხრა, მამაჩემის მეგობარი მენტესი იყო.

კარგა ხანს გაგრძელდა ნადიმი, დარბაზში ჩამობნელდა და მაშინღა დაიშალნენ სასიძოები. ტელემაქემ სტუმრები რომ გაუშვა, ძილი ისურვა. მაშხალით ხელში გაჰყვა გადია — ევრიკლეა. ოდესღაც ლაერტეს ოც ზროხად შეუძენია იგი. ახლა მოხუცი იყო ევრიკლეა, ტელემაქეს გამზრდელი.

მთელი ღამე ფიქრობდა ტელემაქე ათენას მიერ მოცემულ რჩევაზე.

ჰება მერა

ა ბ ო რ ა ზ ე

როგორც კი ზეცას ვარდისფერი თითები შეახო ეოსმა, ადგა ტელემაქე, მაცნეებს აქაველთა შეკრება უბრძანა საკრებულოზე — აგორაზე.

ხალხმა რომ თავი მოიყარა, შუბშემართული ტელემაქეც გამოჩნდა, ქალღმერთ ათენას მშვენება შეემატებინა მისთვის და

გოცებულმა თემისთავებმა ადგილი დაუთმეს ჭაბუკს. მამის ადგილი დაიკავა.

პირველად მოხუცმა ეგვიპტიოსმა გამოთქვა კმაყოფილება ხალხის თავშეყრის გამო, სახელოვანი ოდისევსის ბრძოლად გასვლის შემდეგ ერთად არ შევკრებილვართ, ნეტავ ვინ ღვთისნიერმა ინება ჩვენთან საუბარო.

ეგვიპტიოსის ძე ანტიფოსი ჭკუაუღევ ოდისევსს ახლდა ტროაში, შინ მობრუნებული გმირი კიკლოპმა პოლიფემემ შეჭამა. დაღუპულ ვაჟეაცს დასტიროდა ღღენიდაგ მოხუცი, თუმც საძი ძე კიდევ ჰყავდა, მათ შორის ერთი — ევრინომე პენელოპეს ხელის მძიებელი იყო.

ტელემაქემაც არ დააყოვნა, კვერთხი ხელთ იპყრა, წინ გამოვიდა და ასე მიუგო მოხუცს:

— მე მოგიხმეთ, ტკბილო მოხუცო! არც მტრებს მოველით და არც საერთო საზრუნავი გაგვჩენია, როგორც გეგონა, მოხუცო. სხვა რამ მაწუხებს. დაიღუპა მამაჩემი, რომელსაც შვილებივით უყვარდა ყველა ითაყელი... სულ მალე დაიქცევა მისი ოჯახი, დაიღუპა სიმდიდრე, რაკი გაუგონარ კადნიერებას იჩენენ სასიძოვბი. იმის ნაცვლად, რომ პენელოპეს მამას იკარიოსს სთხოვონ ასული, როგორც წესია, მისდგომიან ოდისევსის ქონებას და არ ზოგავენ ჯოგსა თუ ფარას! ღმერთებისა მაინც გეშინოდეთ, — მიუბრუნდა ტელემაქე სასიძოვებს, — დაეთხოვეთ ჩემს სახლს. ნუთუ, აქაველნი, რაიმე ბრალი მიუძღვის თქვენს წინაშე რვა-ლისლეკვერთხიან ოდისევსს, რომ სასიძოვებს აჩანაგებინებთ მის მონაგარს?

სული ყელში მობჯენოდა ტელემაქეს, კვერთხი ძირს დაანარცხა, თვალთაგან ცრემლები წასკდა. გაოგნებული უსმენდნენ ჭაბუკს. ხმა ვერ ამოიღო ვერავინ. ბოლოს ანტინომე თქვა:

— აბა, რას ამბობ, ტელემაქე? რას გვემართლები? მეოთხე წელია, დედაშენმა ცრუ დაპირებებით შეგვიქცია. ისიც კი მოიგონა, ოდისევსი დამელუპა, მაგრამ თუ მამამთილს — ლაერტეს სამ-გლოვიარო სუდარას არ მოეუქსოვ იმ ღღისთვის, როცა დამღუპველი მოირბენი სამარადყამო ძილით დააძინებენ, აქაველნი დიაცნი გამკიცხავენო. ჩვენც გავბრიყვდით და ველოდებით, როდის მოქსოვს, რომ ბოლოს ქორწინებაც გველირსოს. მაგრამ რასაც ღღისით მოქსოვს, ღამით თურმე არღვევს და ასე გვატყუა

სამი წელიწადი. ჩვენ ეს გავიგეთ და ფეხსაც არ მოვიცვლით აქედან, სანამ ერთ-ერთ ჩვენგანს ქმრად არ აირჩევს!

ტელემაქემ, დედაჩემს იძულებით ვერ გავუშვებო მამისეულ სახლში, რომ იქორწინოს, ხოლო ჩემი სახლი მევე დამანებეთო — მიუგო სასიძოებს. უკვდავ ღმერთებსაც მოუხმო საშველად.

ზევსმა ორი არწივი მოუვლინა აქაველთა საკრებულოს. არწივებმა ირაო შეკრეს და ერთუროს ეძგერნენ მძლავრი ნისკარტებით და ქანგებით, შემდეგ კი აღმოსავლეთით გაიქროლეს და თვალს მიეფარნენ.

ვერაჲინ ახსნა სასწაული, გარდა ფრინველებზე მჩხიბავი მოხუცი პალითერესი. მან სასიძოთათვის ავის მომასწავებელი ამბავი იწინასწარმეტყველა. ოდისევსი ცოცხალია და უკვე ახლოვდება განკითხვის უამი. მე ხომ აღრევე ვიწინასწარმეტყველე, რომ იგი დიდ გასაჭირს ნახავდა და სამშობლოში მხოლოდ ოცი წლის შემდეგ დაბრუნდებოდა.

— ეგ არაკები ბავშვებს უამბე, ბებერო! — ღვარძლიანად უთხრა ევრიმაქემ, — განა ყველა ჩიტი რაიმე ღვთის ნებას მოასწავებს? ოდისევსი უკვე დაიღუპა და შენც გირჩევნია, ტელემაქეს ჩვენზე ნუ ამხედრებ, არც მას და არც შენ ამით ხეირი არ დაგეყრებათ. სჯობია, გააგზავნოს პენელოპე მამისეულ სახლში, რომ ქალი საქორწინოდ მოაწყონ. ტელემაქეს ქონებას მანამდე არ მოვეშვებით, ვიდრე პენელოპე რომელიმე ჩვენგანს არ აირჩევს და ქორწილის დღეს არ დათქვამს.

ტელემაქემ მოისპინა ევრიმაქეს სიტყვა და სასიძოებს აუწყა: მამაჩემის ამბის გასაგებად მივეშურები სპარტასა და პილოსში, ერთ წელიწადს კვლავ ველოდები და თუ აღარ დაბრუნდა, ქელესს გადავიხდი ღირსეულს, დედაჩემს კი ქორწინებას ვურჩევო.

მრავალჭირნაცადი ოდისევსის მეგობარმა მენტორმა უსაყვედურა აქაველთ: რად დაივიწყეთ ოდისევსი, რატომ არ ალაგმავთ სასიძოთა თავხედობასო.

ამაზე ლეოკრიტემ მიუგო:

— ჰქუა დაგიკარგავს, მენტორო! ხალხი გინდა აგვიმხედრო? ხომ იცი, რომ სიმრავლე ვერ შეგვაშინებს! ოდისევსიც რომ მობრუნდეს, მასაც გაუჭირდება ჩვენთან ბრძოლა. ვერც პენელოპე გაიხარებს ქმრის დაბრუნებით, რადგან ოდისევსი ჩვენს მახვილს ვერ გადაურჩება.

მაღე ხალხი დაიშალა. ტელემაქე ზღვის სანაპიროს მიაღდა, ქალღმერთ ათენას შეევედრა, დახმარებოდა ნისლიან ზღვაზე ხო-

შალდით გამგზავრებაში. ქალღმერთმა მენტორის იერი მიიღო და ფრთიანი სიტყვით მიმართა:

— ოდისეის ძლიერი სული დაგყოლია, ტელემაქე! მცირედნი ემსგავსებიან ხოლმე თავიანთ მამებს, უმცირესნი აღმატებიან ვაჟკაცობით, ხოლო უმრავლესობა ვერ შეედრება! შენ კი ძლიერი და ჰკვიანი გაუჩენიხარ მამაშენს. დარდი ნურაფრის გექნება, სწრაფმავალ ხომალდს გაგიმზადებ და მეგზურობასაც გაგიწევ. შინ წადი, სასიძოების რიდი ნუ გაქვს, საგზალი განიშადე, მე კი ხომალდისთვის მძლე მეხოფრებს შეგიჩეხე.

(სანამ ტელემაქე შინ მივა, მკითხველს მინდა შევახსენო, რომ მენტორი შემდგომში საზოგადო სახელად იქცა. დღეს ამ სახელს ირონიული ელფერი დაჰკრავს, მენტორული ტონი აბეზარ, გამაღიზიანებელ, დიდაქტიკურ ტონს მოასწავებს, როცა ჰკუთხის ის არივებს, ვისაც ზოგჯერ ჰკუთხა სულაც არ მოეკითხება. „ოდისეაში“ კი მენტორი ერთგულ მეგობარს, საიმედო მრჩეველს, ბრძენ კაცს განასაზიერებს).

შინ მისულ ტელემაქეს ანტინოემ სიცილით უთხრა, ზოდმა დაიოკე, ძველებურად ჩვენთან ერთად ილხინე, სანამ ხომალდს გაგიმზადებენო. მაგრამ ტელემაქემ გალაზღანდარებულ ანტინოეს ზელი აუკრა და აგრძნობინა, რომ ადრე თუ უასაკობის გამო ითმენდა სასიძოთა თავგასულობას, ახლა მზად იყო მათს ასალაგმავად.

ერთი სასიძო ტელემაქეს დასცინოდა, იქნებ სპარტასა და პილოსში მამის ამბის გასაგებად კი არა, მაშველი ჯარისთვის მიდის, ანდა შხამიანი ბალახების მოსაგროვებლად, რომ ღვინოში შემოგვჰააროსო, ხოლო მეორე ვითომ სწუხდა, ტელემაქე გზაში რომ დაიღუპოს, რაღა გვეშველება, მისი ქონება როგორღა გავიყოთო.

ტელემაქემ ევრიკლეს დააეღა გასამგზავრებლად მოემზადებინა ღვინო და სანოვაგე. თავზარი დაეცა მოხუც ქალს, ოდისევსივით ზღვას როგორ გინდა ანდო თავი, აჰ კი ქონება გასანიავებლად კვლავ სასიძოებს დაუტოვოო.

ტელემაქემ დაამშვიდა ევრიკლეა, დაარწმუნა, რომ ყველაფერი ღმერთების ნებით ხდებოდა. ისიც სთხოვა, დედაჩემს ჩემს წასვლას ჯერ ნუ გაუზიჟელ, სანამ თვითონ არ მომიკითხავს, მეშინია, ლამაზი სახე ცრემლებმა არ დაუღაროსო.

თვალმცეცხლია ათენამ ტელემაქეს სახე მიიღო, მთელი ქალაქი შემოირბინა და ყველას მოუხმო — სადამოს ხომალდთან შეკრებილიყვნენ, ხოლო ხომალდი ნოემონს გამოსთხოვა. შემდეგ ოდისეის სახლში მივიდა, მოქეიფე სასიძოვებს თვლელმა მოჰგვარა და ნადიმის ხალისი დაუკარგა. აიშალნენ ისინიც და დასაძინებლად გაემართნენ. შემდგომ ათენამ ნესტორის სახე მიიღო და ტელემაქეს ხომალდისკენ მოუხმო. ტელემაქეც გაემზადა ერდომშვენიერი ხომალდით გასამგზავრებლად.

აქაველებმა გემზე აზიდეს საგზალი. მესოფეებმა ზღვაში ჩაუშვეს ხომალდი და ნიჩბებს მიუსხდნენ. ღვინისფერ ზღვაზე ქალღმერთმა ათენამ ზეფიროსი დაჰქროლა. დაიბერა იალქნები, ახმაურდა შავი ტალღები. გმირებმა უკვდავი ღმერთების და, უწინარეს ყოვლისა, ზევსის თვალმცეცხლია ასულის სადიდებლად ზედაშე ასხურეს. მთელი ღამე, ვიდრე დილის რიბი-რაბომდე მიპობდა ხომალდი აფორიაქებულ ტალღებს.

ჰეპა მესამე

სტუმრად ნესტორთან

სპილენძისფერ ცაზე ზღვის წიაღიდან ამოიმართა მოელვარე მზე — ჰელოსი და ოლიმპოს უკვდავ ღმერთებს და მიწის შვილთ სხივები მოჰფინა. ამ დროს მიაღწენ კიდეც მოგზაურნი პილოსს. პილოსელნი მსხვერპლს სწირავდნენ შავთმიან ღმერთს პოსეიდონს. ცხრა სუფრაზე თითო-თითო დაკლული ხარი იყო და გულ-ღვიძლს შეექცეოდნენ პილოსელნი, ხოლო მსუქან ბარკლებს ღმერთებს უწევდნენ.

ითაკელებმა ხომალდს შეხსნეს აფრა და ნაპირზე გადმოვიდნენ. პირველად ქალღმერთი ათენა გადმოვიდა და ასე დაარიგა ტელემაქე:

— ყმაწვილი აღარა ხარ, ტელემაქე! თამამად ეახელ ტკბილმოუბარ ნესტორს, სიმართლეს გეტყვის იგი, დაჯრით გამოჰკითხე, რაც იცის ოდისევსზე.

მერიდებო, უთხრა ტელემაქემ, არა ვარო მჭევრმეტყველი. და-

ამჟიდა ქალღმერთმა — განა ღმერთების ნებით არ მოევლინე ქვეყანას, ღმერთიც შეგეწევაო.

მალე მიუახლოვდნენ პილოსელთ. შვილებთან იჭდა მოხუცი ნესტორი, იქვე ახლოს პილოსელნი შამფურზე აგებდნენ ხორცს და მწვადებს წვავდნენ. უცხო სტუმრებს მაშინვე მიესალმნენ და მიიწვიეს. ნესტორის უმცროსი ვაჟი პისისტრატე მიეგება, ტელემაქე და ათენა ნესტორსა და უფროს ძმას — თრასიმედეს შორის რბილ ტყავებზე დასვა. შემწვარი გულ-ღვიძლი მიაწოდა ზევსის ასულს, თასი აუღსო ღვინით და მიმართა:

— ზედაშე ასხურე მიწისმრყეველი პოსეიდონის სადიდებლად. შემდეგ შენმა მეგზურმა აღასრულოს წესი. უმრწემესია იგი და ამიტომ ჭერ შენ გთავაზობ თასს.

ათენას ეამა ყმაწვილის ზრდილობა. პოსეიდონს შეევედრა:

— გულისწადილი აგვისრულე, მიწისმრყეველო! დღეგრძელობა იყოს ნესტორისა და შვილთა მისთა! ჩვენც, მე და ტელემაქეს, შეგვეწიე და კეთილად დაგვაბოლოებიან ჩვენი მეგზავრობა!

მის შემდეგ ტელემაქემაც აღასრულა წესი.

ჰამა-სმით რომ იჭერეს გული, გერენიელმა მხედარმა ნესტორმა ბრძანა:

— დროა შევიტყოთ თქვენი სადაურობა, რისთვის დაადექით გზას ღვინისფერ ზღვაზე?

სითამამე ჩაუნერგა გულში ათენამ ტელემაქეს და ჰაბუკმაც მიუგო:

— ითაკიდან გაზღავართ, დიდებულო ნესტორ, მამაჩემის, ოდი-სევსის ამბის შესატყობად გაახელით. მე ხომ ვიცი, ილიონში ერთად იბრძოდით. ვერავენ მითხრა მისი ამბავი, ცოცხალია თუ არა. გემუდარები, ნუ დამიმაღავ, მიაბზე მისი აღსასრულის ამბავი, იქნებ გსმენია ვისგანმე, ან თვითონ იცი. თუკი ოდესმე ტროაში შენდა შემწედ მოსულა გმირი ოდისევსი, გაიხსენე მისი ამბავი და მაუწყე, სათნო მოხუცო!

ტელემაქეს უპასუხა ტკბილმოუბარმა ნესტორმა:

— ძველი იარა გამიახლე, ჰაბუკო, ის დრო გამახსენე, როცა პრიამოსის სახელოვან ქალაქთან აურაცხელი სატანჯველი მოგ-ჟივლინეს ღმერთებმა! იმ დიდ ბრძოლაში დაეცა მედგარი აიანტი, ფეხმარდი აქილევესი და ღვთაებრივი პატროკლე. იქვე დავკარგე საყვარელი შვილი — ანტილოქე... რომელ მოკვდავს შეუძლია მოგ-

ჯიბიდან. რაც ჭირი გადაგვხდენია! წლები უნდა ამ ამბების
 მოთხრობას. ცხრა წელი ვცდილობდით ქალაქ ილიონის ალებას,
 ზევისის შეწევნით ძლივს დავძლიეთ. ტროაში ვერავინ შეედრებო-
 და ოდისევეს ხერხიანობით და ძალით, ყველას სჯობდა მამაშენა,
 თუ მართლაც შენი მამაა იგი. ისე კი საუბრით დიახაც ჩამოგავ-
 ხარ ოდისევეს. ბჭობის დროს მე და ოდისევესი კეთილ რჩევას ვაძ-
 ლევდით ხოლმე აქაველებს. მაგრამ როცა ტროა დავამხეთ და
 სამშობლოსაკენ ავიღეთ გზი, ზევსმა აღარ ისურვა ჩვენი შეწევ-
 ნა. ჩვენზე განრისხდა თვალმცეცხლია ქალღმერთი ათენა, როცა
 შხის ჩასვლისას მის უნებურად კრებად შეიყარნენ აქაველები. მე-
 ნელაოსი დაუყოვნებლივ შინისკენ გამგზავრებას მოითხოვდა, აგა-
 მემნონმა კი ათენას ზვარაკი შეეწირითო, ბრძანა. მაგრამ გვიანლა
 იყო, ქალღმერთს ახლა ვერც ზვარაკი მოალობდა. გათენებამდე
 შფოთსა და კამათში გაეატარეთ, ხოლო ილიონზე ლაშქრის ერთმა
 ნაწილმა დიდძალი განძით და მკერდსავსე დიაცებით დატვირთუ-
 ლი გემები ზღვაში შევაცურეთ. სხვა აქაველნი აგამემნონთან დარ-
 ჩნენ. როდესაც კუნძულ ტენედოსს მივალწიეთ, ღმერთებს მსხვერ-
 პლი შეეწირეთ, მაგრამ ამოა იყო ზორვა, ზევსს არ სურდა ჩვენთვის
 მშვიდობა. ოდისევესი გემი უკან, აგამემნონისკენ გაბრუნდა, მე
 კი სამშობლოსკენ განვაგრძე გზა. ჩემს ხომალდს დიომედე მოჰ-
 ყვებოდა, კუნძულ ლესბოსთან ქერათმიანი მენელაოსიც დაგვე-
 წია. იქ ბჭობა გავმართეთ, რა გზით წავსულიყავით, ვერაფრით გა-
 დაგვეწყვიტა. ღმერთებს ვთხოვეთ, ენიშნებინათ რამე. ბოლოს
 ღმერთებმა მიგვანიშნეს — შუა ზღვა გადაჭერით და ევბეოსისკენ
 აიღეთ გეზიო. ამ დროს ზურგქარიც შემოგვეშველა და თევზმარა-
 ვალ ზღვაზე გაქანდა ჩვენი ხომალდები. მეოთხე დღეს ცხენთა
 მხედველი დიომედეს ხომალდი მშობლიურ არგოსს მიაღდა, მე
 კი პილოსისკენ განვაგრძე გზა. ზურგქარი სულ მახლდა და მა-
 ლე მოვალწიე სამშობლოსაც. როგორც ხედავ, სხვათა შესახებ
 არაფერი ვიცი, შვილო. მაგრამ იმასაც გიამბობ, რაც აქ გაგვგე-
 მშვიდობით დაბრუნებულა შინ მირმიდონელთა მხედრობა, რომელ-
 საც გმირი აქილევესის სახელოვანი ძე მოუძლოდა. მშვიდობითვე
 დაბრუნდა შინ ფილოქტეტე, იდომენევსმაც კრეტაში ჩაიყვანა
 თვისტომნი. აგამემნონის ამბავს, ალბათ, თქვენც შეიტყობდით,
 როგორ მოკლა შინ დაბრუნებული გმირი ეგისტემ. ისიც გეცოდინ-
 ებათ, როგორ სასტიკად გაუსწორდა მკვლელს ორესტე. იმას

რა სჯობია, რომ მამას შურის საძიებლად ძე დარჩება ქვეყნად. შენც როგორ გაზრდილხარ, შეილო ჩემო, დამშვენებულხარ, მტკიცედ იყავი და შენც ქება-დიდებით მოგიხსენიებენ.

ქვეიანმა ტელემაქემ შეაქო ორესტეს ვაჟეაცობა, ნეტავ მეც ასევე შური მაძიებინა სასიძოებზე, მაგრამ ახლა მოთმინების მეტი რა დამრჩენიაო.

ნესტორს სცოდნია სასიძოების ამბავი, ეკითხებოდა ჭაბუკს, როგორ შემოგეჭრნენ სახლშიო. ბოლოს ინატრა, ნეტავ შენც ისე შეგეწიოს ათენა, როგორც ოდისეესს ეხმარებოდა. მე არ მინახავს უკვდავ ღმერთს ასე შეეყვარებინოს მოკვდავი გმირიო.

ტელემაქემ უიმედოდ მიუგო, შენი სიტყვები არ ასრულდება, ღმერთების იმედიც არა მაქვსო.

• მაგრამ თვალმცეცხლია ათენა გაუწყრა:

— აბა რას ამბობ, ტელემაქე, ღმერთს თუ კაცის ხსნა უნდა, მასთვის არ არსებობს დრო და მანძილი. გირჩევნია ბევრი განსაცდელი გადაიტანო, ვიდრე უმალვე შინ დაბრუნდე და აგამემნონივით მოღალატურად მოგკლან!

ტელემაქემ სთხოვა ნესტორს, მოეთხორო აგამემნონის საშინელი აღსასრულის ამბავი. ნესტორმაც უამბო:

— დაჯრით გაიმბობ, შეილო ჩემო, არ დაგიმაღავ. როცა ჩვენი მხედრობა ილიონის კედლებთან იბრძოდა, ეგისტე დათაფლული სიტყვებით ცდილობდა მოენადირებინა აგამემნონის მეუღლე მშვენიერი კლიტემნესტრა. მაგრამ არც ეგრე იოლი იყო ქალის მოხიბლვა. ტროაში გალაშქრებამდე აგამემნონმა ხმატკბილი მომღერალი — აედი მიუჩინა მცველად და მეთვალყურედ. მაგრამ ავსულმა მოირებმა უკეთური ფიქრები შთაუწერგეს დიაცს და ეგისტემ უდაბურ კუნძულზე გახიზნა აედი, მოიშორა, ყვავ-ყორანთა დასაყვიარი გახადა. კლიტემნესტრა დაჰყვა ეგისტეს ნებას. ამ დროს მე და მენელაოსი ტროადან მოვემგზავრებოდით. გზაში სხივოსანი აპოლონის ისრით განიგმირა მენელაოსის გემის მესაჭე. მენელაოსმა იგი კუნძულზე დაკრძალა და ამან დააყოვნა. გზა რომ განაგრძო, ზევსმა ისურვა მისი დაღუპვა, მთებისოდენა ტალღები დაადევნა, ქარების საზარელმა სუნთქვამ გემები მიფანტ-მოფანტა და ზოგი კუნძულ კრეტაზე გარიყა, ხომალდები ქარაფებს შეელეწა ნაპირზე. ხუთი ხომალდი ეგვიპტისკენ გაიყოლია

ქარიშხალმა. ბევრი განძი იშოვა იქ მენელაოსმა, ბევრ უცხო ხალხში იტრიალა. ამ დროს მოკლა ეგისტემ აგამემნონიც და ხელთ იგდო სამეფო. შვიდ წელიწადს მართავდა ეგისტე ოქრომზავალ მიკენს, მაგრამ მერვე წელს ქალაქ ათენიდან მოსულმა ღვთაებრივმა ორესტემ ბოლო მოუღო მამამისის — აგამემნონის მკვლელს. შემდეგ კი დამნაშავე დედისა და ეგისტეს ქელებზე მიიპატიჟა ხალხი. ამ დროს დაბრუნდა სამშობლოში მენელაოსიც.

შემდეგ ნესტორმა ურჩია ტელემაქეს, დიდხანს შენი შინიდან გასვლა არ შეიძლება, სარჩო-საბადებელს გაგიჩანაგებენ სასიძოვები, მაგრამ გულით გირჩევ, მენელაოსი ნახო, იგი ხომ ისე შორეული ქვეყნიდან დაბრუნდა, საიდანაც ფრინველიც კი ერთ წელიწადს მოუნდება ჩამოფრენას. გინდა ზღვით წადი, გინდა ხმელეთით ლაქედმონში — მენელაოსის სამეფოში. თუ ხმელეთით წახვალ, ცხენებს და ეტლს მე მოგცემ, შვილებსაც გაგაყოლებ მეგზურებად.

ამ საუბარში მზეც ჩაესვენა და თვალმცეცხლია ათენამ თქვა: — ბრძნული ბრძანებაა, ნესტორ, აქაველთა სიქადულო. მაგრამ უკვე მოვიდა დრო, როცა ზედაშე უნდა ვასხუროთ ღმერთების სადიდებლად და დასვენებაზეც ვიფიქროთ.

ასეც მოიქცნენ. სტუმრებს ხელის დასაბანად წყალი მიართვეს, თასებით ღვინო ჩამოურიგეს შემდგომ. ზედაშე რომ ასხურეს, ათენამ და ტელემაქემ ზომალდებისკენ ისურვეს წასვლა, მაგრამ საყვედურით შეაყოვნა მოხუცმა ნესტორმა:

— ღმერთო კი მომკალი! ისეთი რა გამჭირვებია, რომ ზომალდზე გაგათევინოთ ღამე? განა რა მაკლია, რომ შინ ვერ მოგასვენოთ? რაღად მინდა თავი ცოცხალი, ოდისევესის შვილს თუ გემის ერდოზე ვათევინე ღამე!

ახლაც დაეთანხმა ქალღმერთი ათენა ნესტორს. ტელემაქეს შენ უმასპინძლე, მე კი მაინც მირჩევნია გემზე წავიდე და მეზღვაურები გავამხნევო, ხოლო დილაადრიან ჩემს გზას დავადგები. შენ კი დილით, როგორც ბრძანე, ეტლი მიეცი და ვაჟიშვილთან ერთად სპარტას გაამგზავრო.

ეს თქვა თუ არა, ქალღმერთმა ზღვის არწივის იერი მიიღო და გაუჩინარდა კიდეც. თავზარი დაეცათ ამის მნახველთ. ნესტორმა ხელი მოჰკიდა ტელემაქეს და თქვა:

— ვხედავ, ჭაბუკო, ღმერთები მოგიძღვიან! ვინ უნდა იყო სწინი მეგზური, თუ არა ზევსის ასული ათენა, რომლის რჩეულს მუდამ იყო ოდისეესი. მეოხ-გვეყავი, ო, ქალღმერთო, შენ შეგვეწყაო და უღელში შეუბმელ, ოქროსრქიან და ფართოშუბლიან მოზვერს შემოგწირავ!

ათენამ შეისმინა მოხუცის ღაღადისი. ნესტორი კეთილადნაგო სასახლისკენ წარუძღვა ყველას. თერთმეტი წლის ღვინო მოახდევინა, ზედაშე ასხურეს, ლოცვა თქვეს და ნება-ნება თვითონაც მიირთვეს. ოდისეესის ვაჟი და თავისი უმრწემესი ძე პისისტრატე ერთ პალატში დააწვინა, თვითონ კი თავის პალატს ეწვია.

ღილით, როცა ახლადშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები დააფინა ცის კიდეს, წამოდგა ნესტორი, სახლის წინ თეთრად მოქათათე ლოდზე ჩამოჯდა. ამ ლოდზე კვერთხით ხელში ელოდა ნესტორი თავის ძეებს. მამის გარშემო შემოიკრიბა მისი ექვსი ძე, მათ შორის პისისტრატე და აგრეთვე ვაჟი ტელემაქე.

— ჩემო შვილებო! — თქვა მოხუცმა, — გვმართებს ვაამოთ ქალღმერთ ათენას. ერთი თქვენგანი მწყემსებთან წავიდეს და მოზვერი მოდენოს, მეორემ მიუსწროს ტელემაქეს შავფერდიან ხომალდს და მეზღვაურნი მოიპატიჟოს. გემზე მარტო ორი კაცი დატოვოს. დანარჩენები აქ დარჩიონ და მსახურთ უბრძანეთ, სუფრა გაშალონ, საზორავად შეშა მოზიდონ, წყაროს წყალიც.

ასეც მოიქცნენ. ქალღმერთ ათენას მსხვერპლი შესწირეს. ეს ასე მოხდა: მოდენეს მოზვერი და ოქრომჭედელიც გამოცხადდა. თან ხელსაწყოები მოიტანა: სპილენძის გრდემლი, კვერი, მარწუხი. ნესტორმა ოქრო მისცა. ოქრომჭედელმა მოზვერს რქები ოქროთი მოუვარაყა. ნესტორის ერთ ვაჟიშვილს ხელში გაღესილი სეკირა ეპყრა, მეორეს — ბარძიმი, რომელშიც ზვარაკის სისხლი უნდა შეეგროვებინათ. ნესტორმა წმინდა წყლით გადაიბანა ხელები და მოზვერს ქერი გადააყარა. შემდეგ ილოცა გულმხურვალედ და ერთი ბლუჯა ბალანი ააჭრა თავზე მოზვერს, ცეცხლში ჩაყარა. ყველამ ილოცა მის შემდეგ და მის მსხვერპლს ქერი გადააყარეს. ვისაც სეკირა ეჭირა, მან ქედის ძარღვები გადაუსერა მოზვერს. ქალებმა, როგორც მათი წესია, შეჰკივლეს. მამაცმა პისისტრატემ მახვილით განგმირა სულთმობრძავი მოზვერი. სისხლისგან რომ დაიცალა პირუტყვი, აჭრეს, ბარკლებზე ორ ფენად ქონის ნაჭრები დააფინეს და ზედ ხორცი დააწყვეს. ნესტორმა ცეცხლზე დადო

სამსხვერპლო ბარკლები და ზედაშე ასხურა—წითელი ღვინო. მოზერის ბარკლები რომ დანახშირდა, გულ-ღვიძლი მიირთვეს, სხვა ხორციც დაჭრეს და მწვადებად აქციეს.

ნესტორის უმცროსმა ასულმა, მშვენიერმა პოლიქსტემ ტელემაქე აბანავა, სურნელოვანი ზეთებით ტანი დაუზილა, ქიტონი ჩააცვა და მშვენიერი მოსასხამითაც შეამკო. აბანოდან გამოსული ღრმეთსა ჰგავდა. ნესტორის გვერდით დაჯდა ტელემაქე. შამფურებიდან ჩამოთალეს სუკის ნაჭრები და მოილხინეს აქაველებმა. ნადიმის შემდეგ ნესტორმა შვილებს უბრძანა — ეტლი შეეკაზმათ ტელემაქესთვის.

ასეც მოიქცნენ. საგზალიც გაუმზადეს. ეტლზე შედგნენ ტელემაქე და პისისტრატე და სულ მალე თვალს მიეფარა მოხუცი ნესტორის მშვენიერი ქალაქი.

მთელი დღე მუხლჩაუხრელად მიქროდნენ ცხენები. მზე რომ ჩაესვენა, დიოკლესის სახლში გაათიეს ღამე გმირებმა.

ახალშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები რომ დააჩინა დაფიონს, ისევ შეეკაზმეს ეტლი ტელემაქემ და პისისტრატემ. კვლავ მთელი დღე, მზის ჩასვლამდე, მიქროდნენ ცხენები.

კეკე ამოთხა

მენელაოსი და ელენე

იმ დროს, როცა სპარტას, ანუ ლაკედემონს მიაღწიეს, მენელაოსის სასახლეში ქორწილი იყო გაჩადებული. მენელაოსის ასული აქილევსის ვაჟზე ნეოპტოლემოსზე თხოვდებოდა. ჯერ კიდევ ტროაში შეთანხმებულან ამაზე. დიდძალი მზითვეი გაუმზადებია მენელაოსს ქალწულისთვის, ცხენთა რემა და მრავალი ეტლი. ვაჟისთვის კი სპარტაში შეუზრჩევია საცოლე. დიდი ღზინი იყო გამართული მენელაოსის სასახლეში, როცა ტელემაქე და პისისტრატე გამოჩნდნენ.

ეტონი შეეგება სტუმრებს და შემდეგ მენელაოსს ჰკითხა, მივიღოთ თუ არაო. მენელაოსი განრისხდა, ბრიყვულად ნუ მოიქცევიო, უთხრა, გავიწყდება, რამდენგზის შეგვეწივნენ მგზავრებს უცხო ქვეყნებში? მაშ, გამოხსენი ცხენები ეტლს და მოიწვიე სტუმრებიო.

ასეც მოიქცნენ. სტუმრები გაოცებულნი შესცქეროდნენ ზეესის რჩეული ვაჟაკის ოქროვან დარბაზებს. გული იჭერეს მშვენიერი სანახაობით და აბანოსაც მიაშურეს. მონა-ქალებმა განბანეს სტუმრები, ნელსაცხებლით დაუზილეს სხეული და კვლავაც ქიტონებით შემოსეს. შემდეგ ტაბლას მიუსხდნენ სტუმრები, უხვად გაწყობილს. ოქროსთმიანმა მენელაოსმა ასე მიმართა:

— მიირთვით, სტუმრებო, ღვინითაც გაიხალისეთ გული. ვინაობას კი შემდეგ გკითხავთ. ზეესის რჩეულნი მგონიხართ, დიდებულ მშობელთა ნაშიერნი.

მენელაოსი თვით გაუმასპინძლდა სტუმრებს, ხორცის უკეთესი ნაჭრები მიაწოდა. გული რომ იჭერეს ჰამა-სმით, ტელემაქემ წამუყო და პისისტრატეს გადაუჩურჩულა:

— ეს რამდენი სიმდიდრეა, სპილენძი, ოქრო-ვერცხლი და სპილოს ძვალი აურაცხელი. ასეთი სასახლე მხოლოდ ზეესს თუ შეეფერება!

მენელაოსი გუმანით მიხვდა, რასაც ამბობდა ტელემაქე და ფრთიანი სიტყვა მიაგება.

— მოკვდავს რა ნება აქვს, ზეესს შეედაროს! ისე კი მართლაც. დიდძალი განძის მფლობელი ვარ, თუმცა, იქნებ მოკვდავთაგან სიმდიდრით ვინმეც მჯობდეს. რვა წელი ვიხეტიალე ზღვაზე და ბევრი დოვლათი მოვხვეჭე. სად არ ვყოფილვარ: კვიპროსზე თუ ფინიკიაში, ეგვიპტელებთან და ეთიოპელებთან, სიდონელებთანაც, ლიბიაშიც. იქ ხომ ნერბნი ყოველწლიურად სამ-სამ ბატკანს იგებენ. მაგრამ ვაი, რომ ვიდრე შორ გზებზე ვიყავ, ვერაგი ჩძლის. მეოხებით ჩემი ძმა გამოასალმეს წუთისოფელს და აღარც მალალებს შეძენილი სიმდიდრე! ვაგლახ, რომ ბევრი მეგობარი დავკარგე ტროაში და რაღა ფასი აქვს ამ ჩემს საგანძურს! სულ ვიგონებ ძრავალტანჯულ ოდისევსს, აღარც კი ვიცი, სული უდგას თუ არა. ალბათ, როგორ დასტირიან მოხუცი მამა ლაერტე, ერთგული მეუღლე პენელოპე და ვაჟი — ტელემაქე...

ამ სიტყვებზე ტელემაქეს თვალთ ცრემლები მოაწვა და მოსასხამი აიფარა. მენელაოსმა ეს შენიშნა, ყოყმანობდა, უკვე ეკითხა ვინაობა სტუმრებისთვის, თუ მოეთმინა.

ამ დროს ჰერმალალი დარბაზიდან ოქროსმშვილდოსანი არტემიდეს შესადარი მშვენიერი ელენე გამოვიდა. მოახლეებმა სავარძელი მიართვეს. დაბრძანდა ელენე და მენელაოსს მიმართა:

— მენელაოს, თუ იცი, ვინ გვესტუმრა? იქნებ ვცდებოდე, მაგრამ ასეთ საოცარ მსგავსებას არ მოვსწრებივარ. ვინ შეიძლება ასე ჰგავდეს ოდისევსს? მგონი ტელემაქეა ჩვენს თვალწინ. იგი ახლადშობილი იყო, როცა ოდისევსი აქაველ ვაჟკაცებთან ერთად ჩემს გამოსახსნელად ეწვია ტროას.

ოქროსთმიანმა მენელაოსმა მიუგო:

— თვალ-ტანადობით, იერით ნამდვილი ოდისევსია. როგორც კი ეს გმირი ვახსენე, ცრემლები მოაწვა და მეწამული მოსასხამი თვალებზე აიფარა...

— ერისმთავარო მენელაოს, — ხმა ამოიღო პისისტრატემაც, ნესტორის ძემ, — როდი შემცდარხარ, ტელემაქეა ეს ჭაბუკი! მამაჩემის ნესტორის ნებით შენსკენ გამოგყევი მას, შენგან ოდისევსის ამბების გაგება სურდა. ცუდ დღეშია იგი, არც ითაქაში ჰყავს ვინმე მოსარჩლე, რომ მამის ქონების შენახვაში შეეწიოს.

მენელაოსის სიტყვამ ყველა დააღონა: ნეტავ ცოცხალი გადარჩენილიყო და ქალაქს და სასახლეს ავუგებდიო ოდისევსს, ჩემს მეზობლად დავასახლებდიო, ვერვინ გაგვყრიდა, ტკბილად განვლიდით წუთისოფელს, თვით იმ ღმერთებსაც შეშურდებოდათ, ვინც უკან მისასვლელი გზა მოუსპო ბედკრულსო, ასე გოდებდა მენელაოსი. ცრემლები ღვარა მშვენიერმა ელენემ, ტელემაქემ ატირდა, პისისტრატეც, რომელსაც სახელოვანი ძმა ანტალოქე მოაგონდა და ფრთიანი სიტყვით მიმართა თავადაც აცრემლებულ მენელაოსს:

— ტირილით და გლოვით ნუ ჩავიშხამებთ ღმერთს. მალე ამოვაციკარი, მშვენიერი ეოსი და მაშინ დავიტიროთ მახლობელნი. ესლა დავგრჩენია ნუგეშად, ბოლო სახსოვარი: კულულების შევიქრით და ცრემლი დაგვედინება ხოლმე. ჩემი ძმაც დაიღუპა, ალბათ, იცნობდი ანტილოქეს.

მენელაოსი დაეთანხმა პისისტრატეს. ბრძენი ნესტორის ვაჟისგან ასეთი ჰკვიანური აზრი მოსალოდნელი იყო, თქვა.

მშვენიერმა ელენემ კრატერში გამამხნევებელი წამალი გააზავა და ღვინის მწდებს თასები ასე ჩამოარიგებინა.

— მენელაოს, ზევსის ნაზადო, — მიმართა ელენემ, — და თქვენც, სახელოვანო ვაჟკაცებო, ზევსი ხან სიკეთეს მოუტანს ადამიანს, ხან მწუხარებას. ილხინეთ ახლა, მე კი ზოგს რასმე გიამბობთ ოდისევსზე. ტროაში ოდისევსმა ასეთი ხერხი მოიგონა: მო-

ნის ძონძებით შეიმოსა და ხეიბარივით შევიდა მტრის ფართო-ფოლორციან ქალაქში. ისე შეცვლოდა იერი სახელოვან გმირს, რომ ვერავინ იცნობდა. ვითომც უსაქმოდ დაყიალობდა ილიონში. ეჭვი შემეპარა და ვცადე გამომეტეხა. მოხერხებულად მაძლევდა პასუხს და მხოლოდ მაშინ, როცა სურნელოვანი ნელსაცხებით დაეუზილე სხეული ნამასპინძლევს, ახალი სამოსი მივართვი და შეეფიცე, რომ ტროელნი მის ვინაობას ვერ გაიგებდნენ, სანამ თვით არ ისურვებდა, გამანდო აქაველთა გეგმა. სანამ უკან დაბრუნდებოდა, ქალაქში მრავალი ვაჟკაცი განგმირა. ტროელნი დიაცნი მოკლულთ დასტიროდნენ, მე კი სიამით მევსებოდა გული, რაკი ვგრძნობდი, რომ მალე სამშობლოს დაეუბრუნდებოდი. ღმერთო ჩემო, როგორ გამაბრიყვა აფროდიტემ, რომ საყვარელი ასული და ყოველგვარი ღირსებით შემკული მეუღლე დამათმობინა! ოქროსთმიანი მენელაოსი დაეთანხმა:

— ოღონდაც! არც მე შევხვედრივარ ოდისევსზე გონიერ ვაჟკაცს. არც მისებრ ქირთამთმენი მინახავს ვინმე. იცით, რა სიმტკიცე გამოიჩინა ოდისევსმა, ტროელთა დამლუპველ ხის ცხენის წიაღში რომ ვისხედით? თურმე ღმერთს, მშვენიერო ელენე, შენთვის ტროელთა გამარჯვება შთაუგონებია და იმ მიზნით გვივლიდი გარშემო, რომ როგორმე გარეთ გამოგეტყუებინა დამალული გმირები. სამჯერ შემოუარე ცხენს და ჩვენი ცოლების ხმით გარეთ მოგვიხმობდი. მე და ღიომედემ კინალამ ვირწმუნეთ შენი ძახილი, მაგრამ ოდისევსმა გონს მოგვიყვანა. ჩუმად ვისხედით. ანტიკლოსმა ის იყო პირი დააღო, რომ ანაზდად წამოიჭრა ოდისევსი და მძლავრი ხელი პირზე ააფარა. დალუპვისგან გვიხსნა აქაველნი, პირდამუწული ჰყავდა ანტიკლოსი, სანამ იქაურობას არ გასცილდი.

— ერისმთავარო მენელაოს, — ოხვრით მიუგო ტელემაქემ, — ვაი, რომ ვერც რკინის გულმა იხსნა მამაჩემი უბედურებისგან!

მშვენიერმა ელენემ სტუმრებისთვის საწოლის გაშლა უბრძანა მსახურთ. ტელემაქეს და ტებილმოუბარი ნესტორის ვაჟს მალე ჩაეძინათ. ეძინა მენელაოსსაც, მის გვერდით იწვა დიაცთა შორის უმშვენიერესი ელენე.

ვარდისფერი თითები მოჰფინა ცისკიდეს ახლადშობილმა ეოსმა და საწოლიდან ადგა ოქროსთმიანი მენელაოსი. ტელემაქესთან მივიდა და ლაყედემონში სტუმრობის მიზეზი ჰკითხა:

ტელემაქემ უამბო, თუ როგორ ანადგურებდნენ სასიძოვები მამისეულ ქონებას, შეევედრა, იქნებ რაიმე კიდეც იცოდე მამაჩემზე, ყოველივე მიაშბეო.

აღშფოთებულ მენელაოსს აღმოხდა:

— ვაი, რა კაცის ნამუსის შებღალვა მოუწადინებიათ უბადრუკებს! მათი საქციელი ხომ ბრიყვი ფურირმის თავხედობას ჰგავს, საძოვრად წასული ლომის ბუნაგში თუ დასტოვებს პატარა ნუკრს? ისეთივე დღე მოვლით სასიძოვებს, როგორც იმ ნუკრს ლომის დაბრუნებისას. ნეტავი ძალმოსილი დაუბრუნდეს მამულს ოდისევსი, როგორიც ლესბოსში იყო, ფილომელიდი რომ დასცა და დააქვეყნა! გიაშობ, შვილო, რაც გავიგე ზღვისკაცისაგან. მამულისკენ წამოსული ღმერთებმა ეგვიპტესთან ახლოს კუნძულ ფაროსზე დამაყოვნეს. ჰეკატომბე, ასი ზვარაკისგან შემდგარი მსხვერპლი, უნდა შემეწირა მათთვის დაპირებისამებრ. იმ კუნძულზე ოცი დღე დავრჩი, ზურგქარს ველოდებოდით. სურსათი შემოგველია და სახსარიც აღარსად იყო, რომ ზღვისკაცის ასული იდოთეა შემწედ არ მოგვევლენოდა. კუნძულზე მოხეტიალეს შემომეფეთა ქალღმერთი და ჩემს თხოვნაზე, ეპასუხა, რომელი ღმერთი გამრისხებია, რომ ამდენხანს მაყოვნებს-მეთქი, მომიგო: „გრძნეული მოხუცი, უკვდავი პროტევის მოადგება ამ კუნძულს, იგი პოსეიდონის მსახურია და მამად მეგულვის, — თუ როგორმე ხელთ იგდებ, გასწავლის, როგორ დააღწიო ამ კუნძულს თავი, იმასაც გეტყვის, შენს არყოფნაში რა ხდებოდა შენს მამულში“. ეს რომ მითხრა, ქალღმერთს ვთხოვე, რაკი ეს მამცნე, ბარემ მითხარი, როგორ ჩავიგდო-მეთქი ხელში მოხუცი? ესეც ამიხსნა: შუადღისას ზღვის ზვირთებიდან ამოვაო, მღვიმეს მიაშურებსო. ზღვიდან ამოჰყვებიან და მღვიმეში გვერდით მიუწევებიან ზღვის დედოფლის პალოსიდნას მიერ შობილნი ზღვის ძაღლები — სელაპები. ალიონზე ჩაგაწვენენ მათ შორის, სამი ძლიერი მოყმეც შეარჩიე. მოხუცი დაითვლის სელაპებს და როგორც კი მიეძინება მათ შორის ჩაწოლილს, შებორკეთ. ღონიერიც არის, სახესაც იცვლის, წყლადაც იქცევა, ცეცხლადაც, ურჩხულადაც, მაგრამ არ შედრკეთ. ხოლო როცა მოხუცის სახით მოგვევლინება, ხელი შეუშვი და ჰკითხე, მამაცო, რის გაგებაც გწადიაო! ამ სიტყვებზე ტალღებში გაუჩინარდა ქალღმერთი. როგორც კი ახლადშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები შეავლო ცისკიდეს, სამ ვაჟკაცთან ერთად დათქმულ ადგი-

ლას მივედით, სადაც იდოთეამ სელაპის ოთხი ახალი ტყავი დაგ-
 ვახვედრა. ტყავებში გახვეულნი ორმოებში ჩაგვსხა. კიდეც კარგი,
 ქალღმერთმა ნესტოებში სურნელოვანი ამბროსია წაგვცხო, თო-
 რემ სელაპების ტყავის სუნს რა გაუძლებდა! როგორც იქნა, გა-
 მოვიდნენ ზღვიდან სელაპებიც და დასაძინებლად ჩვენს ახლოს
 დაწვნენ. პროტეესიც გამოჩნდა, დაითვალა და ჩვენც მიგვათვალა
 სელაპებს. ჩაეძინა თუ არა, ხელი ვტაცეთ. ჭერ ხომ ლომად იქცა,
 შემდეგ ურჩხულად, ავაზად, გარეულ ტახად, ხელებში წყლად
 გვეღვრებოდა, ბოლოს მოშრიალე ხედ იქცა, მაგრამ მაინც ვერ
 გაგვისხლტა. დაიღალა ბერეიკაცი და როგორც იქნა, ხმა გამოიღო,
 ვინ გასწავლაო ჩემი შებორკვა — შემეკითხა. ეგ არ ვუთხარი, მაგ-
 რამ ჩემი საწუხარი გავანდე. მოხუცმა მირჩია: ხომალდზე ასე-
 ლამდე ზევსა და სხვა უკვდავთ მსხვერპლი შესწირე. ამისათვის
 ჭერ კვლავ ეგვიპტეში უნდა გაბრუნდე და იქ შესწირო ღმერთებს
 პეკატომბე, მხოლოდ მაშინლა ელისეები მამულისკენ გზის გახს-
 ნასო! ბარემ კი შემეკუშმა მის სიტყვებზე გული, მაგრამ რაღა გზა
 მქონდა: ეგვიპტეში უნდა დავბრუნებულეყავი. რაკი ამას აღარა-
 ფერი ეშველებოდა, შევევედრე, აქაველთა გმირების ამბავი ეთ-
 ქვა, რა დღე ეწიათ-მეთქი ილიონის იავარქმნის შემდეგ? აი, რა
 მითხრა: „ატრევსის ძეო, ნუ ეცდები, გაიგო, რისი ცოდნაც არ
 ეგების! ყველაფერი რომ გიაგბო, ცრემლებს ვერ შეიკავებ. შინ
 დაბრუნებულს მხოლოდ ორ ერისმთავარს მოესწრაფა სიცოცხ-
 ლე. ტროაში ვინც ბრძოლის ველზე დაეცა, შენც კარგად უწყი.
 ერთი ვაჟკაცი დღესაც დაეხეტება უნაპირო ზღვის სივრცეში.
 მამაცი აიანტი გულგოროზობამ დაღუპა, ღმერთების შეწევნა რო-
 დი მინდა, ზღვის მღელვარებას უმათოდ გადაეურჩებო. პოსეი-
 დონმა მოუღო ბოლო. შენმა ძმამ აგამემნონმა ჰერას შეწევნით
 მიაღწია სამშობლოს, თვალცრემლიანი ემთხვია წინაპართა მიწას.
 მაშინვე მოახსენეს ვერაგ ეგისტეს აგამემნონის დაბრუნება. ეგის-
 თემ ვერაგული ხრიკი იხმარა: ოცი რჩეული მოყმე იქ დამალა,
 სადაც ნადიმი უნდა გაემართათ. თვით კი ფლიდურად შეეგება
 აგამემნონს — ერისმთავარს. ენდო მოლაღატეს აგამემნონი, მან კი
 ვერაგულად მოკლა სახლის პატრონი“. მუხლთ მომეკვეთა ამის
 გამგონეს, მანათობელი მზე გამიხდა საძულველი. ტირილით რომ
 ვიჭერე გული, გრძნეულმა ზღვისკაცმა მანუგეშა: „ცრემლის ღვრა
 არა ბედენაა. გიჭობს შინ დაბრუნებაზე იფიქრო“. მე ვთხოვე ბე-

რიკაცს ეამბნა იმ მესამე გმირის ამბავიც, დღემდე რომ სამშობ-
ლოსკენ მიმავალ გზას ვერ დასდგომია. ლაერტეს ძეაო იგი, —
მითხრა მოხუცმა, — ითაკის მეფე ნიმიფა კალიპსოს ჰყავს კუნძულ-
ზე დატყვევებული. აღარც ხომალდი აქვს, აღარც თანამებრძოლნი
შემორჩენია. შენ კი ნურაფრის გეშინია, მენელაოს, შენ სიკვდილი
ვერ მოგეწევა. ელისიუმის ველებზე ჰპოვებ სასუფეველს, რადგან
მშვენიერი ელენეს ქმარი ხარ და ზევსის რჩეული. იქ მკვიდრობს
ოქროსთმიანი რადამანოსი. იმ ველებზე წვიმა არ იცის, მხოლოდ
საამური სიო ქრის.

ამ სიტყვებზე ზღვის უფსკრულში გაუჩინარდა გრძნეული პრო-
ტეგსი. ჩვენ კი ხომალდებთან ვიჯახშმეთ და ღამე მშვიდად გვე-
ძინა მრავალბმიანი ზღვის ნაპირზე. როგორც კი ვარდისფეროთი-
ბიანმა ეოსმა გაიღვიძა, ღვინისფერ ზღვაში შეეცატურეთ ხომალ-
დებო, ანძები აღმართეთ, იალქნები გავშალეთ. ზოფები ძალუმად
დაჰკრეს ჩემმა მეგზურებმა ზღვას. ეგვიპტეში ჰეკატომბე შეე-
წირეთ ღმერთებს, აგამემნონის სადიდებლად ტაგრუციც აღმარ-
თეთ და კვლავ შემოვბრუნდით. ღმერთებმა ზურგქარი დაგვადე-
ნეს და სანუკვარ სამშობლოსაც მოვალწიეთ.

— კიდევ ათი-თორმეტი დღე დარჩი ჩემთან, ზვილო ტელემა-
ქე! დიდებულ ძღვენსაც გაგატან და ისე გაგიშვებ სამშობლოში.

ასე დაამთავრა მენელაოსმა სათქმელი. მორიდებით სთხოვა
ჰაბუკმა:

— დიდხანს ნუ დამაყოვნებ, სახელოვანო ატრევსის ძეო! არ
მომწყინდებოდა შენს ჰერქევეს ყოფნა, მაგრამ პილოსში მეგობ-
რები მელოდებიან.

ასე საუბრობდნენ მენელაოსი და ტელემაქე და ამასობაში სა-
ნაქებო სუფრაც გაიშალა.

ამ დროს ოდისეის სახლის წინ, ითაკაში სასიძოვებს ასპარე-
ზობა გაემართათ. მხოლოდ ანტინოე და ევრიმაქე არ ერეოდნენ
მარაქაში. მოემონი მიუახლოვდა მათ და ჰკითხა — პილოსიდან
ტელემაქე როდის დაბრუნდებაო. ანტინოემ გაოგნებულმა მის
კითხვას კითხვა მიაგება: განა ტელემაქე გაემგზავრა? ხომალდი
ძალით წაიღო, თუ ნებით გაატანეო?

ნოემონმა მიუგო, ტელემაქეს ხომალდი ნებით ვათხოვეო, თან
დასძინა: რჩეული ჰაბუკები იახლა, მგონი მენტორი ან მენტორის
სახით გამოცხადებული ვინმე უკედავთაგანიც გაჰყვა. გასაკვირია,

მენტორი პილოსში მგონია ტელემაქესთან ერთად და გუშინ დილით კი აქ მოვკარი თვალი.

ამ ამბავმა თავზარი დასცა ანტინოეს და ევრიმაქეს. დანარჩენ სასიძოვებს მოუხმეს და ანტინოემ მათ ასე მიმართა:

— ხედავთ, რა გაგვიბედა ტელემაქემ? კარგს არას გვიქადის მისი მოგზაურობა. სწრაფად შევკაზმოთ ხომალდი, ოცი მეზოფეც მომგვარეთ, რომ უკან მობრუნებულს შევეგებო სრუტეში ჩასაფრებული და მამის გზის მძებნელს თვით ავუბნოთ თავგზა!

მედონისგან გაიგო პენელოპემ სასიძოთა ვერაგული განზრახვა. ქალმა შესჩივლა ერთგულ მსახურს, ალბათ, კიდევ სუფრის გაშლა დაგავალეს, როგორ ანიავებენ ოდისეუსის და ტელემაქეს ქონებასო. ნუთუ ის მაინც არ გაუგონიათ, თუ რა ქველი მეფე იყო ოდისეუსი, იგი ხომ მუდამ ხალხზე ზრუნავდა და ნუთუ აქაველთაგან ასეთი უგულობა დაიმსახურაო? ასე დაღინებულ დედოფალს მკლონმა სიმართლე გაუმხილა. ნეტავ მხოლოდ ქონების განთავებას სჭერდებოდნენო, უთხრა, უარესი განუზრახავთო. დასძინა, ტელემაქეს უნდა ჩაუსაფრდნენ, ღვთაებრივი პილოსიდან და ლაკედემონიდან მობრუნებულსო.

ელდა ეცა პენელოპეს, მუხლთ მოეკვეთა, თვალთაგან ცრემლი წასკდა. სული ძლივსლა მოიბრუნა.

— ეს რა ფათერაკი აუტეხია, — წარმოთქვა ბოლოს, — როგორ გაბედა ქვეყნის კიდეს გამგზავრება?

მედონმა ვერ უთხრა, ჰაბუკი თავის ნებით წავიდა, თუ ღმერთმა შთააგონა, ის კი ამცნო, რომ ოდისეუსის გზა-კვალის გასაგებად იყო წასული.

ძლივს შეაღწია პენელოპემ სამართობოში, იქვე ჩაიკეცა აქვითინებული და მოახლენიც აატირა. უდროოდ დაკარგულ ქმარსაც გლოვობდა, ასე უცაბედად დაკარგული შვილის ბედსაც დასტიროდა, ღმერთებისგან განწირული ვარო, ავბობდა, თქვე უსულგულოებო, რად არ ატეხეთ განგაში, ჩემი ძე ხომალდში რომ ჯდებოდა, ცოცხალი თავით არ გავუშვებდიო, აყვედრიდა მოახლეებს. დოლიონს მიხმეთო — მებაღეს, დაავალა, მოხუც ლაერთეს ეახლოს, იქნებ რაიმე ილონოსო.

მოხუცმა ევრიკლემ, გადიამ, აღიარა, ყველაფერი ვიცოდი, საგზაოც გავუწყე, მაგრამ დამაფიცა, თორმეტი დღე საიდუმლო შემენახა, სანამ თვით არ გაიგებდიო. გიფრთხილდებოდა, მშვე-

ნიერი სახე ცრემლებით არ დაგელარა, არ შექირვებულყავიო. ევრიკლემ ურჩია პენელოპეს, ელოცა ათენას მიმართ, მხოლოდ მას შეუძლია ტელემაქეს შეეწიოსო. მოხუც ლაერტეს კი ნუ შეაწუხებ, ღმერთები ოდისეესის მოდგმას ისედაც არ გასწირავენო.

ძალა მოეცა პენელოპეს, ისმინა მოხუცის რჩევა. შეევედრა ფაროსანი ზევსის თვალმცეცხლია ასულს ათენას, შეწეოდა ტელემაქეს და ვერაგი სასიძოვებისთვის არ დაეთმო.

ქალღმერთმა შეიწყნარა გულმზურვალე ლოცვა-დაღადი.

სასიძოვებს კი ამ დროს ერთი ამბავი ჰქონდათ, შექეიფიანებულნი აღარაფერს ერიდებოდნენ, საქმრომრავალი დედოფალი ქორწილისთვის ემზადება, შვილი კი ხელიდან ეცლებათ — ამბობდნენ. ანტინოემ მოთოკა მათი აღვირახსნილობა, ენას კბილი დააქირეთო, ბრძანა. შემდეგ ოცი ვაჟკაცი შეარჩია, ხომალდი შეათრევინა ზღვაში. ანდაც აღმართეს, იალქანიც გაშალეს, მეხოფენიც დასხეს და თვით ვახშობას შეუდგნენ.

როგორც კი ლომს ალყას შემოარტყამენ ხოლმე მონადირენი, მარტოს რომ დაიგულებენ, თანდათან ავიწროებენ რკალს უკვე დამფრთხალი ნადირის გარშემო, ისე შესეოდნენ მწარე ფიქრები პენელოპეს, ძლივსღა მოერია ძილი.

ქალღმერთმა ათენამ პენელოპეს დის — იფთიმას აჩრდილი მოუვლინა ზმანებად. კარის ჭუჭრუტანიდან შემოაპარა და სასთუმალთან დაუყენა.

— შენ გძინავს, პენელოპე, — შეეხმინა აჩრდილი, — ღმერთებს არ ემეტებოთ დარდისათვის, უვნებელი დაგიბრუნდება ტელემაქე!

— აქ როგორ გაჩნდი, სანუკვარო, — შეეხმინა პენელოპე, — გსურს ტყვილი დამიამო, მაგრამ რა მანუგეშებს, ქმარი დავკარგე, სიქადული აქაველთა, ახლა შვილსაც ვკარგავ! შიშით აღარა ვარ, გათავადი... ის ხომ გამოუტდელია, ხომ ვერ შეედრება მრავალნაცად ოდისეესს!

— ნუ გეშინიაო, — გაამხნევა აჩრდილმა, — ისეთი მფარველი ახლავს, ნაცად ვაჟაკსაც შეშურდებოდა. თვით ათენაა მისი შემწე, შემხიდე. მანვე მომავლინა შენდა სანუგეშოდ.

— თუ ქალღმერთი ხარ, ჩემი ზედკრული მეუღლის ამბავიც

მითხარი, მწყალობელო, — შეღალადა პენელოპედ, — ჯერ კიდევ ტყეება მზის სხივებით, თუ ჰადესის წყვიდიადშია შთანთქმული?

ამაზე კი აღარაფერი უთხრა იფთიმას აჩრდილმა და გაუჩინარდა.

ღილით შვებით გაიღვიძა პენელოპემ, გულმა უგრძნო, ღვთის ნებით ეწვია ძილისშორისი.

ამ დროს სასიძოვები, ტელემაქესთვის რომ ავი განეზრახათ, მიაღწენ პატარა კუნძულს, სადაც ჩასაფრებას აპირებდნენ.

კაპა მახუთე

კალიპსოს მღვიმეში

რიერაჟზე, როცა ტითონის სარეცელი დატოვა ვარდისფერთო-თება ეოსმა, ღრუბელთმარეკ ზევსთან შეიკრიბნენ ღმერთები. ქალღმერთმა ათენამ ნიმფა კალიპსოს მღვიმეში დატყვევებული მრავალი ჭირის გადამტანი ოდისეესი გაიხსენა.

— მამაო ზევსო, ნეტარო ღვთაებანო, — მიმართა ქალღმერთმა უკვდავთა დასს, — ამიერიდან ყველა მეფე-ბასილევსი, რომელთაც კვერთხი ხელთ უპყრიათ, სასტიკი და დაუნდობელი იქნება, რაკი მოწყალე და კეთილშობილი ოდისეესი ასე მოგძულეზიათ. ნიმფა კალიპსო ნებას არ აძლევს უზომალდოდ დარჩენილს, სამშობლოს დაუბრუნდეს. მის ძესაც სასიკვდილო საფრთხე ემუქრება!

ზევსმა არ მიიღო ათენას საყვედური, განა შენ თვითონ არ გადაწყვიტე ოდისეესს დახმარებოდი, ახლა მის ძესაც შეეწიე და სამშობლოში უვნებლად დააბრუნეო, ჰერმესს კი უბრძანა, ნიმფა კალიპსოსთან წასულიყო და ღმერთების ნება-სურვილი ემცნო: ჭირთამთმენი ოდისეესი გაუშვას კუნძულიდან, იგი ტივით კუნძულ სქერიაამდე მიაღწევს, იქ კი უზომო განძით დატვირთულ გემს მიიღებს და ასე მდიდარი დაუბრუნდება სამშობლოსო.

მალემსრბოლი ღმერთი ჰერმესი დაემორჩილა უკვდავთა მამის ნებას. ფეხზე მოიწვართა ოქროვანი ხამლი, რომელიც ზღვასა და ხმელეთს შუა დააქროლებდა ხოლმე ღმერთთა მაცნეს. ხელთ საძილისშორისო კვერთხი ეპყრა, მისი ნებით ძილის თუ ღვიძილის მოძვერელი მოკვდავთათვის. თევზებზე გაფაციცებულ თო-

ლიასავით გადაუქროლა ღმერთმა ზღვის აქოჩრილ ტალღებს. კუნძულს რომ მიადწია, ნიმფა კალიპსოს მღვიმესთან მიიღბინა. მღვიმეში ცეცხლი ენთო, მას თმამშვენიერი ქალი მისჯდომოდა და ტკბილად მღეროდა. გამოქვაბულის გარშემო უღრანი ტყე იყო, მიდამოს ქადრისა და ფიჭვის სურნელება ეფრქვეოდა, იქვე ფერდობზე ვენახი ჰყვოდა, წყარო მოჩუხჩუხებდა. უკვდავ ღმერთებსაც კი შვებას მოჰგვრიდა მიდამო. გაოცებული შესცქეროდა ნიმფა კალიპსოს მამულს ოლიმპიელი მალემსრბოლი. ეამა წალკოტის მშვენიერება, მაგრამ მალე შევიდა მღვიმეში. იმ წამსვე იცნო ჰერმესი მშვენიერმა ნიმფამ. ოდისევსი იქ არა ჩანდა. ვაჟკაცი ჩვეულებისამებრ ზღვის ნაპირას წასულიყო და თვალცრემლიანი შორეულ სივრცეს გაჰყურებდა, საითაც სანუკვარი სამშობლო ეგულებოდა. აღერსით მიეგება კალიპსო სტუმარს:

— რისთვის გარჩილხარ, სასურველო სტუმარო, — ჰკითხა ნიმფამ, — იშვიათად გხედავ ხოლმე... რის ასრულებაც შემიძლია, არ დაგზარდები. მობრძანდი, მინდა ღირსეულად გაგიმასპინძლდე.

ტაბლა დაუდგა, ამბროსია და ნექტარი მიართვა. ჰერმესმა გული რომ იჯერა ნამასპინძლევი, თმამშვენიერ ნიმფას ზევსის სურვილი აცნობა.

ელდა ეცა მშვენიერ ნიმფას. საყვედურით მიმართა ჰერმესს:

— ასეთი შურიანები რატომ ხარტ ოლიმპიელი ღმერთები? რატომ არ გინდათ, რომ ქალღმერთებმა სარეცელი გავუზიაროთ რჩეულ ვაჟკაცებს? ვარდისფერთი თება ეოსს რომ ორიონი შეუყვარდა, ოქროს ტახტის მფლობელმა არტემიდემ შურით აღძრულმა ისრით განგმირა მოყმე. თმამშვენიერი დემეტრე, როცა მინდვრად სიყვარულით შეუერთდა იასიონს, ზევსმა მოკვდავს თავს მენი დაატეხა. ახლა კი უკვდავებს ჩემი შესურებიათ. ოდისევსს ხომ ზევსმა თავს საშინელი განსაცდელი დაატეხა, დასალუპავად გასწირა და მე გადავარჩინე. ძალა მივეც, მოვასულიერე. მსურდა უკვდავება მიმენიჭებინა, მაგრამ რა გაეწყობა: ზევსის ნებას ხომ წინ ვერ აღვუდგები? დაე, აღსრულდეს ღვთაების ნება!

ჰერმესმა მოუწონა მორჩილება და თვალსაც მიეფარა.

ნიმფა კალიპსომ ზღვის სანაპიროს მიაშურა, სადაც ოდისევსი ეგულებოდა. ნაღვლიანად უთხრა ქალღმერთმა:

— გეყო წუხილი, ჰირთამთმენო! ნებას გაძლევ, დასტოვო კუნძული. გააწყვე ტივი და ზღვას მიეც თავი. საგზალსაც გაგიმ-

ზადებ, ზურგქარსაც დაგადევნებ, რომ მშვიდობით მიაღწიო სამშობლოს.

გაოცდა ოდისეესი:

— ნეტავ რას მიპირებ მაცდურო? გინდა ტივით გადავცურო თვალწევდენელი ზღვა, რომლის დაძლევა ხომალდებსაც უჭირთ? მაშ, შემომფიცე, რომ მართალი ხარ და საშინელებას რასმე არ მიმზადებ!

მხარზე ალერსით მოხვია ხელი ქალღმერთმა და დაუყვავა:

— ეს რა ფრთხილი ყოფილხარ, გამაოცე საყვარელო! ექვი თუ გეპარება, შემოგფიცავ ღმერთთა საფიცარს, ცას, დედამიწას და ქვესკნელს: ცუდი არაფერი გელის! იცოდე, თავს მირჩევენხარ და არას გაენებ!

მღვიმეში შევიდნენ ოდისეესი და ქალღმერთი. სმა-ჰამა რომ მოათავეს, ქალღმერთმა გზა დამილოცნიაო, უთხრა ოდისევს, მაგრამ რომ იცოდე, რა განსაცდელი გელის გზაში, დარჩებოდი და ჩემთან უკვდავებას ეზიარებოდიო, დასძინა, ნუთუ შენი მეუღლე პენელოპე მშვენიერებით შემედრებო, ჰკითხა ბოლოს.

ნუ გამირისხდებიო, უთხრა ოდისევსმა, იგი ხომ მოკვდავია და როგორ შეიძლება შენ შეგედაროს, მაგრამ მაინც თავს მირჩევენიაო. რაც შეეხება განსაცდელს, მე ხომ მრავალი ჭირი გადამიტანია, ჩემთვის არაფერიაო უჩვეულო.

მზეც ჩაესვენა ამ საუბარში და მღვიმის სიღრმეში განმარტოებული ქალღმერთი და მოკვდავი გმირი მთელი ღამე მიეცნენ სიყვარულს.

როგორც კი ახლადშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები შეაქლო ცის კიდეს, ადგა მრავალტანჯული ოდისეესი, ჭიტონი ჩაიცვა, მოსასხამით მოირთო. ნიმფაც ჰაეროვან სამოსელში მოიკაზმა. შემდეგ ოდისეესის გასამგზავრებლად თადარიგი დაიჭირა. ბრინჯაოს ორღესული სეკირა და ხელეჩო მისცა, უღრან ტყეში შეიყვანა. ოდისევსმა ოცამდე ხე მოჭრა, კალიპსოს მოტანილი ბურღით დაბურღა და ერთმანეთს მიამაგრა ჭანჭიკებით. ტივი გამართა. ანძაც დაამაგრა და საჭე დაუყენა. იალქანიც დაჭიმა და ბერკეტების დახმარებით ზღვაში შეაცურა ტივი.

მეხუთე დღეს მშვენიერმა კალიპსომ დაბანა ოდისეესი და სურნელოვანი ტანსაცმელი ჩააცვა. დიდძალი პურ-ღვინო გაატანა, ზურგქარიც გააყოლა.

გზას გაუდგა ოდისევსი. ღამე ძილს არ იკარებდა, ერთთავად ვარსკვლავებით მოქედნილ ცას მისჩერებოდა. კალიპსომ ურჩია, რომ ორიონის თანავარსკვლავედი ხელმარცხნივ მოეტოვებინა.

მეთვრამეტე დღეს, დილის ბინდ-ბუნდში ოდისევსმა ფეაქელთა ფარივით მომრგვალებული ბორცვები გააჩია.

ამ დროს ეთიოპელთა ქვეყნიდან ბრუნდებოდა ზღვათა მეუფე პოსეიდონი. მან ოდისევსი შენიშნა და უკმაყოფილოდ გაიქნია თავი: ეტყობა, ღმერთებს მისი ხსნა გადაუწყვეტიათ, მაგრამ ღმერთი არ მერქვას, თუ კიდევ არ ვაყლაპო ზღვის მლაშე წყალიო — დაიქადა.

სამკაპიანი ფიწალი დაჰკრა ზღვას განრისხებულმა ღმერთმა. შავი ღრუბლები აიგრავნა და ოთხივე კუთხიდან საშინელი ქარიშხალი აეარდა. მთების ოდენა ტალღებმა ნაფოტივით აიტაცეს ოდიკესის ტივი.

— ნეტავ ტროაში მღირსებოდა ბრძოლის ველზე დაცემა, პატივს მაინც მომაგებდნენ აქაველნი. ახლა კი უსახელოდ უნდა დავიკარგო ზღვის ჯურღმულში. მართალი უთქვამს კალიპსოს, შინ მისვლამდე დიდი განსაცდელი მოგელისო. ვაი ჩემს თავს, ეტყობა, ხსნა არსით არის!

ესლა გაიფიქრა ოდისევსმა და უზარმაზარმა ტალღამ ხელიდან საჭეც გამოგლიჯა. ქარმა ანძა გადახლიჩა, იალქანი ტალღამ გაიტაცა. ოდისევსი მორევმა ჩაითრია და კარგა ხანს ზედაპირზე თავი ვერ ამოჰყო. ბოლოს როგორც იქნა, ამოყვინთა და ძლივსლა აფოფხდა ტივზე.

კადმოსის ასულმა ინომ, რომელიც ლევკოთეად წოდებული იმჟამად უკვე უკვდავი გამხდარიყო და ზღვის ღმერთთა შორის ამყოფებოდა, თოლიას სახე მიიღო და ტივზე შემოსკუპებულმა ოდიკესს მიმართა:

— შე უბედურო, რას გერჩის მიწისმრყეველი პოსეიდონი? მაგრამ რაც უნდა მძვინვარებდეს, შენ დალუპვა არ გიწერია. ოღონდ ტივს თავი ანებე და მხარულით გასცურე ფეაქელთა კუნძულისაკენ. აილე ჩემგან თილისმა, მკერდზე მიიკარი და ნურაფრის შეგეშინდება. ხმელეთზე რომ ფეხს დაადგამ, ღვინისფერ ზღვაში მოისროლე იგი და უკანმოუხედავად გასწიე.

ექვმა შეიპყრო ოდისევსი. ტივის დატოვებას რად მირჩევნ, ძვლავ რაიმე ხიფათს ხომ არ მიმზადებენ უკვდავნი, ხმელეთი ხომ

ჯერ შორსააო. ბოლოს გადაწყვიტა, სანამ ტივი ჯერ კიდევ არ დაშლილიყო, არ დაეტოვებინა იგი, შემდეგ კი რა გზა ექნებოდა, მაინც ცურვით უნდა ეშველა თავისთვის.

ამ ფიქრში რომ იყო, მიწისმრყეველმა პოსეიდონმა საშინელი ძალით დაატეხა თავს უზარმაზარი ზვირთი. ქარიშხალმა თივის ბუ-ლუღივით მიმოფანტა ტივის ძელები, ერთილა შემორჩა ოდისევსს. პოსეიდონმა მიაძახა:

— კიდევ დიდხანს ეწამები, შე უბედურო, სანამ მიაღწევ კუნძულს!

ამის თქმაზე პოსეიდონმა ფაფარაყრილ მერნებს მათრაზი დასცხო და თავის სასახლეს მიაშურა.

ქალღმერთმა ათენამ ყველა ქარი დააცხრო, მხოლოდ ბორეასს მისცა ნება ფეაკელთა კუნძულისკენ გაერიყათ ოდისევსი. ორი დღე-ღამე ეხეტქებოდნენ ტალღები ვაჟკაცს, ბოლოს დაწყნარდა ზღვა და მძლავრი მხარულით მიისწრაფოდა ნაპირისკენ ოდისევსი. ხმის მისაწვდენზე რომ მიუახლოვდა კუნძულს, შემოესმა, რომ სანაპირო კლდეებს გუგუნით ასკდებოდნენ ტალღები. არსაიდან მყუდრო ყურე არ ჩანდა, მხოლოდ სალი კლდეები აღმართულიყვნენ. კინაღამ გული შეუღონდა მრავალტანჯულ გმირს:

ვაი ჩემს თავს! ზღვას გადაეურჩი და ხმელეთზე კი ველარ გავალ. ტალღას თუ გავყევი, კლდეს შემანარცხებს, ნაპირ-ნაპირ თუ გავცურე უკეთესი მისადგომის საძებრად, ვაი თუ ზღვამ უკანვე გამიტაცოს?

ამის გაფიქრება იყო და ძლიერმა ტალღამ გაიტაცა, კლდოვან ნაპირს შეასკდებოდა, ათენას მკლავში ღონე რომ არ ჩაეღვარა მისთვის. ძალუმად ჩაეჭიდა ქიშ, მაგრამ მეორე ზვირთმა კვლავ ზღვაში ისროლა. როგორც ზღვის ჭურღმულებიდან ძალით გამოთრეულ რვაფეხას ქვიშა და ღვინჭა გამოჰყვება, ისე შერჩა კლდეს ვაჟკაცის მძლავრი ხელიდან აღლექილი კანი. ბედის უნებურად სიკვდილი ეწეოდა ოდისევსს, რომ კვლავ თვალმცეცხლია ათენას არ შთაებერა მისთვის სულის სიმტკიცე. უმაღვე ამოყვინთა, მხარული გაჰკრა კვლავ ნაპირისკენ და ახლა კამკამა მდინარის შესართავს მიაღგა. როგორც კი იგარძნო მტენარი წყლის დინება, მხურვალე ლოცვა აღმოხდა:

— გემუდარები, უცნობო ღმერთო ანკარა მდინარისა, მიხსენ პოსეიდონის რისხვისგან! შენს მაგრილობელ მუხლებს ვეხვევი

ვედრებით, შენს ღინებას ავყევები მაღლა მრავალტანჯული, შე-
მივრდომე, უფალო!

მყუდროება მოეფინა მდინარის ზედაპირს, დაცხრნენ ჩქერე-
ბი, შეივრდომა მდინარემ მრავალტანჯული გმირი. ნაპირზე რომ
გავიდა, მუხლთ მოეკვეთა, დააწყდა მკლავები, ცოცხალ-მკედარი
ჩაემხო შლამში.

გონს რომ მოვიდა, პირობისამებრ ზღვის წყალში მოისროლა
თილისმა: სული მოითქვა, უხვნაყოფიან მიწას აკოცა, მაგრამ მა-
ინც შეწუხდა, მდინარის პირას გავათენო ღამე, თუ ტყეს შევე-
ფაროო, აქ გათოშვას ვერ გადაუტრეხები, იქ კი, უიარალო, ნადირ-
სო. მაინც ტყე ამჯობინა. ერთი ბერწი ზეთისხილის ხე ნახა, ხშირ-
ფოთლოვანი. ქვემოთ იმდენი ნეშო ეყარა, გასათბობად ეყოფოდა.
ასე მოეწყო ღამის გასათევად ოდისევსი, ათენამაც ტბილი ძილი
მოჰგვარა, რომ ღლით მხნედ ყოფილიყო.

ჟება მებაჟსი

თმამუშენიერი ნავსიკაე

ასე ტბილად რომ ეძინა ოდისევსს, იმ დროს თვალმცეცხლია
ათენამ ფეაქელთა ქალაქისკენ გასწია. ოდესღაც ფეაქელები კიჟ-
ლობთა მეზობლად ცხოვრობდნენ და ღიდად იყვნენ შევიწროებულ-
ნი მათგან. ამიტომ გაეცალნენ ფეაქელნი ჰიპერეას და სქერიაში
დასახლდნენ. სვიანი ალკინოე მეფობდა ფეაქებს. ალკინოეს სა-
სახლეს ეწვია ათენა, მეფის ასულის, უკვდავთ სადარი ქალწულის,
ნავსიკაეს სამთიობოს მიაღდა. კარის ორსავე მხარეს ქარიტების
მიერ სილამაზით დამშვენებულ მოახლეებს ეძინათ. ნიავევით ჩა-
მოიქროლა და ქალწულის სარეცლისკენ დაეშვა ქალღმერთი, თავ-
თით დაუდგა და მეგობარი ქალის ხმით წასჩურჩულა:

— ო, ნავსიკაე, რა უდარდელი გასჩენიხარ დედას? ქორწილის
ღღე შორს აღარაა, შენ კი მშვენიერი სამოსი დაგვიწყებია. განა
ლამაზად არ უნდა გამოეწყო? მოდი, დილაადრიან ერთად წავი-
დეთ სარეცხის გასარეცხად.

მაღე ეოსმაც გახსნა ცისკარი. ნავსიკაეს გაელვიძა და სიზმრის
მოსაუბრობად მშობლებისკენ გაიქცა. დედა კერიასთან იჯდა და

ძაფს ართავდა, მამა წასასვლელად ემზადებოდა. ნავსიკაემ იგი შეაჩერა და სთხოვა:

— იქნებ უბრძანო, მამაჩემო, ფორანი მოამზადონ, რომ მდინარეზე სარეცხი წავიღო. შენ ხომ თავკაცთა საბჭოში ხარ ყოველდღე და სუფთად უნდა გეცვას, ხუთი ვაჟიც გყავს, ორი ცოლ-შვილიანი, სამი 'შელერებული' ჭაბუკი, იმათაც ხომ სუფთა სამოსი უნდა ეცვათ? ესეც ჩემი საზრუნავია.

ქორწინება არ შეახსენა მამას, მაგრამ მიუხედავად ალკინოე, ალერსით უთხრა: ახლავე ყველაფერს მოგიმზადებენო. ფორანი გაამზადეს, დედამ საქმელ-სასმელი გაატანა, ნელსაცხებელიც, რათა ნავსიკაეს და მის მხევლებს ებანავათ და ტანი დაეზილათ.

ფორანზე შედგა მშვენიერი ქალწული, გრიალით გაქანდა საზიდარი, მხიარული ტარცალით გაჰყვინნ მხევალნი ნავსიკაეს. მდინარის პირას ჯორები გამოხსნეს და საბალახოდ გაუშვეს. სარეცხი წყალში ჩაყარეს და სიცილ-კისკისით ერთმანეთს რეცხვაში ეჭიბრებოდნენ.

შემდეგ სარეცხი გახურებულ ლოდებზე დააფინეს, თვითონ კი ყრიაბულთ მდინარეში შეცვივდნენ, იბანავეს და სხეული სურნელოვანი ნელსაცხებით დაიზილეს. ისაუზმეს ქალწულებმა და სიმღერა და ცეკვა-თამაში გააჩაღეს. მხრებქათქათა ნავსიკაე იწყებდა საფერხისო სიმღერას. როგორც ნიმფებს შორის ქალღმერთი არტემიდე, ისე გამოირჩეოდა ქალწულთა შორის ჯერ კელავ უმანკო ნავსიკაე.

უკვე წასასვლელად მოემზადნენ გოგონები, მაგრამ თვალმცეცხლია ათენას სხვა რამ განეზრახა: ოდისევსი უნდა შეეხვედრებინა მათთან. ასეც მოხდა, მეფის ასულის მიერ ნატყორცი ბურთი მხევალს ასცდა და მდინარეში ჩავარდა. უნებურად შეკივლეს გოგონებმა და ოდისევსსაც გამოელვია. ქალთა ხმა რომ მოესმა, იფიქრა, იქნებ ნიმფები არიანო. საფარიდან გამოსვლა გადაწყვიტა. ხის ტოტი ჩამოტეხა, ფოთლებით დაიფარა სხეულზე, რისიც უფრო ერცხვინებოდა. სხვა გზა არ ჰქონდა, ისე უნდა ჩვენებოდა ქალებს, როგორც მშვიერი ღომა, ბუნაგიდან რომ გამოდის და არაფერს ერიდება. შეძრწუნებულმა ქალწულებმა მის დანახვაზე შეჰკივლეს და ერთიც არ დარჩენილა სიახლოვეს, გარდა ალკინოეს მშვენიერი ასულისა. ათენამ გაამხნევა იგი და მშვიდად ელოდებოდა უცნაურ მამაკაცს. ოდისევსი ყოყმანობდა: მუხლთ ჩავარ-

დნოდა თმამშენიერ გოგონას, თუ ახლოს არც მისულყო. მაინც ასე არჩია, არ დავაფრთხოო და შორიდან ალერსიანი სიტყვა უთხრა:

— მუხლებს მოვიყრი შენს წინაშე, დედოფალო! რამ გაგაჩინა ასე მშვენიერი, მოკვდავი ხარ, თუ ქაღალდთაება? ზევსის დიდებულ ასულს არტემიდეს მომაგონებ. მაგრამ თუ მაინც მიწის შვილი ხარ, ბედნიერია შენი მშობელი! ბედნიერნი არიან შენი ძმები, მაგრამ უფრო ბედნიერია, ვისაც ცოლად ერგები. დელოსზე, აპოლონის საკურთხეველთან ერთი ალვა ხარობს, მას მომაგონებ მშვენიერო! მუხლებზე მინდა მოგეხვიო და ვერა ვბედავ!.. ოცი დღე-ღამე ქარიშხალი მათამაშებდა ზღვის გულზე ოგიგიის კუნძულიდან გადმოხვეწილს. ხმელეთს ძლივს მოვადწიე, შენს იქით გზა არა მაქვს. გზა მიმასწავლე, რამე მომეცი, რომ სიშიშვლე დავფარო. ღმერთი გადაგიხდის სიკეთეს, ტყბილად დაგაბერებს ბედნიერ ქმარ-შვილში!..

დაუყვავა სათნო ქალწულმა, სამოსსაც და გზაზე დაყენებასაც დაჰპირდა, ისიც ამცნო, რომ ფეაკელთა კუნძულზე იმყოფებოდა, სადაც ალკინოე მეფობს. თავიც გააცნო მეფის ასულმა. შეშინებულ მხევლებს მოუხმო, გაამხნევა, სტუმრის ღირსეულად დახვედრა უბრძანა.

ოდისევსი მდინარის პირას გაიყვანეს ქალებმა, სამოსიც იქვე დაუდეს და ნელსაცხებელიც მიართვეს. ოდისევსმა სთხოვა, გასცლოდნენ, რცხვენოდა. გოგონები რომ მოშორდნენ, იბანავა, ნელსაცხებელიც იცხო, შეიმოსა. ზევსის ასულმა ათენამ ახოვნება და სილამაზე შემატა. ნავსიკაეს სული შეუგუბა მისმა მშვენიერებამ, უკვდავსა ჰგავსო, იფიქრა, ასეთი ქმარი შემხვდებოდესო, ინატრა, გულუხვად გაუმასპინძლითო, უბრძანა მხევლებს.

ოდისევსმა შიშვლილი რომ დაიცხრო, მეფის ასულის ბრძანებით გასამგზავრებლად განემზადნენ. ხოლო ოდისევსს ასე მიმართა ნავსიკაემ:

— ვიდრე გავცდებით ველ-მინდვრებს, მხევლებთან ერთად სირბილით გამოჰყევი ფორანს, მალე ქალაქიც გამოჩნდება, მოედანი, ნავმისადგომი, პოსეიდონის ტაძარი. გულისხმა-ჰყავ, რასაც გეტყვი: მდაბიო ხალხის ყბაში არ მინდა ჩავვარდე, იტყვიან, ეს რა ლამაზი უცხოელი მოსდევსო ნავსიკაეს, სად გამონახაო, იქნებ ღმერთს შეევედრა და მან ქმრად გამოუგზავნაო. ნუთუ ფეაკელ-

თავან კმრად არვინ ისურვავ. ასე გაძვორავს ხალხი მეც ვერ მო-
ვეწონებ ქალწულს მშობელთა უკითხავად უცხოელთან გაშინაუ-
რებას. თუ გინდა, მამაჩემმა მშვიდობით შეგიტყბოს, ათენას ქალა-
ში, სადაც ალვის ხეთა შორის წყარო მოწანწყარებს, მამაჩემს ბა-
ლები აქვს, იქ შეიცადე, სანამ ჩვენ ქალაქში შევალთ. შემდეგ
ცალკე დაადექი ქალაქის გზას და ალკინოეს სასახლე იკითხე. ყვე-
ლა მიგასწავლის. დარბაზში რომ შეხვალ, დედაჩემს ეახლე, იგი
კერიასთან ზის და ძაფს ართავს, ხოლო მამაჩემი ღვინოს შეექ-
ცევა ნება-ნება. მას გვერდი აუარე და დედაჩემს ჩაუვარდი მუხ-
ლებში. თუ ღმერთმა ინება, სამშობლოსაც მალე ეღირსები!

ამის თქმაზე ჯორებს მათრახი გადაუქირა. ათენას ქალას რომ
მიუახლოვდნენ, მზეც ჩავიდა. ოდისევსი იქ შეყოვნდა, თვალმცე-
ცხლია ათენას შეღაღადა:

— ზევსის უძლეველო ასულო, მეოხ-მეყავი, შეაბრალე ჩემი
თავი ფეაკელთ, ვინძლო შემეწიონ!

ათენამ შეიწყნარა ოდისევსის ვედრება, მაგრამ არ გამოეცხა-
და, პოსეიდონს მოერიდა, იგი ხომ ჯერ კიდევ მრისხანებდა და
სამშობლოსკენ გზას უღობავდა ოდისევსს.

კაპა მუშვიდი

ალკინოეს სასახლეში

მშვენიერმა ნავსიკაემ სასახლის ეზოში რომ ფორანი შეაგრი-
ლა, ორი ღვთაებრივი ქაბუკი გამოეგება. ჯორები გამოხსნეს, სა-
მოსი შინ შეიტანეს, ხოლო მეფის ასულმა სამთიობოს მიაშურა.

მალე ოდისევსიც მოადგა ქალაქს. ქალღმერთმა ათენამ ვეჟაკს
გარს ნისლი მოახვია, რომ ცნობისმოყვარე თვალებისთვის აერი-
დებინა. ქალაქის ბქესთან მხარზე კოკაშემოდგმულ ქალწულის
სახით ათენა მოველინა. ოდისევსი შეეკითხა — ალკინოეს სასახ-
ლეს ვერ მიმასწავლიო?

თვალმცეცხლია ათენამ, გზას გაჩვენებო, უთხრა, ოღონდ უკან-
მიუხედავად და ხმის გაუცემლად გაყოლა მოსთხოვა. ოდისევსი
ისე მიჰყვებოდა ღმერთქალს, რომ არც ერთ ფეაკელს მისთვის
თვალი არ მოუკრავს. სასახლეს რომ მიადგნენ, ათენამ წააქეზა

ოდისეესი, გაბედულად შედი სასახლეში და ჯერ ლედოფალ არეთას მიეახლეო თანაც უამბო არეთას და მეფე ალკინოეს წინაპართა ამბავი; მათი შორეული წინაპარი თვით პოსეიდონიაო. ათენამ შეაქო დედოფალი, კეთილი თვალთ თუ შემოგხედა, სამშობლოსაც მალე იხილაო.

ამ სიტყვებზე დატოვა ქალღმერთმა ოდისეესი და ქალაქ ათენში ერეჟთეიონის ტაძარს ეწვია. ოდისეესს სასახლის ზღურბლზე ფეხის გადადგმა გაუჭირდა, გაოცებით უმზერდა სპილენძით მოქედილ კედლებს, ოქროთი და ვერცხლით მოოქვილ კარებს და სახელურებს, პეფესტოს მიერ გამოქედილ ძაღლების ქანდაკებებს, მშვენიერ ხალიჩებს, კაბუკთა ოქროვან ქანდაკებებს — ხელში შანდლებით. ორმოცდაათი ლამაზი მოახლე ემსახურებოდა სასახლეს, რომელთაც შინაურ საქმეებში ისევე არ ჰყავდათ ტოლი, როგორც ფეაკელ ვაჟკაცთ ზღვაოსნობაში. ზამთარ-ზაფხულ ტკბილი ნაყოფით იყო დახუნძლული სასახლის ეზოში ხეხილი, ლეღვი, ვაშლი და ბროწეული, ზეთისხილი, ვენახი... ორი წყარო ჩაუდიოდა სასახლეს.

ბოლოს მხნეობა მოიკრიბა და სასახლეში შევიდა ოდისეესი. უკვე ზედაშეს ასხურებდნენ ღმერთის ჰერმესის სადიდებლად ფეაკელი მონადირენი. ოდისეესს ჯერ კიდევ ნისლი ეხვია გარს, როცა მეფე-დედოფალს მიეახლა და არეთას მუხლებში ჩაუვარდა. ბურუსი რომ მოეცალა, ყველამ დაინახა ღვთაებრივი ვაჟკაცი. ასე ევედრებოდა იგი დედოფალს:

— მუხლმოდრეკილი გემუდარები, დედოფალო, გვედრები მეფეს და აქ მყოფ ვაჟკაცებს. მეოხ-მეყავით, კვლავ სამშობლოში დამაბრუნეთ უცხოეთს გადახვეწილი!

ეს რომ თქვა, კერიას მიაშურა და ნაცარში ჩაჯდა. ტკბილმოუბარმა მოხუცმა ექენეოსმა დაარღვია სიჩუმე:

— არ გვეკადრება, ალკინოე, უცხო სტუმარი ნაცარში იჯდეს! ახლო მოუხმე უცხოელს, ღვინო გააზავებინე მწდეებს, სტუმრის მფარველი ხომ თვითონ ზეესია!

ალკინოემ თვითონ წამოაყენა ოდისეესი, თავის საყვარელ ძეს ლაოდამანტს ადგილი დაათმობინა სტუმრისთვის. მხევალმა კამკამა წყლით სავსე ოქროს თუნგი და ვერცხლის ტაშტი მიართვა ხელის დასაბანად, წინ ტაბლა გაუწყო. სტუმარმა რომ გული იჯერა, ალ-

კინოემ ბრძანა, ღრუბელთმარეკი ზევსის პატივსაცემად ზედაშე ესხურებინათ.

შემდეგ ალკინოემ დაშლა უბრძანა კრებულს, ხვალ სხვა უხუცესნიც მოვიწვიოთ, სტუმარსაც საკადრისი პატივი ვცეთ და გასამგზავრებლადაც გავამზადოთ. ჩვენ მშვიდობით გამგზავრებას შევეუწყოთ ხელი და იქ კი, რაც ღმერთებს მისთვის განუზრახავს, ის ეწიოსო. ან იქნებ იგი ერთი უკვდავთაგანია, ზოგჯერ რომ გამოგვეცხადებიან ადამიანთა სახით ოლიმპიელნიო, დასძინა ბოლოს შეფემ.

— მაგას ნუ ბრძანებო, — შეჰკადრა ოდისეესმა, — აბა, სად მე და სად ზეცად მსუფთვეი ღვთაება? მხოლოდ უბრალო მოკვდავი ვარ, უფრო მეტიც, — მიწის ზურგზე ჩემზე უბედურ კაცს ვერც კი ნახავ. ბევრს გიამბობდით, ბევრი ჭირის მნახველი, ოღონდ კიდე ვიჭერო გული თქვენი უხვი მასპინძლობით. ნეტავ ერთხელ კიდე დამანახა მშობლიური შემოგარენი და რას არ გავუძლებ!

სტუმრები რომ დაიშალნენ, ოდისეესილა დარჩა ღვთაებრივი ალკინოეს სახლში. მკლავმშვენიერმა არეთამ იცნო ოდისეესის ტანზე სამოსი და ჰკითხა, ვინ ხარ, საიდან მოსულხარ და ამ ტანსაცმლით ვინ შეგმოსაო.

მოკლედ გეტყვიო, მიუგო მოყმემ, ცხრა ზღვის იქით კუნძულია, ოგიგია ჰქვია. იმ კუნძულზე ატლანტის ასული, თამაშვენიერი ქალღმერთი კალიპსო ცხოვრობსო. მარტოსულია. არვინ ეკარება იმ კუნძულს, მე კი ბედმა იქ გამრიცა, მას შემდეგ, რაც ღვიწმისფერ ზღვაში შთაინთქა ყველა ჩემი მეგზური. უკვდავებს და მძარდიულ სიჭაბუკეს დამპირდა ქალღმერთი, მაგრამ ჩემი გული ვერ მოიგო და ქმრობაზე ვერ დამითანხმა. მხოლოდ მერვე წელს ზევსის ნებით დავიხსენი მისგან თავი, მაგრამ ჩვიდმეტი დღე მივცურავდი ზღვაზე ტივით და მეთვრამეტე დღეს დავინახე თქვენი ნაპირები. რომ მეგონა, სამშვიდობოს გავედი, რა ვიცოდი, რას მომზადებდა მიწისმრყეველი პოსეიდონი! ნაფოტებად მიქცია ქარიშხალმა ტივი და ცურვით ძლივს გავაღწიე ნაპირს. დილაადროან ქალწულთა მხიარულმა ტკარცალმა გამაღვიძა. იქ შენი ასული ვნახე და შევევედრე. დამაპურა, ღვინო მასვა და შემმოსა. ღვთისნიერად მომეპყრო იგი.

შეწუხდა ალკინოე, ჩემს ასულს ვერ მოუუწონებ საქციელსო, თუ აგრეა, როგორ მიგატოვაო. ოდისეესმა მიუგო, მე თვით გან-
მ. რ. შიშინოშვილი

ზრახ ჩამოვრჩი, ადამიანები ხომ იქვიანები ვართ, ვაი თუ განრისხებულიყავი, უცხო კაცთან მშვენიერ ასულს რომ ნახავდიო.

— არაო, — სიტყვა მოუჭრა ალკინოემ, — აგრე ადვილად როდი ვეძლევი გულისწყრომას. მეფეებს დიდი თავშეკალება გვმართებს. მამა ზევსს, აპოლონს და ათენას გეფიცები, შენისთანა ბრძენი კაცი რომ ჩამსიძებოდა, უარს არ ვიტყვოდი, მაგრამ ძალით არავის ვაჩერებთ ფეაქელნი. ხვალ გაგამზადებთ სამგზავროდ, გინდაც შენი სამშობლო ევბეაზე შორსაც იყოს, რომლის იქით, როგორც მეზღვაურნი ამბობენ, აღარც ვინმე სახლობს!

ემა ოდისევსს ალკინოეს ნათქვამი, ზევსს მადლობა მოახსენა გმირმა.

მკლავმშვენიერმა არეთამ ამ დროს მსახურებს ქვეშაგები გააშლევინა ტახტზე სტუმრისათვის, ზეწარი გადააფარებინა, მატყლის საბანიც მოატანინა მსახურთ. მიიწვიეს ქალებმა უცხოელი, მოსვენეო.

ჰეზა მერკუ

ასპარეზობანი

ახალშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები გაძოაჩინა და ამ დროს წამოდგა მეფე ალკინოეც. ოდისევსიც ადგა. მოედნისკენ წარუძღვა მეფე სტუმარს. ის იყო, ხომალდების სადგომთან ქვებზე ჩამოსხდნენ ალკინოე და ოდისევსი, რომ მეფის მაცნის სახით მოარული ათენა ფეაქელთა წარჩინებულებს მოედნისკენ მოუწოდებდა — ალკინოეს უცხოელი სტუმარი, ღეთაებრივი გმირი იხილეთო.

ცნობისწადილი აღუძრა ყველა ქალღმერთმა. მალე მოიყარა ხალხმა თავი მოედანზე და თავ-თავიანთ ადგილზე ჩამოსხდნენ ფეაქელთა რჩეული გმირნი. ღეთაებრივი მშვენებით შეემოსა ათენას ოდისევსი და განცვიფრებით შესცქეროდა მას ყველა. მასპინძლებს სტუმრის გამოცდა უნდოდათ ასპარეზობაში. ალკინოემ ასე მიმართა კრებულს:

— ჩემი სტუმარია ეს კაცი, თუმცა, როდი ვიცი, საიდან მოხვდა კუნძულზე. მაგრამ ჩვენი ვალია, გასაჭირში შევეხილოთ. არავის ახსოვს, ჩემს სახლში ვინმეს ეთხოვა შემწეობა და უარი გვეთ-

ქვას. ამიტომ ახალთ-ახალი ხომალდი ჩაუშვით ზღვაში და მეზრ-ფენიც შეარჩიეთ. შემდეგ სწრაფადვე მობრუნდით და ნადიმი მიბრძანებია. ყველანი ჩემი სტუმრები ხართ. ლხინს გაგვიხალისებს ღვთაებრივი მომღერალი დემოდოკე.

ფეაკლებმა ალკინოსს ბრძანების შესასრულებლად თადარიგი დაიჭირეს და კვლავ თავი მოიყარეს მეფის სასახლესთან. თორმეტი ცხვარი, რვა ეშვებიანი ტახტი და ორი ფეხებმოჩართული ხარი დაეკლათ სტუმრებისთვის.

ის იყო სუფრას უნდა მისხდომოდნენ, რომ ღვთაებრივი მომღერალი დემოდოკეც შემოვიდა. მუზას მისთვის თვალისჩინი წაერთმია, მაგრამ მომაჯადოებელი სიმღერის მაღლით დაეჭილდოებია. ტკბილზმოვანი ფორმინგი მიაართვეს და წინ უხვად გაწყობილი ტაბლა დაუდგეს მომღერალს.

პურ-მარილით გული რომ იჯერეს, ღვთაებრივმა აედმა, მომღერალმა, გმირთა სადიდებელი პეანი იმღერა. გაიხსენა ნადიმზე ოდისეესისა და აქილეესის ქიშპობა. აგამემნონს უხაროდა მათი წაკიდება, რაკი მისნისგან გაეგონა, კეთილის ნიშანიაო მათი შუღლი. ეს სიმღერა რომ ესმოდა, ოდისეესს ცრემლები მოადგა და სახეზე ძოწისფერი მოსასხამის კალთა აიფარა. დემოდოკე რომ დადუმდა, ოდისეესმა შეუმჩნევლად მოიწმინდა ცრემლები და ზედაშე ასხურა ღმერთების სადიდებლად. დემოდოკემ კვლავ რომ წამოიწყო სიმღერა, ოდისეესმა ისევ დამალა ცრემლი, მაგრამ ალკინოსს ახლა კი აღარ გამორჩა მისი ტანჯვა და მეინახეებს მიუბრუნდა. ვილხინეთ და ტკბილი სიმღერაც მოვისმინეთ, ახლა ასპარეზობა გემართებს, რათა უცხოელმა თვისტომთ ჩვენი სიმარჯვე უამბოსო.

ყველანი მიჰყვნენ დარბაზიდან გასულ მეფეს. დაიწყო ასპარეზობა სირბილში, შემდეგ ქიდაობაში, ხტომაში, ბადროს ტყორცნაში, კრივში. ალკინოსს ძემ ლაოდამანტმა თქვა, იქნებ უცხოელმაც ისურვოს ასპარეზობა, ძლიერი ჩანს და არც ხანდაზმულიაო. შემდეგ კი თვით გამოიწვია ოდისეესი, დარდი განიშორეო, უთხრა. იუარა გმირმა, რა მეთასპარეზება, გული აღარ მიდგება, შინისკენ მიმიწევსო.

ამაზე უკადრისი სიტყვა უთხრა გმირს ევრილოსმა: დამფრთხალ ვაჟარს მომაგონებ, მარტო სარგებელს რომ ეძებს, ვაჟაკისა რა გცხიაო.

გაგულისდა ოდისეესი, ღმერთები ყველას ერთნაირად ზოდობაგებენ ღირსებასო, თქვა. ზოგს, გონიერებით გამორჩეულს, სილამაზე აკლია, მაგრამ მოქალაქენი პატივს სცემენ, შენ კი ახოვანება არ გაკლია, მაგრამ კარგი თავქარიანი ვინმე უნდა იყო ქაბულობაში გული მერჩოდა და ჯანიც მომდევდა, ახლა კი მრავალ ქირნაცადს ის ძალა აღარ მომდგამს, მაგრამ შენ კი, ჩემს მომაყენებელს, ნახავ, რა ხეირს დაგაყრიო. ასე უთხრა ოდისეესმა, მოედანზე გამოვიდა და ყველაზე დიდ ბადროს დაავლო ხელი. ზუზუნით გადაუქროლა თავზე ბადრომ შიშისგან მხრებში თავჩარგულ ფეაქლებს და ყველა მონიშნულ სამანს გადასცილდა.

მოკვდავის სახით გამოეცხდა ათენა და მარჯვენა შეუქო ოდისეესს, გამარჯვებაც ახარა. ეამა ოდისეესს მისი სიტყვა და განაცხადა: გინდ კრივში, გინდ ჭიდაობაში, გინდაც სირბილში, ვისაც გნებავთ გავეჭიბრები, გარდა მასპინძლის — ლაოღამანტისა. უგნურებაა მასპინძელთან ჭიშობა. მხოლოდ ფალოქტეტე მჯობნიდა ისრის ტყორცნაში, ხოლო ჩემი ნატყორცი შუბი სხვის ნატყორცნას არ უსწრებსო.

ალკინომ დაუყვავა სტუმარს, მისი ღირსება აღნიშნა, ისიც უთხრა, ფეაქლნი ზღვაოსნობით და ხელოვნებით ვართ განთქმულნიო. შემდეგ ბრძანა დემოდოკესთვის ფორმინგი მოერთმიათ. მოედანზე მოცეკვავენი გამოვიდნენ და მათმა სიმკვირცხლემ გააოცა ოდისეესი.

დემოდოკემ ფორმინგის სიმებს შეახო ხელი და ომის ღმერთის არესისა და გვირგვინოსანი აფროდიტეს სიყვარულზე თქვა სიმღერა:

ჩუმაღ შეხვედრიან ღმერთები ერთმანეთს ჰეფესტოს სასახლეში. დიდძალი საჩუქრები მიუღრთმევია არესს მშვენიერი აფროდიტესთვის და მოუხიბლავს ქალღმერთი. მაღლითმბრუნავ მზეს — ჰელიოსს მოუქრავს თვალი, თუ როგორ შეხვდნენ ერთმანეთს შეყვარებულნი და სასწრაფოდ გაუნდვია მათი საიდუმლო ჰეფესტოსთვის, მოტყუებული მეუღლისთვის. სამქედლოში შევარდნილა შურისძიებით ანთებული ღმერთი, ქურა გაუხურებია და ობობას ქსელივით გამჭვირვალე ბადე გამოუქედია. სახლში დაუმალავს, თვით კი მიჯნურთა თვალის ასახვევად ლემნოსს გამგზავრებულა. არესმა ჰეფესტო რომ შორს დაიგულა, აფროდიტეს ჩურჩულით უთხრა: ვიდრე ჰეფესტო შინ არ არის, სიყვარულით გული ვიჭე-

როთო. ენებამორეული ჩაეხვია მშვენიერ ქალღმერთს და ამ დროს მათ გარშემო შეიკრა კიდეც მანამდე უხილავი ბადე. ჰეფესტოს გულმა უგრძნო, რომ საქმე უკვე მოთავეებული იყო და შუა გზიდან მობრუნდა. სასახლის კარებში ჩადგა და ისე დაიგრგვინა, რომ მისი ხმა ოლიმპოს მისწვდენოდა: ზევსო მამაო და ნეტარო ღმერთებო! ნახეთ ეს თავმოსაჭრელი საქმე, როგორ ჩახუტებიან ერთმანეთს! მუდამ მღალატობს არესზე შეყვარებული აფროდიტე. მე, ფეხებმოჩართულს და კოჭლს, ფეხებლონიერ და წვივლაძაზ არესზე მცვლის, მაგრამ რაც არ უნდა უყვარდეთ ერთმანეთი, ჩემს სარეცელზე ნებივრობას არ შევარჩენ. ასე მეყოლება გაკოჭილი, სანამ მამა-ზევისი უკან არ დამიბრუნებს ამ ურცხვი ღმერთქალისთვის გადახდილ საზლოს. მშვენიერია აფროდიტე, მაგრამ ასეთი ავხორცი არავინ მინახავს!

კოჭლი ჰეფესტოს სასახლეს შიადგნენ ღმერთები: პოსეიდონი, ჰერმესი, აპოლონი... ქალღმერთებმა კი სიმორცხვით ოლიმპოზე ყოფნა არჩიეს. ჰეფესტოს მიერ დაგებული მახე რომ იხილეს და შიგ გამოსკვნილი შეყვარებულნი, გულიანად ახარხარდნენ ნეტარი ოლიმპიელნი: ხედავთ, მოკლე ფეხები კი აქვს ჰეფესტოს, მაგრამ როგორ დაუჭერია ფეხმარდი არესიო. აპოლონმა ცბიერად გაიღიმა და ჰერმესს უთხრა: „გამოტყდი, არესივით რომ გაბმულიყავი ჰეფესტოს ბადეში, თუ ისურვებდი ოქროვან აფროდიტესთან დაწოლასო“. ჰერმესი არც შეყოყმანებულა: „სამეცე ასეთსავე ბადეში რომ გამახვიონ და ყველა ღმერთისა და ქალღმერთის დასაცინი ვეყო, ოქროვან აფროდიტესთან ერთ სარეცელში ყოფნას მაინც ვინატრებო“.

ამ სიტყვებზე ისევ ახარხარდნენ ღმერთები. მხოლოდ პოსეიდონს არ მიჰკარებია ღიმილი, თავდებად დაუდგა არესს, ჰეფესტოს მისი გაშვება სთხოვა, საზღაურის გადახდასაც დაპირდა, უკეთუ თუ ზევსი. ამაზე უარს ეტყოდა. ძლივსლა დაითანხმა ჰეფესტო. არესი და აფროდიტე სწრაფად გასცილდნენ იჭაურობას. არესმა ღრაკიას მიაშურა, ხოლო ტკბილად მომღიმარი აფროდიტე კვიპროსს ეწვია. იგი წმინდა ჭალაში, საკუროთხეველთან ახლოს განბანეს მშვენიერმა ქარიტებმა, ღვთაებრივი ნელსაცხებლით დაუზილეს სხეული და შემოსეს.

სულგანაბულნი უსმენდნენ ღვთაებრივ მომღერალს ოდისევსი და ფეაქელნი. შემდეგ კვლავ იწყეს როკვა ჭაბუკებმა. ოდისევსმა

შეაქო ისინი და ალკინოეს აუწყა, მართლა პირველნი ყოფილხართ ხელოვნებაში ფეაკელნიო.

მისი სიტყვით ნააშებმა ალკინოემ თვისტომთ. მოუწოდა, თითოეულმა მეფე-ბასილევსმა ჩვენს სანაქებო სტუმარს საჩუქრად თითო ახალი სამოსი და ქიტონი, თითოც ოქროს ტალანტი მიაართვასო. სულ თორმეტი მეფე განაგებს ჩვენს ქვეყანას, მეცამეტე მე ვარო. შემდეგ ევრიალეს მოუწოდა: რაკი სტუმარი წელან გაგვინაწყენე, არა მართო საჩუქრით, არამედ სიტყვითაც გმართებს მისი გულის მონადირებაო. ევრიალემაც არ დააყოვნა, ვერცხლისვადიანი ბრინჯაოს სატიევარი აჩუქა და ბოდიშიც მოუხადა.

შენ კი გაიხარეო, უთხრა ოდისევსმა, არ დაგნანებოდეს ბოდიშით მორთმეული ძღვენიო.

ამსობაში სხვა საჩუქრებიც მოიტანეს ალკინოეს სასახლეში. ფეაკელთა მეფემ დედოფალ არეთას მიმართა:

— დიდებული სკივრის მოტანა უბრძანე და საჩუქრები შიგ ჩაალაგონ, ჩემლა თავად ოქროს თასს ვუსახსოვრებ უცხოელს, საბანაოდ წყალი განუმზადონ სტუმარს, რათა შემდგომ ჩვენთან ლბინით იხაროს გული.

დედოფალმა მოახლეებს ქვაბი შეადგმევინა ზედადგარზე და წყლის გაცხელება უბრძანა. თვითონ კი სკივრში ჩაუწყო სტუმარს მოძღვნილი ოქრო-ვერცხლი და სამოსელი. სკივრი თვით ოდისევსს თასმებით მაგრად შეაკვრევინა.

შემდეგ აბაზანაში შეიყვანეს ოდისევსი. მხეველებმა დაბანეს, ნელსაცხებლით ტანი დაუზილეს, ახალი ქიტონი ჩააცვეს და მოსახამი მოახურეს. დარბაზში მშვენიერი ნავსიკაე აღტაცებული შეხვდა, სამშობლოში ხომ არ დამივიწყებო, უთხრა.

მარად შენზე ვილოცებო, მიუგო გმირმა მომხიბლავ მხსნელს. ალკინოეს გვერდით დაბრძანდა ოდისევსი. ღვთაებრივი მომღერალი დემოდოკეც შემოიყვანეს ამ დროს. ოდისევსმა თავის არჩივს — ტახის ხორცს მსუქანი ნაჭერი ჩამოაჭრა და დემოდოკეს გაუგზავნა. მეინახენი შეუღდნენ ლბინს.

გული რომ იჭერეს, ოდისევსმა დემოდოკეს უთხრა:

— მოკვდავთა შორის უპირველესო, არ ვიცი, სიმღერის ნიჭი ზევსის ასულმა მუზამ გიბოძა, თუ თვით ვერცხლისმშვილდოსანმა

აპოლონმა, მაგრამ საოცრად ტკბილია შენი სიმღერა! გვიამბე, როგორ გააყეთა ეპეოსმა ხის ცხენი ათენას შთაგონებით, როგორ ჩასხა ცხენის ღრუში ოდისეესმა მეომრები... ოლონდ გვიმღერე და მუდამ შენი ღვთაებრივი ნიჭის მეხოტბე ვიქნები.

აედმა ჯადოსნური გალობა დაიწყო. მღეროდა დემოდოკე, თუ როგორ იჯდა ხის ცხენის ღრუში ოდისეესი სხვა აქაველ გმირებთან ერთად. ტროელთ სულმა წასძლია, ცხენი ლიონის გალავნის შიგნით შეაგორეს. ხალხი მიესია, ერთი ჟრიაშული იღგა. ზოგნი ამბობდნენ, გავაპოთ ხის ცხენიო, სხვანი კლდიდან უფსკრულში გადაჩეხვას მოითხოვდნენ, ბევრმა თქვა, მოედანზე დავდგათ და ღმერთებს მსხვერპლად შევწიროთო. დაღუპვა ეწერათ უბედურებს და ამიტომ ამ ბოლო აზრმა გაიმარჯვა.

მღეროდა დემოდოკე, თუ როგორ გამოიფანტნენ ხის ცხენის მუცლიდან აქაველნი და როგორ დაერივნენ ტროელთ, როგორ გაიმარჯვა ღვთაებრივმა ოდისეესმა.

მღეროდა დემოდოკე... ცხარე ცრემლი წასკდა მრავალტანჯულ გმირს ოდისეესს, ისე სტიროდა, როგორც დიაცი დასტირის ხოლმე ქალაქის კარიბჭესთან ბრძოლაში დაცემულ საყვარელ ქმარს.

ალკინოეს არ გამოეპარა მისი ცრემლები და უმაღლ მიმართა თვისტომთ:

— დროა შესწყვიტოს დემოდოკემ ფორმინგის ხმაზე ღვთაებრივი სიმღერა, ყველას გულს გვიხარებს გარდასულ საგმირო საქმეთა მოგონება, ჩვენს სტუმარს კი მწუხარებით გული უდუღს. განა ყველა, სტუმარიც და მასპინძელიც, ერთნაირად არ უნდა ილბენდეს? უკვე მზად არის ყველაფერი გმირის გასასტუმრებლად.

შემდეგ ოდისეესს მიუბრუნდა ალკინოე:

— ნუ დაგვიმალავ ხვაშიადს, შენ თვითონ მოგეშვება გულზე. რას გეძახიან თვისტომნი? დედის წიაღისგან შობილს, ავსა თუ კეთილს, ყველას ხომ სახელი ჰქვია? რომელი მხარიდან ხარ, საით უნდა გასწიო ჩვენი ხომალდებით? ჩვენ ხომ სხვათა მსგავსად მესაჭეები არ გვიყენია, ჩვენი გემები ნისლში და ავდარში თვითონ იგნებენ გზას. მამაჩემისგან — ნავსითოესგან გამიგონია: პოსეიდონი გვიწყრება თურმე, ჩვენი ხომალდები ყოველთვის უვნებლად რომ ბრუნდებიან. მოხუცმა მეფემ გვიწინასწარმეტყველა: ერთხელაც ფეაკელი მეზღვაურები ზღვის ჯურღმულში შთაინთქ-

მეზიან, ხოლო ჩვენს ქალაქს ვეება კლდე წინ აეთარება. ვინ იცის, მართალია თუ არა მამაჩემი! მაგრამ მოხდეს, რაც ღმერთებს ნებაა. გვიამბე სტუმარო, თავს რა ამბები გადაგხდენია, რამ აგატრემლა, აქაველთა გმირობაზე როცა მღეროდა აედი? განა იმისთვის არ დაეცნენ გმირები ბრძოლის ველზე, რომ თაობიდან თაობაში სიმღერებად გადასულიყვნენ? განა ვინ დაკარგე ასეთი ძვირფასი ბრძოლის ველზე?

ჰეზა მესხრა

კოლიფემე

მიუგო მეფეს მრავალტანჯულმა ოდისევსმა:

— მეფეე რჩეულო! ღვთაებრივი დემოდოკეს მოსმენას რა სჯობს, როცა მეინახენი დიდებულ სუფრას უსხედან, ღვინის მწდეები თაფლზე უტყბესი სასმელით ავსებენ ოქროს თასებს... მართლაც რა არის ამაზე საამო! მაგრამ რაკი მთხოვ, გიამბობ ჩემს თავ-გადასავალს, თუმცა მწარედ ამატირებს წარსული ახლაც. ბევრჯერ ცარგვალი თავს დამმხოზია და როდი ვიცი, რით დავიწყო. ჭერ ვინაობას გაგიმხელ. ლაერთეს ძე გახლავარ, ოდისევსი, ეშმაკობითა და ხერხიანობით მოკვდავთა შორის რჩეული, ითაკის მეფე ვარ, ჩემს კუნძულზე აღმართული ნერიტოსის ტყიანი მწვერვალი ამაყად გადასცქერის ახლობელ კუნძულებს — 'სამეს, დუღიქიონს, ზაკინთოსს. არ მეგულება ჩემს სამშობლოზე საამო ქვეყანა სადმე! ამოდ ცდილობდა მშვენიერი ნიმფა კალიპსო ქმრად გავეხადე, ჩემი ქმრობა სურდა გრძნეულ კირკესაც, აიას მფლობელს. მაგრამ უკვდავთ ვერ დამიყოლიეს, რადგან არაფერია სამშობლოზე უფრო ძვირფასი წუთისოფელში, თუნდაც უმისოდ უზრუნველი ცხოვრებაც გქონდეს!

ახლა გიამბობ, რა უბედურება დამატება თავს ზევსმა. ილიონიდან კიკონთა მხარეში მოვხვდით. დიდძალი ალაფი ჩავიგდეთ ხელთ, მრავალი დიაცი დავისაკუთრეთ. არ დამიჭერეს თვისტომებმა, რომ მალე გავცლოდით იქაურობას. მუსრი გაავლეს ცხვარს და საქონელს, ღვინოს დააცხრნენ. კიკონთ თავი მოუყარეს თვისტომებს და ისეთი სიმრავლე მოგვადგა, გაზაფხულზე ამოფეთქილი ფოთლები გეგონებოდა. მედგრად ვუშეკლავდებოდით, მაგრამ

ხარების გამოხსნის უამბა რომ მოაღწია, სამხრობისაყენ, ველარ გაუუძელოთ. თითო გემიდან ექვს-ექვსი ეაუკაცი დაგვაკლდა. ,

არ გავცილებულვართ სანაპიროს გემებით, სანამ თითოეულ ამ-ხანაგს სამ-სამჯერ სახელით არ მოუხმეთ, ვინმე რომ არ დაგვრჩენოდა.

ზღვაზე საშინელი ქარიშხალი დაგვადევნა ღრუბელთმარეკმა ზეესმა. სანაპიროს რომ მივადექით, ძლივს ავათრიეთ ხმელეთზე გემები, ორი დღე-ღამე ვეყარეთ ქვიშაზე. მესამე დღეს კვლავ გავუდექით გზას და მშობლიურ ნაპირებს მშვიდობიანადაც მივალწევდით, რომ ქარიშხალს კვლავ გზა არ გაემრუდებინა. მეათე დღეს ლოტოფაგების ქვეყანას მივალწიეთ. სამი კაცი კუნძულის დასაზვერად გავუშვი. ლოტოფაგები მშვიდობიანად შეხედნენ და ლოტოსი შესთავაზეს. თაფლივით ტკბილი მცენარე რომ იგემეს, სამივემ თავი დაკარგა, ყველაფერი დაავიწყდათ, ვინ იყვნენ, სად მიდიოდნენ, აღარ იცოდნენ. არც უკან მობრუნებულან ჩვენთან ამბის მოსატანად. ლოტოსის ჭამის მეტი აღარაფერი უნდოდათ. ძალით წამოვათრიე, აბღავლებულები ხომალდში ჩავყარე, სხვებიც სასწრაფოდ მოვბრუნე, ვინძლო ლოტოსი არ ეგემნათ და ღვი-ნისფერ ზღვას მივეცით თავი.

ბოლოს მივადექით კიკლოპთა ქვეყანას. კიკლოპები არც ხნა-ვენ, არც თესავენ, არც იციან, რა არის ჭირნახული. რაც თავის-თავად მოდის ბარაქიან მიწაზე, იმას სჯერდებიან. არც სამსჯავრო აქვთ, არც სამართალი, ყველა თავისთვის ცხოვრობს. ზღვაოსნო-ბის არა იციან რა, ამიტომ სხვათაგან არ უსწავლიათ მიწის დამუშავება.

ამ კუნძულზე ერთი ლამაზი ყურეა. ხომალდს ისე მიაყენებ, ღუზაც კი არ დაგჭირდება. ცივი ნაკადული მოწანწკარებს და შტო-ხშირი ხეები შემობურვილა გარშემო. ამ ყურეში შემოაცურა ღმერ-თმა ჩვენი ხომალდი. ღამე უმთვარო იყო და სანამ გემი ნაპირს არ შეეხო, არაფერი შეგვიმჩნევია. მაშინ კი სასწრაფოდ დავეცეთ იალქანი და ნაპირზე ძილს მივეცით თავი განთიადის მოლოდინში.

ახალშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები ააფარა ცის კაბა-დონს და მშვენიერი სურათი გადაგვეშალა თვალწინ. ლამაზფეხება ნიშნები თხის არვეს მოერეკებოდნენ ჩვენსკენ. ჩვენც არ დავა-ყოფნეთ, შუბები მოვიმარჯვეთ და თორმეტი ხომალდისთვის ცხრა-ცხრა თხა ვიწილადეთ. მთელი დღე ვილხენდით უამრავი ხორცით,

კიკონებისგან წამოღებული ტკბილი ღვინით, თან კიკლოების მღვიმეებიდან ამოსულ კვამლს გავყურებდით. ის ღამე კვლავ მშვიდად გავატარეთ.

ღლით თანამგზავრებს ვუბრძანე, არსად წასულიყვნენ, სანამ ხომალდი კუნძულს არ შემოვუვლიდი. მინდოდა დამეზვერა, რა ხალხთან გვქონდა საქმე.

მაღე შევნიშნე უზარმაზარი მღვიმე, ძელყორის გაღმა თხების არეც და ცხვრის ფარას ვეებერთელა არსება მწყემსავდა. პურის-მჭამელ კაცს როდი ჰგავდა, ტყით დაბურული მთის თხემივით აღმართული.

თანამგზავრები ხომალდთან დავტოვე, თვითონ კი თორმეტ რჩეულ ვაჟკაცთან ერთად ხმელეთზე გადავედი, თან ორი რუმბი წითელი ღვინოც გავიყოლე.

მღვიმესთან რომ მივედი, არავინ შეგვხვდებოდა. შევედიტ გა-მოქვაბულში. გაოცებულნი ვათვალიერებდით. სავსე იყო იქაუ-რობა ყველით, ბაყებში შეემწყვდიათ თიქნები და ტარინი.

თანამგზავრები მევედრებოდნენ, ყველი წავიღოთ, ბატკნებიც გავირეკოთ და დროზე გავშორდეთ ამ ქვეყანასო. არ დავუჭერე, მღვიმის მკვიდრის ნახვა მომინდა. აბა რა ვიციოდი, რა მოგველო-და!

ზეთისხილის რტოებით ცეცხლი გავაჩაღეთ, ღმერთებს მსხვერ-პლიც შევწირეთ, ჩვენც წავიხმესეთ და მასპინძელს დაველოდეთ.

ისიც მოვიდა. გამოქვაბულთან შეშა დაყარა, ზათქით გული გაგვიხეთქა, მღვიმის სიღრმეში მივიყუყუეთ. ოცდაორი უღელი ხა-რი რომ ვერ დაძრავდა, იმხელა ლოდი მიაყუდა მღვიმის შემოსას-ვლელს, თხისა და ცხვრის წველა დაიწყო შემდეგ. ყველიც ამო-იყვანა, დანარჩენი რძეც შეინახა. ცეცხლი რომ აანთო, მაშინდა შეგვნიშნა და დაიგრგვინა, ვინ ოხრები ხართო.

მხნეობა ძლივს მოვიკრიბე და ვინაობა გავუმხილე, ისიც ვუ-თხარი, თვით ზევსია-მეთქი სტუმართა ქომაგი.

ბრიყვი ყოფილხარო, მითხრა, ღმერთების სახელით რომ მე-მუქრებიო. სტუმართმოყვარე ზევსაც არ შეგეპუებითო კიკლო-პები. მეკითხებოდა, სად მეყენა ხომალდი, მაგრამ ვერ გამომტე-ხა, თვალთმაქცურად მიეუბნე, მიწისმრყეველმა პოსეიდონმა ნაფო-ტებად მიქცია-მეთქი.

ხმა არ გაიღო, წამოტორტმანდა, ორ ჩვენგანს ხელი სტაცა,

ლევებივით ტვინი დაანთხევინა მიწაზე, ნაჭერ-ნაჭერ ახლიჩა ხორცი, შემდეგ შთანთქა ისე, რომ ძვალიც არ დაუტოვებია... მალე ხვრინვა ამოუშვა. ძლივს შეეცავე თავი, რომ მახვილით არ გამეგმორა მძინარე, მაშინ ხომ მღვიმის კარს ვერაფერ გახსნიდა და შიმშილით სიკვდილი გველოდა!

დილით კვლავ გააჩაღა ეცეხლი კიკლოპმა, ცხვრები მოწველა, ორი თანამგზავრიც სიცოცხლეს გამოგვისალმა, საზარელ საუზმეს მორჩა, ცხვრის ფარა გარეთ გარეკა და კვლავ მოაყუდა უზარმაზარი ლოდი მღვიმეს.

მღვიმეში გამომწყვდეული სულ იმას ვფიქრობდი, რა მელონა ბოლოს ასეთი ხერხი ვიხმარე. ნედლი ზეთისხილის მორი ეგდო გამოქვაბულში, ოცნიჩბიანი ხომალდის ანძად გამოდგებოდა. გავთაღეთ მორი და წვერი წაემახეთ, ოთხი ვაჟკაცი შევარჩიე, რომ კიკლოპისთვის თვალში გვეტაკებინა.

საღამოსაც იგივე განმეორდა. ორი ჩვენი ამხანაგი ისევ იმსხვერპლა. წითელი ღვინით სავსე თასი გავუწოდე, ღვინოც გასინჯეთქო, ვუთხარი, თუ გამიშვებ, ღვინოს კიდევ მოგიტან-მეთქი, დავპირდი.

სასმისი რომ დასცალა, კიდევ მომთხოვა:

— ერთიც დამისხი და სახელიც მითხარი, სამაგიერო მინდა მოგიძღვნა.

ზედიზედ სამი სასმისი რომ ჩაისხა სტომაქში, ღვინო მოეკიდა და სახელიც ამ დროს ვუთხარი: ჩემი სახელია „არავინ“. „არავინს“ მეძახიან თვისტომნი-მეთქი.

ყველას რომ შეეცამ, მერე შენ შეგახრამუნებ, ჩემო არავინო, მოიღო წყალობა კიკლოპმა.

ბოლოს კისერი მოსწყდა გაღეშილ კიკლოპს, ძილი მოერია, კისერი მოედრიცა და ღვინოს და ხორცს ერთად აზიდებდა. მორი მაშინვე ნაკვერჩხლებში შევაცურე, სველ მორს ალი არ მოსდებია, ოღონდ საშინლად გახურდა, საცაა აბრიალდებოდა, მაგრამ მალე გამოვიღეთ, მეგობრებიც მხარში ამომიდგნენ და ერთობლივად თვალში ვატაკეთ კიკლოპს, გავუბურღეთ ერთადერთი თვალი, სისხლმა იფეთქა, წარბ-წამწამნი შეეტრუსა, შიშინით გასკდა გუგა, წამახული მორი ისე შიშინებდა, წყალში ჩაშვებული ნაწრობი ორღესული გეგონებოდა.

კიკლოპის საშინელმა ღრიალმა გააპო მღვიმე, სწრაფად გავიფანტეთ და ნაპრალებს შევეფარეთ. გამძვინვარებულმა ამოიძრო თვალიდან მორი, კიკლოებს უხმობდა გამწარებულო. რა გაღრიალებსო, შეეპასუხნენ კიკლოები, ძალით ვინმე ხომ არ მოკრეცია, ან ცბიერებით თუ გაჯობესო?

— ჩემზე ძლიერი ვინ იქნებოდა, არ ავინ მომერია ცბიერებით, არ ავინო! — ღრიალებდა პოლიფემე.

— თუკი არავინ მოგერია, რა გაღრიალებს, ხომ არ გაგოდო, — თქვეს კიკლოებმა და არხეინად გაიფანტნენ თავ-თავიანთ მღვიმეებში.

ხელის ცეცებით მივიდა თვალდათხრილი ბრმა კიკლოპი მღვიმის გასასვლელთან, ლოდი გადასწია და იქვე ჩამოჯდა, რომ ფარასთან არ გავყოლოდით. პოლიფემესავით ბრიყვი რომ ვყოფილიყავი, არაფერი მიშველიდა, მაგრამ მოვისაზრე: შავმატყლიანი დიდი ვერძი შევარჩიე, სამ-სამი ვერძი ერთუროს გადავაბი წკნელებით, შუათანა ვერძებს თითო ამხანაგი ამოვაკარი მუცელზე, თვითონ კი უზარმაზარ გრძელბეწვიან ვერძს ამოვეკარი ქვემოდან, მატყლზე ჩაბლაუქებული, კიკლოპი თითოეულ ცხვარს ზურგზე ხელსუთათუნებდა, მაგრამ რა იცოდა სულელმა, რომ ვერძებს სამშვიდობოზე გაჰყავდათ ჩემი მეგობრები! ბოლოს ძლივს მიაღვა გასასვლელს ჩემით დამძიმებული ვერძი. პოლიფემე მოეფერა:

— არასდროს მიჰყოლიხარ ფარას უკან. ყოველთვის პირველი იყავი, ახლა რა დაგმართვია, მე თუ გებრალები? არ ავინ არის ჩემი დამღუპველი, არ ავინ!

სამშვიდობოს გავედი და ვერძიც გავათავისუფლე, ამხანაგებიც გამოვხსენი. ფარა ხომალდზე შევალაღეთ და სასწრაფოდ ღვინისფერ ზღვას მივეცი თავი. შორიდან შევძახე პოლიფემეს, ხომ გადაგიხადა ზევსმა სამაგიერო სტუმრების შთანთქმისათვის-მეთქი. კიკლოპი გაღაირა და საიდანაც ხმა მოესმა, იქითკენ გუმანით უზარმაზარი ლოდი ისროლა. ლოდმა ანძა მოამსხვრია და გემის წინ ისეთი დგაფუნით ჩაეარდა წყალში, რომ ტალღამ ხომალდი კვლავ ნაპირისკენ გამოსტყორცნა. თანამგზავრები გულმოდგინედ დააწვენენ ნიჩბებს და კვლავ შუა ზღვისკენ ავიღეთ გეზი. კარგა მანძილით რომ დავცილდით, კვლავ შევძახე კიკლოპს და ჩემი ვინაობაც შევატყობინე. „ვაიმე, წინასწარმეტყველება ამიხდაო“ — შეჰყვირა პოლიფემემ. ოღონდ დამიბრუნდიო, შემეხვეწა, უხვად

დაგასაჩუქრებ, პოსეიდონსაც შევთხოვ შენს შეწევნას, მე ხომ მისი შვილი ვარო, თვალსაც ის გამიმთელებსო“.

მე კი მივაძახე, რომ ვერა-ღმერთი, თვით პოსეიდონიც ვერ გაუმთელებდა დავსებულ თვალს. მაშინ პოსეიდონს შეღალადა პოლიფემემ:

— მიწისმრეველო, გემუდარები, თუ შენი ძე ვარ, სამშობლოში ნუ დააბრუნებ ითაკელ ოდისეესს და თუ მაინც შინ დაბრუნება უწერია, გზაში ყველა მეგობარი დაკარგოს, სხვისი ზომალდით დაბრუნდეს და სახლშიც არ ასცდეს ფათერაკი!

პოსეიდონმა ისმინა შვილის ვედრება. შემდეგ კიკლოპმა კვლავ მოიქნია უზარმაზარი ლოდი და ჩვენს მხარეს სტყორცნა. ლოდის დაცემისგან ატეხილმა ლელვამ ჩვენი ზომალდი გააქანა და იმ ნაპირთან მიგვიყვანა, სადაც სხვა თანამგზავრები გველოდნენ. იქ ხმელეთზე გავინაწილეთ მოტაცებული ფარა. წილს ზემოთ მეგობრებმა მე მარჯუნეს ჩემი მხსნელი ვერძი. იგი ზევსს შეეწირე, მაგრამ ღრუბელთბატონმა არ ინება მსხვერპლის მიღება, მას ჩემი თანამგზავრების დაღუპვა იმთავითვე გადაუწყვეტია.

მეორე დილით ახალშობილმა ეოსმა რომ ვარდისფერი თითები დააჩნია ცისკიდეს, გემის ბაგირები აეხსენით და მეგობართა დაღუპვით დამწუხრებულნი, ოლონდ ჩვენი გადარჩენით გახარებულნი გავშორდით კიკლოპთა კუნძულს.

ქაბა მათა

ბრძნეული პირაე

ეოლიის კუნძულს მივადექით მოგზაურნი. იქ ეოლოსი მეფობდა. ექვსი ვაჟი ჰყავდა, ექვსი ქალი და ერთმანეთზე დაექორწინებინა. დღისით რომ უდარდელად უხვად გაწყობილ სუფრას უსხდნენ ახალგაზრდები, ღამით მშვენიერ საწოლებზე ნებივრობდნენ. ეოლოსის სასახლეში თვე გაილია და გულუხვი მასპინძლობა არ მოგვეკლებია. ილიონის ამბავი გვაამბობინა მეფემ. ეოლოსი ხომ ქართა მეუფე იყო. თვით ზევსმა განაჩინა ქართა ხელმწიფედ. ამიტომ სამშობლოში გასტუმრებაზე უარი არ გვითხრა და სასიკეთოდ აღძრული ზურგქარი დააწია ჩვენს ზომალდს.

მაგრამ ჩვენი ბედი არ იყო შინ მშვიდობით დაბრუნება. მეათე დღეს ითაქის ნაპირებიც კი დავლანდე, მაგრამ ამ დროს ძილმა გამტეხა დაღლილი. ჩემს თანამგზავრებს კი, თურმე, ჰგონებიათ, ეოლოსმა საგანძური საგანგებო სკივრით გამოატანაო. სკივრში კი ქართა მეუფეს ყველა ქარი ჰყავდა ჩაკეტილი. უგნურებმა თავი მოხსნეს სკივრს, ეგონათ, ოქრო-ვერცხლს ეიპოვიოთ, მაგრამ დახშული ქარები გაათავისუფლეს მხოლოდ. ქარიშხალმა ისეთი ოროპტრიალი დააყენა, ცოტას გასწყდა, ჯურღულში შთანთქა გემი. ბოლოს ისევ ეოლიის ნაპირებთან მიგვანარცხა ქარიშხალმა.

კვლავ ეოლოსის სასახლისაკენ გაცსწიე. რამ დაგაბრუნა, ითაკელო? — გაოცდა ეოლოსი. მორჩილად ვუამბე ჩვენი უბედურება, მაგრამ უღმობელი ღუმილით შემხვდა ღმერთი. თავიდან მომწყდიო, არ დამინდო ეოლოსმა, ღმერთებისგან შერისხულმა კვლავ ჩემთან მოსვლა როგორ გაბედეო.

რალას ვიზამდით, კვლავ მიეუსხედით ნიჩბებს, მაგრამ სადღა იყო კეთილი ზურგქარი, ხელები დაგვაწყდა. მეწვიდე დღეს მივადექით ტელეპილოსს. იქ იმხანად გრძელი დღე იცოდა და მოკლე ღამე.

ხომალდები მყუდრო ყურეში დაცხოვეთ. სამი კაცი გავგზავნე დასაზვერად. გზად შემოხვდათ ლესტრიგონელთა მეფის ანტიფატეს ვეება ასული, მან სასახლისკენ გზა მიასწავლა.

სასახლეს რომ მიადგნენ, ერთი მთასავით ქალი ნახეს, მის დაძახილზე ქმარიც მოიქრა — ანტიფატე. ერთ-ერთ თანამგზავრს ეცა და ხახაში გადაუძახა. გადარჩენილნი, თავქუდმოგლეჩილნი ხომალდებისკენ გამოიქცნენ. ანტიფატეს ყვირილზე სახლებიდან გამოცვივდნენ დევებივით ვეება ლესტრიგონები. უზარმაზარი ლოდები დაუშინეს ჩვენს ხომალდებს, სულ ბდღვირი ადინეს, წამახულ შამფურებზე ერთმანეთის მიყოლებით, თითქოს თევზებიაო, ააცვეს ჩემი თანამგზავრები და დიდი ღრიალსაღლით სანადიმოდ წაიღეს კაციჭაიებმა. მახვილი ვიშიშვლე, ჩემი გემის ბაგირი გადავჭერი, თანამგზავრებს ვუბრძანე, ხოფებს მღვგრად დასწოლოდნენ, რათა საზარელ ყურეს დროზე გავცლოდით და ჩვენ მაინც გადავრჩენილიყავით.

ერთადერთი ხომალდით გავასწარიო საბედისწერო განსაცდელს და ბოლოს აიას კუნძულსაც მივადექით. ამ კუნძულზე გრძნეული კირკე ცხოვრობდა. ეს თმამშვენიერი ქალღმერთი კოლხეთის მეფის

აიეტის და გახლავთ. აიეტი და კირკე მზის ღმერთის — ჰელიოსის და ოკეანის ასულის პერსეს შვილებია.

არავის გაუგია, ისე მიადგა ჩვენი ხომალდი წყნარ ყურეს. ორი დღე-ღამე ქვიშიან ნაპირზე უღონოდ ვეყარეთ. მესამე დღეს მახვილი ხელთ ვიპყარ და სერზე ავედი, სულიერი ვინმე იქნებ მენახა. შორს ბოლი დავინახე, თურმე სმირ მუხნარში ჩაფლული სახლიდან ამოდიოდა, კირკეს სამფლობელოდან. ჯერ იქითკენ ჯიქურ წასვლა ვიფიქრე, მაგრამ შემდგომ ვამჯობინე, ხომალდთან დავბრუნებუ-ლიყავი, გვესაუზმა და მერე მზვერავეები გამეგზავნა.

რომელიდაც ღმერთმა შემიბრალა და სანამ ამხანაგებთან მივ-ბრუნდებოდი, მშვენიერი ირემი მომანადირებინა. თანამგზავრებმა დიდად მოილხინეს, საღამომდე ირმის მწვადებს შევექცეოდით და მაგარ ღვინოსაც ზედ ვაყოლებდით. მზე რომ ჩაესვენა, იქვე ნა-პირზე დავიძინეთ.

როგორც კი ირიყრაყა, თანამგზავრებს ბჭობად მოვუხმე. ვუ-თხარი, როგორ შევნიშნე მუხნარში ამოსული ბოლი. მათ შეეშინ-დათ, კაციჰამია ლესტრიგონები და კიკლოპი პოლიფემე გაახსენ-დათ. ატირდნენ კიდევ, მაგრამ ცრემლით რა გამოვიდოდა? ორ რაზმად დავყავი ამხანაგები. ერთს თვითონ წარუძეხი, მეორე ევ-რილოქეს მივანდე. წილიც ვყარეთ რგალის მუხარადში, ევრი-ლოქეს შეხვდა. ოცდამდე კაცი იახლა და კუნძულის დასაზვერად წავიდა. ტიროდნენ ისინი და ჩვენც ცრემლით ვაცილებდით გან-საცდელისკენ.

ტყე გაიარეს მზვერავეებმა და კირკეს სასახლესაც მიადგნენ. სასახლის ეზოში ქალღმერთის მიერ მოჯადოებული მგლები და ლომები ეყარნენ. მშვიდობიანად, კუდის ქიცინით შეხვდნენ უც-ხოელთ, თითქოს ძალღი ხედებაო ლხინიდან დაბრუნებულ პატ-რონს, ვინძლო ჩემთვის ძვალი მოჰქონდესო.

სასახლიდან კირკეს ტბილი სიმღერა ისმოდა, თმამშვენიერი ქალღმერთი საქსოვ დაზგასთან საქმიანობდა. მამაცმა პოლიტეპ გაამხნევა თანამგზავრნი, გავიგოთ, ვისი სიმღერა ისმის სასახლი-დან, მოკვდავია თუ ღმერთთაგანიო.

ხმა რომ მოესმა, შინ შეიპატიჟა ქალღმერთმა სტუმრები. მარ-ტო ევრილიქე დარჩა გარეთ, გულმა უგრძნო, ალბათ, რომ საფ-რთხე ელოდა. კირკემ სავარძლებზე დასხა სტუმრები, ყველით, ფქვილით და ოქროსფერი თაფლით შეზავებულ ჭამადში ღვინო

გაუტრია, ჯადოსნური წამალი შიგ ჩააყოლა, რომ წვეულთ სულაც მეხსიერება დაეშობოდათ, ველარც სამშობლო გაეხსენებინათ. ვერც შინაურნი. მოჯადოებული საზრდელი რომ მიაღებინა, თითოეულს კვერთხი დაჰკრა და საღორეში შერქვა, უბედურებს ბალნის ნაცვლად სქელი ჯაგარი გამოესხათ. ღორის თავები გამოებათ და საწყალობლად აჰყვირდნენ, ადამიანის გონება რაკი მაინც შერჩენოდათ.

ევრილოქე მეყსეულად ჩვენსკენ გამოიქცა, რათა ეს საზარელი ამბავი ეთქვა, მაგრამ კარგახანს ენას ვერ ძრავდა ათრთოლებული. როგორც იქნა, გაგვაგებინა. ვთხოვე გამძლოლოდა სასახლისაკენ, მაგრამ მუხლებზე მომეხვია გულმდუღარედ ატირებული, არ წამიყვანო, მევედრებოდა.

ღავტოვე დამფრთხალი ევრილოქე და მარტო გაუდექი გზას მუხნარისკენ. კირკეს სასახლეს თვალი მოეკარი და სწორედ ამ ღროს ჰაბუკის სახით გამომეცხადა ღმერთი ჰერმესი. შენც მეგობართა ზვედრს გაიზიარებო, გამაფრთხილა, მაგრამ დასძინა.

— ერთ წამალს მოგცემ და როცა ჯადოსნურ კერძს გაგიშვადებს, ნუ შეშინდები, ვერას დაგაკლებს. კვერთხს რომ შემართავს, ხმლით მოსაკლავად გაიწიე. შეეშინდება და დიატურად სარეცელზე მიგიწვევს. არ იუარო, მის გულს მოიგებ, მეგობრებსაც უშველი. ოღონდ წინასწარ ღვთაებრივი ფიცი დაადებინე, რომ კაცობას არ დაგაკარგვინებს.

ჰერმესმა მიწიდან ფესვებიანად ბალახი ამოიღო, ფესვი შავი იყო, ყვავილი რძისფერი. ღმერთები ამ მცენარეს მოლს უწოდებენ, მხოლოდ უკვდავებს ძალუძთ ამ მცენარის ამოძირკვა.

ისე მოხდა, როგორც ჰერმესმა დამარიგა და როცა კირკემ კვერთხი შემართა და მითხრა— შენს ამხანაგებთან ღორივით გაგორდიო, ვიშიშვლე ორლესული. ქალღმერთმა შეჰკივლა და მუხლებზე მომეხვია. გაოცებული იყო, რომ მისმა ჯადომ არ იმოქმედა. იქნებ ოდისევსი ხარო, მითხრა, ჰერმესი მეუბნებოდა, სამშობლოსკენ მიმავალი შენს კუნძულზე მოხვდებაო. შემდეგ მომესიყვარულა კირკე, მაგრამ ჰერმესის რჩევა გამახსენდა და ღვთაებრივი ფიცი მოვთხოვე წინასწარ.

ოთხი მოახლე ემსახურებოდა ქალღმერთს; ტანიც დამბანეს, სურნელოვანი საცხებლითაც დამიზილეს, სავარძელზე დამსვენს და უხვად გაწყობილი ტაბლაც დამიდგეს. ხელი არ მიხლია არაფრის-

თვის, ამხანაგებზე ვდარდობდი. კირკემ ჩემი თხოვნით კაცური სახე დაუბრუნა ჩემს თანამგზავრებს და მათი სიხარულის ცრეშლებით გულაჩვილებულმა მთხოვა, დანარჩენი თანამგზავრებიც სასახლეში მომეყვანა.

ვენდე კირკეს. ამხანაგებს ხომალდი ნაპირზე ამოვატანიინე და სასახლეში მოვიწვიე. ევრილოქე გაჭირვეულდა, არაფრით არ მენდო. ისე განვრისხდი, კინალამ მახვილს ეწვდი. მეგობრებმა დამამშვიდეს, დაეტოვოთ ხომალდზე, თუ ეშინიაო, მაგრამ არც იგაღარჩენილა, ბოლოს ჩვენ წამოგვეყვა.

კირკეს სასახლეში ერთმანეთს რომ შეხვდნენ ჭირთამთმენი მეგობრები, ცხარე ცრემლი დასდინდათ. ქალღმერთმა დაგვამშვიდა, განა ცრემლი არ გეყოფათ, რატომ არ გინდათ, ჩემი მასპინძლობით მოილხინოთო.

მართლაც მთელი წელიწადი გავიდა განცხრომაში და ბოლოს მეგობრებმა მომაგონეს სამშობლო და შინაურნი. იმ დღესაც ჩვეულებისამებრ ღვთაებრივი ნადიმი გაიმართა. საღამოს კირკეს სამთიობოში შევედი და მის სარეცელთან მუხლი მოვიყარე:

— ო, მწყალობელო, მშვენიერო ქალღმერთო! პირობას ნუ გადახვალ, მშვიდობით გავგისტუმრე ითაკაში!

ქალღმერთთა შორის უმშვენიერესმა კირკემ თანხმობა განმცხადა, მაგრამ მაცნობა, რომ ერთი ძნელი გამოცდა კიდევ მელოდა. საიქიოს ღმერთის ჰადესისა და დედოფალ ჰერსეფონეს საბრძანებელს უნდა ეწვიო, იქ მისან ტირესიას სულს შენი ბედი უნდა ამკითხვინო. თავზარდაცემულს ქალღმერთმა ისიც მითხრა, რომ გემით ზღვა უნდა გადამელახა, ქარ-ბორეასს დავნებებოდი, ის მიმიყვანდა ჰერსეფონეს ქალაში, სადაც შავფოთლიანი ალვისხეები და ტირიფები. ჰადესის სამფლობელოში მდინარეებს აქერონტს, კოკიტოსს, პირიფლეგეთონტს შეხედებო, სტიქსის წყლებს ნახავო. იქ სადაც აქერონტს ქვესკნელის სხვა ორი მდინარე უერთდება, ორმო ამოთხარე და მკვდართა სულებს ზვარაკი შესწირე, ალექსანდრე მიეცი. როცა მკვდართა სულები მოგიახლოვდებიან, ხმალშემართული იდექ და ზვარაკის სისხლთან არ მიუშვა, ვიდრე ტირესია არ გიმკითხავებს, ისიც მალე გამოჩნდება და სამშობლოს გზას მიგასწავლისო. ასე დამარიგა ქალღმერთმა.

რიყრაზე კირკემ ჭიტონი ჩამაცვა, თავადაც შეიმოსა. მეგობრები გავადვიძე — თმამშვენიერი ქალღმერთი სამშობლოში გვის-

ტუმრებს-მეთქი. ბედმა არც ახლა დაგვტოვა უსაფრთხოდ. ერთი ქაბუკი გვყავდა, არც ჰკუთნოთ გამოირჩეოდა, არც ვაუჟაცობით. თანამგზავრთა ღრიანცელი რომ შეესმა, მაღალი აივნებიდან პირდაპირ გადმოალაჯა ბურანში მყოფმა და ძირს სული არ დაჰყოლია.

გზაში თანამგზავრებს გავანდე, რომ ჰადესისა და პერსეფონეს სამბრძანებელში მოგვიწევდა წასვლა, თავზარი დაეცათ, მაგრამ ტირილი რაღას გვარგებდა? ხომალდს რომ მივუახლოვდით, ღვეინახეთ, რომ კირკეს უკვე ორი სამსხვერპლო ვერძი მოეყვანა. როდის გადაგვისწრო? კაცი რას მოატანს ღმერთს თვალს, უკეთუ თვით არ ინება უკვდავმა!

კეკე მეთერთმეტე

სულთა სამეფო

გემბანზე ავიყვანეთ ცხვრები. ხოფებს მივუსხედით. მოწყალე ქალღმერთმა ზურგქარი დაგვადევნა. საღამოხანს კიმერიელთა პირქუშ ქალაქს მივადექით. იქ მუდამ ღამეა, დღის სინათლე არ იციან იქაურებმა. მალე მივადექით თმამშვენიერ კირკეს მიერ მინიშნებულ ადგილს. ზორვა აღვასრულეთ და სისხლის ოხშივარმა მოიზიდა ქალთა და ქალწულთა, ჭარმაგთა და ქაბუკთა სულები. სისხლიან ორმოს მოაწყდნენ, მაგრამ, გული გავიმამაცურე, მახვილი შევმართე და აჩრდილები ახლოს არ მოვუშვი.

ყველაზე ადრე კირკეს სასახლეში დაღუპული ქაბუკის სული მომადგა, იგი ხომ დაუტირებელი და დაუკრძალავი დაგვრჩა. თვალები ცრემლით ამევსო და ესლა ვუთხარი:

— როგორ გამოგვასწარი, შე უბედურო?

მიაბო, დაიმონმა ღვინით გაღეშილს ბოლო მომეღო. უცაბედად გაღვიძებულს კიბე არ გამხსენებია, ერდოდან პირდაპირ გადმოვეშვი და ხერხემალი გადამემსხვრაო. ცოლს გაფიცებო — ერთგულ პენელოპეს, შვილს — ტელემაქეს და მამას — ლაუერტეს, დაუმარხავი არ დამტოვო, შენ ხომ ჰადესიდან ისევ კუნძულ აიაზე დაბრუნდებიო.

შემდეგ დედაჩემის ანტიკლას სული ვიხილე. ილიონს რომ გავემგზავრე, დედა ცოცხალი მყავდა. ახლა ჰადესში რომ ვნახე,

ცრემლები წამსკდა, მაგრამ ორმოსთან ისიც არ მიეუშვი, ტირესიას ველოდებოდი.

ისიც მალე გამოჩნდა.

— მზის ქვეყანა რად დათმეო, — მკითხა, — გზა მომეცი, რომ სისხლი შევსვა და მისნობა არ შემეშალოს!

მისანი სისხლს დაეწაფა და შემდეგ ასე მითხრა:

— სამშობლოსაქენ გაგიწევია, ოდისევს! მაგრამ პოსეიდონის რისხვას როგორ გადაურჩები, შენ ხომ მის შვილს თვალი დაუვსე! მრავალი ჭირის გადამტანი ბოლოს ითაკასაც მიაღწევ. როცა ტრინაკრიის კუნძულს მიაღგები, მზის — ჰელიოსის ნახირს თუ არას აენებთ, სამშობლოსაც მალე იხილავთ. მაგრამ თუ ვინმე საქონელს მოინადირებს, ხომალდსაც დაკარგავ და თანამგზავრებსაც. შენ გადარჩები, დიდი ხნის შემდეგ სხვისი ხომალდით ეწვევი სამშობლოს და იქაც ხიფათი არ აგცდება. შენს ოჯახში შენი მშვენიერი მეუღლის გულის მოგებას ცდილობენ სხვანი. მათ მოერევი. ამასაც გეტყვი, ტკბილი სიბერე მოგელის.

ტირესიას შევევედრე, ისიც ეთქვა, როგორ მიმეპყრო ნაღვლიანი დედაჩემის სულის ყურადღება. ტირესიამ მასწავლა, ვისაც სამსხვერპლო სისხლს შეასმევ, მხოლოდ ის გიცნობსო. დედის სულმა შავი სისხლი რომ იგემა, ტირილით მითხრა:

— სანუკვარო ჩემო შვილო, როგორ გადმოლახე ჰადესის მდინარეები და ცოცხალი როგორ ეწვიე მიწისქვეშეთს? შინ ხომ არ ყოფილხარ ჯერ?

დედას ვკითხე, რამ მოიყვანა თვით იგი ჰადესში, რაიმე სწეულებამ თუ ქაღალმერთ არტემიდეს უცაბედმა ისარმა, ვთხოვე ისიც ეამბო, რა დღეში არიან მამაჩემი და მხოლოდშობილი ძე, კვლავ ჩემი ერთგულია მეუღლე თუ არა?

პენელოპე ერთგულიაო, მითხრა, ტელემაქეც შენს ქონებას იცავსო, მამა მოგიხუცდა, სოფელში დარჩა და შენზე დარდით აღარ არისო.

სამჯერ ვცადე გულში ჩამეხუტებინა დედის აჩრდილი, სამჯერვე თვალსა და ხელს შუა გამისხლტა. შემდეგ სისხლთან მრავალი ქალის აჩრდილი მოვიდა, მინდოდა მათი ვინაობა გამეგო და თითო-თითო მიეუშვი ზვარაკთან.

პირველად ვნახე ტირო, რომელსაც მდინარის ღმერთი ენიპევსი შეჰყვარებია და მის კამკამა წყლებში ხშირად ბანაობდა

თურმე, ქალწული. ღმერთ პოსეიდონს მიუღია ენიპევის სახე და სიქალწულის სარტყელი შეუხსნია ტიროსთვის. სიყვარულით რომ დასწაფებია მოკვდავ ქალს, თავისი ვინაობაც გაუმჟღავნებია. შემდეგ ანტიოპეც ვნახე, რომელიც ამაყობდა, რომ ზევსის სარეცელი გაიზიარა. შემდეგ ალკმენე მოვიდა, რომელსაც სიყვარულით დაეწაფა ღრუბელთბატონი ზევსი და ამ სიყვარულის ნაყოფი იყო გმირი ჰერაკლე. ოიდიპოს მეფის დედა ეპიკასტეც ვიხილე, რომელსაც ბედად დიდი ცოდვა ედო, თავისდაუნებურად საკუთარ შვილს ერგო ცოლად, რომელსაც, უმეცარს, მანამდე მამა შემოკვდომოდა. ცოდვა რომ გამჟღავნებულა, ეპიკასტეს თავი ჩამოუხრჩვია, ხოლო ოიდიპოსს ენით უთქმელი ტანჯვა რგებია წილად.

შემდეგ ვიხილე მშვენიერი ლედა, კასტორისა და პოლიდეკეს მშობელი. ზევსმა არ გასწირა მისი ვაჟეცები, ისინი დროდადრო ცოცხლდებიან. ფედრა, არიადნე და სხვებიც ვიხილე, ყველას ვერ ჩამოვთვლი, მეფეო. უკვე ძილის დროც მოვიდა. ხომალდზე წავალ, იქ მოვისვენებ, თქვენ კი ვინძლო ჩვენი გამგზავრების თადარიგი იქონიოთ.

ხმა ვერ გაიღეს ფეაქელებმა, ისე მოჩადოებულნი უსმენდნენ. ბოლოს მხრებქათათა არეთამ წარმოთქვა: განა ვინმე შეედრებაო ჩემს სტუმარს, განა ღირსი არ არისო მეტი პატივისა? მაშ რატომ არ ვუბოძოთ კვლავაც საჩუქრები?

ფეაქელებმა სიტყვა მოუწონეს დედოფალს და ალკინოეს მიაპყრეს ყური. მეფეც ამასვე ფიქრობდა თურმე, პირველ ყოვლისა მე მმართველსო პატივი ვცე, რამეთუ პირველი ვარო ფეაქელთ შორის. მაღლი მოახსენა ოდისეესმა, თქვენთან ყოფნას რას სჯობსო, მაგრამ შინაც მოუთმენლად მიმელიანო.

ალკინოემ ტკბილმოუბარ, ამოდმღერალ აედს შეადარა ოდისეესი და თხოვა, შენს თანამებრძოლებზე გვიამბეო, ჯერ ძილის დრო არ დამდგარაო.

ხალისით დაეთანხმა ოდისეესი და დაიწყო. პირველად მოუთხრო აქაველთა მხედართმთავრის აგამემნონის ამბავი. მიცნო აგამემნონის სულმა და მწარედ ატირდაო, თქვა ოდისეესმა. ხელები გამოიწოდა ჩემს მოსახვევნად, მაგრამ ილაჯი აღარ ჰქონდა. მეც ცრემლები წამსკდა და ვკითხე: ნუთუ ქარიშხალმა დალეწა შენი

ხომალდები, ან მტრისგან იცავდი ოჯახს და მაშინ გიწია სიკვდილ-
მა?

მოღალატე მეუღლე ჰყოლია აგამემნონს, მას წაუქეზებია საყ-
ვარლად გამხდარი ეგისტე და სახელოვანი გმირი ნადიმის დროს
ბაგაზე დაბმული ხარივით დაუკლავთ. შემზარავი ყოფილა სურა-
თი: როგორ ცურავდნენ, თურმე, სისხლში სანადიმო სუფრასთან
ახლოს აგამემნონი და მისი მხლებლები! სულთმობრძავს შემომეს-
მარ, — თქვა აგამემნონის აჩრდილმა, — კასანდრას, პრიამოსის
ასულის კივილი, რომელიც ჩემმა ცოლმა კლიტემნესტრამ ზედ
დამაკლა. მახვილს ხელი წავატანე, მაგრამ გამექცა მოღალატე
დედაკაცი, მოკლულს თვალებიც არ დამიხუჭო. „არაფერი ყოფი-
ლა უმადურ ქალზე უარესი, — დასძინა აგამემნონმა, — შინისკენ
სიხარულით მივიჩქაროდი, მაგრამ ვაი რომ კლიტემნესტრამ არა
თუ თავი შეიკრებინა, ქალთა მოდგმასაც საუკუნო ჩირქი მოსცხო“.

ამის გაგონებაზე აღმომხდა:

„ზევს დაუწყევლია ატრევსის მოდგმის მამაკაცები, რომ მო-
ღალატე ქალები ხედომოდან ცოლებად. ელენეს ცოდვამ ხომ მრავ-
ალი ვაჟაკი შეიწირა ტროის მისადგომებთან და შენ კი კლიტე-
მნესტრამ შინ დაგახვედრა სიკვდილი!

აგამემნონმა თუმცა შეაქო ჩემი ცოლის — პენელოპეს გულის-
ხმიერება და ერთგულება, მაინც მირჩია ფრთხილად ვყოფილი-
ყავი. ქალი სანდო მაინც არ არისო. ითაკას რომ მიუახლოვდები,
ხომალდი ფრთხილად მიაყენე ნაპირს, რაიმე ხიფათს არ გიზნა-
დებდნენო. ბოლოს თავისი ვაჟის — ორესტეს ამბავი მკითხა. მე
კი მისი არა ვიცოდი რა.

შემდეგ ვიხილე გმირი აქილეუსი, პატროკლე, ანტილოქე, აიან-
ტი. აქილეუსმა როგორც კი მიცნო, ტირილით მკითხა — ჰადესში
ჩამოსვლა რამ გაგაბედინაო.

მე მკვუგე: ბედს არ უნდა ემდურებოდე, სახელოვანო გმირო,
მზისქვეშეთში ღმერთივით პატივს გცემდნენ მოკვდავნი, მიწის-
ქვეშეთშიც მკვდართა სულებზე მბრძანებლობ!

არად ჩააგდო ჩემი ნუგეში, სულების მბრძანებლობას ღარიბი
გლეხის მონობა მირჩევნიაო. შემდეგ თავისი ძისა და მამის პელებ-
სის ამბავი მკითხა, ვაი რომ მკლავი აღარ მიჭრის, მოხუც შშო-
ბელს რომ შევეწიოო.

პელევსისა არა ვიცოდი რა, ზოლო მის ვაჟზე ნეოპტოლემოსზე ბევრი რამ ვუამბე, მის მშვენებაზე, მისთა საგმირო საქმეთა გამო საუბრით გავახარე, ლაღად გაიარა გმირმა ასფოდელის ველი.

შორიაზლო მოღუშული იდგა აიანტის აჩრდილი. იგი ჯერ კიდევ მკმუნვარე იყო, რადგან აქილევსის სიკვდილის შემდეგ მისი საქურველი მე მერგო წილად. თვით უპირველესი გმირის დედამ თეტისმა და ქალღმერთმა ათენამ გადაწყვიტეს ასე. ნეტავი აიანტს მიეღო! იგი ხომ მართლაც აქილევსის გარდა არვის უთმობდა პირველობას!

— ნუთუ ახლაც არ დაცხრა შენი გული, სწორუპოვარო ტელამონიდო, — მივმართე აიანტს, — შენ იყავი აქაველთა პირველი ფარი და შენც ისევე გიგლოჯა ლაშქარმა, როგორც აქილევსი. ნულარ წყრები, მომიახლოვდი, გმირო!

ხმა როდი გამცა, შებრუნდა და სხვა აჩრდილებს შეერია.

მსაჯული მინოსიკ ვნახე. ოქროს კვერთხი ეპყრა ხელთ და სამართალს სჭრიდა.

მრავალტანჯული ტანტალოსი ვიხილე, მარადმწყურვალი. წელამდე წყალში იდგა, დასაღევად რომ დაიხრებოდა, იმწამს შრებოდა წყალი და შავი მიწა დააღებდა მის წინ პირს. ბროწეულით, ლელვით, მსხლით, ვაშლით თუ ზეთისხილით მსხმოიარე ტოტები დაზნექილიყო მის წინ, მაგრამ როგორც კი მოხუცი მოსაწყევტად წაეტანებოდა, ქარი უკანვე ატყორცნიდა შტოებს.

ქანცმიღეული სიზიფეც ვიხილე: ქვემოდან ზემოთ ააგორებდა ხოლმე ვეება ლოდს და მთის მწვერვალამდე ცოტა რომ აკლდა, ლოდი ხელიდან ეცლებოდა და გრიალ-გრიალით უკან დაგორდებოდა. გახვითქული სიზიფე თავიდან იწყებდა საქმეს... და ასე გაუთავებლად.

ბოლოს, სანამ ჰადესის მღვიმეს დატოვებდა, ოდისევსს გმირი ჰერაკლეს აჩრდილიც შეხვედრია. ახლა მკითხველის ყურადღებას მივაქცევ ორ გამოთქმას, რომელიც ხშირად შეგვხვდება ხოლმე: „ტანტალოსის სატანჯველი“ და „სისიფეს (ან სიზიფეს) შრომა“. ტანტალოსის ტანჯვას უძახიან ხოლმე რაღაც გაუთავებელ უბედურებას, ხოლო სიზიფეს შრომა უნაყოფო, უაზრო შრომას ნიშნავს, ქართულად წყლის ნაყვასაც რომ ეძახიან.

სკილა და ქარიბდი

ოდისეესი განაგრძობს თხრობას: ღვინისფერ ზღვაზე ხომალდით გავედით და აიას კუნძულს მივალწიეთ, სადაც ოქროს ტახტის მფლობელი ეოსის სასახლეა, საიდანაც ამოდის ხოლმე მზე — ჰელიოსი. ხმელეთზე გადმოვედით. ირიურაჟა თუ არა, კირკეს სასახლეში გავგზავნე ხალხი ელპენორის ცხედარის გადმოსასვენებლად. წესი ავუვეთ მეგობარს, საფლავზე ღოდი დავდეთ და გვერდით მისივე ნიჩაბი ჩავარქვეთ მიწაში.

ქალღმერთი კირკეც მობრძანდა და ასე გვითხრა:

— რა უშიშარნი ყოფილხართ! ზოგი ერთხელ კვდება და იხილავს ჰადესს, თქვენ კი უკვე ნახეთ ქვესკნელი! მოილხინეთ, მოყმენო, დილით კი გზას მიგასწავლით.

ჩვენც სხვა რა გვინდოდა! როცა ხომალდებთან მიიძინეს ჩემმა თანამგზავრებმა, კირკემ გამიხმო, ჰადესის ამბავი გამომკითხა და ბოლოს მითხრა:

— მადლობა ზევსს, კარგად გადარჩენილხარ. ახლა დაიხსოვ, რასაც გეტყვი. გზას რომ დაადგები, პირველად სირენებს შეხვდები. სირენები ტკბილად გალობენ, ვინც მოუსმენს, ყველაფერი ავიწყდება. იქვე მდებარე ყრია მათ მიერ მოხიბლულთა ჩონჩხები. თანამგზავრებს ცვილით ყურები ამოუვსე, შენ კი თუ მათი გალობის მოსმენა გინდა, ანძაზე თავი მიაბმევიწე და რაც არ უნდა ეხვეწო, ამხანაგებმა არ უნდა აგხსნან. სირენების შემდეგ გზასაყარი შეგხვდება. ვერ გირჩევ, რომელ გზას უნდა დაადგე, მე გიამბობ და თვითონ განსაჯე. ერთი გზა კლდეებს შუა გადის, მთისოდენა ტალღები გუგუნებენ და ჩიტიც ვერ გაატანს იმ კლდეთა შუა. მოხეტიალე კლდეებს ეძახიან მათ ღმერთები. ზევსისთვის ორ მტრედს რომ ღვთაებრივი საკვები — ამბროსია მიაქვთ, ერთ-ერთი მაინც ემსხვერპლება ხოლმე იმ კლდეებს. არც ერთ ხომალდს არ გაუღწევია იმ კლდეთა შორის, გარდა კოლხეთიდან მობრუნებული ხომალდისა, რომელსაც არგო ერქვა, იმასაც ქალღმერთმა ჰერამ უშველა მხოლოდ. მეორე გზაზე პიტალო კლდე შემოგხვდებათ, მოკვდავს იმ ტინზე ფეხის მოკიდება არ შეუძლია. იქ ერთი მღვიმეა, სადაც სკილა ყეფს, ღმერთებსაც კი თავზარს სცემს. თორმეტი თათი აქვს და ექვსი თავი, ხახაში სამწყება შხამიანი კბილე-

ბი. წელსზემოთ კლდეზე გადმოკიდებული შემზარავად ყეფს, დაუნდობლად ნთქავს ვეშაპებს და ზღვის ძაღლებს. თითო თავით თითო მეზღვაურს იტაცებს სკილა მალემსრბოლი ხომალდებიდან. პირდაპირ მეორე კლდეა. იქ კი საშინელი ქარიბდი დღეში სამჯერ ნთქავს და ამოანთხევს ხოლმე წყალს. ახლოს არ გაეკარო, თორემ თვით პოსეიდონი ვერ გიხსნის. სჯობს ისევ სკილას ჩაუარო ახლოს, ექვსი კაცის დაკარგვა გერჩიოს!

მე კი შევბედე, ისიც ესწავლებინა, როგორ გადამერჩინა სკილასგან ექვსი ამხანაგი. სიხარბე და უმადურობა დამაბრალა, თან დამარიგა, რომ სკილასთან საბრძოლველად შეყოვნება მხოლოდ ახალ მსხვერპლს გამოიწვევდა და ბოლოს დასძინა:

— სკილას თუ გადაურჩი, თრინაკიის კუნძულს მიაღგები, სადაც ჰელიოსის შვიდი ნახირი და შვიდი ცხვრის ფარა იალალობს. თითოეულში ორმოცდაათი ცხვარ-ძროხაა. ისინი არცა კვდებიან და არც იბადებიან. ორი თმამშვენიერი ნიმფა მწყემსავს მათ, მზის — ჰელიოსის ასულები. თუ ჰელიოსის საქონელს არას ავნებთ, სამშობლოსაც მიაღწევთ, თუმცა ბევრი ფათერაკი გარდაგხდებათ, ხოლო თუ დახოცავთ, მხოლოდ შენ გადარჩები.

კირკე მორჩა სათქმელს და ეოსმაც ინათა. მალე ხალისით ავაქაფეთ ღვინისფერი ზღვა. თმამშვენიერმა კირკემ ზურგქარიც დაგვადევნა. თანამგზავრებს გავანდე კირკეს რჩევა და სირენებთან მიახლოებისას ანძაზე ჩემი მიჯაჭვა ვუბრძანე, მათ კი ყურები ცვილით ამოვეუგლისე. ო, როგორ მიხმობდნენ ტკბილად მგალობელი სირენები, მაგრამ რაც მეტს ვეხვეწებოდი თანამგზავრებს, ამხსენით-მეთქი, მით უფრო მიჰერდნენ თოკებს.

მალე ზვირთების გამაყრუებელმა გრიალმა თავზარი დასცა მეზღვაურებს. გავამხნევე, კლდისკენ გზა მივანიშნე, ოღონდ სკილაზე არაფერი მითქვამს. ორ გრძელ შუბს ეტაცე ხელი და ხომალდის კიმზე შევდექე. სულ აღარ მახსოვდა, რომ კირკემ მირჩია — სკილასთან ბრძოლას აზრი არა აქვსო. ხომალდი ვიწრო სრუტეში შედიოდა, აქეთ სკილას კლდე დაგვდგომოდა, იქით კი ქარიბდი ნთქავდა ზღვის წყალს. ცეცხლზე შემდგარი ქვაბივით თუხთუხებდა ზღვა. ანაზღად დაგვაცხრა თავს სკილა და ექვსი ღონიერი მეგობარი მოგეტაცა. თევზებივით ფართხალებდნენ საზარელ ხახებში გაჩრილი მეზღვაურნი, საშველად მიხმობდნენ, უკანასკნე-

ლად დასცდა მათს ბაგეებს ჩემი სახელი. რამდენ რამეს მოვსწრე-
ბივარ და ასეთი საზარელი არაფერი მინახავს!

ბოლოს როგორც იქნა მივაღექით ჰელიოსის კუნძულს. მაგრამ
გამახსენდა მისან ტირისიას და ქალღმერთ კირკეს დარჩება.
ჰელიოსის კუნძულზე უბედურებას შეეყრებითო. ამიტომ ვურ-
ჩიე თანამგზავრებს, გავცლოდით იქაურობას. მაგრამ ევრილოქემ
არ დამიჯერა. რა დაუნდობელი ხარ, ქანცაწყვეტილებს კუნძულ-
ზე სული მოგვათქმევინეო. სხვებმაც მხარი დაუჭირეს. რაკი არ
იშლით, ის მაინც შემომფიცეთ, რომ მზე — ჰელიოსის საქონელს
ხელს არ ახლებთ-მეთქი.

შემომფიცეს. გადავედით კუნძულზე, ვივახშმეთ, დაღუპულ თა-
ნამგზავრებზე ბევრი ცრემლი ვღვარეთ. ბოლოს დაღლილ-დაქან-
ცულთ მიგვეძინა. როგორც კი ახლადშობილმა ეოსმა ვარდისფე-
რი თითები გამოაჩინა, ხომალდი მღვიმეში დავემალეთ. კიდევ ერ-
თხელ გავაფრთხილე თანამგზავრნი, რომ მზე — ჰელიოსის საქო-
ნელს არ მიჰკარებოდნენ. მთელი თვე საშინელი ავდარი იდგა.
სანამ კირკეს მიერ გამოტანებული პურ-ღვინო გვქონდა, ჰელიოსის
ნახირს და ფარას არ შეხებიან თანამგზავრები, შემდეგაც, საგზა-
ლი რომ გამოგველია, ვთევზაობდით და ფრინველებზე ვნადირობ-
დით. ერთხელ კუნძულზე თანამგზავრთაგან შორს ვიყავი წასული,
როცა ევრილოქეს ურჩევია მათთვის: შიმშილით სიკვდილს ის გვი-
ჯობს, ჰელიოსის მსუქანი ძროხები დაგკლათ, შემდეგ კი, თუ
მშვიდობით გადავრჩით, მზის ღმერთს დიდებული ტაძარი აუგო-
თო.

ვაი რომ ირწმუნეს მისი სიტყვა! რქადაგრეხილი და ფართო-
შუბლიანი ძროხები მოდენეს, ღმერთებისადმი ლოცვა აღავლინეს
და ნადიმსაც შეუღდგნენ...ამასობაში მეც მივუახლოვდი, კვამლისა
და ძროხის სუნი შეცა. თავზარდაცემულმა ღმერთებს შევლაღადე.
მწყემსმა ნიმფამ მაშინვე ამცნო ჰელიოსს, რაც მოხდა. ჰელიოსმა
ზევსს შესჩივლა, თუ თავზედ მეზღვაურებზე შურს არ იძიებ, ქვეს-
კნელში ჩავეშვები და მკვდართა მზე ვიქნებიო! ზევსიც დაპირებია,
ოღონდ შენ კვლავ დღე გაუნათე მოკვდავთ და უკვდავთ, ხოლო
დამნაშავეთა ხომალდს ნაფოტებად ვაქცევო. ეს ამბავი ღმერთს
ჰერმესს ნიმფა კალიპსოსთვის უთქვამს, მისგან კი მე ვიცი.

ჩემი ლანძღვა-გინება წამხდარ საქმეს რას უშველიდა. მალე
სასწაული მოხდა: სისხლიანმა ტყავებმა ცოცვა იწყეს, ხოლო შამ-

ფურზე წამოგებულ სუკებს ზმუილის მაგვარი ხმა აღმოხდათ. აქამას შეეპუნენ უგნური თანამგზავრები. ექვსი დღე არხეინად შეეცეოდნენ გემრიელ ხორცს.

მეშვიდე დღეს დაცხრა ტაროსი. კარგი დარი იდგა და ხომალდიც ზღვაში შევაცურეთ. მალე მიეფარა თვალს კუნძული. შეზღვაში ვიყავით, რომ ღრუბელთმარეკმა ზევსმა შავი ღრუბლები წამოგარგნა. ქარმა ბაგირები დააწყვიტა ხომალდს, მოტეხილმანამ თავი გაუხეთქა მესაქეს და მყვინთავივით თავდაყირა გადაუშვა წყალში. ზევსმა მეხი დაგვატეხა და ცეცხლის გორგალმა ზღვაში გადაყარა თანამგზავრნი. მთელი ღამე მიმაქანებდა გრიგალი და ისევ სკილასა და ქარიბდის შორის მოვხვდი. სწორედ ამ დროს ნთქავდა ქარიბდი ზღვის წყალს და ისღა შეეძელი, რომ მის ზემოთ გადმოხრილ ლედვის ტოტს ჩაეეჭიდე. ღამურასავით ხელფეხით ვეკიდე ხეს მზის ჩასვლამდე. მაშინ ურჩხულმა კვლავ ამოანთხია წყალი და ჩვენი ხომალდის საცოდავი ნაშთი. ტოტს ხელი ვუშვი და ხომალდის მორებს გავყევი. კიდეც კარგი, ღმერთთა და კაცთა მამამ სკილას ჩემი თავი არ დაანახვა, თორემ რა მიშველიდა!

ცხრა დღე და ღამე უგზო-უკვლოდ ზღვაზე ვიხეტიალე. მეათე დღეს კი თმამშვენიერი ნიმფა კალიპსოს კუნძულს მივადექი. ნიმფამ შემივრდომა. წუხელის უკვე გიამბეთ ეს ამბავი...

ქება მესამეა

ითაკის სანაპიროზე

სულგანაბულნი უსმენდნენ ფეაკელნი ოდისევსს. ბოლოს ალკინოემ ბრძანა, ფეაკელებს კიდეც უფრო უხვად დაეჭილოდებინათ ჭირნაცადი სტუმარი. დილაადრიან ალკინოემ და ფეაკელებმა დატვირთეს ოდისევსის ხომალდი, შემდეგ სასახლეში მობრუნდნენ, შავლრუბლიან ზევსს ზვარაკი შესწირეს და პურობა იწყეს, გაისმა ღვთაებრივი ღემოდოკეს გალობაც.

ოდისევსს ერთი სული ჰქონდა, სანამ მოსალამოვდებოდა, რომ გზას დასდგომოდა. ბოლოს ასე მიმართა გმირმა ალკინოეს და ფეაკელებს:

ფურზე წამოგებულ სუკებს ზმუილის მაგვარი ხმა აღმოხდათ. არც ამას შეეპყნენ უგნური თანამგზავრები. ექვსი დღე არხეინად შეექცეოდნენ გემრიელ ხორცს.

მეშვიდე დღეს დაცხრა ტაროსი. კარგი დარი იდგა და ხომალდიც ზღვაში შევაცურეთ. მალე მიეფარა თვალს კუნძული. შუა ზღვაში ვიყავით, რომ ღრუბელთმარეკმა ზევსმა შავი ღრუბლები წამოგრავნა. ქარმა ბაგირები დააწყვიტა ხომალდს, მოტეხილმა ანძამ თავი გაუხეთქა მესაქეს და მყვინთავივით თავდაყირა გადაუშვა წყალში. ზევსმა მეხი დაგვატეხა და ცეცხლის გორგალმა ზღვაში გადაყარა თანამგზავრნი. მთელი ღამე მიმაქანებდა გრიგალი და ისევ სკილასა და ქარიბდის შორის მოვხვდი. სწორედ ამ დროს ნთქავდა ქარიბდი ზღვის წყალს და ისღა შევძელი, რომ მის ზემოთ გადმოხრილ ლეღვის ტოტს ჩავეჭიდე. ღამურასავით ხელფეხით ვეკიდე ხეს მზის ჩასვლამდე. მაშინ ურჩხულმა კვლავ ამოანთხია წყალი და ჩვენი ხომალდის საცოდავი ნაშთი. ტოტს ხელი ვუშვი და ხომალდის მორებს გავყვევი. კიდევ კარგი, ღმერთთა და კაცთა მამამ სკილას ჩემი თავი არ დაანახვა, თორემ რა მიშველიდა!

ცხრა დღე და ღამე უგზო-უკვლოდ ზღვაზე ვიხეტიალე. მეათე დღეს კი თმამშვენიერი ნიმფა კალიპსოს კუნძულს მივაღწი. ნიმფამ შემვივრომა. წუხელის უკვე გიამბეთ ეს ამბავი...

ქაბა მესამე

ითაკის სანაპიროზე

სულგანაბულნი უსმენდნენ ფეაკელნი ოდისევსს. ბოლოს ალკინოემ ბრძანა, ფეაკელებს კიდევ უფრო უხვად დაეჭილდოებინათ ჭირნაცადი სტუმარი. დილაადრიან ალკინოემ და ფეაკელებმა დატვირთეს ოდისევსის ხომალდი, შემდეგ სასახლეში მობრუნდნენ, შავღრუბლიან ზევსს ზვარაკი შესწირეს და პურობა იწყეს, გაისმა ღვთაებრივი დემოლოკეს გალობაც.

ოდისევსს ერთი სული ჰქონდა, სანამ მოსაღამოვდებოდა, რომ გზას დასდგომოდა. ბოლოს ასე მიმართა გმირმა ალკინოეს და ფეაკელებს:

—ო, დიდებულნო, წასვლის დროც დამიდგა. ზედაშე ვასხუ-
როთ ღმერთთა სადიდებლად და გზაც დამილოცეთ! თქვენ კი გაი-
ხარეთ, ფეაქელნო, ღმერთები იყვნენ თქვენი მფარველნი!

ზედაშე ასხურეს მასპინძლებმა. ოდისევსიც თასით ხელში არე-
თას მიუახლოვდა და ღლეგრძელობა უსურვა დედოფალს და მის
სახლელს.

მეზღვაურებმა ხომალდზე აზიდეს საგზალი, რბილი სარეცელი
დაუგეს ოდისევსს, ნიჩბებს მიუსხდნენ მეხოფენი და თითქოს ცბე-
ნებს მათრახი გადაუჭირეს და ადგილიდან მოწყდა ეტლიო, ისე
მიქროდა ზღვაზე ხომალდი. ქორ-შეყარდენის სისწრაფით მიფრი-
ნადა გემი, ქაფიან ზღვას უკან იტოვებდა და სამშობლოს აახ-
ლოებდა ღვთაებრივ ვაჟეცს, მრავალი განსაცდელი რომ ენახა
და ახლა ტკბილად, უშფოთველად ჩასძინებოდა.

ციცქრის ვარსკვლავმა ის იყო ინათა, რომ ითაკის სანაპიროც
გამოჩნდა. მყუდრო ყურეში შესრიალდა ხომალდი. ისეთი მშვიდი
იყო ეს ყურე, რომ გემს ბაგირიც არ სჭირდებოდა. ზემოდან გად-
მოშლილიყო შტოგაფანტული ზეთისხილის ხე, იქვე ნიმფების სა-
ვეანე, გრილი მღვიმე ჩანდა, იმ მღვიმიდან წყარო მოწანწყარებდა.
გამოქვაბულს ორი კარი ჰქონდა, ჩრდილოეთიდან აღამიანებს შეეძ-
ლოთ შესვლა, სამხრეთიდან კი — უხილავ ღმერთებს. ფეაქელი
მეზღვაურნი კარგად იცნობდნენ ამ ყურეს და ამიტომაც ისეთი
მძლავრი ბიძგით შემოვიდნენ, რომ გემი შუაწელამდე ხმელეთზე
ავარდა. ქვეშაგებლიანად გადმოიყვანეს ღრმა ძილში მყოფი ოდი-
სევის და ქვიშიან ნაპირზე დაასვენეს. საგზალიც იქვე, ზეთისხი-
ლის ხის ძირას შეინახეს, რათა ოდისევსის გამოღვიძებამდე ვინ-
მეს არ წაეღო. ამის შემდეგ ფეაქელები შინ გაბრუნდნენ.

მაგრამ მიწისმრყეველ პოსეიდონს არ დასცხრომია რისხვა და
ამიტომ შესჩივლა ღრუბელთმარეკ ზევსს:

— მამაო ზევსო! რომელი ღმერთი მცემს პატივს, როცა მოკვ-
დავმა ფეაქელებმაც კი არად ჩამაგდეს? ახლაბან ითაკის სანაპიროს
მიაყენეს უხვად დასაჩუქრებელი! იმდენი ნადავლი ჩამოჰყვა, რომ
ტროიდან პირდაპირ შინ მოსულსაც არ ექნებოდა ამდენი!

— უკვდავ ღმერთთაგან ვინ რას გაგიბედავს უძველესს და უძ-
ლიერესს, — დაამშვიდა ზევსმა, — ხოლო მოკვდავთაგან თუ ვინ-
მემ არად ჩაგაგდო, ვინ დაგიშლის მათს დასჯას?

— კრეტაში გამიგონია ითაკის სახელიო, — უთხრა ქალმერთს, — კრეტაში იდომენეესის ძე ორსილოქოსი მოვეალი და ამიტომ გადმოვიხვეწე. ბნელ ღამეში ჩავესაფრდი, გულში ვაძგერე სპილენძის ოროლი, რადგან ტროაში მოპოვებული ნადავლის წართმევა მომინდომა. შემდეგ ფინიკიელებს ვთხოვე, პილოსში ან ელიდაში წავეყვანეთ. მათ ჩემი მოტყუება როდი უნდოდათ, მაგრამ ქარიშხალი გვეწვია, გზას აგვაცდინა, ამ ყურეს მოვადექით. ჭერ კიდევ მეძინა, ნაპირზე რომ გადმოვიდნენ. მე აქ დავეუტოვე-ბიგართ, თვითონ კი სიღონისკენ გაუწევიათ.

თვალშეცხლია ათენამ გაიღიმა. მხარზე ხელი მოჰკიდა ოდისევსს და ანახლად ლამაზ, ტანკენარ ქალად ქცეულმა ასე მიმართა:

— მოხერხებით და ცბიერებით რჩეულო გმირო, ბავშვობიდანვე გაწაფულხარ ცბიერებაში და მოკვდავთა შორის ამ საქმეში ვერაუინ გჯობნის, მე კი უკვდავთა შორის ვარ სიბრძნით პირველთაგანი. ნუთუ ვერ იცან ათენა-პალასი, შენი მფარველი ქალმერთი? განა მე არ შთავაგონე ფეაკელებს შენი შველა? ახლაც საშველად მოვედი. იცოდე, შინ მათხოვრის სახით მიბრუნებულმა თავი არ გაამქლავნო, ყველაფერი მოითმინე, რასაც ნახავ.

— როგორ გიცნობდი, ქალმერთო, — შეღაღადა ოდისევსმა, — მრავალი სახის მიღება შეგიძლია! პრიამოსის ციხე-ქალაქის დანგრევის დროსაც შენ მწყალობდი. შემდეგ კი, იცი, ბევრი განსაცდელი გადამხდა. დიდხანს არ გამოჩენილხარ, მხოლოდ ფეაკელთა კუნძულზე მომევლინე ნუგეშად. მუხლებს მოვიდრეკე შენს წინაშე და გეხვეწები, მითხარი, ნუთუ მართლა ითაკაში ვარ? ასე მგონია, დამცინი, ან გულს მიკეთებ!

ათენამ მოუწონა ოდისევსს სიფრთხილე. აუწყა, რომ ერთგული პენელოპე მოუთმენლად ელოდა მის დაბრუნებას. ქალმერთმა ნისლი გაფანტა და ოდისევსის თვალწინ გადაიშალა მშობლიური მიწა-წყალი. მუხლი მოიყარა და მიწას ემთხვია, შემდეგ ხელები ლოცვით აღაპყრო ოდისევსმა.

— ო, ზევსის ასულო ნიადებო, აღარ მეგონა, თუ კვლავ ვიხილავდი თქვენს მღვიმეს. მარად თქვენზე მლოცველი ვიქნები!

ათენამ ურჩია, ბნელ მღვიმეში შეენახა ფეაკელთაგან ბოძებული საუნჯე. შემდეგ ქალმერთმა ვეება ლოდი ააფარა გამოქვაბულს. ზეთისხილის ფართოდ გაშლილ ფესვებზე ჩამოსხდნენ ქალ-

ღმერთი და ოდისევსი და იმაზე იწყეს ბჭობა, რა ელონათ სასიძოების წინააღმდეგ.

აგამემნონის ბედი არ ამცდებოდა, უთხრა გმირმა თავის მფარველ ღვთაებას, შენ რომ არ მშველოდეთ. შენი იმედი ურიცხვ მტერსაც არ შევეშინდებო, დასძინა ბოლოს.

ათენამ იმედი მისცა, შენთან ვიქნებო და დაუმატა:

— ახლა კი სახე უნდა გიცვალო, ბერიკაცად გაქცევ, თავზე თმას არ შეგარჩენ, თვალთა სხივებს დაგიშრეტ, ტანზე ძონძებს ჩაგაცვამ, რომ შენი შეხედვაც ეზარებოდეთ. ამ სახით მიხვალ სახლში. მაგრამ მანამდე შენს მელორეს უნდა ეწვიო, იგი ერთგულია, წვრილად გაიმბობს, რაც ხდება შენს სახლში. მე კი ქალმშვენიერ სპარტას ვეწვევი და შენს ძეს ტელემაქეს სამშობლოსკენ მოვაბრუნებ. იგი შენი ამბის გასაგებად მენელაოსს ეწვია.

საყვედური წამოსცდა ოდისევსს, განა წინასწარ არ იცოდი ყველაფერი, ამოდ რად ახეტილეთ ჭაბუკი?

თვალმცეცხლია ათენამ დაამშვიდა გმირი:

— ტელემაქე იმიტომ გავაგზავნე, რომ უცხოეთში თავი გამოეჩინა. მას სასიძოთა მომხრეები ჩაუსაფრდებიან, მაგრამ მათი საწადელი არ აღსრულდება!

ქალღმერთმა ოდისევსს კვერთხი შეახო. იმ წამსვე მიხრწნილი მოხუცის სახე მიიღო ოდისევსმა. სამოსიც შესაფერი ჰქონდა. ხელთ ჯოხი დააჭერინა ათენამ და მხარზე ძველისძველი გუდა გადაჰკიდა.

ასე დაშორდნენ ერთმანეთს ოდისევსი და ქალღმერთი.

კეპა მეთოთხეტი

ევმეოსის ქოხი

მთის ბილიკს გაჰყვა ოდისევსი, უსიერ ტყეში ერთგული მსახურის — ევმეოსის ქოხი ეგულებოდა. ევმეოსი მალლობზე ცხოვრობდა, ოდისევსის ტროაში წასვლის შემდეგ განცალკევდა, ეზოს მუხისგან ნათალი მესერი და ყორე შემოავლო. შიგნით თორმეტი საღორე ჩადგა, თითოში ორმოცდაათი ნეზვი ჰყავდა და მათი გოჭები, ხოლო ტახები გარეთ ეყარნენ. სამას სამოცი ტახი ღარ-

ჩენილიყო დიდი კოლტიდან, თითო-თითო ყოველდღე იგზავნებოდა სასიძოებისათვის. ოთხი დიდი ქოთაკი იწვა თეოზე.

ქიშკართან იჯდა ევმეოსი და ხარის ტყავისგან ქალამანს იწყობდა. სამი მეღორე ბიჭი ღორების კოლტს მწყემსავდა, ხოლო მეოთხე ქალაქს იყო წასული, სასიძოებისთვის რომ ნადიმზე მსუქანი ბურაკი ჩაეხეთქებინა. ამ დროს მოადგა ქოხს ოდისევსი. უცხო კაცის დანახვაზე გადაირივნენ ძაღლები. ოდისევსმა ჯოხი გადაადგო და — რა გზა ჰქონდა, — იქვე ჩაიმუხლა, თორემ დაგლეჯდნენ ქოთაკები. ევმეოსი იმ წამს წამოდგა, შოლტი რომ ედო მუხლებზე, დაუვარდა, მაგრამ ქვას წაეტანა და ძაღლებს დაუცაცხანა.

— სულზე მოგისწარიო, — უთხრა ბერიკაცს, — კინალამ შევრცხვი და სტუმარი ძაღლებს დავაგლეჯინე... ეჰ, სად არის ჩემი პატრონი, ვისთვის ვუვლი ქონებას, ვინ იცის, ჩემს პატრონს ლუკმა პური ენატრება? მობრძანდი, მოხუცო, შინ მეწვიე, თან მიაშვებ, რა გაგჭირვებია.

ქოხისკენ წარუძღვა სტუმარს. ოდისევსს ეამა მასპინძლობა, მადლი მოახსენა.

— სტუმარი ღვთისაო, — მიუგო ევმეოსმა, — თვით ზევსია სტუმართა ქომაგი. ვაი, რომ ცოცხალი აღარ არის ჩემი პატრონი? მშვენიერი ელენეს გამო დაიღუპა. აქ რომ მყავდეს, მეც ხომ ბინას მომიჩენდა და დამოაჯახებდა!..

ევმეოსმა ორი გოჭი დაკლა, შამფურზე შეწვა და სტუმარს მიართვა, ტკბილი ღვინო დაუსხა და უთხრა:

— მიირთვი, რაცა მაქვს, სტუმარო. ვაი, რომ ჩემი პატრონის ისარჩო-საბადებელს უკეთური სასიძოები დაპატრონებიან!.. უცხო მხარეთა მარბიელ მეკობრეებს, შინ რომ მშვიდობით ბრუნდებიან, "შურისგების შიში მაინც თან დაჰყვებათ. ამათ კი არაფრის რიდი ჯარა აქვთ, დღე და ღამ ღრეობენ, მოსვენებას არ აძლევენ დედოფალს. ოცი მეფის ქონებას გაუტოლდება ჩემი მეფის სარჩო-საბადებელი, თუ გინდა, ჩამოვთვლი: თორმეტი ჯოგი და ცხვრის ფარა, ამდენივე თხათა არვე და ღორის კოლტი დაუდის ითაკაზე. მაგრამ რას ვიზამთ, გამორჩეულ საქონელს ვუგზავნით ხოლმე გაუმძღვარ სასიძოებს.

ოდისევსი ხმას არ იღებდა, გოჭის ხორცს მიირთმევდა, ღვინოც დააყოლა. შემდეგ ფრთხილად ჰკითხა მასპინძელს:

— მაინც ვინ იყო შენი პატრონი, ასე რომ აქებ? წელან ახსენე, მშვენიერი ელენესთვის დაიღუპაო. ბევრი ქვეყანა მომივლია და იქნებ მასაც სადმე შევხვედრივარ. მიაბზე, მასპინძლო!

ევმეოსმა მიუგო:

— ამ კუნძულზე ბევრი მოგზაური შემოხეტებულა და ლუკმაპურის მისაღებად რა არ მოუჩმახავთ. ითაკაზე ვინც მოხვდება, ყველა დედოფლისკენ მიემართება და ათას ტყუილს და მართალს უყვებიან. დედოფალი უხვად ასაჩუქრებს მათ და როგორც ქმარდაკარგულ, მოყვარულ მეუღლეს შეეფერება, გულამოსკენით ტირის ხოლმე მათს ნაამბობზე. შენც, ოლონდ მისგან ახალი სამოსი მიიღო, რა ქორს არ შეთხზავ, ვინ იცის! მაგრამ ვაი, რომ ჩემს პატრონს ახლა, ალბათ, ყვავ-ყორანი დასევია! მე ვერსად ვპოვებ ნუგეშს, მშობლებიც კი არ მენატრება ისე, როგორც ოდისევსი! ახლაც თვალწინ მიდგას მზედაბნელებული ჩემი პატრონი!

ოდისევსმა ასე უთხრა:

— ეგეთი ურწმუნო ნუ იქნები! მალე დაგიბრუნდება პატრონი, თუ გინდა, შემოგფიცავ კიდეც! წინასწარ არაფერს გთხოვ, მაგრამ, როცა ნათქვამი ამისრულდება, მაშინ მომეცი ახალი სამოსი. ჰადესის ბქესავით მძულს ლუკმაპურისთვის ენად გაკრეფილი მლოქვნელი. ახალი მთვარე არ იქნება დამდგარი, რომ ოდისევსი შურს იძიებს იმათზე, ვინც მის ქონებას აჩანაგებს!

— ვწუხვარ, რომ ამ კეთილი სიტყვისთვის ვერაფერს მიიღებ, ბერიკაცო, — თქვა ევმეოსმა, — ოდისევსი შინ ველარ დაბრუნდება! ღვინო მიირთვი, სხვა რამე თქვი, რა ბედენაა ამოო ფიცი. ვაი, რომ ახალი ღარდიც გამიჩნდა, ახლა ტელემაქეც აღარა ჩანს. პილოსს გაემგზავრა მამის საძებრად... ზეესი შეეწიოს! მითხარი, მოხუცო, ვინა ხარ, სადაური, როგორ მოხვდი ითაკაზე?

ცბიერმა ოდისევსმა ასე უთხრა:

— რაკი გულით გინდა, გიაბობ, რაც თავს გადამხდენია. ოქრომრავალ კრეტაშია ჩემი სამკვიდრო. კასტორის შვილი გახლავარ, მას თუმცა კანონიერი მეუღლისგან სხვა შვილებიც ჰყავდა, მე კი ხარკისგან შევექმინე, მათგან როდი მარჩევდა. სიკვდილის ღმერთებმა მოირებმა მალე ჰადესში გაისტუმრეს სახელოვანი კასტორი. ძმებმა წილისყრით გაინაწილეს მამის სარჩო-საბადებელი, მეც ცოტა რამ შემხვდა. ვაჟკაცობის წყალობით უმდიდრესი გვარის ქალი მერგო ცოლად. ომში სიკვდილის შიში არ ვიცოდი, ახ-

ლა რომ ბზესავით დაღეწილს მიყურებ. მართალი გითხრა, ოჯახზე გული არ მიმდიოდა, სულ ზღვისკენ და ფათერაკებისკენ მივიწევდი. ზღვაოსნობა და ბრძოლა მიზიდავდა, ის მიყვარდა, რაც ღმერთებმა დამანათლეს. ტროას ომამდე ცხრაჯერ მაინც გამილაშქრია უცხო მხარეში. ბედიც მწყალობდა, დიდძალი ქონებაც დავაგროვე. როცა შორსმჭვრეტელმა ზევსმა ილიონში გალაშქრება გადაწყვიტა, კრეტელებმა მე და იდომენეესი მიგვავლინეს. ცხრა წელი ვებრძოდით ტროას შეუვალ ქონგურებს და მხოლოდ მეათე წელს დავაქციეთ აქაველებმა ციხე-ქალაქი. სანშობლოსკენ მობრუნებულებს თევზმრავალ ზღვაში ხომალდები მიმოგვიფანტეს ღმერთებმა. ერთი თვეც არ დამიყვია ცოლ-შვილში და კვლავ გარეთ, სალაშქროდ გამიწია გულმა. ეგვიპტეში გასამგზავრებლად ცხრა გემი გავამზადე. თანამგზავრებს თავი მოვუყარე და მათთან ერთად ექვსი დღე ვილხენდით. ხომალდებზე საქონელი დავსხი, რომ არც საგზალი და არც საზორავი მოგვკლებოდა. მეშვიდე დღეს ქარ-ბორეასის თანხლებით კრეტიდან დავძარი თ გემები. ოთხი დღე ისე არხეინად მივცურავდით ზღვაზე, თითქოს მდინარის დინებას მიიყვებოდით. მეშვიდე დღეს ეგვიპტის ცისფრად მოლივლივე მდინარეში შევედი. იქვე დავბანაკდით. მაგრამ მეგზურები ხარბად შეესივნენ სანაპიროზე დამკვიდრებულთ. კაცები უმოწყალოდ ამოხოცეს, დიაცნი და ბავშვები ტყვედ წამოასხეს. დილადრიან ქალაქიდან თავს დაგვესხნენ რვალით აღჭურვილი მხედრები, სულ აჩეხეს შიშით ნირწამხდარი ჩემი თანამგზავრები. მეც სიკვდილი არ ამცდებოდა, მაგრამ ზევსმა შთამაგონა: საქურველი დავყარე, ეგვიპტელთა ბელადს მუხლებში ჩაუვარდი... შემიწყალა. შუბმოდერებულა მეომრები სიკვდილს მიქაღდნენ, მაგრამ მათი ერისმთავარი იყო ჩემი შემწე. შვიდი წელი დავყავი ეგვიპტეში, მერვე წელს ერთმა ცბიერმა ფინიკიელმა მაცდუნა: ჩემს ქვეყანაში წამომყვები, დიდძალი ქონების პატრონი ვარო. ერთი წელი მასთან ვიყავი. ერთი წლის შემდეგ ჩემივე დანაგროვები ქონებით დამატვირთინა გემი და ლიბიისკენ პირი მაყოფინა. ჩემი გაყიდვა განუზრახავს. გავყევი, მაგრამ მისი სიტყვისა არა მჯეროდა. კუნძულ კრეტას რომ ჩავუარეთ, მაღლით მგრგვინავმა ზევსმა ხომალდს ღრუბლები დაასია. წყვდიადი დადგა. ქარიშხალმა იმძლავრა, ხომალდს ბაგირები დააწყდა, ანძა აყირავდა, მესაქეს თავის ქალა ახადა და მყვინთავივით თავდაყირა გადაუშვა. ზევსმაც იქუხა და

მეხი დაგვატყდა. ქარიშხალმა ნამსხვრევებად აქცია ხომალდი. ცხრა დღე და ღამე ნაფოტივით დამაქანებდა ჯემის ფსკერს ჩაბლაუქებულს ქარიშხალი. მეათე დღეს თესპროტების სანაპიროზე გავირიყე.

თესპროტელთა უფლისწულმა მიპოვა, ძლივს მუდგა სული. მეფე ფეიდონმა შემვივლო. მან მიაიმო ოდისევსის ამბავი. სამშობლოსკენ მიმავალ გმირს იქ გაუვლია. ოდისევსის მიერ მოხვეჭილი დიდძალი საქურქლეც მაჩვენა. თურმე მეფეს მიაბარა ქონება და თავად ღოდონაში წავიდა ოდისევსი. ოდისევსის გასასტუმრებლად მეფეს ხომალდი გაემზადებინა, მაგრამ მის დაბრუნებამდე მე გამომისტუმრა. გავცილდით თუ არა კუნძულს, ჩემმა მზაკვარმა მეგზურებმა მეფის ნაბოძები სამოსი წამართვეს, ხომ ხედავ, როგორ ძონძებში გამხვიეს! საღამოს, თქვენს კუნძულს რომ მოვადექით, გემზე მიმაბეს, თვითონ სანაპიროზე ნადიმს შეუდგნენ. მაგრამ ღმერთების წყალობით მოვახერხე თავი ამეხსნა, ჩუმაღ ჩავცოცდი წყალში და ნაპირისკენ გამოვცურე. აქ ხშირფოთლოვან მუხნარს შევაფარე თავი. დიდხანს მექებდნენ, მაგრამ ბოლოს ბედს შეურიგდნენ ყაჩაღები, თავი დამანებეს, თავიანთ გზას ეწივნენ. მე კი, რახან შენ მეგულები მასპინძლად, ვხედავ, ჯერ სიკვდილი არ მიწერია!

ევმეოსმა თანაგრძნობა გამოუცხადა ჭირნაცად სტუმარს. მაგრამ ექვი გამოთქვა, მიჭირს შენი ნათქვამის დაჯერება, ოდისევსი ცოცხალი აღარ იქნებაო.

— ექვიანი ყოფილხარო, — უთხრა ოდისევსმა, — ფიცითაც ვერ დაგაჯერე. მაშინ ასეთი პირობა დავდოთ. თუ შენი პატრონი დაბრუნდა, ჭიტონს და მოსასხამს მიბოძებ, თუ არა, მონაქალებს კლდიდან გადააგდებინე ჩემი თავი, რომ ამიერიდან ვერც ერთმა მოგზაურმა მოტყუება ვერ გაგიბედოს.

არ დაეთანხმა ევმეოსი, რა კაცობა იქნება, სტუმარი ასე გავწიროო.

ამ საუბარში იყვნენ, რომ მწყემსებმაც მორეკეს ღორის კოლტი. ღორები რომ დააბინავეს, ევმეოსმა ტახის არჩევა უბრძანა, რომ გემრიელად ევახშმათ. ასეც მოიქცნენ. როგორც წესია, ღმერთებს ზვარაკი შესწირეს და შემდეგ ნადიმად დასხდნენ.

ამასობაში დაღამდა კიდეც, წვიმა წამოვიდა, ცივი, გამჟოლი ქარი ძვალსა და რბილში ატანდა. ოდისევსმა ევმეოსი გაშოსცადა:

— ყური დამიგდეთ, კეთილო მასპინძლებო! ერთი რამ მინდა გაიგებოთ. ღვინო კაცს ჭკუა-გონებას უზნევს, გულდინჯ კაცსაც უშნოდ ააცეკვებს და ისეთ რამეს ათქმევინებს, რაც არ ითქმება. მეც ასე შევთვარი და ამიტომ ვერ ვიკაევებ თავს, უნდა მოგიყვებოთ ერთი ამბავი. ტრა-ქალაქის მისადგომებთან სამი მხედართმთავარი ვიდექით: მენელაოსი, ოდისევსი და მე. ჩვენი რაზმებითურთ ილიონის ახლოს ჩავსაფრდით. ღამით ჭოთოვა, ქარ-ბორეასმაც დაჰქროლა და დაგვსუსხა. ყველა მეომარს თბილი მოსასხამი მოეხურა და ქარი ვერ ატანდა, მე კი თან არ წამომიღია. კარგა ხნის შემდეგ ჩემს გვერდით ჩასაფრებულ ოდისევსს მხარი გაეკარი — ამაღამ ვერ გავწევ ქიტონის ამარა წამოსული-მეთქი. ოდისევსმა წამჩურჩულა: მებრძოლებმა არ გაიგონონო, ხოლო ხმამაღლა ასეთი რამ უთხრა აქაველებს: „ცუდი სიზმარი ვნახე წელან. ვინმე გავაგზავნოთ აგამემნონთან, მაშველი რაზმი დაგვახმაროსო“. იმწამსვე წამოდგა ერთი მებრძოლი, სოწისტერი მოსასხამი გადაიძრო და ხომალდებისკენ გაიქცა. მოსასხამი იმ წამსვე მოვიხურე და დილამდე მშვიდად მეძინა. ეჰ, კარგი დრო იყო! ახლა ბეჩავ ბერიკაცს ვინ რას მომაშავენს?

ევმეოსმა დაამშვიდა, ამაღამ ჩემს მოსასხამს დაგახურავ, შემდეგ კი, ტელემაქე რომ დაბრუნდება, ქიტონსაც გიბოძებს, მოსასხამსაც, სხვა სამოსელსაცო.

ამ სიტყვებზე ევმეოსმა სტუმარს ცხვრისა და თხის ტყავები დაუფინა, თბილი, ხშირმატყლიანი ტყაბუჭი დააფარა. მწყემსებმაც მიიძინეს. ხოლო ევმეოსმა ხელთ შუბი აიღო და გარეთ გავიდა საქონლის მოსახილავად.

ქაბა მითოსთიმება

ტელემაქეს დაბრუნება

ითაკაზე ეს ამბავი რომ ხდებოდა, იმ დროს ათენა ლაქედემონს ეწვია. მას უნდოდა, ოდისევსის შვილისთვის სამშობლოში დაბრუნება შთაეგონებინა. მენელაოსის სასახლეში მალე მიაგნო მას ქალღმერთმა. ნესტორის ძეს პისისტრატეს არხეინად ეძინა, ხოლო მამაზე ფიქრით დადარდიანებულ ტელემაქეს მთელი ღამე თვალი არ მოუხუტავს. ქალღმერთმა ათენამ ასე მიმართა ქაბუქს:

— ტელემაქე, სამშობლოში წასვლის დრო დაგიდგა. ხომ იცი, როგორ ემუქრება განადგურება შენს სარჩო-საბადებელს. დედა-შენს უკვე ვერძემაქეზე ურჩევენ გათხოვებას. სასწრაფოდ დაეთხოვე სტუმართმოყვარე მენელაოსს. ხომ იცი, ღიაკები იმათ უმრავლებენ ქონებას, ვისაც ცოლად მიჰყვებიან. ალარც მკვდარ ქმარზე ფიქრობენ და არც მათგან შეძენილი შვილები ენადლეებათ. შინ რომ მიბრუნდები, შენი წილი ქონება ერთგულთ ჩააბარე, ვიდრე ღმერთები საქორწინოდ გაგამზადებენ. კლდოვანი კუნძულის — სამეს სრუტეში, იცოდი, სასიძოები ჩაგისაფრდნენ, შენი მოკვლა უნდათ, მაგრამ უმაღ მიწა გასკდომიათ, არაფერი გამოუვათ! მაინც ფრთხილად იყავი, ღამე იმგზავრე. ითაკას რომ მიადგები, მეგზურნი ქალაქში გაუშვი, თუკი ღამე მდორე ეგმეოსთან გაათენე. დილით კი ქალაქში წავიდეს, დედაშენს შენი დაბრუნება ახაროს.

ეს უთხრა თუ არა, ოლიმპოს დაუბრუნდა ქალღმერთი.

ღმერთი გააღვიძა ტელემაქემ პისისტრატე.

„რა დროს წასვლააო, — გაუკვირდა პისისტრატეს, — დილა მდე დავიცადოთ, ოქროსთმიან მენელაოსს დავემშვიდობოთ“.

დილაადრიან თმამშვენიერი ელენეს სარეცელი რომ დათმო, მენელაოსმა მიაკითხა სტუმრებს. ტელემაქე შეეგება მასპინძელს, სამშობლოში გასტუმრება სთხოვა. მენელაოსმა არ დააკავა, მაგრამ ჯერ წესისამებრ საჩუქრებს დაპირდა და პურის გატება ისურვა. ეს ორივეს გვეამებაო, თქვა, სტუმრისთვის პატრვისცემა და მასპინძლისთვის სიხარულიო. ტელემაქემ უთხრა აჩქარების მიზეზი — შინ სახლი უპატრონოდ დამიგდია და მამის მძებნელი თვითონ არ გავხდე საძებარიო.

ოქროსთმიანმა მენელაოსმა მშვენიერ ელენეს და მსახურებს უბრძანა, სუფრა გაეშალათ. ამასობაში მეფემ საჭურჭლეს მიაშურა, საჩუქრებს არჩევდნენ მენელაოსი და ელენე. მშვენიერმა ელენემ საქორწინო კაბა მიაჩოვდა, ჩემგან სახსოვრად ატაროსო შენმა მომავალმა მეუღლემ. ტელემაქემ სიხარულით მიიღო საჩუქრები. შემდეგ პურობა იწყეს. ლხინი რომ დამთავრდა, ტელემაქე და პისისტრატე ეტლში ჩასხდნენ. გზა დაულოცა მენელაოსმა, პილოსელთა ერისმთავარი ნესტორი მოიკითხა. ტელემაქე დაპირდა, რომ მის გულითად მოკითხვას გადასცემდა პილოსელთა მხცოვან მეფეს.

მის სიტყვებზე არწივი გამოჩნდა, კლანჭებში თეთრი ღერღეტი ეპყრა. „ჰაუ, ჰაუს“ ძახილით მისდევდნენ გოგო-ბიჭები, მაგრამ

ბატი ვერ გააგდებინეს. არწივმა მხარმარჯვნივ ჩაუქროლა ეტლს და ზეცად აიჭრა. პისისტრატემ ღვთაებრივი სასწაულის ახსნა სთხოვა მენელაოსს. მენელაოსმა ასე ახსნა ეს სასწაული: როგორც არწივი დააცხრა შინაურ ბატს, ისე დააცხრება ოდისევსიც გაშინაურებულ სასიძოვბსო.

ამის შემდეგ გახალისებულმა ტელემაქემ ცხენებს მათრახი გადაუქირა და ეტლიც სწრაფად გასცილდა ქალაქს. მთელი დღე შეუსვენებლივ მიქროდნენ ცხენები. ღამე დიოკლესის სახლში გაათენეს მგზავრებმა, დილაადრიან კვლავ შეკაზმეს ეტლი და გზას გაუდგნენ. პილოსს რომ მიუახლოვდნენ, ტელემაქემ სთხოვა პისისტრატეს:

— ჩვენი მამები მეგობრობდნენ, ამ მგზავრობამ ჩვენც დაგვაძმობილა. გთხოვ, პირდაპირ ხომალდთან მიმიყვანე, თორემ მეექვევა, მამაშენმა აღრე გამიშვას!

რა უნდა ექნა პისისტრატეს? ეძნელებოდა, მაგრამ აუსრულა მოძმეს წადილი. ისიც უთხრა, იჩქარე, თორემ მამაჩემმა თუ შენი ჩამოსვლა გაიგო, ასე უტბად არ გაგიშვებსო. ამ სიტყვებზე პისისტრატემ ქალაქისკენ აიღო გეზი, ხოლო ტელემაქე თანამგზავრებს აჩქარებდა. ის იყო, ათენასადმი მსხვერპლის შეწირვას მორჩნენ ითაკელები, რომ ვილაც უცხო კაცი მოადგა ხომალდს. როცა გაიგო, რომ ოდისევსის ძე ტელემაქე იყო მის წინაშე, თავისი ვინაობაც გაამჟღავნა: თეოკლიმენე ვარო, არგოსში კაცი შემომაკვდა და მის ძმებს გამოვექეცი, გთხოვ შემიფაროო. ტელემაქემ მიიღო უცხოელი, გვერდით მოისვა გემზე. თეთრი იალქნები გაშალეს მეზღვაურებმა და ზღვას მისცეს თავი. ფრთხილად მიდიოდა ხომალდი სამესა და დულიქიონის კუნძულებისკენ, იქ, სრუტეში სასიძოვბი იყვნენ ჩასაფრებულნი.

სანამ ეს ამბები ხდებოდა, ითაკაში მელორე ევმეოსი და მისი სტუმარი ვახშმად ისხდნენ. ოდისევსმა კიდევ იზრახა მასპინძლის გამოცდა, ასე უთხრა:

— კმარა, ევმეოს, ჩემი მასპინძლობა! ხვალ დილით წავალ ქალაქში, ვინძლო გზა მიმასწავლო. სამოწყალოდ კარდაკარ ვივლი, ასე მივალწევ ოდისევსის სასახლესაც, პენელოპეს სასიამო ამბავს ვეტყვი დაკარგულ ქმარზე. ეგებ სასიძოთა ნასუფრალებე მერგოს რამე, შემიძლია ვემსახურო: შეშას დავჩეხავ, ცეცხლს გავაჩაღებ, მწვადებს შევწვავ, ყველაფერი მეხერხება!

შეწუხდა ევმეოსი, თავი ხომ არ მოგძულებიანო, უთხრა. განა რა გამჭირვებია, რომ ჩემი სტუმარი ასე გავუშვა? მალე გამოჩნდება ტელემაქეც და ღირსეულ პატივს მოგაგებს!

— ზევსმა გაგახაროს. როგორც მე გამახარეო, — უთხრა ოდი-
სეესმა, — რაკი ტელემაქეს მოსვლამდე ჩემი მასპინძლობა ინებე,
ბარემ ისიც მიიხარ, როგორ არიან ოდისეესის მოხუცი მშობლები,
კელაე თუ ჭკრეტენ მზის ნათელს, თუ უკვე ჰადესში ჰპოვეს სა-
ვანე?

— ცოცხალია ლაერტე, — უპასუხა ევმეოსმა, — მაგრამ სიკე-
დილო გაუხდა სანატრელი, შვილზე და გარდაცვლილ მეუღლეზე
დარდმა დააბერა. შვილზე დარდმა მოინელა ბეჩავი ანტიკლეაე.

ევმეოსმა უამბო, როგორ იზრდებოდა ლაერტესა და ანტიკლეას
სახლში, შვილებში არ მარჩევდნენო.

ისიც ჭიამბე, სთხოვა ოდისეესმა, როგორ მოხვდით ითაკაზე.

— კუნძული სიროსი, ალბათ, გაგიგონია, — დაიწყო ევმეოს-
მა, — ეს კუნძული არ არის ხალხმრავალი, მაგრამ მეტად ნაყოფიე-
რია, იქ დიდძალი საქონელია და არც ზვრები და ყანები აკლია
ხალხს. არც შიმშილი და არც სნეულება ადამიანებს არ ეკარებათ.
ეჰმი რომ მოაღწევს, ღრმად მოხუცებული აპოლონი ან არტემი-
დე მსუბუქი ისრით უმტკივნეულოდ გამოასალმებენ ხოლმე სი-
ცოცხლეს. იმ კუნძულზე ორი ქალაქია და ორივეს მამაჩემი გა-
ნაგებდა. ერთხელ ფინიკიელთა ზომალდი მოგვადგა. იმხანად მამა-
ჩემს ერთი ლამაზი ფინიკიელი დიაცი ემსახურებოდა, რომელიც
ზომალდთან ახლოს რეცხავდა ხოლმე სარეცხს. ერთი ჩამოსული
ფინიკიელი ვაჭარი შეუჩნდა და აცდუნა ყიდევ ქალი. ხომ იცი,
სათნო ქალსაც კი თავბრუს დაახვევს კაცის ალერსი. იმ კაცს
უამბო, როგორ შეიპყრეს ახალგაზრდა ჯოგო მეკობრეებმა და რო-
გორ მიჰყიდეს მამაჩემს. საყვარელი დაჰპირდა, ფინიკიაში დაგაზ-
რუნებ, შენი მშობლები ცოცხლები არიან და მათ მიგვერია. მტ-
ღეაურებმაც შეჰფიცეს, რომ გზაში არაფერს დაუშვებდნენ და
სამშობლოში დააბრუნებდნენ. ქალმა პირობა ჩამოარტყა მათ, რომ
ისე მოიქცეოდნენ, თითქოს სულაც არ იცნობენ. რათა ვინმეს
პატრონთან არ დაესმინა მხევალი. გამგზავრების წინ, რაც ოქრო-
ულობას ჩავიგდებ ხელთ, თან წამოვიღებ, პატრონის შვილსაც,
გონიერ და ლამაზ ბავშვს, საჩუქრად მოგართმევთ, სადაც უნდა
გაყიდოთ, დიდ ფასს მოგცემენო. ასე დათქმეს. ერთი წელი ვაჭ-

რობდნენ ფინიკიელები ჩვენს კუნძულზე და დიდძალი ქონებაც დააგროვეს. წასვლის წინ ფინიკიელმა ვაჭარმა ძვირფასი ყელსაბამი მოიტანა სასახლეში, იმით მოხიბლა დედაჩემი და სხვა ქალებიც. ყელსაბამს რომ სინჯავდნენ, ამ დროს მხევალს ნიშანი მისცა ფინიკიელმა. მალე ქალმა სასახლიდან გამიყვანა, თან ოქროულობა მიჰქონდა. ხომალდზე ამიყვანეს. ექვსი დღე მივეცურავოთ ზღვაზე, მეშვიდე დღეს კი ქალღმერთმა არტემიდემ ისრით ვახგძირა ფინიკიელი ქალი, მკვდარ თოლიასავით თევზების ნაღავლად აქცია. სანამ ითაკის ნაპირებს არ მივალწიეთ, უნუგეშოდ ვიყავი. აქ კი სახელოვანმა ლაერტემ მიყიდა.

ასეთ ტყბილ საუბარში იყვნენ და ღვინოს შეეჭყეოდნენ ოდიჩევსი და ევმეოსი. ბოლოს ძილი მოერიათ და მოისვენეს.

დილაადრიან ტელემაქემაც მოაღწია ითაკის სანაპიროს. მეზღვაურებმა აფრები დაუშვეს და ხომალდი ბაგირით დააბეს ნაპირზე. შემდეგ პურობად დასხდნენ, ტელემაქემ თანამგზავრებს ქალაქში წასვლა უბრძანა, თვითონ კი მწყემსებთან წასვლა გადაწყვიტა.

პილოსიდან დამგზავრებულმა მისანმა თეოკლიმენემ ჰკითხა, მე ღაღად წავიდეო. ტელემაქემ ურჩია, სასახლეში ამაოდ წახვალ, დედაჩემი ერთთავად ხელსაქმეს უზის, რათა სასიძოვებს არ დაენახოს და ვერც შვნ შეგხვდება. ამიტომ სჯობია ევრილოქეს ეწვიო, მასაც სწადია დედაჩემის შერთვა, მაგრამ მარტო ზევსმა უწყის, გაუთენდება თუ არა ქორწილის დღეო.

მის სიტყვებზე ცაში მხარმარჯვნივ აპოლონის მაცნე შავარდენი გამოჩნდა, კლანჭებში ქეღანი ეპყრა. ქედნის ბუმბუღი დაბლა ცვიოდა. თეოკლიმენემ აუხსნა ტელემაქეს, ეს ღვთაებრივი სასწაული მიგვანიშნებს, რომ ითაკაზე მარად იმეფებს თქვენი მოდგმაო. ტელემაქეს გაუხარდა მისი მისნობა და მეგობარს — პირეოსს დაავალა საკადრისად გამასპინძლებოდა.

პირეოსმა ახსნა ხომალდი და კუნძულის შემოვლით ქალაქისკენ დაძრა, ხოლო ტელემაქე ბილიკს გაუყვა ევმეოსისაკენ.

მამა-შვილის შეხრა

დილას ოდისეესი და ევმეოსი სასაუზმოდ რომ ემზადებოდნენ და მწყემსებს ღორის კოლტი უკვე გაერეკათ, იმ დროს მოადგა ტელემაქე ჰიშკარს. ძაღლები კულის ქიკინით მიეგებნენ. ოდისეესმა ევმეოსს გასძახა, ვილაც შინაური გეწვია, ძაღლებს ერთხელაც არ დაუყეფიათო. ამის თქმა იყო და ქოხში ტელემაქეც შემოვიდა. ევმეოსი გადაეხვია სანატრელ ქაბუკს, შუბლი, თვალები და ხელები დაუკოცა მოხუცმა. ჩემო შვილო, ჩემო თვალისჩინო, ეფერებოდა.

ტელემაქემ ჰკითხა, ხომ არ გაჰყოლია დედაჩემი ვინმე აბეზარ სასიძოსო, ევმეოსმა დაამშვიდა. შუბი ჩამოართვა, შინ შემოიყვანა. მაშინ წამოდგა ოდისეესიც. ტელემაქემ ანიშნა სტუმარს, ნუ შეწუხდები, მე ყურადღება მასპინძლისგან არ მომაკლდებაო. მართლაც უმაღლე მიაართვა პურ-ღვინო ევმეოსმა. ჰამა-სმით რომ გული იკერეს, ტელემაქემ ოდისეესის ვინაობა იკითხა. ევმეოსმა კრეტიდან გადმოხვეწილ დიდებულად გააცნო სტუმარი და მისი მფარველობა სთხოვა.

ტელემაქემ ნაღვლიანად თქვა:

— ამ სიტყვით გულს მიკლავ, ევმეოს! განა შემოიძლია სტუმრად შვილო საკუთარ სახლში და შეურაცხყოფისგან არ დავიცვა? სჯობია შენთან დარჩეს, მე კი ტანსაცმელს და საჩუქრებს გამოვუგზავნი. შემდეგ კი გავისტუმროთ, საითაც გული გაუწევს. მე-შინია, სასიძოებმა რამე არ აკადრონ და მე ვერ დავიცვა. ძალა კი მომდგამს, მაგრამ მარტოყატი მაინც უძლურია მრავალთა წინაშე!

ახლა კი თქვა მრავალჰერნაცადმა ოდისეესმა:

— ნუთუ გაგიდგა ერი, დაგტოვეს ძმებმა, რომ მამაშენის სარჩო-საბადებელს ვილაც ბედის მაძიებელნი აჩანაგებენ? მე რომ ოდისეესის შვილი ვიყო, ან თვით ოდისეესი, არც ერთს არ გავაჰქანებდი!

— არა, უცხო სტუმარო, — მიუგო ჰკვიანმა ტელემაქემ, — არც ერი გამდგომია, არც ძმებს დავუტოვებია, რამეთუ ძმები არცა მყოლია ოდესმე. ჩვენ მხოლოდშობილთა მოდგმა ვართ. ასეთია ლაერტე, მამაჩემი ოდისეესიც, მეც დედისერთა ვარ. ახლო-მახლო

კუნძულების წარჩინებულნი დედაჩემის ცოლად დასმას ნატრულობენ. დედაჩემი ვერც გადაჭრით უარს უბედავს და ვერც მათს თავხედობას უხერხებს რასმე. ევმეოს! ჩუმაღ შეატყობინე დედაჩემს ჩემი ჩამოსვლა სხვას არ გაანდო, ბევრი მტერი მყავს!

ევმეოსმა იუკადრისა, გაფრთხილება რად მინდა, ისედაც ვიცი, ვის რა გავანდოო. შემდეგ დაუმატა:

— იქნებ სჯობია, ჭერ პაპაშენთან, ლაერტესთან გავიარო? ჭერ ხომ შეილის დარღმა გადაიყოლა, მაგრამ ზოგჯერ ვენახში მაინც გადიოდა, ახლა, რაც შენ წახვედი, შინიდან აღარ გამოდის, ლუკმას არ იკარებს, სულ ტირის, ამბობენ, ცარიელი ძვალი და ტყავი დარჩაო.

ტელემაქე შეწუხდა, მაგრამ ურჩია, გზას ნუ გაიმრუდებ, დროზე ჩადი დედაჩემთან, იქიდან კი მაშინვე ქალი გაგზავნოს პაპასთან და ჩემი ამბავი შეატყობინოსო.

ევმეოსმა დაუყოვნებლივ ქალაქისკენ გასწია. ქალღმერთი ათენაც ამას ელოდა. მშვენიერი, ტანსრული დიაცის სახით გამოეცხადა ოდისევსს, ტელემაქეს კი არაფერი უნახავს: ღმერთები ხომ ყველას არ გამოეცხადებიან! ძაღლებმაც იგრძნეს ქალღმერთის სიახლოვე და წკაჟ-წკაჟით გაიკრიფნენ ეზოდან. წარბები აზიდაათენამ, წამუყო ოდისევსს და ასე უთხრა:

— ჭირთამთემნო, ღვთაებრივო ოდისევს! კმარა დამალვა, გაენდე ტელემაქეს, გაემართეთ ქალაქისაკენ, მეც მალე შემოგიერთდებით და ბრძოლაში შეგეწევით.

ამ სიტყვებზე ოქროს კვერთხით შეეხო მხარზე. მაშინვე ყმაწვილკაცის სახე მიიღო ოდისევსმა, შავი წვერ-ულვაშით დამშვენდა, ნაოჭები გაუქრა, ახალი ქიტონით შეიმოსა, მხრებზე მოსასახამი მოახურა ქალღმერთმა. ასე შემობრუნდა ქოხში ოდისევსი. ტელემაქემ თვალი ვერ უსწორა, ღმერთი ხომ არ მომეველინაო — იფიქრა.

— როგორ შეიცვალე, უცხოელო, — გაოცებულმა ტელემაქემ უთხრა, — თუ ღმერთი ხარ, შეგვიწყალე, ზვარაკს შემოგწირავთ!

— ღმერთი რათა, — მიუგო ოდისევსმა, — ღმერთს რა მიგავს? მამაშენი ვარ, ოდისევსი!..

ასე უთხრა და ცრემლმორეული შეიღს გადაეხვია. ტელემაქეს კი როდი სჭეროდა:

— ეს წუთია ძონძებში გახვეული ბერიკაცი იყავ. ახლა კი ღვთაე-
ზას დამსგავსებიხარ! არა, შენ აღამიანი არა ხარ! გინდა მაეღუნო,
ავსულო, და შემდეგ უფრო მწარედ ამატირო!..

მოთმინებით არწმუნებდა ოდისევსი, რომ სახისცვალემა ათენას
წყალობა იყო. მაშინ კი გადაეხვია ტელემაქეც და თვითონაც წას-
კდა ცრემლები. შემდეგ გამოჰკითხა, როგორ მოხვლი ითაკაზე, ვინ
დაგეხმარაო. ოდისევსმა მოკლედ უამბო სტუპართმოყვარე ფეა-
კელთა ამბავი და თავის მხრივ სთხოვა სასიძოთა შესახებ ეამზნა-
შვილს რაიმე.

ორნი რას გავხდებოდით ამდენ ვაჟკაცებთანო, ეჭვით მიუგო
ტელემაქემ და ჩამოუთვალა: კუნძულ დელიქიონიდან ორმოცდა-
თორმეტი რჩეული ჭაბუკია ჩამოსული და ექვსი მონა ახლავს, კუნძულ
სამედან — ოცდაოთხია, ხოლო კუნძულ ზაქინთოსიდან — ოცი,
ამათ გარდა პენელოპეს ხელის მაძიებელია თორმეტი წარჩინებული
ითაკელი. მარტონი ამდენ ხალხს როგორ გავუმკლავდებოო, დას-
ძინა ბოლოს. ოდისევსმა დაამწვიდა ჭაბუკი, სიმრავლე რას უშვე-
ლით, თუ ზევსი და ათენა ჩვენთან იქნებიანო. შემდეგ ასე დაა-
რიგა შვილი:

— დილაუთენია ქალაქს წახვალ, სასიძოებში გაერევი, მოგვია-
ნებათ მე და ევმეოსიც ჩამოვალთ. მე კვლავ მათხოვრის ძონძებში
ვიწნები. გახსოვდეს, როგორც უნდა მომექცნენ სასიძოები, არ შე-
იძინო, ნუ გაგულისდები, მორიდებით სთხოვე, შეჰყუან. რო-
გორც კი ნიშანს მოგცემ, საომარი საქურველი ჩამოხსენი და
კოშკში შეინახე. თუ გვითხეს, დაამწვიდე, რაც ოდისევსი წავიდა,
არ გვიხმარია, გაიბურა და წახდა-თქო. ისიც უთხარი, ზევსმა შთა-
შავონა, სიმთვრალეში ვაითუ ერთუტრის წაეკიდოთ და საქორწინოდ
მოსამზადებელი სუფრა სისხლით არ შესვაროთო. ესეც დაიმახსოვ-
რე: არავისთან, თვით პენელოპესთანაც არ გამამხილო. ჩვენ იღუმლად
უნდა გამოვცადოთ შინაურნი — ვძულვართ თუ ვუყვარვართ, ჩვე-
ნი რიდი აქვთ, თუ არად გვაგდებენ.

მამა-შვილი ასე რომ თათბირობდა, ამ დროს მიადგა ითაკის
წავსადგურს ის ხომალდი, რომელსაც ტელემაქე პილოსიდას ჩა-
მოჰყუა. მეზღვაურებმა ხომალდი ნაპირზე აათრიეს და მალემსრ-
ბოლი აფრინეს პენელოპესთან, რათა ტელემაქეს მშვიდობით დაბ-
რუნება ეხარებინათ.

გზაში ერთმანეთს შეხვდნენ ერთი ამბის მახარობელნი — ევ-
მეოსი და მაცნე. თუ ევმეოსმა ყურში უჩურჩულა დედოფალს
შვილის დაბრუნება, მაცნემ ყველას გასაგონად აუწყა.

სასიძოებს არ მოეწონათ ეს აშავი. ეზოდან გაიკრიფნენ და
კარიბჭესთან ჩამოსხდნენ დაღვრემილნი. ევრიმაქემ თქვა:

— ამაოდ ელოდებიან სრუტეში ჩასაფრებულნი ტელემაქეს,
უნდა გავაფრთხილოთ, რომ მარჯვედ აიცილინა ხიფათი ტელემაქემ.
ამას აბა ვინ იფიქრებდა?

მაგრამ ამფინომეს ამ სიტყვებზე სიცილი აუეარდა, რადგან
თვალი მოჰკრა ნავსადგურში შემოსულ ხომალდს:

— თავს ნულარ შეიწუხებთ, აგერ მობრუნდნენ ხელცარიელი
მდევერები!

სასიძოები წამოიშალნენ და ზღვისკენ გაემართნენ. ანტინომემ
თქვა:

— ეს რა დავემართა? ალბათ, რომელიღაც დაიმონმა გაიყვანა
სამშვიდობოზე! იცოდეთ, სანამ ტელემაქე ცოცხალია, ჩვენი საშ-
ველი არ იქნება. საშიშია, არ გაგვაშხილოს, რომ მისი მოკვლა
გვინდოდა. სადმე ჩავუსაფრდეთ, სიცოცხლეს გამოვასალმოთ და
მისი ქონება თანაბრად გავინაწილოთ. ხოლო საჭლი მას მივაკუთ-
ვნოთ, ვისაც პენელოპე ქმრად აირჩევს. თუ ასე არ მოვიქცევით,
მაშინ დავიშალოთ, ჩვენ-ჩვენს სახლებში წავიდეთ და ყველამ მო-
საქიოთხი გაუგზავნოს პენელოპეს. ქალი იმას გაჰყვება, ვინც მეტს
გაიღებს და ვისაც ბედად მისი ქმრობა უწერია.

ამაზე ამფინომემ თქვა:

— დიდი ცოდვაა ტელემაქეს მოკვლა! ღმერთებს უნდა ვკი-
თხოთ, ჩვენ მხოლოდ ღვთის ნება უნდა აღვასრულოთ.

ყველას მოეწონა ამფინომეს სიტყვა და მშვიდობიანად დაბრუნ-
დნენ სასიძოები სასახლეში. პენელოპეს ყური მოუკრავს, რომ სა-
სიძოები რაღაც სიკვამლეზე იზრახავდნენ. ამიტომაც გამოვიდა სამთიო-
ბოდან და დარბაზში დედაბოძთან დადგა. სახეზე რიდეფარებულ-
მა წყრომით მიმართა ანტინოს:

— გრცხვენოდეს, ანტინოე! ამაოდ ჰგონიხართ ჰეკეიანი ითაკე-
ლებს, რაკი ტელემაქეს სიკვდილი განგიზრახავს! განა დაგავიწყდა,
უგუნურო, ოდისევსის სიკეთე? მან ხომ მამაშენი გადაარჩინა შუ-
რისძიებისაგან? შენ კი მისი ერთადერთი ძე გსურს მოკლა, ხოლო
მეუღლე ცოლად დაისვა!

ცბიერი სიტყვით მიმართა განრისხებულ დედოფალს ევრი-
მაქემ:

— ვინ გაბედავს ხელი აღმართოს ტელემაქეზე? უმაღვე ჩემს
შუბს წამოეგება თავხელი! განა არ მახსოვს ოდისევსი, მუხლებზე
რომ დამისვამდა პატარას და თავისი ხელით მაჭმევდა? ამიტომ
მიყვარს მისი ერთადერთი ძეც, ისე კი ბედისწერას ვინ გაქცე-
ვია!..

ბენელოპე კვლავ დაბრუნდა სამთიობოში. დიდხანს ცრემლთა
ფრქვევით იგონებდა ოდისევსს, სანამ ათენამ ტბილი ძილით არ
დაუმძიმა ქუთუთოები.

სალამოს, როცა მოხუცი ევმეოსი თავის ქოხს დაუბრუნდა,
ათენამ კვლავ კვერთხი შეახო ოდისევსს და მათხოვრის იერი დაუბ-
რუნა. ტელემაქემ ქალაქის ამბები გამოჰკითხა ევმეოსს. მალე
მწყემსებიც დაბრუნდნენ და ყველანი ვახშმად დასხდნენ. სმა-
ქამით რომ იჯერეს გული, ძილს მისცეს თავი.

მეხუთე მანქილქი

ქ ა ლ ა ქ ი ს ა ქ ე ნ

ახალშობილმა ეოსმა ვარდისფერი თითები მოჰფინა ცის ტატ-
ნობს და ამ დროს ღვთაებრივი ოდისევსის ძე ტელემაქე წასავ-
ლელად გაემზადა და ევმეოსს დაუბარა, ქალაქში უნდა წავიდე,
დედაჩემს თუ არ ვეჩვენე, ტირილით თვალებს დაისიებსო. ეს
მოხუცი კი თავის ნებაზე გაუშვი, დაე, მათხოვრობით ირჩინოს
თავი, ყველას თავისი გაჭირვება აქესო.

— ჩემისთანა ბერიკაცი ქალაქში უფრო იოლად გაიტანს თავს, —
დამეწმა ოდისევსიც, — ცოტას კიდევ მივეფიცები ცეცხლს, თო-
რემ ამ ძონძებში დილის სუხსი ძვალ-რბილში მატანს. შემდეგ ევ-
მეოსი გზას მიჩვენებს ქალაქისკენ.

ტელემაქე ქალაქისკენ გაემართა. ოდისევსის სასახლის ზღურბლს
რო გადააბიჯა, შუბი იქვე მიაყუდა. ყველაზე ადრე მოხუცმა გა-
დიამ ევრიკლემ დაინახა ქაბუკი. გახარებული გადაეხვია თავის
გაზრდილს. აცრემლებული მსახურები პატივისცემით და სიყვარუ-
ლით მხრებს უკოცნიდნენ ტელემაქეს. სამთიობოდან ოქროვანი

აფროდიტეს სადარი პენელოპე გამოვიდა, გულში ჩაიკრა სანატრელი, სულ თვალები დაუყოვნა.

რატომ არაფერი მითხარი, მამის ამბის გასაგებად თუ მიდიოდიო, იმედი გადამეწურა, შეილო, მითხარი, რა ამბავი ჩამოიტანეო, ჩემო თვალისჩინო!

ტელემაქემ დაუყვავა, ცრემლის შეშრობა სთხოვა, პირი დაიბანე, სამოსი გამოიცვალეო, ღმერთებს ჰეკატომბე უნდა შეეწიროთო, დასძინა, გემზე ერთი სტუმარი დამემგზავრა და ისიც მალე უნდა გვეწვიოსო, შეატყობინა.

შეილს დაუჯერა დედამ. ტელემაქეც გავიდა დარბაზიდან, ხელშუბიანი გაემართა აგორაზე — საკრებულოზე. გვერდით ორი ქოფაკი ასდევნებოდა, ათენას ღვთაებრივი სილამაზით შეემკო და ხალხი ალტაცებით შესცოცინებდა ჭაბუკს. სასიძოვბმა მოყვრულად მოიკითხეს, თუმცა გულში ავს იზრახავდნენ. ტელემაქე მენტორთან მივიდა და თავისი მგზავრობის ამბავი მოუთხრო.

ამასობაში პირეოსმაც მოიყვანა ტელემაქეს სტუმარი თეოკლიმენე. პირეოსმა ურჩია ტელემაქეს, მხევლები გააგზავნე და შენ რომ მენელაოსის მიერ ბოძებული საჩუქრები ჩამაბარე, წამოაღებინეო. ტელემაქემ კი უთხრა — ჯერ ხომ არ ვიცი, როგორ წამივა საქმე, თუ სასიძოვბმა მძლიეს და მამისეული ქონებაც წაშართვეს, მაშინ მირჩევნია ეს განძი შენ დაგრჩეს, ხოლო თუ გავიმარჯვე, მაშინ მენელაოსის ძღვენიც შემერგებაო.

ამის შემდეგ სასახლეში წაიყვანა სტუმარი. დარბაზში შევიდნენ, სამოსი გაიხადეს და აბაზანაში ჩავიდნენ. მონაქალებმა განბანეს სტუმარიც და მასპინძელიც, ნელსაცხებლებით დაუზილეს ტანი, ახალთ-ახალი ქიტონებით შემოსეს, წინ ტაბლა დაუდგეს და პურ-მარილი გაუშალეს. დედაბოძთან პენელოპე იჯდა და ძაფს ართავდა. სმა-ჰამა რომ მოამთავრეს, დედამ ტელემაქეს სთხოვა, სანამ სასიძოვბი მოვლენ, მიაშბე, პილოსიდან რა ამბავი ჩამოიტანეო.

ტელემაქემ უამბო, როგორ ესტუმრა პილოსელთა ერისმთავარს ნესტორს, შემდეგ როგორ წავიდა მენელაოსთან, როგორ მოუთხრო მან გრძნეული ზღვისკაცის ნათქვამი ოდისეუსის შესახებ. ტელემაქეს ნაამბობმა გული აუჩქროლა პენელოპეს. მაგრამ ამ დროს მისანმა თეოკლიმენემ თქვა:

— სინამდვილე არ სცოდნია შენს ვაჟიშვილს, დედოფალო! ოდისეესი ახლა ითაკაზეა, სადღაც აქვეა და შურს იძიებს სასიძოებზე. პილოსშივე არჩევს მიმანიშნა ეს აშბავი!

— ნეტამც ავრე იყოს, — აღმოხდა პენელოპეს, — დოვლათით ავაჯსებ მაშინ, სტუმარო!

დარბაზში ესენი რომ ასე საუბრობდნენ, ამ დროს გარეთ, ეზოში. ბაღროსა და შუბის ტყორცნაში ეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს სასიძოებზე, საპირობა ახლოვდებოდა, მწყემსებს საქონელი უკვე მოერეკათ. სასიძოებმა ვული იჯერეს ვარჯიშით და დარბაზს დაუბრუნდნენ. შენდევ კი საკლავი დაკლეს...

ამ დროს ოდისეესი და ევმეოსი ქალაქში წასასვლელად განემზადნენ. ევმეოსმა უთხრა:

— ნუთუ მართლა ქალაქს გირჩევნია წასვლა, სტუმარო? მე კი დაგტოვებდი ჩემთან, მაგრამ ვშიშობ, ტელემაქე არ გამიწყრეს. რაკი ასეა, სჯობს ვიჩქაროთ, გზაში არ შემოგალამდეს.

ოდისეესმა ჯოხი გამოართვა, მათხოვრის აბგა მხარზე გადაიგდო და ორივენი გზას დაადგნენ.

ქალაქთან ახლოს ქალაქში დაისვენეს. მშვენიერი წყარო მოწანწკარებდა, წყალსატევიც გაეკეთებინათ იქვე ითაკელებს და ქალაქს აქედან მიჰქონდა წყალი. ამ ადგილს შემოეყარათ ოდისეესს და ევმეოსს მელანთეესი, რომელიც სასიძოებისთვის თხებს მირეკავდა.

— ეს რას ჰგავს, — იყვირა მან, — მკვდარი მკვდარს აჰკიდები! სად მიათრევ ამ მათხოვარს? ძვალს გადაუგდებენ და გამოაპანდურებენ სასიძოები. გირჩევნია, მე მომაშველო, იქნებ ციკნებს მოუაროს ამ უბედურმა, დოს მაინც ჩაბეთქავს. თუმცა, მაგისგან ხეირი არ იქნება, ალბათ, კარდაკარ ძუნძული და ნასუფრალით მუცლის ამოყორვა ურჩევნია. მითქვამს და ასეც იქნება: ოდისეესის სასახლეს თუ მიადგა, გვერდებდალწილს კინწისკვრით ისვრიან კარში!

ამ სიტყვებს სულელმა პანდურიც მიაყოლა, მაგრამ ოდისეესს ძვრაც ვერ უყო. ყოყმანობდა გმირი — ჯოხით ამოეხადო სული, თუ თავი ქვაზე დავანარცხებინოო. მაგრამ მაინც შვიკავა თავი. ევმეოსმა ჭერ კარგად გალანძლა ავეცია მელანთეესი, შემდეგ კი ხელაპყრობილმა ნიშნებს შეღაღადა, ნეტამც დაბრუნდეს ოდი-

სევსი და ამ ენაბილწს პასუხი აგებინოს, ასე რომ აჩანაგებინებდა სასიძოვებს მის ქონებასო.

ენაც გაგიხმესო, მიაწყევლა მელანთევსმა, ერთხელაც იმას გამოძრჩები, რომ შეგაკოჭავ და სადმე ითაკიდან შორს მონად გაგყიდი. ოდისევსი ველარ ეღირსება დაბრუნებას, ხოლო ტელემაქეს მამისეულ სასახლეში სასიძოვები ბოლოს შოულებენო!

ასე უთხრა და გასცილდა. მათზე ადრე მივიდა ოდისევსის სასახლეში და სასიძოვებთან დაჯდა. ბოლოს ევმეოსი და ოდისევსიც. მიაღწენ სასახლეს. ოდისევსმა სახელოზე დაჭაჩა მელორე და ჰკითხა, ალბათ ეს არის შენი პატრონის სასახლეო. ევმეოსმა დაუდასტურა და გააფრთხილა, დიდხანს ნუ დარჩები, არ გაგლახონო.

— რა ექნა, ჩემო კარგო, — მიუგო ოდისევსმა, — ჰქირთა მომთქენი კაცი ვარ, ამასაც მოვითმენ, მაგრამ ძნელია კაცმა მშვიერ კუჭს მოუხერხოს რამე.

ამ საუბარში იყვნენ, როცა იქვე დაწოლილმა ოდისევსის ძალმა არგუსმა ყურები ცქციტა. საწყალი დაბერებული და ჭლიბდასეული უპატრონოდ ეგდო. იცნო პატრონი, მაგრამ იქამდე ხოხვით მისვლაც აღარ შეეძლო, მხოლოდ უილაჯოდ გააქიციანა კუდი. ცრემლი მოადგა თვალებზე ოდისევსს, ევმეოსმა არ დამინახოსო, ჩუმად შეიმშრალა და ესლა ჰკითხა, ასე უპატრონოდ რად აგდია, ჯიშინი ძალღი ჩანსო.

— ეჰ, სადღაა მაგის პატრონი! — ამოიოხრა ევმეოსმა, — მაშინ უნდა გენახა სანადიროდ რომ დაჰყავდათ!

ამ სიტყვებზე ევმეოსი დარბაზში შევიდა, ხოლო ძალს არგუსს, რომელმაც ოცი წლის შემდეგ იცნო პატრონი, შავი სიკვდილის ქალღმერთი მოირა დაეპატრონა.

ევმეოსი ტელემაქემ დაინახა პირველად, თავის სუფრაზე მიიწვია. ცოტა ხნის შემდეგ მათხოვრას ძონძებში გამოხვეული ოდისევსიც გამოჩნდა. ოდისევსის ძემ ხელში ჩაუღო პური და ხორცი მელორეს და მათხოვართან გაატანა. ევმეოსმა შეასრულა დავალება, ტელემაქეს დანაბარებიც გადასცა: მათხოვარს მორიდება არ შეშვენის, სასიძოვებს ეახლე და მოწყალება სთხოვეო.

მადლი მოახსენა ოდისევსმა და ფერხთით დაილაგა ნაბოძვარი. ხმატკბილი აედი სიმღერას რომ მორჩა, ათენამ ოდისევსს შთააგონა, სასიძოვებთან მისულიყო სამოწყალოდ. რათა გაეგო, ვინ იყო მათ შორის სამართლიანი და ვინ უსამართლო.

მარჯნიდან დაჰყვა სუფრას ოდისეესი. ლუკმას უნაწილებდნენ შეინახენი, თან ერთმანეთს ეკითხებოდნენ, ნეტავ ვინ არის, საიდან გაჩნდა აქ ეს კაციო. მელანთეესმა ამცნო სასიძოებს, რომ ეს მათხოვარი მელორე ევმეოსს მოჰყვაო. ამაზე ანტინოემ სასტიკად დატუქსა იგი, სუფრის გლახა აქ გვაკლდა, კიდევ ერთი რომ არ მოგეყვანა, ნუთუ შენი პატრონის ქონება არ გენანებაო?

— ჩემზე ისე ზრუნავ, ანტინოე, თითქოს მამა იყო, — მიუბრუნდა ავყია სასიძოებს ტელემაქე, — სტუმარს ნუ მიერეკები ჩემი სახლიდან, გაილე მოწყალება, როდი გიშლი. ან იქნებ იმას ფიქრობ, რაღა გავცე, იქნებ ბოლოს ყველაფერი მე მრჩებაო!

ანტინოემ ამ სიტყვებზე მუქარით სამფეხა სკამი მოუღერა ოდისეესს. სხვებმა არ დაიზარეს ოდისეესის დასაჩუქრება. ის იყო ნაწყალობევეს უნდა შექცეოდა, რომ კიდევ ერთხელ მიუბრუნდა ანტინოეს და უთხრა:

— შენც მიწყალობე რამე, მეგობარო, შენს სახელს მთელს ქვეყანას მოვდებ! ერთ დროს მეც ბედნიერი კაცი ვიყავი, მათხოვრისთვის ლუკმა არასდროს დამიჭერია. მეხისმტყორცნელმა ჭევესმა მაცდუნა და შორეულ ეგვიპტეში გავყევი მეკობრეებს. ეგვიპტის ცისფერ მდინარეში რომ შევაცურეთ ხომალდი, თანაგზავრებს ვთხოვე, იქაურობა დაეხვერათ, მაგრამ სიხარბემ სძლიათ, მამაკაცები ამოხოცეს, დიაცნი ტყვედ წამოასხეს, ქალაქს მისწვდა დარბეულთა გოდება. დილაადრიან თავს დაგვესხნენ რვა-ლით მოსილი მხედრები, ზოგი ხმლით აჩეხეს, ზოგიც მონებად აქციეს, მეც კვიპროსში გამყიდეს...

— საიდან მოეთრა ეს გლახა! — იყვირა ანტინოემ, — იქით გასწი, ჩემს ტაბლას ახლოს არ მოეკარო, თორემ ისევ კვიპროსზე გიკრავ თავს!

ოდნავ უკან დაიხია ოდისეესმა და ასე აკადრა:

— კაცს ჰგავხარ და ეს რა გული გქონია!

— განანებ მაგ სიტყვას, თავხედო! — შეჰყვირა ანტინოემ და სკამი ესროლა. ოდისეესმა აიცდინა, არა ვნებია რა. კარის ზღურბლზე ჩამოჯდა და ფერხთით დაიღო სანოვაგით სავსე გულა. — მონადიმეებს მიმართა:

— ანტინოემ სიხარბის გამო მოინდომა ჩემი გალახვა. თუ ღმერთები სწყალობენ გლახაკთ, მაშინ ქორწინებამდე სიკვდილი ელის ანტინოესაც!

— თვალისა და მკერდის, თორემ კარში ფეხით გავათრევიანებ შენს თავსო, დაემუქრა ანტინოე.

სასიძოებს არ მოეწონათ ანტინოეს საქციელი, გააფრთხილეს, იქნებ მათხოვრის სახით ღმერთი მოგვევლინაო.

ტელემაქე ძლივს იკავებდა თავს.

პენელოპემ ყური მოჰკრა, რაც ხდებოდა დარბაზში და გადას — ევრიკლესს შესჩივლა:

— ყველა სასიძო მძულს, მაგრამ ანტინოე სიკვდილივით მეზარება. ვილაც მათხოვარი მოსულა სამოწყალოდ და მას კი სკამი უსროლია მისთვის.

შემდეგ ევმეოსს სთხოვა პენელოპემ, შემოეყვანა მასთან მათხოვარი, ქვეყნად ბევრი უხეტიალია, იქნებ ოდისევსის გაეგონოს რამეო.

— სასიძოები აქაურობას აიკლებენ, თორემ ალბათ, ბევრ საინტერესო ამბავს მოგიყვებოდა ეგ უცხოელი. სამი ღამე გაათია ჩემს ქოხში, — თქვა ევმეოსმა, — ბევრი რამ მიაშბო, მაგრამ ბოლომდე არ დაუმთავრებია სათქმელი. მეფიცებოდა, ცოცხალია ოდისევსი, მალე დიდძალი ქონებით ითაკას მოადგებაო.

პენელოპე ჯიუტად მოითხოვდა. ახლავე მოეგვარათ მისთვის უცხო მათხოვარი. სწორედ ამ დროს ტელემაქემ ისე დააცემინა, სასახლე შეინძრა. პენელოპეს გაეცინა და ფრთიანი სიტყვით გაეხუმრა ევმეოსს:

— განა ვერ ხედავ, ტელემაქემაც დასტური დასცა ჩემს ნათქვამს! თუ გულწრფელად მიაშბობს ყველაფერს, ახალ ქიტონს და ძვირფას მოსასხამს მივართმევ!

ევმეოსმა გადასცა ოდისევსს დედოფლის ბრძანება. ოდისევსმა ასე მიუგო:

— დიახაც ყველაფერს წვრილად მოვახსენებ დედოფალს, მაგრამ ახლა სასიძოების მეშინია. ვერ ხედავ, სულ ტყუილად გამიშეტა ახლა ანტინოემ? ცოტა მოითმინოს დედოფალმა, მზე რომ ჩავა, მაშინ ვეახლები.

უკან მობრუნებულ ევმეოსს მოუთმენლად ჰკითხა პენელოპემ, ის კაცი სადღააო. ევმეოსმა მოახსენა ოდისევსის ბრძნული სიტყვა. დედოფალმა მოუწონა აზრი.

ევმეოსი ტელემაქეს გამოემშვიდობა, ღორების კოლტის მისახედად იჩქაროდა. სიფრთხილე ურჩია ჰაბუკს. შემდეგ დატოვა დარბაზი, სადაც სასიძოები კვლავ ნადიმობდნენ.

მათხოვართა კრივი

ერთი მათხოვარი მოადგა ამ დროს ოდისევის სასახლეს. არნეოსი ერქვა. დიდი და ზონზრობა ვინმე იყო, მაგრამ ვაჟკაცობის ნატამალი არ ეცხო. ეზოში შემოსვლისთანავე უშვერი სიტყვით გინება დაუწყო ოდისევსს, აქედან გულა-ნაბადი აიკარი, შე ბებე-როო. ოდისევსი არ შეეპუა, რას მერჩი, შენ ხომ არაფერს გეცილები, ისე კი დიდ გულზე რომ ხარ, ფრთხილად იყავი, ცხვირიდან სისხლი არ გადინო. არნეოსმა, რომელსაც დღე-მუდამ ხეტილისთვის გზად გაკრეფილ იროსსაც ეძახდნენ, ოდისევსი სამზადში აქაქანებულ დიაცს შეადარა და კრივში გამოიწვია. მათს კინკლაობაზე ანტინოეს გაეცინა და სასიძოებს მიმართა:

— სეირს ვნახეთ, ღმერთმანის მოდი, გაეახლოთ და ვაჩუბოთ!

სასიძოებსაც ეს უნდოდათ, გარს შემოეხვივნენ. ანტინოემ ასეთი ჯილდო დაუთქვა გამარჯვებულს: ჩვენთან ქეიფის ნება მივცეთ და მის გარდა სხვა მათხოვარი სუფრასთან არ გაევიაროთ.

ოდისევსმა თქვა:

— მიჭირს დაჩაჩანაკებულ ბერიკაცს ჰაბუტთან ცილობა, მაგრამ ამ ოხერ მუცელს რა მოვუხერხო. მხოლოდ ერთსა გოხოვთ, რაც უნდა მოხდეს, ფიცი მომეცით, რომ იროსს არ მიემხრობით.

სასიძოებმა შეჰფიცეს, ტელმაქემაც ჩაუტეველობა აღუთქვა. მაშინ ოდისევსმა გადაიძრო ჯვალოები. ათენამ ძალმოსილება დაუბრუნა მის სხეულს. სასიძოებმა განცვიფრებით გადახედეს ერთმანეთს, როდესაც ოდისევის ძლიერი კუნთები შენიშნეს.

იროსს ძარღვებში შიშმა დაურბინა, სულ ცაბცახებდა. ანტინოემ გაკიცხა იგი:

— აი, შე ბაჰიავ! ბერიკაცმა როგორ შეგაშინა? თუ დამარცხდები, იცოდე დაუნდობელ ექეტოსთან გაგაგზავნი, იგი დაგაჭრის ცხვირს, ყურებს და სარცხვინელსაც და ძაღლებს მიუგდებს.

უფრო დაშინდა მათხოვარი, იგი ძალით შეაგდეს წრეში. პირთამთენი ოდისევსი ფიქრობდა, ერთი დარტყმით გავაცხებინო სული, თუ ოდნავ შემოვკრა, რომ მხოლოდ წაიქცესო. ბოლოს მაინც ფრთხილი დარტყმა არჩია, რომ სხეებს ეჭვი არ გასჩენოდათ. აროსმა მარჯვენა მხარში მოარტყა, ხოლო ოდისევსმა ერთი დარ-

ტყვით ყბა მოუღრიცა. პირიდან სისხლი წასკდა მათხოვარს, ღრიალით დაეცა მიწაზე და უმწეოდ აფხარკალებდა ფეხებს. სასიძოვები ხარხარებდნენ. ოდისევსმა ფეხებში წააელო ხელი დამარცხებულს, ეზოდან გაათრია, ალაგანთან დაადგო, ხელში ჯოხი მიაჩეჩა და დაარიგა: დღეის ამას იქით მათხოვართა უფროსობას გულში ნუ გაეღებ, რომ უარესი დღე არ დაგადგესო.

დარბაზში შემობრუნებულ ოდისევსს მოხარხარე სასიძოვები გამარჯვებას ულოცავდნენ. ანტინომე ხორცი მიაწოდა, ამფინომემ პური და ღვინო, მისი სადღეგრძელოც დალია. ოდისევსმა მადლობა მოახსენა:

— კარგი მამის შვილი ხარ, ამფინომე! კაცზე უმწეო და საცოდავი არავინ გაუჩენია დედამიწას. თუ ღმერთი სწყალობს, არა უშავს, მაგრამ თუ შემოსწყრა, უბედურია. ერთ დროს მეც ბედნიერი ვიყავი, მამისა და ძმების იმედით ბოროტებაც ჩამიდენია. ასე არ ვარგა. თავმდაბლობა მართებს ადამიანს. აი, აქაც რა ხდება ახლა? სარჩო-საბადებელს უნიავებენ ადამიანს, ვინც ჩემი ფქვით უკვე შორს აღარ უნდა იყოს სამშობლოდან. ღმერთსა კიბოვ, აქ არ შეეფეთო სახლის პატრონს, საეჭვოა, უსისხლოდ დამთავრდეს საქმე.

ამ სიტყვებზე ოდისევსმა ზედაშე ასხურა ღმერთების სადიდებლად და ოქროს თასი ამფინომეს დაუბრუნა. გული ავს უგრძნობდა ამფინომეს და არც თუ ამაოდ, ბედისწერას ვერც იგი გააღურჩა, ათენამ ტელემაქეს შუბის წერა გახადა.

თვალმცეცხლია ათენამ პენელოპეს შთაავონა დარბაზში გამოსვლა, რომ სასიძოვებისთვის თავისი მშვენიერებით თავბრუ დაეხვია და ქმარ-შვილის მეტი მოკრძალება მოეპოვებინა.

პენელოპემ მეკუჰნავე ევრინომეს გაანდო თავისი სურვილი, მან კი ურჩია, დარბაზში გასვლამდე ტანი განებანა, ნელსაცხებლები წაეცხო, რომ ნამტირალევი არავის ჩვენებოდა.

უარი უთხრა ქალმა, ღმერთებმა ჩემი მშვენება დაშრიტეს, ნელსაცხებლები რაღას მიშველისო. ოღონდ ისურვა დარბაზში მოახლეებიც გაჰყოლოდნენ, ამდენ კაცებში მარტო ვერ გამოვჩნდებიო.

მაშინ სხვა რამ იღონა ქალღმერთმა ათენამ. ანაზღად ტკბილი ძილი მოჰგვარა პენელოპეს. ერთბაშად სახსრები მოუღუღნდა ქალს და იქვე მიეძინა. თვალმცეცხლია ათენამ სასიძოვების სულ მთლად გასაგიებლად ათქერ მეტი სილამაზით შეამკო პენელოპე. ამბრო-

სიული ნელსაცხებელი წაუსვა, რომელსაც ქარიტებთან საცეკ-
ვოდ ფერხულში ჩაბმის წინ ორქოსგვირგვინოსანი აფროდიტე
იცხებდა ხოლმე. ქალღმერთმა დედოფლის ტანს ქათქათა სპილოს
ძვლის ფერი მისცა.

მაღე სამთიობოში მხიარული ტკარცალით შემოცვივდნენ მხრებ-
ქათქათა მოახლე ქალები და გააღვიძეს დედოფალი. რა ტკბილად
მძინებიაო, თქვა პენელოპემ და ინატრა, ნეტავი ასეთსავე სიკე-
დილს მარგუნებდეს ქალღმერთი არტემიდე, რომ არ დამტანჯოს
ოდისევსზე დარდმაო.

შემდეგ სილამაზით მოელვარე პენელოპე კიბით დაეშვა მო-
ნადიმე სასიძოებთან, პირზე ოქროს რიდე აიფარა და დედაბოძ-
თან შედგა. ვნებამ სასიძოებს გული აუძგერა და მუხლები მოუ-
ღუნა, დედოფლის სარეცელს შენატროდნენ. ხოლო პენელოპემ
შვილს საყვედური უთხრა: როგორ მიეცი ნება, რომ ჩვენს სახლ-
ში უპატრონო ბერიკაცს შეურაცხყოფენ, ყმაწვილკაცობისას მე-
ტი ჭკუა გქონდა, ახლა რა დაგემართაო.

— შენი რისხვა დავიმსახურე, — მორჩილად მიუგო ტელემა-
ქემ, — მაგრამ ვაი რომ ჩემს ნებაზე ყოველთვის ვერ ვიქცევი. ახ-
ლაც სასიძოებმა გაიტანეს თავისი. ნეტავი ზევსო, ათენავ და აპო-
ლონო! ისევე გალახული მანახა სასიძოები, როგორც ის მათხოვა-
რი, ახლა რომ გალავნის ძირას აგდია, მთვრალივით თავი ჩაუქინ-
დრავს და შინ წასასვლელად ილაჩი აღარა აქვს!

ამ დროს ევრიმაქემ უთხრა პენელოპეს: აქაველ დიაცთა შო-
რის, დედოფალო, არავინ არისო შენებრ ლამაზი და გონიერი.

— ვაგლახ, ევრიმაქევ, — მიუგო დედოფალმა, — სადღა შემრჩა
მშვენება, მას შემდეგ, რაც ილიონში სალაშქროდ წავიდა ოდისევ-
სი! ქმარი რომ გვერდით მედგას, დიახაც დამიბრუნდებოდა სილა-
მაზე და ღირსება. ლაშქრად მიმავალმა ოდისევსმა მკლავში ხელი
წამავლო და მითხრა: რვალისსაბარკულიან აქაველთაგან ყველა მშვი-
დობით ვერ დაბრუნდება, მედგრად იბრძვიან ტროელნი. მეც,
ვინ იცის, რა ბედი მელის. ამიტომ გაბარებ სახლ-კარს და მშობ-
ლებს, უჩემობა არ დაატყო, დედაკაცო! შვილი რომ დაგაეკაც-
დება, მხოლოდ მაშინ წაპყევი იმ კაცს. ვისზედაც გული გაგიწევ-
სო. ახლა მოვიდა დრო. მიახლოვდება საძულველი ქორწინება.
მაგრამ ვაი, რომ ძველი ადამი დაივიწყეს სასიძოებმა. წინათ, მახ-
სოვს, ქალის ხელის მაძიებელნი ერთუროს გულუხვობაში ეცი-

ლებოდნენ, თვითონ მოჰქონდათ ძღვენი, სხვის საქონელს კი არ დააძლებოდნენ ხოლმე!

ოდისევსს ეამა სასიძოების თვალის ასახვევად ნათქვამი სიტყვა. ხოლო ანტონოვმ თქვა:

— ჩვენ მოგიძღვნით საჩუქრებს და უარს ნუ გვეტყვი, მაგრამ აქედან არ წავალთ, ვიდრე ჩვენ შორის უმჯობესს საქმროდ არ აირჩევ!

ანტონოვს სიტყვა ყველას მოეწონა. მაშინვე გააგზავნეს მსახურნი საჩუქრების მოსატანად. ანტონოვს მოუტანეს მშვენივრად ნაქარგი გრძელი კაბა, რომელსაც თორმეტი ოქროს დუგმა ჰქონდა. ევრიმაქეს — ოქროს ძეწკვზე ასხმული ქარვის მძივები, ევრიდამანტს — საყურეები, სამ-სამი მოელვარე თვლით შემკული, პისანდრეს — საოცარი სილამაზის ყელსაბამი, სხვებსაც აურაცხელი საუნჯე მოუტანეს. მშვენიერმა პენელოპემ ძვირფასი ძღვენით ხელდამშვენებული მოაზღვრების თანხლებით კვლავ სამთიობოს მიამურა.

დაღამებამდე ლხინოდნენ სასიძოები. მიმწუხრისას მონა ქალებმა მაშხალების ანთება დაიწყეს. ოდისევსმა შესთავაზა, დარდი ნუ გაქვთ, მაშხალებს მე მივხედავ, თქვენ კი დედოფალთან წადით, საშინაო საქმეში მიეშველეთო. ქალებს სიცილი აუტყდათ, ხოლო ლოყებზეფაკლულმა მელანთომ, რომელიც ევრიმაქეს ურცხვად ჰყვარობდა, სულ აბუჩად აიგდო ოდისევსი: რას მიედ-მოედებიო, რა ენად გაცრეფილხარო, ვგონებ, ღვინით გაღეშილხარო, რაღა არ აკადრა!

ოდისევსმაც ვერ მოითმინა და დაემუქრა, ახლავე ტელემაქეს მოვახსენებ შენს თავხედობასო. მონა ქალებს შეეშინდათ, მართლა არ უთხრასო და გაეცალნენ.

ოდისევსი მაშხალებთან დადგა, თითქოს იმისთვის, რომ ცეცხლისთვის მიეხედა, ისე კი თავის საფექრალს ფიქრობდა, ვერ გადაეწყვიტა, როგორ მოქცეულიყო შემდგომ.

ქალღმერთმა ათენამ, რომ უფრო გაეცეცხლებინა ოდისევსი, კიდევ მეტად გაათავხედა სასიძოები, ევრიმაქემ ხომ სულ აიშვა თავი:

— მე მგონი, ღმერთების ნებით გვეწვია ეს კაცი, — ოდისევსზე მიათითა, მაშხალასავით უბრწყინავს მოტვლებილი თავი და ცეცხლზე უკეთ ეგ ანათებს დარბაზს!

გულიანი ხარხარი დაირჩა დარბაზში. ახლა თვით ოდისეესს მიჰართა ევრიმაქემ:

— მოჯამაგირედ ჯამიდექი, კარგ გასამრჯელოს მოგცემ, უცხო-
ელო! მაგრამ მგონ-, 'შენი ხელიდან საქმე არ გამოვა, ალბათ, კარ-
დაკარ წანწალი გირჩევნია, ეგ არის შენი ხელობა!

— არა, ევრიმაქე, — მიუგო ოდისეესმა, — გინდა თიბვაში, გინდა ხვნაში, რა საქმეშიც გინდა, ტოლს არ დაგიდებ. ზევსმა რომ ბრძოლაში ჩაგვაბას და ხელთ ფარ-შუბი მომცეს, ნახავდი, რა შემოძლია. დღეა თავი მოგაქვს, ევრიმაქე, მაგრამ ოდისეესი თუ დაბრუნდა, მსალოდ იმაზე იფიქრებ, როგორმე თავს უშველო და ეს ფართო კარიბჭეც ვიწროდ მოგეჩვენება!

სულ გადაირია ევრიმაქე, სკამი ესროლა გამეტებით. მაგრამ ოდისეესი მარდად დაიხარა და მის ნაცვლად ამფინომეს მოხვდა მხარში სკამი. სიმწრისგან შეჰყვირა ღვინის მწდემ. აჩოქოლდ-
ნენ სასიძოები, ნეტავ ფეხი მოსტეხოდა, ვიდრე აქ მოეთრეოდა ეს უცხოელიო, მაგრამ ტელემაქემ დააშოშმინა ისინი:

— რა დაგეშართათ, ღვინო ხომ არ მოგერიათ? უარს არ ვამ-
ბობ თქვენს სტუმრობაზე, მაგრამ გიჯობთ, სმა შეწყვიტოთ და მოისვენოთ!

ტელემაქეს გაბედულმა სიტყვამ გააოცა სასიძოები, სიმწრით ტუჩებს იკვნეტდნენ, მაგრამ ამფინომემ მოუწონა სიტყვა ტელე-
მაქეს, მართალს ამბობს, დროა წავიდეთ, უცხოელს კი ტელემაქემ მიხედოსო.

ასეც მოიქცნენ, ნეტარი ღმერთების სადიდებლად ზედაზე ას-
ხურეს და წამოიშალნენ.

ჰეპა მესხრამება

ევრიკლემ იცნო ოდისეესი

ოდისეესმა ასე დაარიგა ტელემაქე:

— საჭურველი ჩამოხსენი და კოშკში აიტანე. თუ გკითხეს რამე, უთხარი ოდისეესის წასვლის შემდეგ იარაღი გაიმურა და ფუჭდე-
ბა, დაიმონმაც ჩამაგონა-თქო სიფრთხილე, ვაითუ სიმთვრალეში მონადიმენი წაიკიდონო, როგორ შეიძლება ნიშნობის სუფრაზე სისხლი დაიღვაროს-თქო.

ტელემაქემ მაშინვე იხმო გაღია ევრიკლეა და სთხოვა, დარბაზში ქალები არ შემოეშვა, სანამ კოშკში არ აზიდავდა საქურველს, თან დასძინა:

— ბავშვი რომ ვიყავი, ამეების არაფერი მესმოდა, ახლა კი მივხვდი, რომ მოუვლულობისგან იარაღი გაფუჭდება.

— ნეტავი იმ დღეს მომასწრო, შვილო, — უთხრა ევრიკლემ, — რომ შენ პატრონობდე მამისეულ ქონებას! მაგრამ გზას ვინლა გაგინათებს, თუ ქალებს არ შემოუშვებ?

ტელემაქემ ოდისევსზე მიუთითა, ჩვენს პურსა ჭამს და არაფერი დაშავდება, კიდევ რომ გაისარჯოსო. ოდისევსმა და ტელემაქემ რვალის მუზარადები, ბაკმული ფარები და წვერწამახული შუბები დარბაზიდან გაიტანეს. ოქროს ჩირალდნით ხელში გმირებს წინ თვალმცეცხლია ათენა მიუძღოდა, გზას უნათებდა უცხო რამ შუქით. ტელემაქემ გაოცება ვერ დაფარა:

— ამას რას ხედავს ჩემი თვალები? კედლები და სვეტები ისე ბრწყინავს, თითქოს ალი ედებოდნენ! ღმერთი ხომ არ გვეწვია?

— იყუჩე, შვილო! ღმერთების ნებაა! ახლა წადი, დაიძინე, მე კი დავყოვნდები, დედაშენს, ალბათ, ენდომება ჩემი გამოკითხვა.

დაუჯერა ტელემაქემ, ეოსის გამოჩენამდე ტკბილად ეძინა. მალე დარბაზში ჩამოვიდა არტემიდეს და აფროდიტეს სადარი პენელოპე. მხრებქათქათა მოახლეებმა დედოფალს წინ ტაბლა დაუდგეს.

ოდისევსი რომ დარბაზში შენიშნა, უშვერი სიტყვით გალანძლა იმ უსირცხვილო მეღანთომ:

— რა თავი აგილია და დაბორიანებ დარბაზში, არ გასკდა შენი მუცელი? თავიდან მოგვწყდი, თორემ წამოვიდა მუგუზალი!

— რას გადამეკიდა ეს ჩემი ცოდვით სავსე, — გაწყრა ოდისევსი, — რა ვუყოთ, რომ ძონძები მაცვია და ლუკმა-პურს ვმათხოვრობ! ერთ დროს მეც შეძლებული კაცი ვიყავი. მათხოვრისთვის ლუკმა არასდროს დამიმაძღვებია. ზევსმა წამართვა ყოველივე! შენც შიში გქონდეს ღვთისა, დედაკაცო! ზევსი წაგართმევს მაგ სილამაზეს, მხეველთა შორის რომ გამოგარჩევს. ვაი შენს დღეს, თუ დაბრუნდა ოდისევსი, მაგრამ თუ ასეც არ მოხდა, არც ტელემაქეს გამოეპარება შენი უმსგავსობა.

პენელოპეც წყრომით მიუბრუნდა მეღანთოს:

— მართლაც რამდენს ბედავ, ძაღლის ლეკვო! შენი უზნეობის ამბავი ვიცი და მიფრთხილდი! ხომ იცი, რომ უცხოელს ჩემი ქმრის ამბავი მინდა ვკითხო!

ევრინოშემ დედოფლის ბრძანებით სავარძელი მიაართვა ოდისეესს. პენელოპემ სტუმარს პირველად სადაურობა ჰკითხა.

ასე მიუგო ოდისეესმა:

— მთელს ქვეყანას განფენია და ცას სწვდება შენი დიდება, დედოფალო! მადლი მოისხი, სხვა რამ მკითხე, თორემ შინაურთა მოგონება ცრემლს მომგვრის და დამცინებენ მონაქალები, ღვინომ გული აუჩუყა ბერიკაცსო.

— ვაი ჩემს დღეს, უცხოელო, სადღა შემრჩა ღირსება და მშვენიება მას შემდეგ, რაც ქმარი დავკარგე. აქ რომ მყავდეს, ასწილად მშვენიერი ვიქნებოდი. რამდენი ჩემი ხელის მძიმებელი მოსულა აქ მახლობელი კუნძულებიდან, ჩემს ქონებას რომ ანიაგებენ. ქორწილს მაჩქარებენ. მე კი ხერხი მოვიგონე. სასიძოებს მივმართე, ვიდრე სუდარას არ მოვუქსოვ ლაერთეს იმ დღისათვის, როცა დამლუბველი მოირები მარადიულ ძილს მოუვლენენ მოხუცს, მანამდე არ ვიქორწინებ-მეთქი. დამიჯერეს. მე რომ დღისით ვქსოვდი ამ გაუთავებელ საქსოვს, ღამით მაშხალების შუქზე ისევ ვარღვევდი. სამი წელიწადი ასე მოვალორე. მაგრამ ბოლოს ჩემმა უმადურმა მხეველებმა გამცეს, იძულებული შევიქენი, სუდარა დამემთავრებინა. ახლა სადღა გავექცევი ქორწინებას? მითხარ, უცხოელო, შენი ვინაობა, თორემ ძველი ზღაპარივით მუხისგან ან კლდისგან ხომ არ იქნები შობილი?

— რაკი ასე გნებავს, ოდისეესის კეთილშობილო მეუღლე, — მიუგო გპირმა, — თუმცა კი გული მიკვდება, მოგახსენებ. კრეტა გეცოდინება. ორმოცდაათი ქალაქია იმ მშვენიერ კუნძულზე, მრავალი ტომი სახლობს იქა — მკვიდრნი კრეტელნი, აქაველნი, დორიელნი, პელაზგთა ძველთაძველი ტომი. კრეტელთა მთავარ ქალაქში კნოსოსში სახელოვანი მინოსი მეფობდა. ცხრა წელიწადში ერთხელ მას ნება ჰქონდა თვით ზევსთან ესაუბრა. მინოსის ძე იყო მამაჩემი დევკალიონი. მე ძმაცა მყავდა — იდომენეესი. ეთონი მქვია. ტროაში სალაშქროდ არ წამიყვანეს, მაშინ მცირეწლოვანი ვიყავ. კრეტაზე ვნახე ოდისეესი. ქალაქს რომ მოადგა, მაშინვე მეგობარი იდომენეესი მოიკითხა. ის კი ათი-თორშეტი დღის წინ იყო წასული ტროაში. გულუხვად გავუმასპინძლდი ოდისეესს და

მის მხლებელ რეალის საბარკულიან აქაველებს. თორმეტი დღე ისეთი ქარიშხალი იდგა, კაცს ზღვაზე კი არა, ხმელეთზე გაუჭირდებოდა. მეცამეტე დღეს გამოიღარა და აქაველნიც გზას გაუდგნენ.

სიბართლის მსგავსი სხვაც ბევრი სიცრუე უამბო ოდისევსმა. მდულარე ცრემლს აფრქვევდა პენელოპე. როგორც მთის თხემზე დამდნარი თოვლი ნაკადულებად დასდინდება ფერდობებს, ისე სდიოდა მშვენიერ ღაწვებზე ცრემლი პენელოპეს. შეებრაღა ოდისევსს, გული მოუკვდა, მაგრამ არ შეიძინია. ტირილით რომ გული იჭერა, მაინც ვერ მოითმინა და ჰკითხა ქალმა, რა ეცვა ჩემს ქმარს და ვინ ახლდაო.

— რა გამახსენებს, — დაფიქრდა ოდისევსი, — ოცი წელი მაინც იქნება გასული მას შემდეგ. მაინც ვეცდები. ძოწისფერი, ოქროსბალთიანი მოსასხამი ჰქონდა, ზედ ასეთი რამ იყო ამოქარგული: მგელს თათებში ათრთოლებული ნუკრი ჩაუბღუჯავს... საოცარი ნაქარგი იყო. მოსასხამის ქვეშ ჭითონი ეცვა, ხახვის ფურცელივით ნაზი, ისეთი ლამაზი იყო, ქალებს ზედ თვალები რჩებოდათ, თან მასზე უფროსი ერთი კაცი ახლდა, თმახუქუქა, შავგვრემანი, ევრიბატე ერქვა.

პენელოპეს ეცნაურა ნათქვამი. გულმდულად ატირდა.

— ადრე თუ მხოლოდ მებრალებოდი, — უთხრა თვალცრემლიანმა, — ახლა სასურველ სტუმრად მეგულები. შენ რომ მოსასხამი გაიხსენე, საკუთარი ხელებით მოვახურე, ვაი რომ ველარასოდეს დამიბრუნდება!

— ნუ დაიშრიტავ, ღედოფალო, მშვენებას, — უთხრა ოდისევსმა, — იყუჩე და ყური მიგდე. გეტყვი, რაც გამიგონია: თესპროტელთა ქვეყანაშია, თურქე, შეხიზნული ოდისევსი, მალე დაბრუნდებაო დიდძალი ნადავლით. ღვინისფერ ზღვაში დაღუპვია ხომალდიც და თანამგზავრებიც, რომელთაც ცოდვა ჩაუდენიათ — პელიოსის ხარები დაუხოცავთ. ფეაქელთა მიწაზე გაურიყავს ზღვას ოდისევსი. ფეაქელებს უნდოდათ ოდისევსი სამშობლოში დაებრუნებინათ, მაგრამ მას უცხო ქვეყანათა მოვლა და დაკარგული სიმდიდრის ანაზღაურება დაუსახავს მიზნად. თვით თესპროტელთა ჰიუფემ მითხრა, ხომალდი მზად მყავსო ოდისევსის გასასტუმრებლად. ოდისევსის საჭურჭლეც მაჩვენა, იმხელა სიმდიდრე, რომ მეთათე თაობას გასწვდება. მაგრამ თვით მას ვერ შეეხვდო. ჩემს ჭკუოფნაში დოდონაში გამგზავრებულიყო, რათა თვით ზევსის-

გან შიელო რჩევა, როგორ დაბრუნებულიყო სამშობლოში. უკვდავ-
თა და მოკვდავთა მამას ზეგს გეფიცები, ცოცხალია ოდისეესი და
ამ მთვარის დაღევამდე აქ იქნება, დედოფალო!

— ღმერთმა გისმინოს, ეს რომ მოხდეს, საჩუქრებით აგავსებ
და უმდიდრეს კაცად გაქცევ!

ასე თქვა პენელოპემ და ქალებს უბრძანა, სტუმარს ფეხი და-
ბანეთ და მშვიდად დააძინეთ. დილას კი ტანი დაბანეთ, ნელსა-
ცხებლით დაუზილეთ და სისაუზმოდ ტელემაქეს გვერდით დასვით
არავინ აწყენინოსო.

ოდისეესმა იუარა პატივი. მდაბიოთა სარეცელს მიჩვეული ვარ,
ვერც ახალგაზრდა მოახლეებს შევკადრებ ჩემს მომსახურებას, იქ-
ნებ ჩემებრ ბებერი ვინმე გყავდეს და ფეხი იმან დამბანოსო.

პენელოპემ მოუწონა გულისხმიერება და ევრიკლეს სთხოვა,
სტუმრისთვის მიეხედა, ვინ იცის, იქნებ შენი გაზრდილი ოდისეე-
სიც ასევე დაჰქნაო, დასძინა.

ამის გაგონებაზე ცრემლები წასკდა ევრიკლეს, ვაიმე შვი-
ლო, მოთქვამდა. შემდეგ ოდისეესს მიუბრუნდა, ხალისით შე-
ვასრულებ დედოფლის ბრძანებას, რადგან ოდისეესს მაგონებო,
უთხრა.

ცბიერმა ოდისეესმა მიუგო:

— მახვილი თვალი გქონია, მოხუცო! მე და ოდისეესს მარ-
თლაც ერთმანეთს გვამსგავსებენ.

ევრიკლემ ტაშტი დაუდგა სტუმარს, წყალი გაუნელა.

ოდისეესმა კერიას ზურგი მიუშვირა, გადიამ ძველი ნაჭრილო-
ბევი არ შემნიშნოს და არ მიცნოსო.

იმ ჭრილობის ამბავი ასეთი იყო: ოდისეესი რომ დაიბადა, იმ
დროს სწევვია ითაკას პაპამისი ავტოლიკე. ევრიკლემ ვაჟიანობა
ახარა და პაპას კალთაში ჩაუგორა ახლადშობილი, სახელი შენ
დაარქვი ნანატრ შვილიშვილსო. ავტოლიკეს უთქვამს: ბევრისგან
ვარ მოძულეებული და ამიტომ ჩემს შვილიშვილსაც ოდისეესი —
„მოძულეებული“ დაარქვითო. შემდეგ დაუბარებია, რომ დავაყვაც-
დება, დედულეთში მაწვიეთ, დიდძალი განძი მაქვს და წილი უნდა
მივცეო.

ჟამმა რომ მოაწია, ოდისეესი პაპამისს ეწვია. გულლიად დაბ-
ვდნენ პაპა და ბიძები — დედის ძმანი. დიდება ამფითვამ სულ
თვალები ამოუკოცნა. დილაადრიან ბიძები და დისწული სანადი-
250

როდ წავიდნენ. მეძებრებმა პარნასის მთაზე ერთ ჭალაში ნადირის გეში აიღეს და მონადირენიც მიჰყვნენ. ოდისევსს ხელთ გრძელჩრდილიანი შუბი ეპყრა. თურმე ტახი იქვე ისეთ ჯაგნარში ყოფილა შემალული, სადაც ვერც ქარი ატანდა და ვერც მზის სხივი. ღრიანცელი რომ ესმა, გამოვარდა ტახი, თვალებიდან სულ ცეცხლს აფრქვევდა. ოდისევსმა შუბი მოუღერა, მაგრამ ტახმა დაასწრო და ეშვით ფეხი გაუსერა. იმ წამსვე ოდისევსმა მარჯვენა ბეჭში ჩაასო და გულამდე გაუტარა რვალი. ტახი უსულოდ დაეცა.

ბიძებმა შეულოცეს და ოდისევსს სისხლისდენა შეუწყდა, კრილობა შეუხვიეს, შინ კი მალამოც დაადეს. დიდძალი საჩუქრებით დატვირთული დაუბრუნდა ითაკას ოდისევსი და შინაურებს მოუყვა ნადირობის ამბავი.

ახლა ფეხს რომ ჰბანდა, იმ ნაპრილობეზე მოუხვდა ხელი ევრიკლეს, მაშინვე იცნო თავისი გაზრდილი ვაჟკაცი. ელდანაცემმა ხელი უშვა კრილობას. ოდისევსმა ტაშტის პირს გაჰკრა უნებლეთ ფეხი, სპილენძის ტაშტი ააყირავა და წყალი დაღვარა. სიხარულის ელდამ ენა წაართვა ევრიკლეს, თვალები ცრემლით აეესო. როდის-როდის ნიკაპზე ხელი შეავლო და მოცახტაბე ხმით ჰკითხა:

— შენა ხარ, შვილო? როგორ ვერ გიცანი, სანამ ხელით არ შეგეხე?..

პენელოპესკენ გაიხედა, ქმრის მოსვლა სურდა ეხარებინა. მაგრამ მას არაფერი გაუგია, ათენამ სხვაგან მიუმართა გონება. ოდისევსმა იმწამსვე პირზე ხელი დააფარა მოხუცს, თავისკენ მოიზიდა და და ჩურჩულით უთხრა:

— მღუპავ, გაღია!? ოცი წლის უნახავს ახლა მწირავ, განა შენმა ძუძუმ არ გამზარდა? რაკი მიცანი, კრინტი არ დასძრა, ჩემი დაბრუნება არავინ უნდა გაიგოს!

ევრიკლემ შეჰფიცა. შემდეგ ფეხი დაბანა, ნელსაცხებლით დაუზილა. ოდისევსი ისევ ცეცხლს მიეფიცხა. მაშინ კიდევ შესჩივლა პენელოპემ:

— მალე ყველას ძილის დრო მოუვა. მე კი ძილი არ მიწერია. დღისით კიდევ საქმით შევიქცევ ხოლმე თავს, ღამე კი დარდი მელავს. როგორც ხშირტოტებიან ხეს შეფარებული იადონი, — ეს პანდარევსის ხმატკბილი ასული გლოვობს ხოლმე მხოლოდშო-

ბილ შვილს, რომელიც უგნურობით დაღუპა და გარშემო იღვრება მისი საწყალობელი გალობა, — ისე ვარ მეც. აღარ ვიცი, ცოლად წავყვე ვინმე აქაველს და ამით გადავურჩინო ტელემაქეს მამის ქონება, თუ კვლავ ქმრის სარეცლის ეროგული დავრჩე? წუხელის სიზმარი ვნახე. მთიდან ნისკარტმოკაუქმებული არწივი მოფრინდა, თავს დააცხრა ჩემს ოც ბატს, კისრები დააწყვიტა და უმაღლე გაფრინდა. მახსოვს, სიზმარში ეტிரოდო. თმამშვენიერი აქაველი ქალები მანუგეშებდნენ. ისევ მოფრინდა არწივი, სახლის ერდოზე ჩამოსკუბდა და კაცივით შემესიტყვა: სიზმარი აგისდებო, ბატები შენი ხელის მაძიებელნი არიან, არწივი ოდისევისო. მაშინვე გამომეღვიძა. შევხედე, ჩემი ბატები გობში მარცვალს კენკავდნენ.

— კარგი სიზმარი გინახავს, სხვაგვარი ახსნა არც შეიძლება, სასიძოები სიკვდილს ვერ აიცდენენ!

ოდისევის ამ სიტყვებზე პენელოპემ თქვა:

— განა ყველა სიზმარი აუხდება კაცს? სიზმარი ჩვენში ორი კარიდან შემოდის, ერთი რქისაა, ერთი კი სპილოს ძელისა. მეორე მაცთუნებული სიზმარია, რქით მოვლენილი მართალია. ამაოა ჩემი სიზმარი. ვაი რომ მე და ტელემაქე ვერ გავიხარებთ! ერთი რამ მინდა გაუწყო. ხვალ იძულებული ვიქნები ოდისევის სახლი დავტოვო. მანამდე ასპარეზობაში სასიძოთა გამოცდა მინდა. მშვილდოსნობაში მინდა შევაჯიბრო ერთმანეთს. შემდეგ კი გამარჯვებულს ცოლად გავყვები და დავტოვებ სახლს, სადაც ბედნიერი ყმაწვილქალობა გამიტარებია. ამიერიდან მხოლოდ სიზმარში ვნახავ ამ სახლს!

— მოაწყვე ეგ შეჯიბრება, — უმაღ მიუგო ოდისევსმა, — იცოდე, ვიდრე რომელიმე სასიძო იმ მშვილდს მოზიდავს, შენი ქმარიც აქ იქნება!

პენელოპემ უთხრა:

— შენთან ტკბილს საუბარს რა სჯობია, კეთილო კაცო, მაგრამ არც უძილობა ვარგა. წავალ, კვლავ ცრემლით დავალტობ გაუბედურებულ სარეცელს, შენ კი დარბაზში დაიძინე.

ასეც მოიქცა პენელოპე. დიდხანს სტიროდა სარეცელზე დამხობილი, სანამ ათენამ ტკბილი ძილით ქუთუთოები არ დაუმძიმა.

ბრძოლის წიგნი

ოღისევესი წინკარში ხარის ტყაზე დაწვა. ევრინომემ თბილი მოსასხამიც წაახურა, მაგრამ ძილი არ მიეკარა ოღისევესს. ახალი დაწოლილი იყო, როცა გაიგონა, თუ როგორ სიცილ-კისკისით გამოცვივდნენ საწოლი ოთახებიდან ღამლამობით სიძეაში გაწაფული მონაქალები.

თავი ძლივს შეიკავა. როგორც ლექვების დედა აუყეფდება ხოლმე გამვლელს, ისე აუყეფდა გული ამ უსირცხვილო ღიაელებზე ოღისევესს. გაიხსენა, რომ უარესიც მოუთმენია, კიკლოპის მხეცობაც აუტანია და ამით დაიმშვიდა გული. მაგრამ ძილი არ მიეკარა, იმაზე ფიქრობდა, ერთმა კაცმა ამდენ მტერს როგორ ვაჭობო. ამ დროს გამოეცხადა ათენა, ღიაეის სახე მიეღო, მოუსვენრობის მიზეზი ჰკითხა. თავისი სადარდებელი გაანდო ოღისევესმა, ისიც აწუხებდა, შურისძიების შემდეგ როგორ ეგო პასუხი სასიძოთა ახლობლების წინაშე.

ზევისი ასულმა გაამხნევა:

— აბა რას ამბობ, ეგ რა სულმოკლეობა! კაცი კაცსაც კი დაენდობა, როცა უპირს, მე კი ქალღმერთი ვარ! ნურაფრის გეშინია! ასე დაიმედებულს ოღისევესს ტბილმა ძილმა წაართვა თავი.

პენელოპეს როცა გაედვიდა, ერთხანს ცრემლი ღვარა, ხოლო გული რომ მოიოხა, არტემიდეს შელადადა:

— შენ შემიწყალე, ზევისი ასულო, ისრით გამიპე გული, ან პანდარევესის ასულთა ზვედრი მარგუნე, ოკეანის უფსკრულში, საბრალო ობოლი ქალწულები აფროდიტემ დაზარდა. მოწიფულებს ჰერამ სილამაზე და გონიერება არგუნა, არტემიდემ მოქნილი და სავსე სხეული, ათენამ — ხელსაქმის ნიჭი. აფროდიტეს უნდოდა ზევისისთვის გამოეთხოვა ქალწულთა ბედნიერი ქორწინება, მაგრამ შინ დარჩენილი გოგოები საზიზღარმა ფრინველებმა ჰარპიებმა გაიტაცეს და შურისძიების ქალღმერთებს ერინიებს მონებად მიჰვარეს. მათს ბედსაც შევნატრი, რომ საიქიოს მაინც შევძლო ოღისევესის ნახვა, მასთან ყოფნა მირჩევნია სამზეოში სხვის ცოლობას! როგორ გავუძლო ამდენ ჭირს, როცა ღამით ძილშიც კი არ მეღირსება მოსვენება! წუხელისაც ოღისევესი მესიზმრა. გვერდით მეწვა. ისეთი იყო, ილიონს სალაშქროდ რომ ვაცილებდი.

კინლამ გული ამომვარდა, ცხადი მეგონა. ვაგლახ, სიზმარი ყოფილა!

ასე არტემიდეს ვედრებაში შემოათენდა საბრალოს. მტირალი ქალის ხმა ძილში შეესმა ოდისევსს, ხომ არ მიცნო, თავს ხომ არ მადგასო. თვალები მოიფშვნიტა. შემდეგ ადგა, საწოლი ააწყო და ზევსს შეევედრა:

— თუკი ამდენი ტანჯვის მერე სამშობლო მაღირსე, ვინმეს ჩემთვის ტკბილი სიტყვაც გაამეტებინე და ღვთაებრივი სასწაული მომანიშნე!

ღრუბელთბატონმა შეისმინა მისი ღალადი და საშინელი გრგვინვით ზეცა შეატორტმანა. ოდისევსს სიხარულით გული შეუქანდა და იმავ წამს შეესმა დედაბრის ხმა. მოახლეთაგან მხოლოდ ამ მოხუცს არ ეძინა, დილამდე ხელსაფრქვევთან იჯდა. მეხის გავარდნაზე აღმოხდა მას:

— ზევსო დიდებულო, რატომ გვრგვინავ უღრუბლო ცაზე? ალბათ, ვინმე მოკვდავს ანიშნე სასწაული. ჩემი ვედრებაც შეისმინე, უზენაესო, უკანასკნელი იყოს დღევანდელი ღზინი სასიძოებისთვის, მკლავები დამაწყდა პურის ფქვილთ!

კეთილად ენიშნა ოდისევსს ჰეჰა-ქუხილიც და დედაბრის წყევლაც. ამასობაში ყველამ გაიღვიძა. ტელემაქემ პირველად ის იკითხა, სტუმარს საკადრისი პატივი თუ ეცითო.

ევრიკლემ დაამშვიდა, დაარწმუნა, რომ ოდისევსს არაფერი დაჰკლებია. ტელემაქეს ეამა, ხელშუბიანი ჭაბუკი დარბაზიდან გავიდა, რვალისაბარკულიან აქაველებთან წავიდა აგორაზე — საკრებულოზე. ამ დროს ევრიკლემ მხევლები დაასაქმა, დარბაზის გაწმენდა და მომზადება უბრძანა.

ოცი ქალი წყლის მოსატანად წავიდა, სასიძოების მსახურები შიშის დაობას შეუდგნენ, ევმეოსმა სამი ნასუქალი ბურვაკი შემოღენა. ოდისევსი მოიკითხა, ისევ უდიერად ხომ არ გეპყრობიანო? ღმერთიც მიუზღავსო, მიუგო ოდისევსმა — ლაპარაკში იყვნენ, როცა მელანთევსი შემოვიდა და ოდისევსს დაცინვა დაუწყო. თავი შეიკავა ოდისევსმა, ხმა არ გაუცია. ფილოტიოსმა მელორე ევმეოსი გაიხმო და ჰკითხა:

— თუ იცი, ვინ არის ეს კაცი? ძონძები კი აცვია, მაგრამ მათხოვარს კი არა, უფრო მიფეს ჰგავს!

შემდეგ ოდისეეს ხელს აწევით მიესალმა და ფრთიანი სო-
ტყვა უთხრა:

— შენს დანახვაზე, ძააკაცო, ჩემი მეფე მომაგონდა, ვაი თუ
ისიც ამ დღეშია! ერთი-ორად ვაპრავლე მისი ნახირი, მაგრამ რა
ბედენაა, ამ უცხო ხალხს ვაქმევ! გულში ცეცხლი მინთია, ლამის
სხვას დავუდგე მწყემსად, მაგრამ ტელემაქე როგორ დავტოვო! იმე-
დიც ჯერ მთლად არ გადამიწურაღს.

ემა ოდისეეს და ასე უთხრა:

— თუ დამიჯერებ, მანამ მოვა ოდისეესი, ვიდრე ამ ეზოდან
ფეხს გაადგამ, შენ თვითონ ნახავ, რა დღეს დააყრის სასიძოებს.
ღმერთმა გისპინოსო, მიუგო მწყემსმა.

ამ საუბარში რომ იყვნენ, სასიძოები ტელემაქეს მოკვლის გეგ-
მას აწყობდნენ, მაგრამ ამ დროს მხარმარცხნივ არწივი გამოჩნდა,
კლანჭებში ქედანი ეპყრა, ამფინომეს ცუდად ენიშნა ეს სასწაუ-
ლი და სასიძოებს განზრახვაზე ხელი ააღებინა, ნადიმად დასხდომე-
ურჩია.

სასიძოები შეუდგნენ ნადიმისთვის სამზადისს, მალე დასხდნენ
პურობად. ტელემაქემ კარის ზღურბლთან დაუდგა ოდისეესს პა-
ტარა ტაბლაკი და ჯორკო, შიგნული მიართვა, ოქროს თასით
შეუვსო ღვინო და უთხრა:

— მიირთვი, სტუმარო! ხელს ვერავინ გახლებს, სასტუმრო
სახლი არაეის ეგონოს აქაურობა, ოდისეესის სასახლეა და ამ სა-
სახლის მფლობელი მე ვარ! სასიძოებს მივმართავ: მე ვერ მო-
ვითმენ სუფრაზე აყალ-მაყალს!

სულ ტუჩები იკვნიტეს სასიძოებმა. რილემაქეს გაბედულება
სიტყვამ დიდად გააოცა ისინი. ანტინომე თქვა:

— ალბათ უნდა დავუჯეროთ, აქაველნო! ალბათ ზევსმა შეა-
გულიანა, თორემ ხმას ჩავაყმენდინებდით საკუთარ სახლში!

ქალაქში აქაველნი აპოლონის ხშირჩრდილიან ჭალაში ზორავ-
დნენ ღვთაების სადიდებლად. დარბაზშიც სასიძოებმა საღვთო
ხორცი დაანაწილეს. ტელემაქეს ბრძანებით მსახურებმა ოდისეეს-
საც მიართვეს. ათენამ კიდევ უფრო გაათავებდა სასიძოები, რომ
მეტე რისხვით აღეგზნო ოდისეესი.

ქთესიპემ ასე მიმართა თანამეინახეებს:

— ეს მათხოვარიც ჩვენსავით თავის არჩივს შეექცევა. სხვა-
გვარი მასპინძლობა არ იციათ ამ სახლში. მეც მინდა ჩემი მხრით
დავასაჩუქრო იგი.

ამ სიტყვებზე ხარის ბარკალი გამეტებით ესროლა ოდისევს. მან კი ფიცხლავ თავი წაღუნა და აიცილინა. მწარედ ჩაეცინა. ხოლო ტელემაქემ ასე თქვა:

— ბედი გქონია, ქთესიპე, რომ აცდა ნასროლი, თოვით ააოლონს გეფიცები, მამაშენი ქორწილის ნაცვლად ქელეხს გადაგიბდიდა! ყველამ იცოდეთ: სტუმრის შეურაცხყოფას არ მოვითმენ, ხოლო ჩემი მოკვლა თუ გნებავთ, თქვენი ნებაა, თავი ცოცხალიც არ მინდა, თუ ჩემს სტუმარს და შინაურებს ასე უდიერად მოეპყრობიან!

კარგა ხანს ვერავინ ამოიღო ხმა. ბოლოს აგელაოსმა თქვა:

— მართალს ამბობს ტელემაქე! თავი დაანებეთ სტუმარსაც და შინაურთაც! მე კი ეს მინდა ვუთხრა ტელემაქეს: სანამ ოდისევსის დაბრუნების იმედი გქონდა, რა გვეთქმოდა, სჯობდა ოდისევსს ეპატრონა ამ სახლისთვის. მაგრამ ახლა ხომ იმედი გადაიწურა! მაშინ ჯობია, დაიყოლიე დედა, ო, ტელემაქე, აირჩიოს ჩვენს შორის ყველაზე ღირსეული და გაჰყვეს ცოლად, ხოლო შენ დაეპატრონე მამაშენის ქონებას.

გონიერმა ტელემაქემ უთხრა:

— მეც აჰას ვურჩევ დედაჩემს, მაგრამ ძალით ხომ ვერ გავძევებ სახლიდან!

ამის თქმა იყო და ათენამ სასიძოვებს გონება დაუბნელა. უმიზნოდ ისეთი ხარხარი ატეხეს, თითქოს სხვისი ყბებით იცინიანო. ხარბად გლეჯდნენ კბილებით სისხლიან ხორცს, თვალები ცრემლებით ამოვსებოდათ, გული საზარ ხვედრს უგრძნობდათ.

თეოკლიმენემ ვერ მოითმინა და შესძახა:

— ეს რა უბედურება გჭირთ! ჰადესის შავი ნისლი შემოგბურვიით, თქვენი მოთქმა მესმის, თქვენი სულები უკვე კედლებს აწყდებიან, რომ მალე ქვესკნელში შთაინთქან, წყვდიადს მოუცავს გარეშო!

სასიძოვებს ხარხარი არ შეუწყვეტიათ, ევრიმაქემ, რა სისულელეს რატრატებსო, თქვა, გარეთ გაიყვანეთ, დღის სინათლე დაანახეთ, გონება დაბნელებიაო!

გონზე ვარო, არ შეეპუა თეოკლიმენე, მაგრამ გული მეუბნება, რომ ყველას სიკვდილი უწერია, ვინც უპატიურად ეპყრობა ამ სახლში სტუმრებსო.

სასიძოვებმა ამ დროს ტელემაქეს სტუმრების გამასხარავება დაიწყეს. ერთმა ასე თქვა:

— ეს რა სტუმრები დაგიდის, ტელემაქე! ეს გუდამშიერი მათხოვარი ვინ აგდია, ან ეს ბრიყვი, მისნობას რომ იჩემებს? ხომალდზე დასხი ეგენი და მონებად გაჰყიდე სადმე!

ტელემაქეს მათი მასხრობისთვის არ ეცალა. ბრძოლის დასაწყებად მაჰის ნიშანს ელოდა. პენელოპეს დარბაზის იქით ყველაფერი ესმოდა, რაც დარბაზში ხდებოდა.

სასიძოვები კი არხეინად ილხენდნენ, კიდევ შემატეს სუფრას საკლავი და არ იცოდნენ, რა სისხლიან სერობას უმზადებდნენ მათ თვალმცეცხლია ათენა და სახელოვანი მოყმე.

ჰეპა მოფაფართი

დიდი მშვილდი

თვალმცეცხლია ათენამ პენელოპეს ოდისევის დიდი მშვილდის გამოტანა შთააგონა. მაღალი კიბით კოშკში ავიდა დედოფალი, სპილენძისტარიანი გასაღებები აიღო და სასახლის უკანა მხარეს სალაროს მიაშურა, სადაც უხვად იყო ოქრო-ვერცხლი, სპილენძი და რკინა. იქვე იღო მშვილდი და ისრებით გაჭედილი კაპარჭი. ამ მშვილდ-ისარს ოდისევის თან არ ატარებდა, იშვიათად გამოიტანდა ხოლმე.

პენელოპე მიადგა სალაროს ზღურბლს. კარს გასაღები მოარგო და იალაღზე მიშვებული ხარივით დაიბუბუნა კარმა. დედოფალმა მშვილდი ჩამოხსნა, მუხლებზე დაიდო და აქვითინდა. შემდეგ დარბაზში ჩამოიტანა მშვილდ-ისარი. უკან მოსდევდნენ მოახლეები. დარბაზში ოქროს რიდე აიფარა და სასიძოვებს მიმართა პენელოპემ:

— საასპარეზოდ მოვიტანე ოდისევის მშვილდ-ისარი! სიტყვას არ გადავალ: ცოლად იმას წავეყვები, ვისაც მშვილდის მოზიდვა არ გაუჭირდება და ისარს თორმეტ ჩუგლუგში გააძვრენს!

ამ სიტყვებზე ევმეოსს გადასცა მშვილდ-ისარი და ჩუგლუგები. ცრემლმორეულმა ევმეოსმა სასიძოვებს წინ დაუწყო საქურველი. ამის დანახვაზე მეორე მწყემსიც ატირდა. გაწყრა ანტინოე:

— რა გატირებთ, თქვე უბედურებო! რატომ უმძიმებთ ისედაც ნაღვლიან დედოფალს გულს? შეწყვიტეთ ქვითინი, ან კარში გადით! იოლად ვერავინ მოერევა ოდისევსის მშვილდს, ჩვენს შორის მისი სადარი კაცი მე არ მეგულება!

ასე კი ამბობდა, მაგრამ იმედი ჰქონდა, მშვილდს მოვდრეკო. მაშინ ასეთი სიტყვა თქვა ტელემაქემ:

— ვაი ჩემს თავს! დედაჩემი გათხოვებას აპირებს და მე კი ვლადობ, თითქოს არაფერი მქონდეს სადარდებელი! ხომ იცით, ასეთი ქალი მთელს აქაიაში არ მოიძებნება, არც პილოსში, არც არგოსში, არც ოქრომრავალ მიკენში, არც ითაკაში, არსად მთელს ქვეყნიერებაზე! თქვენც ხომ იცით, ვინ არის პენელოპე! მაშ, შეუდექით ასპარეზობას, მეც ვცდი მკლავის ძალას, ვნახოთ, ღირსეული მემკვიდრე დარჩება თუ არა ოდისევსს, როცა დედა ინებებს სასახლიდან წაბრძანებას!

ძოწისფერი მოსასხამი მხრიდან გადაიგდო, მახვილიც მოიხსნა. შემდეგ ლარი გააბა და მისი გაყოლებით თხრილი გათხარა, იმ თხრილში თორმეტი ჩუგლუგი ჩაარიგა და ძირები დატკეპნა. ასეთი რამ არავის ენახა, ყველა გაოცდა.

შემდეგ ზღუბლთან დადგა, სამგზის მოზიდა მშვილდი, მაგრამ ვერც ერთხელ ვერ მოდრიკა. მეოთხეჯერაც სცადა და ეგებ მოერეოდა კიდეც, მაგრამ ოდისევსმა თვალით ანიშნა, წამუყო, ტელემაქეც დაცხრა.

— ნუთუ ასეთი უილაჯო ვარ? ან იქნებ ჯერ კიდეც დავაჟკაცება მაქლია? აბა, თქვენ სცადეთ, ვისაც ძალონე მოგდგამთ!

ამ სიტყვებზე მშვილდი კარებთან მიაყუდა ტელემაქემ. ანტინოემ სასიძოვებს ურჩია, რიგრიგობით, მარჯნიდან დაეწყოთ, ისე როგორც მწდეები ურიგებდნენ ხოლმე ღვინოს. პირველად ლეოდე გავიდა. მკლავები დააწყდა, მაგრამ ძვრა ვერ უყო. ჩემზე მაგრებსაც შეარცხვენს ეს მშვილდი და პენელოპე ვის დარჩება, მხოლოდ ღმერთებმა იციანო, ასე თქვა.

არ მოეწონა ანტინოეს ლეოდეს სიტყვა, რას ჩმახავო, შენ თუ უძლური გშობა დედაშენმა, სხვები სციდან ძალასო. შემდეგ მწყემს მელანთევს უბრძანა ანტინოემ ცეცხლი გაეჩაღებინა, რომ მშვილდი ქონით გაეპოხათ, ვინძლო უფრო ადვილად მოდრეკილიყო. მაინც არაფერი ეშველა. ვერავინ შეძლო მშვილდის მოდრეკა. სა-

სიძთა შორის ყველაზე ღონიერები ანტინოე და ევრიმაქე დარჩნენ.

ამ დროს დარბაზიდან გავიდნენ ფილოტეოსი და ევმეოსი. ოდესეც მიუახლოვდა ერთგულ ყმებს და რიდით უთხრა:

— არ ვიცი, გაგენდოთ თუ არა? ოდისეესი რომ გამოჩენილიყო ახლა, მას მიემხრობოდით თუ სასიძოებს დაუჭერდით მხარს? ზევსს გაფიცებთ, მითხარით, გული რას გეუბნებათ?

— მამაო ზევსო, დაგვიბრუნე პატრონი მაშინ ნახავ, უცხოელო, ჩემს ძალას!

ეს თქვა მეჯოგემ და ევმეოსიც გულმხურვალედ შეევედრა ღმერთებს. მაშინ ოდისეესმა გაანდო ვინაობა. დიდ ჭილდოს დაპირდა, ტელემაქეში არ გამოგარჩევთ, თუ სასიძოებზე გავიმარჯვეო და შემდეგ დასარწმუნებლად ნაჭრილობევი აჩვენა, ოდესღაც გარეულმა ტახმა რომ დააჩინა.

ატირებულმა ყმებმა სულ მხრები დაუკოცნეს პატრონს. ძლივს დააშოშმინა ისინი ოდისეესმა. არავინ შეგვნიშნოს, სასიძოებთან არ დაგვასმინონო, გააფრთხილა. დაარიგა: დარბაზში ჭერ მე შევალ, შემდეგ შემომყევით. ვიცი მშვილდს არ დამითმობენ სასიძოები, ამიტომ როგორც კი განიშნებ, ევმეოს, მომიტანე მშვილდისარიო. მონაქალები ოთახებში იყვნენ. ფეხი არ გამოადგან, რაც უნდა კვნესა ან ყვირილი გაიგონონო. შენ კი, ფილოტიოს, კიშკარს ურდული გაუყარე და მაგრად დაკეტეო. ასე დაარიგა მწყემსები და დარბაზში თავის ადგილს დაუბრუნდა.

ბევრს ეცადა ევრიმაქე, მაგრამ მშვილდი ვერ დაიმორჩილა.

— პენელოპეს ხელს აღარ დავეძებ, სხვა აქაველ დიაცს შევირთავ, მაგრამ გული მტკივა, რომ ჩვენს შორის ოდისეესს მიმგვანებულიც კი არავინ გამოდგა, — ასე თქვა ევრიმაქემ.

— მაგას ნუ ამბობ, — უთხრა ანტინოემ, — დღეს აპოლონის საღვთო დღეა და ამიტომ არ გვემორჩილება მშვილდი. ამიტომ სჯობია ახლა შევწყვიტოთ ასპარეზობა. ხვალ კი აპოლონს ზვარაკი შევეწიროთ და შემდეგ შევეჭიბროთ ერთმანეთს!

ამ სიტყვამ დააწყნარა სასიძოები. ხელები გადაიბანეს, მწდეებმა თასებით ღვინო დაურიგეს. მაშინ ოდისეესმა ასეთი სიტყვა შეაპარა:

— სწორად ბრძანა ანტინოემ, მართლაც ხვალ სჯობია ასპარეზობა, ხვალ გამოჩნდება უძლიერესი. მაგრამ ერთსა გთხოვთ, მეც

მომეცით ნება გამოვცადო ძალა, ვნახოთ, ზომ არ დაჰმაბუნა ამდენმა ხეტიალმა?

უკმეხად მიუგო ანტინოემ:

— ჭკუას გადასულხარ, საწყალო! ის არ იკმარე, რომ კეთილშობილთა სუფრას მიჯდომიხარ და მათს საუბარს ყურს უგდებ. ღვინომ ხომ არ აგირია გონება, ბერიკაცო! ასე იცის უზომო სმამ! გირჩევნია შენთვის ეგდო, ჭაბუკებში გარევა რა შენი საქმეა!

მაგრამ პენელოპემ ბრძანა:

— ვინც უნდა იყოს, ტელემაქეს სტუმარია იგი! ხომ არ გგონია, მშვილდი კიდევ რომ მოდრიკოს, ცოლად დამისვამს? არა მგონია, ამას ფიქრობდეს და ამიტომ ნადიმს ნუ გაიმწარებთ.

— არა, დედოფალო, ეგ არც გვიფიქრია, — მიუგო ევრიმაქემ, — იმას ვდარდობთ, აქაველთა სამასხარაო არ გავხდეთ, ვილაც არაკაცის გამო. ამდენი ძალგულოვანი ვაჟკაცი ერთმანეთს ვეცილებით და ამ გლახამ რომ გვაჯობოს, სადღა გამოვყოთ თავი? მომავალ თაობებშიც მოგვეჭრება თავი!

— თქვენ რა, სახელის მოხვეჭას ესწრაფვით? — განრისხდა პენელოპე, — რა სახელია სხვისი ქონების ჭამა და სხვისი სტუმრების შეურაცხყოფა? რატომ არ გეკადრებათ ამ უცხოელის გამარჯვება? მკლავმაგარი კაცი ჩანს და თანაც ამბობს, სახელოვანი გვარისშვილი ვარო. გეტყვით და ასრულდება ჩემი სიტყვა: თუ მშვილდი მოზიდა, ახალთახალ სამოსელს, შუბსა და ორლესულს კუბოძებ და პატივით გავისტუმრებ, სადაც მოესურვება!

აქ კი ტელემაქე ჩაერია:

— აქაველთა შორის მხოლოდ მე ერთსა მაქვს უფლება გავცე ან არ გავცე მშვილდი საასპარეზოდ. თუ მსურს, სულაც საჩუქრად გავატან, ვისაც მინდა! შენ, დედაჩემო, დიაცთა საქმეს მიხედე, არ მოცდნენ მოახლეები, მშვილდ-ისარი კაცების საქმეა, მეტადრე ჩემი. დაე, ყველამ იცოდეს, რომ მე ვარ ამ სახლის პატრონი და გამგებელი!

შვილის სიტყვით გაოცებული პენელოპე სამთიობოს დაუბრუნდა. იქ კვლავ გულამომჯდარი დასტიროდა ოდისევსს.

ბოლოს თვალმცეცხლია ათენამ ტკბილი ძილით დაუძძიმა ქუთუთოები.

ევმეოსმა მშვილდს ხელი დაავლო და ოდისევსისთვის უნდა

მიეტანა, რომ ერთხმად შეუყვირეს სასიძოებმა, განზრახვაზე ხელი ააღებინეს. მაგრამ ტელემაქემ გაამხნევა:

— მიართვი, ბიძაჩემო, მშვილდი, ყველას კი არ უნდა დაემორჩილო! თუ ასე არ მოიქცევი, შენს სიბერეს არად ჩავაგდებ და შავ ღღეს დაგაყენებ. შენ მაინც მოგერევი! ნეტავ შემეძლოს სხვე-ბიც ზედ მიგაყოლოთ!

ტელემაქეს სიტყვებზე ხარხარი ატეხეს სასიძოებმა, მათ უკვე გაბრაზებამ გაუარა. ევმეოსმა მიუტანა ოდისეესს იარაღი, შემდეგ კი ევრიკლეს გადასცა პატრონის ბრძანება: მონაქალებს ოთახე-ბიდან ფეხი არ გამოადგმევინო.

ასეც მოიქცა ევრიკლეა. ამასობაში ფილოტიოსი ჩუმად გაი-პარა ეზოში, კარიბჭეს ურდული ჩაუგდო და თანაც ხომალდის ბაგირი შეკრა.

ოდისეესი დინჯად სინჯავდა მშვილდს, ჩემს არ ყოფნაში ზომ არ დაჭიანდაო. სასიძოებმა ერთმანეთს გადახედეს, ამ კაცს იარა-ლისა, ალბათ, გაეგება, ან ამის მაგვარი მშვილდი უნახავს, ან მსგავ-სი უნდა გააკეთოსო. ერთი დამიხედეთ, როგორ ათვალიერებსო. თან ეცინებოდათ, ღმერთებმა ისე გაგიმარჯვონ, შე საწყალო, რო-გორც ახლა გაიმარჯვებო!

სასიძოები ქილიკობდნენ, ოდისეესმა კი მალლა შემართა მშვილ-დი, ისე ადვილად, როგორც აედი, ფორმინგის დაკვრაში დახე-ლოვნებული, გამოჰკრავს ხოლმე სიმს. ასევე ადვილად მოდრიკა მშვილდი და ლარი დაჭიმა ოდისეესმა, შემდეგ ლარს თითი ჩა-მოჰკრა და მერცხალივით საამო ხმაზე გააწყრიალა. სასიძოებს ფერმა გადაჰკრა. ამ დროს ზევსმაც იქუხა ზეცაში. კეთილად ენიშ-ნა ოდისეესს სასწაული, უმალ კაპარჭიდან დააძრო ფრთიანი ისა-რი, ფეხზე აუდგომლად მოზიდა მშვილდი და გასტყორცნა ისარი. არ აუტდენია, თორმეტივე ჩუგლუგში გააძვრინა რეალის ბუნი-კიანი ისარი.

— ზომ ზედავ, ტელემაქე, — თქვა ოდისეესმა, — არ შეგარცხვი-ნა სტუმარმა! ჩანს, ძველებურად მომდევს ძალა, არც ისე დავჩა-ჩანაკებულვარ, როგორც ამათ ჰგონიათ! ახლა დროა სასიძოების

ვახშაშე ვიზრუნოთ, შემდეგ კი ფორმინგის ქლერით დავიტკბოო. სმენა.

ასე თქვა და თვალით ანიშნა ტელემაქეს, დრო დაგვიდგაო. ტელემაქემ მხავილი და შუბი ხელთ იპყრა და მხარში ამოუდგა მამას.

ჰეზა ოსლაჰორა

სასიძოთა განადგურება

მათხოვრის ძონძები წამსვე მოიშორა ოდისეესმა, მშვილდით ხელში მალალ ზღურბლზე შემოდგა, ფერხითი ისრები დაიყარა და შესძახა:

— დასრულდა ასპარეზობა! ახლა კი, თუ აპოლონი შემეწია, ისეთ სამიზნეს ავარჩევ, ჯერ რომ ისარი არ მოხვედრია!

ამის თქმაზე სპილენძის ბუნიკიანი ისარი ანტინოეს სტყორცნა. სიკვდილს არ ელოდა ანტინოე, ან ვინ იფიქრებდა, რომ ერთი კაცი ამდენს შეეებოდა? ხელში ღვინით სავსე თასი ეჭირა ანტინოეს, როცა ისარმა ხორხში გაუარა. თასი ხელიდან გაუვარდა, პირიდან სისხლი წასკდა, გადაქანდა, სუფრას წამოედო. ერთმანეთში აირია პურ-ღვინო და სისხლი.

ელდანაცემი წამოცვიდნენ სასიძოები, კედლებისკენ გაექცათ თვალი, იქ იარაღი ეგულებოდათ, მაგრამ აღარაფერი დახვდათ. საშინელი მუქარით მიმართეს ოდისეესს, ისინი ჯერ კიდევ ფიქრობდნენ, რომ უცხოელს უნებურად შემოაყვდა ანტინოე, რა იცოდნენ უბედურებმა, რომ იგივე ბედი ელოდათ! თავზარი დასცა ყველას მშვილდოსანი ვაჟკაცის სიტყვამ:

— გეგონათ, ტროადან აღარ დავბრუნდებოდი? გეგონათ ასე შეგარჩენდით ჩემი ქონების განიავებას? ესეც არ მაკმარეთ, ცოცხალ კაცს ცოლსაც მართმევდით? მაშ, შეხვდით აღსასრულის ღღეს!

უმწეოდ აცეცებდნენ სასიძოები თვალებს, საშველი არ ჩანდა. ბოლოს ისევ ევრიმაქემ გაბედა:

— თუ მართლა ოდისეესი ხარ, სამართლიანადაც განსჯი. ბევრს სიავე ჩავიდინეთ, მაგრამ მოთავე ანტინოე იყო და იგი ხომ უკვე

გამოსაღმე წუთისოფელს. მას მარტო დედოფლის შერთვა კი არა, მეფობაც უნდოდა ითაკაში, ტელემაქეს მოკვლას აპირებდა. ჩვენ ნულარ გაგვწირავ, მთელს ზარალს გიზღავთ, ოც-ოც ხარს მოგილალავთ, ოქრო-ვერცხლსაც უხვად მოვზიდავთ, ოღონდ შეგვინდე!

მაგრამ დაუნდობელი იყო ოდისეესი, ერთი გამოსავალი გაქვთ, ან უნდა შემებრძოლოთ, ან გაქცევით უშველოთ თავს, თუმცა, მეექვსეა გადამირჩეთო. ამის გაგონებაზე მუხლები მოეკვეთათ სასიძოებს, მაგრამ ევრიმაქემ გაამხნევა:

— სხვა გზა არ არის, ამ ვაჟკაცს მკლავი არ მოეღლება და ისრით ყველას დაგვხოცავს. მახვილები ვიშიშვლოთ, ტაბლები ფარის ნაცვლად დავუხვედროთ ისრებს. ერთად შევუტითო, ეგებ ზღურბლიდან დაეძრათ და თავხედობა ვანანოთ!

ამ სიტყვებზე ორლესულით მიეჭრა ოდისეესს, მაგრამ ოდისეესმა ძუძუსთავზე დაჰკლო ისარი, გულში გაატანა ბუნიკმა. შუბლით მიწას დაენარცხა, ერთხანს ფეხებს ასავსავებდა და ბოლოს გაყუჩდა.

შემდეგ ამფინომე გამოიჭრა, მაგრამ ტელემაქემ ბექებში ჩასცა შუბი და მკერდი გაუნგრია. ტელემაქემ შუბი ჩაატოვა მოკლულს, რომ ამასობაში რომელიმე სასიძოს მახვილი არ ეძგერებინა.

იარაღს მოვიტანო, უთხრა მამამისს, ოდისეესმა სწრაფად დაბრუნება სთხოვა — ისრები შემომელევაო.

ტელემაქემ ოთხი ფარი, რვა შუბი და ოთხი მუზარადი აიღო და სწრაფად მობრუნდა. ტელემაქემ და მწყემსებმა საჭურველი აისხეს და ოდისეესს გვერდით ამოუდგნენ. ოდისეესს ისრები გამოლეოდა და ამიტომ მშვილდი კარზე მიაყუდა, ფარი მკლავზე დაიმაგრა, მუზარადი დაიხურა და შუბებს დასწვდა.

დარბაზის ერთ კედელში საიდუმლო კარი იყო, საიდანაც ეზოში გასვლა შეიძლებოდა. ამ კარის დაცვა ოდისეესმა ევმეოსს უბრძანა.

სწორედ ამ დროს აგელაოსმა ურჩია სასიძოებს, იმ საიდუმლო კარიდან ვინმე გაეპარებინათ, რომ გარედან მაშველი ძალა ეხმოთ. მაგრამ თხის მწყემსმა მელანთეესმა თქვა: იმ კარით გასვლა სასიფათოა, ერთ კაცსაც კი შეუძლია გზა მოგვიჭრასო. შემდეგ საჭურველის პალატში შეიპარა და სასიძოებს თორმეტი ფარ-შუბი და მუზარადი მოუტანა.

ამის დანახვაზე შედრკა ოდისევსი. „ჩემი ბრალია, კარი ალბაც. მე დამრჩაო“ — თქვა ტელემაქემ და ევნეოსს თხოვა, საჭურვლის პალატაში წასულიყო და ენახა, თუ ვინ უმტრო ოდისევსს. ამ ლაპარაკში რომ იყვნენ, მელანთევსი ისევ გაქრა დარბაზიდან. ოდისევსის ბრძანებით მწყემსებმა იგი პალატის კართან შეიპყრეს, ხელ-ფეხი შეუკრეს და კერთან, კოკზე ჩამოკიდეს. ასე დასცინა ეგემოსმა:

— მანდ მოისვენე, მელანთევს, მაგრამ ეოსის გამოჩენა არ გამოგეპაროს — დილას ხომ სასიძოებს თხები უნდა მოუტრეკო!

პალატის კარი მაგრად ჩაქეტეს და ისევ ოდისევსს და ტელემაქეს ამოუდგნენ მხარში. სასიძოებს გული მოეცათ და საიერიშოდ მოიწევდნენ.

ამ დროს ზღურბლთან ათენა გამოცხადდა, მენტორის სახე მიეღო. „გვიშველე, მენტორ, გაიხსენე ჩვენი მეგობრობაო“, მიმართა ოდისევსმა, თუმცა, გული უგრძნობდა, რომ მის წინაშე ათენა იდგა.

სასიძოები შეკრთნენ, მაგრამ აგელაოსი დაემუქრა მენტორს, თუ ოდისევსს მიეშველები, მასთან ერთად შენს ოჯახს შეეშუსრავთო.

განრისხდა ათენა და წყრომით მიმართა ოდისევსს:

— რა დაგმართვია, ოდისევსს, სადღაა შენი ვაჟკაცობა? განა შენ არ მუსრავდი მშვენიერი ელენეს გამო ტროელთა ლაშქარს? განა შენივე ცბიერი ხერხით არ დაამხეს აქაველებმა პრიამოსის ციხე-ქალაქი? საკუთარ სახლში რაღა მოგივიდა? ჩემთან დადექ და ნახე, რა დღეს დავაყრი!

ასე გაამხნევა ოდისევსი, მაგრამ ერთბაშად არ გაამარჯვებინა. მერცხლად იქცა ქალღმერთი, ერდოზე შემოჯდა და ბრძოლას უყურებდა.

— ნუ შეშინდებითო, — სასიძოებს მიმართა აგელაოსმა, — ხედავთ, როგორ გაქრა სადღაც ბაქია მენტორი?

გამხნევებულმა სასიძოებმა შუბები სტყორცნეს ოდისევსს, მაგრამ ათენამ ხელი მოუცარა, ყველას აუცდა შუბი. ახლა ოდისევსმა და მისმა თანამებრძოლებმა სტყორცნეს ოროლები და ოთხი სასიძო სიცოცხლეს გამოასალმეს. შემდეგ ფიცხლად წინ გაიჭრნენ და შუბები დაადვრეს მოკლულთ. კვლავ შემართეს ხელი სასიძოებმა, მაგრამ მხოლოდ ოდნავ გაკენწლეს დამხედურნი. ხოლო

ოდისევსმა, ტელემაქემ და მწყემსებმა კვლავ ოთხი მოყმე გამო-
სალმეს წუთისწულს.

ამ დროს თვალმცეცხლია ათენამ საზარი, შიშისმომგვრელი ეგი-
და გამოაჩინა სახლის ერდოდან. ბუზანკალისგან აწრიალებულ
ძროხებს დაემსგავსნენ დამფრთხალი სასიძოვები, ისე დაერივნენ
ოდისევსი, ტელემაქე და მწყემსები მათ, როგორც ქორი უმწეო
ჩიტებს და მუსრი გმავლეს. საშინელმა კვნესამ და გოდებამ მოიც-
ვა დარბაზი, სისხლით მოირწყა იატაკი.

ლეოდე მუხლებში ჩაუვარდა ოდისევსს და შეწყალება სთხო-
ვა. მაგრამ არ დაინდო იგი მოყმემ. ამ დროს ღვთაებრივი მომღე-
რალი ფემიოსი კარებთან იდგა, ფორმინგი მკერდზე მიეხუტები-
ნა და არ იცოდა, რა ექნა. ბოლოს დასდო ფორმინგი, მუხლებზე
მოეხვია ოდისევსს და შელაღადა:

— კაცთა და ღმერთთა დამატკბობელი აედის მოკვლას უკვ-
დაენი არ მოგიწონებენ. სხვისას არ ვმღერი, რაც მიმღერია, ღმერ-
თების შთაგონებით თვითონ შემითხზავს. შემობრალე და ღვთის
საკადრის სიმღერას ვიტყვი შენზე. ტელემაქე დამიმოწმებს, ძა-
ლით მომათრევდნენ ხოლმე სუფრაზე სასიძოვები!

ტელემაქემ სთხოვა მამას აედის შებრალება, არც მედონტი
მოკლავ, შეევედრა, შენს აქ არყოფნაში ერთგულად მემსახურე-
ბოდაო.

შემდეგ შეშფოთდა, ვაი თუ მედონტი შენ, ფილოტიოსს ან ევ-
ნეოსს შემოგაკვდათო. მედონტი კი სავარძლის ქვეშ იმალებოდა
თურმე. ტელემაქეს სიტყვები რომ გაიგონა, გამოვიდა და თავის
მხსნელს მუხლებზე მოეხვია.

ოდისევსს გაელიმა და უთხრა, პატრონის ერთგულება დაგი-
ფასდებო. მედონტი და ფემიოსი ოდისევსმა გარეთ გაუშვა და
თვით დარბაზი მოათვალეირა, ვინმე ხომ არ მემალებო. რიყეზე
ამოყრილი თევზებივით უსულოდ ეყარნენ სასიძოვები. ოდისევს-
მა ტელემაქეს ევრიკლეა მოაყვანინა, სიტყვა მაქვს სათქმელიო.

დაბოცილ სასიძოთა შორის ლომივით იდგა ოდისევსი, მკერ-
დი და მხარი სისხლით ჰქონდა მოსვრილი, თითქოს ეს-ესაა ლომ-
მა ხარი დაგლიჯაო. ევრიკლეამ ეს რომ ნახა, სიხარულით შეჰკიე-
ლა, მაგრამ ოდისევსმა ბრძანა:

— ბრძოლაში დაცემულთა წინაშე ზეიმი და სიხარულის ხმა-
მალლა გამოთქმა არ ეარგა. განგებამ და გაუმაძღრობამ იმსხვერ-

პლა ისინი. ახლა ის მითხარი, მონა ქალთაგან ვინ შეურაცხყო ჩვენი ოჯახი?

— გეტყვი, შვილო, — უთხრა ევრიკლემ, — ორმოცდაათი დიაცი გვყავს, თორმეტმა მრუშობას მიჰყო ხელი... ახლა წავალ, პენელოპეს ვახარებ ახალ ამბავს.

ოდისევსმა ჯერ დამნაშავე სიძვის დიაცთა მოყვანა უბრძანა, ხოლო ტელემაქეს და მწყემსებს დაავალა:

— მოკლულები გარეთ გაატანინეთ იმ უსირცხვილო დიაცთ, დარბაზი გააწმენდინეთ და შემდეგ გალავანში მოიმწყვდიეთ და მახვილით იმდენი ჩხვლიტეთ, რომ სასიძოვებთან მრუშობა და აფროდიტეს სახელი დაავიწყდეთ.

ოდისევსის ბრძანება შეასრულეს. ქალები საქმეს რომ მორჩნენ, ხომალდის ბაგირებით ჩამოახრჩვეს.

თხის მწყემს მელანთევსს ბასრი მახვილით დააჭრეს ცხვირი და ყურები, მისი სარცხვინელი კი ძაღლებს მიუგდეს, შემდეგ ხელფეხიც მოკვეთეს. ბოლოს სისხლი მობანეს და დარბაზში შებრუნდნენ.

ოდისევსმა კვლავ იხმო ევრიკლეა, გოგირდის ხრჩოლება დაავალა, რომ დარბაზში უსიამო სუნი გამქრალიყო. ევრიკლეა დაეთანხმა, მაგრამ სთხოვა, ეგ ძონძები განიერ ბეჭებს ვერ გიფარავს, ჯერ ქიტონს მოგიტანო. მაგრამ ოდისევსმა ბრძანება კვლავ გაუმეორა.

მალე გაიგეს შინაურებმა ოდისევსის ამბავი, ჩირაღდნებით ხელში შემოცვივდნენ დარბაზში მოახლენი, პატრონს შემოეხვივნენ, სულ ხელები და მკერდი უკოცნეს. ცრემლები მოადგა თვალზე ოდისევსს, ყოველი მათგანი სახით იცნო ითაკის სახელოვანმა მეფემ.

ოდისეესი და პენელოპე

ევრიკლემ კოშკში ააკითხა პენელოპეს, რომ ოდისეესის დაბრუნება ეხარებინა. სასთუმალთან დაუდგა მძინარე დედოფალს და უთხრა:

— გაიღვიძე, შვილო! გაიხარე! ოდისეესი დაგიბრუნდა! სულ მუსრი გაავლო შენი ოჯახის ამოხრებლებს!

— შე საწყალო, გონება წაუბრუნებიათ შენთვის ღმერთებს! მათ შეუძლიათ გონიერი გაასულელონ, უგნურთ კი სიბრძნე მიაგონ. რატომ დამცინი, ტკბილი ძილი რისთვის დამიფრთხე? ასეთ თავხედობას სხვას არ შეეარჩენდი!

— არა, შენ შემოგველე, სიმართლე გითხარი! აქ არის ოდისეესი, დარბაზში გელოდება. ის მათხოვარია, სასაცილოდ რომ იგდებდნენ სასიძოები. ტელემაქეს აღრევე სცოდნია ეს ამბავი, მაგრამ მამამისის ბრძნული რჩევით ხმას არ იღებდა.

მაშინვე წამოიჭრა პენელოპე და გულში ჩაეკრა მოხუც გალიას.

— ჩქარა, ჩქარა მითხარი, — ველარ ითმენდა ქალი, — ნუთუ მართლა ოდისეესია, როგორ მოერია ამდენ მტერს?

— არც მე მინახავს და არც სხვა ვინმე ღიაცს, რაც დარბაზში ხდებოდა. მხოლოდ საშინელი კვნესა გვესმოდა. დარბაზში რომ შეგედი, ოდისეესი ლომივით იდგა, ერთი ნეტავი გენახა! წამომყვე შვილო, გელოდება!

პენელოპე შეეყოყმანდა, ნუ ავჩქარდებითო, თქვა, რა ექნა, კიდეც არა მჯერა, რომ ოდისეესია! ღმერთი მოგვევლინა და სასიძოთა თავგასულობით გაბეზრებულმა შემუსრა ისინი? ვაი რომ მოირებმა დაღუპეს ოდისეესიო, მოთქვამდა დედოფალი.

ევრიკლემ არ მოუწონა ასეთი ეჭვიანობა, ისიც უთხრა, ფეხს რომ ვბანდი, ძველი ნაჭრილობევი ვიცანიო. მაინც არ გატყდა ქალი, თუმცა, დაუყვავა მოხუცს და დარბაზში გაჰყვა.

გული აუფორიაქდა დედოფალს, არ იცოდა, რა ექნა, შორიდან მისალმებოდა, თუ პირი და მხრები დაეკოცნა იმისთვის, ვინც ოდისეესად მიაჩნდათ. დარბაზში შევიდა და ოდისეესის პირდაპირ კერძასთან ჩუმად დაჯდა. ოდისეესი მოთმინებით ელოდა, რას

ეტყოდა ოცი წლის უნახავი 1 კლი. გაოგნებული იჯდა პენელოპე, აკვირდებოდა ძონძებში გახვეულ მამაკაცს.

ტელემაქემ უსაყვედურა დედას, რა გულქვა ყოფილხარ, ოცი წელი არ გინახავს და კიდევ ხმას არ სცემო?

— გონს ვერ მოვეგე, შვილო, — მორჩილად მიუგო პენელოპემ, — ძალა აღარა მაქვს, რამე ვკითხო, თვალსაც ვერ ვუსწორებ! თუ მართლა ოდისევსია, ჩვენ ვიცნობთ ერთმანეთს, ბევრი საერთო საიდუმლო გვაქვს.

ოდისევსმა გაიღიმა, ფრთიანი სიტყვა უთხრა ტელემაქეს:

— ნუ გაამტყუნებ დედას, ტელემაქე, როგორ უნდა მიცნოს ამ ძონძებში? მაგრამ ჩვენ ახლა სხვა საფიქრალი გვაქვს. მოკლულს გვარში ერთი შუერისმგებელი მაინც თუ დარჩა, მკვლელს სამშობლოდან გადახვეწა მართებს. ჩვენ კი ითაკის მრავალი წარჩინებული დავხოცეთ. როგორ მოვიქცეთ?

— ბრძენი კაცი ხარ, მამაჩემო, ამიტომ შენ თვითონ შეგიძლია ნახო გამოსავალი...

ოდისევსმა ასეთი რჩევა მისცა შინაურებს:

— ტანი დავიბანოთ, ახალი ქიტონები ჩავიცვათ, მონაქალები სადღესასწაულოდ გამოეწყონ და გალამაზდნენ. ღვთაებრივმა აედმა საფერხისო რაიმე ჰანგი დაუკრას ფორმინგზე. რომ გზად გამველვებს ქორწილი ეგონოთ. სანამ სინამდვილეს გაიგებენ, ბაღებში დავიმალოთ და იქ განვსაჯოთ, როგორ მოვიქცეთ, ვინძლო ზეესი შეგვეწიოს.

ასეც მოიქცნენ და გზად გამველენი ამბობდნენ: ეტყობა, პენელოპემ საქმრო აირჩია და ქმრის დაბრუნებას არ დაელოდაო.

ხოლო ევრიკლემ დაბანა ოდისევსი, ნელსაცხებლით ტანი დაუზილა, ქიტონი ჩააცვა, ძვირფასი მოსასხამი მოახურა. ათენამ საოცარი მშვენებით შეამკო გმირი, სიმხნე შემატა, ოქროსფერი კულულებით გალამაზა. ჰეფესტოსავით დახელოვნებული ოქრომჭედელი რომ ოქროთი მოავარაყებს ვერცხლს, ისე მოაწყო ქალღმერთმა მრავალტანჯული მოყმე.

აბაზანიდან გამოსული ოდისევსი კვლავ პენელოპეს პირდაპირ დაჯდა და უსაყვედურა:

— ოცი წლის უნახავ მეუღლეს უგულო ქალიც უფრო ღმობიერად შეხედებოდა! ცალკე გამიშალე, გადიო, სარეცელი, რკინის გული ჰქონია ამ ქალს!

— არა ვარ გულქვა, არა! — უთხრა პენელოპემ, — მაგრამ არა მჯერა, რომ ოდისეესი ხარ! მიდი, ევრიკლეა, ქვეშაგები გაუშალე იმ საწოლზე, რომელიც ოდისეესმა თავის ხელით გააკეთა და მის არ ყოფნაში სამთიობოდან გამოვიტანეთ!

ამ სიტყვით უნდოდა პენელოპეს გამოეცადა, მართლა ოდისეესი იყო თუ არა ეს კაცი.

— ეს რა თქვი, დედაკაცო, — გაოცდა ოდისეესი, — ვინ მოახერხა ჩემი საწოლის გარეთ გადგმა? მართო ღმერთს შეეძლო სარეცლის დაძვრა ადგილიდან. ჩვენს გარდა ხომ არავინ იცის მისი საიდუმლო! მე თვითონ გამოვრანდე იგი ზეთისხილის რტომრავალი ხისგან. ჩვენს ეზოში იზრდებოდა ხე. გარშემო თლილი ქვებით შემოვუშენე სამთიობოს კედლები, ზემოდან გადავხურე და კარიც შევაბი. ხეს ტოტები დაეპერი, ძირკვი კარგად გავრანდე და ზედ ხარის ტყავები გადავქიმე. საწოლს ვვერდები ოქროვერცხლით და სპილენძით დავუმშვენე. ვის შეეძლო იმ საწოლის ამოძირკვა?

ეს საიდუმლო რომ ესმა, მუხლი მოეკვეთა პენელოპეს, ყელზე შემოეჭდო საყვარელ კაცს, ბედნიერებით აცრემლებული სულ პირისახეს უკოცნიდა ოდისეესს და ეჩურჩულებოდა:

— ნუ გამიწყრები, შენ შემოგველე! ღმერთებს შეშურდათ ჩვენი ტკბილი ცოლ ქმრობა და ეს დღე დაგვათიეს. ნუ გამიჯავრდები, შენი ქირიმე, თუ მაშინვე ვერ გიცანი. მეშინოდა, ტკბილი სიტყვით არ მაცთუნოს ვინმე უცხო-მეთქი. განა უცხო კაცის სარეცელს გაიზიარებდა მშვენიერი ელენე, რომ სცოდნოდა, რა სისხლის ფასად დაუჯდებოდათ მისი სიყვარული აქაველებს? ქალღმერთმა შეაცდინა იგი. ახლა ჩვენი სარეცლის საიდუმლო რომ თქვი, ყოველგვარი ეჭვი გამიფანტე.

ოდისეესიც ატირდა, გულში იკრავდა მშვენიერ მეუღლეს.

როგორც პოსეიდონის რისხვას გადარჩენილი მეზღვაურები შეჭხარიან ხმელეთს, ისე შესციცინებდა ოდისეესს პენელოპე და არ შეეძლო ყელიდან ჩამოხსნოდა. ასე დაათენდებოდათ, ამ ყოფაში მოუსწრებდა მათ ვარდისფერითი თებიანი ეოსი, რომ თვალმცეცხლია ათენას ღამე არ გაეხანგრძლივებინა. ეოსს უბრძანა, ოკეანის სიღრმეში შეჩერებულიყო და ჯერ არ შეეება. ეტლში ორი შერანი — ლამპოსი და ფათონი.

· ბოლოს მრავალტანჯულმა ოდისეესმა თქვა:

— ჩერ კიდევ არ გადაუვლია, ძვირფასო, განსაცდელს. დროა დაეწვეთ და ტბილ ძილს მიეცეთ თავი.

— სარეცელი მზად არის, საყვარელო კაცო, — თქვა პენელოპემ, — მაგრამ მითხარი, კიდევ რა განსაცდელი გელის?

— აბა, ყველაფერი რად უნდა მათქმევინო, — მიუგო მრავალტანჯულმა ოდისევსმა, — მისან ტირესიას აჩრდილი ვნახე ქვესკნელში, პადესში და ასე მითხრა: მხარზე კარგად გამოთლილი ნიჩაბი გაიდე და ის ტომი მოძებნე, ვინც მარილის გემო არ იცის და არც ნიჩბებიანი ხომალდებით. ისიც დამარიგა, როგორ გამომეცნო უცხო ტომი. როცა გზაზე ვინმე შემეკითხება, ეს რა ბარი გაგიდვია, უცხოელო, მხარზეო, მაშინვე იქვე უნდა დავარქო ნიჩაბი და პოსეიდონს ვერძი, ხარი და ეშვებალესილი ტახი უნდა შეეწირო. ბოლოს ისიც მითხრა: ზღვაზე სიკვდილი არ გიწერია, ტბილი სიბერე გელირსება და ღირსეულ შთამომავლობას დატოვებო.

პენელოპეს გაეხარდა:

— რაკი ტბილი სიბერე გარგუნეს ღმერთებმა, განსაცდელსაც აიცილენ .

ვიდრე ცოლ-ქმარი ასე ტბილად საუბრობდა, ევრიკლემ და ევრინომემ რბილი ქვეშაგები გაუშალეს. პენელოპე და ოდისევსი საქორწინო სარეცელზე დაწვნენ. ხოლო ტელემაქემ და მსახურებმა შეწყვიტეს ფერხული და სასახლეში სიჩუმე დადგა.

ტბილი ალერსით გული იჭერეს ოდისევსმა და პენელოპემ, შემდეგ კი დედოფალი მოუყვა, როგორ ავიწროებდნენ სასიძოვბი, როგორ აჩანაგებდნენ ქონებას. ოდისევსიც თავის თავგადასავალს უყვებოდა. სულგანაბული უსმენდა პენელოპე.

როცა თვალმცეცხლია ათენა მიხვდა, რომ ცოლის ალერსით და ძილით გული იჭერა ოდისევსმა, ეოსს უბრძანა, ნათელი მოეფინა ქვეყნისათვის. ოდისევსი მაშინვე წამოდგა საწოლიდან და ცოლს უთხრა:

— რაკი ღმერთებმა ერთად ყოფნა და სანუკვარი სარეცელი გვარგუნეს, საქმესაც მივხედოთ. მე მმართვეს კვლავ მოვამრავლო სასიძოთაგან გაჩანაგებული საქონელი. ახლა კი მამაჩემთან წავალ. დაიმახსოვრე, რასაც გეტყვი: დღისით ქალაქს მოედება სასიძოვების ამბავი. შენ კოშქში ჩაიკეტე მოახლეებთან ერთად და გარეთ ნუ გამოხვალ.

ოდისევსმა საჭურველი აისხა. ტელემაქე და მწყემსები გააღვიძა, მათაც უბრძანა შეიარაღება. კარიბჭიდან გავიდნენ ოდისევსი და მისი მხლებლები. უკვე დღე იდგა, მაგრამ ათენამ ნისლი მოახვია მათ და ისე გაიყვანა ქალაქიდან, არავის გაუგია.

ჰეზა ომლამონთა

ზ ა ვ ი

ამ დროს ღმერთი ჰერმესი ოქროს კვერთხით, რომლითაც მოკვდავთა ძილის მოგვრაც და გაღვიძებაც შეეძლო, ჰადესისკენ დევნიდა სასიძოთა სულებს. როგორც გამოქვაბულში ანაზღად მოსწყდება ხოლმე ჰერს მღამიობი და დანარჩენი ღამურებიც წრიბინით მიჰყვებიან, ისე მისდევდნენ ჰერმესს სულები. გასცდნენ ოკეანეს, ჰელიოსის კარიბჭეს, სიზმრის სამეფოს და ასფოდელოს ველს მიაღწიეს. იქ იხილეს აქილევის, პატროკლეს, ანტილოქეს, აიანტის და სხვა გმირთა სულები. აქილევის აჩრდილთან მოეყარა ყველას თავი. მათ შეუერთდა აგამემნონის სულიც.

აქილევსმა მიმართა აგამემნონს:

— შენც ვერ აიციდინე სიკვდილი, ატრევსის ძეო, მოკვდავი სიკვდილს ვერ გაექცევა! ჩვენ კი გვეგონა, ზევსის რჩეული იყავ. განა არ სჯობდა, ტროაში დაცემულიყავ, სამახსოვრო ბორცვს მაინც აღგიმართავდნენ აქაველნი. მაგრამ ვაი რომ უსახელო სიკვდილი გერგო!

— ბედნიერი ხარ, ღვთაებრივო აქილეეს, — მიუგო აგამემნონმა, — შენ ხომ ილიონის გალავანთან გერგო სიკვდილი. შენი ცხედარი რომ მტერს არ წაეგვარა, მთელი დღე თავგამოდებით ვიბრძოდით, შენ კი, ასე დიადს, მტერში განრთხმულს დაგვიწყებოდა, რა არის ბრძოლა და თავდადება! ბოლოს ვიძალეთ, ხომალდისკენ წაგასვენეთ, თბილი წყლით გაგასუფთავეთ, ნელსაცხებლით ტანი დაგიზილეთ. მდულარე ცრემლით დაგიტირეთ. დედაშენმა რომ ეს ამბავი გაიგო, ნერეიდების თანხლებით ზღვიდან ამოვიდა, შემადრწუნებელმა კივილმა შეძრა ცა და ქვეყანა. თავზარი დაგვცა, მაგრამ ნესტორმა აგვიხსნა: დედა შვილს დასტირისო. შემდეგ ცხრა მუზამ რიგრიგობით დაგიტირა. ისე მოთქვამდნენ მუზები,

ცემლს ვერავინ იკავებდა. ჩვიდმეტი დღე და ღამე დაგტიროდით კაცნი და ღმერთნი. მეთვრამეტე დღეს ავიგეთ წესი. მრავალი რქადაგრეხილი ხარი და ვერძი დაგიკალით. ცხენოსნები გარს უვლიდნენ სამგლოვიარო კოცონს. ბოლოს თეთრი ძვლები ავკრიფეთ, ზეთითა და ზედაშით გავპოხეთ. ახლა პატროკლეს ძვლებთან ერთად არის შენი ძვლებიც. შემდეგ შენს საფლავზე მაღალი ბორცვი აღმართეთ პელესპონტზე, შორიდანაც რომ კარგად ჩანდეს. შთამომავლობამაც რომ ნახოს ეს ადგილი. დედაშენმა, ევრცხლისფეხება თეტისმა ჭილდოები რომ დააწესა შენს ქელენზე მოასპარეზეთათვის, იმისთანა არაფერი მინახავს. შენი სახელი ახლაც ახსოვს ხალხს. მე კი რა ბედი მერგო, შინ დაბრუნებულს ბოლო მომიდეს ეგისტემ და მოღალატე ცოლმა!

სწორედ ამ დროს მათკენ გამოჩეკა ჰერმესმა სასიძოთა სულე-ბი. აგამემნონმა იცნო ამფიმედონი და გაოცებულმა ჰკითხა:

— ასეთი რჩეული ვაჟკაცები ერთად რამ შეგყარათ ჰადესში? პოსეიდონმა ხომ არ დაგიღეწათ ხომალდები? მიაშვე ყოველივე. არ გახსოვს, ჩემს ძმასთან, მენელაოსთან ერთად რომ გესტუმრე ითაკაში? ჩვენ ხომ ოდისევსის დაყოლიება გვინდოდა ილიონში სალაშქროდ. ერთი თვე ვიყავით შენი სტუმარი და ძლიერ დავიყოლიეთ ოდისევსი.

— რა დამავიწყებს, ერისმთავარო, შენს სტუმრობას, — მიუგო ამფიმედონის სულმა, — გიამბობ ჩვენს ამბავს... ტროადან ოდისევსის დაბრუნებას რომ საშველი არ დაადგა, ითაკელმა დიდებულებმა გადავწყვიტეთ დედოფალზე დაქორწინება. არც „ჰო“ გვითხრა“, არც „არა“ ცბიერმა დედაკაცმა. ასეთი ხერხი მოიგონა: სულდარა უნდა მოვქსოვო ლაერტესთვისო. დღისით რომ ქსოვდა, თურმე ღამით არღევდა. სამი წელი შეგვიქცია. აბა, ასე რა გაათავებდა საქსოვს? მოახლემ გასცა, რალას იზამდა! მაგრამ ქსოვა რომ დაამთავრა, ოდისევსი დაბრუნდა ითაკაში. გლახის ძონძებში გამოგვეცხადა გმირი, მართლა მათხოვარი გვეგონა და ჰაკუთარ სახლში ვამასხარავებდით. ხმა არ ამოუღია...

ამფიმედონმა დაწვრილებით უამბო ოდისევსის ზურისძიების ამბავი. აგამემნონმა ალტაცებით წარმოთქვა:

— ბედნიერი კაცი ყოფილხარ, ოდისევს, რომ ასეთი ერთგული ქალი შეგხვდა. არასდროს გაქრება პენელოპეს დიდება. აედები თაობიდან თაობას გადასცემენ მის ამბავს!

სანამ ჰადესში ეს ამბები ხდებოდა, ოდისევსი, ტელემაქე და მწყემსები მოხუც ლაერტეს სახლს მიაღწენ. ოდისევსმა მხლებლებს უბრძანა, საუზმე მოემზადებინათ, თვითონ კი მამამისის გამოცდა უნდოდა, მიცნობს თუ არაო.

ბაღში შევიდა. მარტო დახვდა მოხუცი მამა. სანერგე ორმოს თხრიდა, ძველი ქიტონი ეცვა, ხელები თათმანით დაეფარა, რომ ძეძვებზე არ დაკაწროდა. მსხლის ხეს მიეყრდნო ოდისევსი და დაბეჩავებული ბერიკაცის დანახვაზე ცრემლები მოადგა თვალებზე. ცოტა ხნის შემდეგ მიუახლოვდა და ცბიერად უთხრა:

— კარგი მეურნე ჩანხარ, მოხუციო! რა არ ხარობს შენს ბაღში! ლელვი, მსხალი, ზეთისხილი, ვაზი... ოღონდ ერთს ვერ მოგიწონებ: თავსაც უნდა მიხედო, ეს ძონძები არ გეკადრება! ზარმაცი არ ჩანხარ, რომ პატრონმა ხელი აიღოს შენზე. თანაც მონას სულაც არ ჰგავხარ. მითხარი, ვინ ხარ, მოხუციო? ესეც გამაგებინე, მართლა ითაკაში ვარ? აქ გადმოხვეწილს ერთმა კაცმა ასე მითხრა, მაგრამ ისე უკმეხი იყო, მეტი ვერაფერი დავაცდენინე, აქაური ჩემი მეგობრის ამბავი მინდოდა გამეგო. იქნებ შენ მიშველო რამე. ერთხელ სამშობლოში ითაკელი სტუმარი მეწვია. მაშინვე ლაერტიაო, ასე მითხრა...

ამ სიტყვებზე ატირდა მოხუცი:

— ითაკაში იმყოფები, შვილო! მაგრამ ვაი, რომ იგი აქ ველარ დაგხვდება, რომ საკადრისად გაგიმასპინძლდეს. ახლა კუნძულს უკეთური ხალხი განაგებს. ვაი, რომ ვერ დაეტირეთ ჩვენი სახელოვანი შვილი, შენთან რომ ყოფილა სტუმრად. მითხარი შენი ვინაობა, უცხოელო!

ოდისევსმა კვლავ მოგონილი ამბავი უამბო და დასძინა, ხუთი წლის წინათ გამოვისტუმრე აქეთ ოდისევსი და იმედი მქონდა კვლავ შევხვდებოდითო.

ვაი ჩემს ღღესო, დაიგმინა ამ სიტყვებზე მოხუცმა, მიწა მოფხოქნა და ჭაღარა თავზე დაიყარა. ველარ გაუძლო ოდისევსმა, გულში ჩაიკრა მამა, შენი შვილი ვარო, სასიძოებზე შური ვიძიეო, ახარა. ექვით შეხედა მოხუცმა. მაშინ ოდისევსმა ნაჭრილობევი აჩვენა. იმასაც დაპირდა, თუ გინდა, სათითაოდ ჩამოგითვლი ამ ბაღში ხეებს, ბაღლობაში რომ გეხვეწებოდი და მაჩუქეო.

მოხუცს ენიშნა მისი ნათქვამი, გული აუჩქაროლდა. მკერდში ჩაიკრა ოდისეესმა სიხარულით ელდანაცემი მამა. ძლიეს მოეგო ცნობას ლაერტე.

— დიდება შენდა, მამაო ზევსო! კადევ ყოფილან ოლიმპოზე ღმერთებო, — თქვა მოხუცმა.

შემდეგ სახლისკენ გაემართნენ. მონაქალმა დაბანა ლაერტე, სურნელოვანი ზეთით დაუზილა ტანი. ქალღმერთმა ათენამ სიმბნე და ძალა შემატა მოხუცს. სასაუზმოდ რომ დასხდნენ, ამ დროს შემოემატათ დოლიოსი და მისი შვილები. კარის ზღურბლთან შედგნენ გაოგნებულნი, ოდისეესი რომ შეიცნეს. ოდისეესმა მოიწვია სუფრაზე. მარჯვენა ხელზე ეამბორა ოდისეესს დოლიოსი და ღმერთებს მადლობა შელადადა მისი დაბრუნებისთვის.

ამ დროს ქალაქში სასიძოთა დახოცვის ამბავი გავარდა. დიდი გლოვა ატყდა. ქირისუფლებმა გაიტანეს ოდისეესის ეზოდან გეუმები და დამარხეს. სხვა კუნძულებიდან ჩამოსულ სასიძოთა ცხედრები კი გემებით გააგზავნეს სამშობლოში.

ბოლოს აგორაზე — საკრებულოზე შეიკრიბა ყველა. მდულარე ცრემლებით დალტობოდა სახე ანტინოეს მამას:

— რა შავი დღე გაგვითენა ამ კაცმა, — ამბობდა გულმოკლული, — ჯერ ხომ ტრიაში წაასხა ითაკის რჩეული ვაჟკაცები და მათგან არც ერთი არ დაბრუნებულა. ახლა კი თვითონ დაბრუნდა და აქ ამოგვიწყვიტა უკეთესთა შორის უკეთესნი! არ უნდა შერჩეს ეს ბოროტება, შური ვიძიოთ!

აბობოქრდნენ აქაველები. მაგრამ ამ დროს მათ შორის გაერივნენ მედონტი და ღვთაებრივი მომღერალი ფემიოსი. მედონტმა თქვა:

— მისმინეთ, ითაკელნო! ღმერთია ამ საქმეში გარეული! მე თვითონ დავინახე, როგორ ედგა მენტორის სახით გამოცხადებული ღმერთი ოდისეესს მხ.რში!

სიკვდილის ფერი დაედოთ აქაველებს, ეს რა ისმინეს. ამ დროს პალითერსემ მიმართა მოედანზე, აგორაზე შეკრებილთ:

— ხომ გაფრთხილებდით ყოველთვის მე და მენტორი, რომ როგორმე მოგეთოკათ თქვენი შვილების თავგასულობა, ასე რომ აჩანაგებდნენ ოდისეესის ქონებას და საშველს არ აძლევდნენ მის მეუღლეს! ახია თქვენზე, რაც დაგემართათ! ახლაც გირჩევთ, თავი დაანებეთ ოდისეესს, რომ უარეს ქირს არ გადავეყაროთ!

ზოგმა დაუჯერა პალითერსეს და დატოვა საკრებულო, სხვები კი საჭურვლის გამოსატანად შინ წავიდნენ, მოელვარე თორნ-მუზარადით აღჭურვილნი ისევ მოედანს დაუბრუნდნენ. ევპეითოსი მოუძლოდა მათ და არ იცოდა უგზურმა, რომ შინ დაბრუნება ბედად არ ეწერა.

ამ დროს ქალღმერთმა ათენამ ზევსს ჰკითხა:

— რას ფიქრობ, ცათამყრობელო მამაო, ერთმანეთის წინააღმდეგ წააქეზებ ითაკელებს, თუ მშვიდობა დამყარდება?

ღრუბელთბატონმა მიუგო:

— რატომ მეკითხები, შვილო? განა შენ არ აძიებინე შური ოდისევსს? ამიტომ ახლაც შენ გადაწყვიტე, რაც გინდა. მე კი ჩემდა თავად გეტყვი: რაკი ოდისევსმა შური იძია, ახლა ითაკელებმა შეჰფიცონ ერთგულება, მშვიდობა დამყარდეს ითაკაზე!

დაიმედებულმა ათენამ დატოვა ოლიმპო.

ამ დროს ლაერტეს სახლშიც დამთავრდა საუზმე და ოდისევსმა თქვა:

— ერთი გარეთ გაიხედეთ, შურისმაძიებელნი ხომ არ მოსულან?

იარაღი აისხეს ოდისევსმა, ტელემაქემ, მწყემსებმა, დოლიოსის ექვსმა ძემ. თვით ქალარა ლაერტე და დოლიოსიც შეიარაღდნენ, ჭიშკარი გახსნეს და გავიდნენ. წინ ოდისევსი მიუძლოდა, გვერდით მენტორის სახით გამოცხადებული ათენა ედგა. მენტორის დანახვაზე ტელემაქე გაამხნევა ოდისევმა, ტელემაქეს კი ისედაც არ აკლდა მხნეობა.

— რას მოვესწარი, ნეტარო ღმერთებო! — აღტაცებით შესძახა ლაერტემ, — ჩემს თვალწინ შვილი და შვილისშვილი ერთმანეთს გულს უმაგრებდნენ ბრძოლის დაწყებამდე!

თვალმცეცხლია ათენა ლაერტეს დაუდგა გვერდით:

— ჯერ მამაზევსი, შემდეგ მისი ასული ახსენე და სტყორცნე გრძელჩრდილიანი შუბი!

საშინელი ძალა მისცა ბერიკაცს ქალღმერთმა. ევპეითოსს სტყორცნა ლაერტემ გრძელჩრდილიანი შუბი. შუბმა მუზარადი გააბო და იარაღის საშინელი ყლარუნით მიწას დაასკდა მოყმე. ოდისევსი და ტელემაქე ყველას გაავლებდნენ მუსრს, მაგრამ ამ დროს დასტეკა ქალღმერთმა ათენამ:

— კმარა სისხლისღვრა! ზავი უნდა შეიკრას!

ქალღმერთის ხმაზე ყველას მიწისფერი დაედო, მიწას განერთხნენ. შემდეგ გონს მოეგნენ შურისმაძიებლნი და ქალაქისკენ გაიქცნენ. ოდისევსი არწივივით უნდა დასცხრომოდა თავს, მაგრამ ამ დროს ზევსმა იქუხა და ათენას ფერხითთ ცეცხლის გორგალი დაეარდა. ქალღმერთმა აუკრძალა გმირს სისხლისღვრა, ხმა არ ამოუღია მრავალტანჯულ მოყმეს.

ზავი დამყარდა.

რაც მე გიაშბეთ, მხოლოდ მცირე ნაწილია ჰომეროსის დიდებული პოემებისა. ერთ ადგილას, აუ გახსოვთ, დიდი პოეტი ბრძანებს, მე ხომ ღმერთი არა ვარ, ყველაფერი რომ გიაშბოთო. ჰომეროსი თუ ღმერთი არ არის, მე ხომ არც ჰომეროსი ვარ და აბა როგორ მოვახერხებდი გადმომეცა ის მშვენიერება, რასაც ჰომეროსის სამყარო ჰქვია! მხოლოდ ერთი მიზანი მქონდა, მკითხველო: შენთვის გამეზიარებინა ჰომეროსის პოემების წაკითხვით მიღებული სიხარული და თუ გაგრძნობინე, რა შეიძლება განიცადოს კაცმა, ვინც ჰომეროსს კითხულობს, ჩემი მიზანი მიღწეული იქნება.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

კარიბჭე	3
ი ლ ი ა დ ა	
ქება პირველი უამიანობა. რისხვა	5
ქება მეორე სიზმარი. ბეორია, ანუ ხომალდთა სია	17
ქება მესამე ფიცი. ალექსანდროსისა და მენელაოსის შერყინება	23
ქება მეოთხე ფიცის გატება. აგამემნონის მიერ ლაშქრის შემოვლა	28
ქება მეხუთე დიომედეს გმირობა	33
ქება მეექვსე პექტორისა და ანდრომაქეს შეხვედრა	43
ქება მეშვიდე პექტორისა და აიანტის შერყინება	49
ქება მერვე ღმერთების ბეობა. შეწყვეტილი ბრძოლა	55
ქება მეცხრე ელჩობა	59
ქება მეთე დოლონია	64
ქება მეთერთმეტე აგამემნონის გმირობა	68
ქება მეთორმეტე გალავანთან შერყინება	74
ქება მეცამეტე ბრძოლა ხომალდებთან	77
ქება მეოთხმეტე ბეესის შობიბლვა	83
ქება მეთხუთმეტე განდევნა ხომალდებიდან	88
ქება მეთექვსმეტე პატროკლე	93
ქება მეჩვიდმეტე მენელაოსის გმირობა	100
ქება მეთერამეტე საქურვლის გაჟედვა	106
ქება მეცხრამეტე რისხვის დაცხრომა	113
ქება მეოცე ღმერთების ბრძოლა	117
ქება ოცდამეერთე ბრძოლა მდინარის ნაპირებთან	121

ს. ბ. № 2061

რედაქტორი ნიშა ანთელავა
მხატვარი გ. ღლონტი
მხატვრული რედაქტორი შ. დოლიძე
ტექნიკური რედაქტორი ნ. შველიძე
კორექტორი ნ. ნატროშვილი

გადაეცა ასაწვობად 15.09.87. ხელმოწერილია დასაბეჭდად
16.05.88. ქალაქის ზომა $60 \times 84 \frac{1}{16}$. გარნიტური ვენა,
ბეჭდვა მაღალი. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 16,27. საბ.
ქალაქი № 1. საღებავგატარება 16,4 სააღრ.-საგამომცემლო
თაბახი 14,11 ტირაჟი 40.000 შეჯ. № 9954.

ფასი 1 მან. 10 კაპ.

გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი, მშენებლის გამზირი 28.
Издательство «Накадули», Тбилиси, пр. Мира 28.

საქართველოს სსრ გამომცემლობათა, პოლიგრაფიისა და
წიგნის ვაჭრობის საქმეთა სახელმწიფო კომიტეტის
ქუთაისის პოლიგრაფიული საწარმოო გაერთიანება
ქ. ქუთაისი, თ. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 33.

Кутаисское полиграфическое производственное
объединение Государственного комитета по делам
издательств, полиграфии и книжной торговли
Грузинской ССР

г. Кутаиси, пр. И. Чавчавадзе, 33.